

ליקוטי מוהרן תנינא----- 5

א----- 5

ב----- 12

ג----- 17

ד----- 18

ה----- 26

ו----- 40

ז----- 40

ח----- 52

ט----- 63

י----- 64

יא----- 64

יב----- 65

יג----- 67

יד----- 67

טו----- 67

כ'ו לחודש----- 69

ז----- 69

יח----- 70

יט----- 70

כ----- 72

כא----- 73

כב----- 73

כג----- 73

כד----- 73

כה----- 74

כו----- 75

כז----- 75

כח----- 76

כט----- 76

77	-----	ל
77	-----	לא
77	-----	לב
79	-----	לג
79	-----	לד
80	-----	לה
80	-----	לו
80	-----	לז
82	-----	לח
82	-----	לט
84	-----	מ
86	-----	מא
86	-----	מב
86	-----	מג
86	-----	מד
87	-----	מה
87	-----	מו
88	-----	מז
89	-----	מח
90	-----	מט
91	-----	נ
91	-----	נא
91	-----	נב
92	-----	נג
92	-----	נד
92	-----	נה
92	-----	נו
92	-----	נז
93	-----	נח
93	-----	נט

94	-----	ס
96	-----	סא
97	-----	סב
97	-----	סג
98	-----	סד
98	-----	סה
99	-----	סו
100	-----	סז
104	-----	סח
105	-----	סט
106	-----	ע
106	-----	עא
109	-----	כ'ח לחודש
109	-----	עב
114	-----	עג
115	-----	עד
115	-----	עה
115	-----	עו
116	-----	עז
118	-----	עח
121	-----	עט
124	-----	פ
125	-----	פא
125	-----	פב
127	-----	כ'ט לחודש
127	-----	פג
129	-----	פד
130	-----	פה
130	-----	פו
131	-----	פז

131	-----	פח
132	-----	פט
133	-----	צ
133	-----	צא
135	-----	צב
136	-----	צג
136	-----	צד
137	-----	צה
137	-----	צו
137	-----	צז
138	-----	צח
138	-----	צט
138	-----	ק
138	-----	קא
139	-----	קב
139	-----	קג
140	-----	קד
140	-----	קה
140	-----	קו
140	-----	קז
141	-----	קח
141	-----	קט
141	-----	קי
141	-----	קיא
141	-----	קיב
141	-----	קיג
141	-----	קיד
142	-----	קטו
142	-----	קטז
143	-----	קז

143	-----	ק"ח
144	-----	ק"ט
144	-----	קכ
145	-----	קכ"א
145	-----	קכ"ב
146	-----	קכ"ג
146	-----	קכ"ד
146	-----	קכ"ה

ליקוטי מוהרן תנינא

א

תקעו בַּחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּפֶּסַח לְיוֹם חַגְנוֹ (תהלים פ"א):

א פי איש הישראלי נברא, שיהיה לו ממשלה על המלאכים (א), וזה התכלית והסוף של ישראל, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ירושלמי שבת פרק ב'): 'עתידין צדיקים, שיהיה מחצתן לפנים ממלאכי השרת', שנאמר: "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל", שהמלאכים יצטרכו לשאל מישראל, כשירצו לידע מה פעל אל. וצריך כל אחד לראות, שיבוא לזה התכלית, שיהיה לו ממשלה על מלאכים, אך צריך לשמר עצמו מאד ולראות, שיהיה לו כח לעמד בממשלה זו, שלא יקנאו בו מלאכי השרת ויפילו אותו, חס ושלום (ב), פי המלאכים מתקנאים מאד באדם כזה, שיש לו ממשלה עליהם, כמו שמצינו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (חגיגה טו): על כמה גדולים, שבקשו מלאכי השרת לדחפו:

ב והעצה על זה, לקשר עצמו עם נשמות ישראל ועל ידי ההתקשרות נצול מהם. וזה בחינת (איוב כ"ו): "מאחז פני כסא", שצריך לאחז עצמו בשרשי הנשמות, החצובות מתחת פסא הכבוד, שהיא בחינת (בראשית ג'): "אם כל חי" (ג). וזה בחינת מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת פח): בשעה שפלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת: מה לילוד אשה בינינו, אמר להם: לקבל תורה בא. אמרו: אשר תנה הודך על השמים וכו'. אמר הקדוש ברוך הוא למשה: החזר להם תשובה. אמר: אני מתירא, שלא ישרפוני בהבל פיהם. אמר לו: אחז בכסא כבודי וכו'; הינו שנתן לו השם יתברך עצה לאחז ולהתקשר בשרשי הנשמות, שהם בחינת פסא הכבוד, אם כל חי, כנ"ל, שעל ידי זה יהיה נצול מן קנאת המלאכים כנ"ל.

וזה בחינת (בראשית ב'): ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם וכו'. ויבן - ראשי תיבות: ויתקעתי יתד במקום נאמן (ישעיה כ"ב); שהיא בחינת ממשלה, כמו שתרגם יונתן על זה הפסוק: 'ואמנינה אמרפל מהימן משמש באתר קים', הינו בחינת ממשלה הנ"ל, שיהיה לה קים כנ"ל. וזהו בחינת הצלע, שהיא בחינת חיה אם כל חי, בחינת פסא הכבוד, שרשי הנשמות כנ"ל, שעל ידי זה יש כח לעמד בממשלה זו כנ"ל. וזהו: אשר לקח מן האדם, הינו האדם העליון, כמו שפתוב (יחזקאל א'): 'ועל הכסא דמות כמראה

אדם" וכו'. וביאה אל האדם, הינו אל האדם התחתון, שעל ידי זה יש כח לאדם התחתון לעמוד בממשלה זו כנ"ל.

וזהו שאמר רב עמרם חסידא אל המלאך (קדושין פ"א): 'אנא בשרא ואנת אש, ואנא עדיפנא מנך'. בשרא ראשי תבות: ששים רבוא בכרס אחד (ד) דהינו בחינת שרשי הנשמות, שעל ידי זה יש לו כח, שיהיה לו ממשלה על המלאכים, בחינת: 'אנא עדיפנא מנך' כנ"ל:

ג ולקשר עצמו לשרשי הנשמות של ישראל צריך לידע מקור כל הנשמות ומקור חייתם, מהיכן כל נשמה ונשמה מקבלת חיות, והעקר לידע כל מפרסמי הדור, כי אם אינו יכול לידע ולקשר עצמו בפרטיות עם כל נשמה ונשמה, צריך לקשר עצמו עם כל מפרסמי ומנהיגי הדור, כי הנשמות נחלקים תחתם, פי כל מפרסם ומנהיג הדור יש לו כמה נשמות פרטיות, השייכים לחלקו, וכשמקשר עצמו עם המפרסמים, הוא מקשר עם כל פרטי נשמות ישראל. אך צריך לידע ולהפיר את המפרסמים. פי יש כמה מפרסמים שהם בשקר והם רק על ידי עצות, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין קה): 'עצות מלכותא בלא תגא':

ד ולהפיר את המפרסמים, איהו על ידי עצות, הוא על ידי בנין ירושלים, שהוא בחינת הלב (ה), כי ירושלים בחינת יראה שלם (מדרש רבה וירא פרשת נ"ו, ועין מדרש רבה במדבר פרשה ב' על פסוק: "נאווה פירושלים"), הינו שלמות היראה התלויה בלב, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (קדושין לב): 'דבר המסור ללב - נאמר בו ויראת':

אף יש שלש מדות, שהם מחריבי ירושלים, דהינו הלב, הינו שמפסידין היראה התלויה בלב. והשלש המדות הם: 'תאות ממון' ו'תאות אכילה' ו'תאות משגל', כי שלש מדות אלו הם בלב, ועל פן הם מפסידים היראה שבלב.

'ממון' - שרשו בלב, בבחינת (משלי י): 'ברכת ה' היא תעשיר, ולא יוסף עצב עמה'; בחינת (בראשית ו): 'ויתעצב אל לבו';

'אכילה', בחינת (תהלים ק"ד): 'ולחם לבב אנוש יסעד'.

'תאות משגל' גם כן בלב, כי עקר התאוה על ידי החמימות, הבא מהדם שבחלל הלב. ומחמת שהם בלב, על פן הם מפסידין היראה שבלב שהוא בחינת ירושלים:

וזה פרוש (ברכות ג'): 'שלש משמרות הוי הלילה' וכו'. 'לילה' זה בחינת חשך, הינו מניעות, והם בחינת שלש משמרות, הינו בחינת שלש מדות הנ"ל. וזהו: 'משמרה ראשונה - חמור נוער', בחינת 'תאות ממון', בחינת (בראשית מ"ט): 'יששכר חמור גרם' ו'תרגומו: 'עתיר בנכסין'. 'שניה - פלבים צועקים'. זה בחינת 'תאות אכילה', כמו שכתוב (ישעיה נ"ו): 'והפלבים עזי נפש לא ידעו שבעה'. 'שלישית - תינוק יונק משדי אמו, ואשה מספרת עם בעלה' - זה בחינת 'משגל', כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (כתובות יג): 'ראוה מדברת וכו', וזהו 'תינוק יונק משדי אמו' פי תאוה זו - לפי היניקה: אם התינוק יונק מחלב אשה חצופה, אזי מתגבר בו תאוה זו, כי דם נעפר ונעשה חלב' (בכורות ו), ועל פן קשה היא חצופה, אזי מזיק להתינוק חלב הנעשה מעכירת דמיה, ונולד לו חמימות בלבו, שהוא התגברות תאוה זו. וכן להפך, כשיונק חלב אשה כשרה, אזי לבו חלל בקרבו, ואין לו חמימות, רק מעט המכרח למצוות הבורא יתברך שמו. וזה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (עבודה זרה ד): 'לא היה דוד ראוי לאותו מעשה, שנאמר (תהלים ק"ט): 'ולבי חלל בקרבי' - ראשי תבות חלב, הינו שעל ידי חלב כשרה לבו חלל בקרבו, ואין מתגבר

בו תאָוה זו, ועל־כן דָּוֶד, שֶׁהָיָה בְּבַחֲיָנָה זו, לֹא הָיָה רָאוּי לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה. וּלְהַפְּךָ חֶלֶב אֵשׁה חֲצוּפָה מוֹלִיד חֲמִימוֹת הַרְבֵּה, בְּחִינַת: חֵם לְבִי בְּקִרְבִּי (תְּהִלִּים ל"ט) - רָאִשֵׁי תְבוֹת חֶלֶב וְכֹנֶן ל.

וְזֶהוּ שְׂאֵמְרוֹ רְבוּתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (שֵׁם בְּבִרְכוֹת): 'ועל כל מְשֻׁמֵּר וּמְשֻׁמֵּר יוֹשֵׁב הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא וְשׂוֹאֵג בְּאָרִי'; הֵינּוּ עַל הַפְּסֵד הַיְדָאָה, בְּחִינַת: "אַרְיֵה שָׂאֵג מִי לֹא יִירָא" (עֲמוּס ג') כִּי שְׁלֹשׁ מִדּוֹת הֵנִ"ל שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁלֹשׁ מְשֻׁמְרוֹת, הֵם מִפְּסִידֵין בְּנֵן יְרוּשָׁלַיִם, הֵינּוּ שְׁלֵמוֹת הַיְדָאָה הַתְּלוּיָה בְּלֵב כֹּהֵן ל:

ה וּלְתַקֵּן שְׁלֹשׁ מִדּוֹת אֵלוֹ הוּא עַל־יְדֵי הַדַּעַת, שְׂצָרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ הַדַּעַת אֶל הַלֵּב, בְּבַחֲינַת (דְּבָרִים ד'): "וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשַּׁבּוֹת אֶל לְבָבָהּ", שְׂצָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ הַדַּעַת אֶל הַלֵּב, וְעַל־יְדֵי זֶה נִתְתַּקֵּן שְׁלֹשׁ מִדּוֹת הֵנִ"ל. כִּי הַדַּעַת הוּא בְּחִינַת תְּלַת מַחֲוִין, תְּלַת חֲלָלֵי דְגֻלְגֻלְתָּא, וְהֵם בְּחִינַת שְׁלֹשׁ רְגָלִים. כִּי כָל רְגֵל הוּא בְּחִינַת הַתְּחַדְּשׁוּת הַמַּחֲוִין, שְׁנִמְשָׁךְ שְׁכָל חֲדָשׁ לְתַקֵּן שְׁלֹשׁ מִדּוֹת אֵלוֹ, הֵינּוּ בְּכָל רְגֵל מְשֻׁלֵּשׁ רְגָלִים נִתְתַּקֵּן מִדָּה אַחַת מִשְׁלֹשׁ מִדּוֹת הֵנִ"ל. עַל־כֵּן צָרִיכִין לְזַהֵר מְאֹד בְּכַבּוּד יוֹם טוֹב וּלְקַבֵּל הַשְּׁלֹשׁ רְגָלִים כְּרָאוּי.

כִּי עַל־יְדֵי מַצּוֹת הַשְּׁלֹשׁ רְגָלִים, עַל־יְדֵי זֶה זֹכִינ׳ לְתַקֵּן הַשְּׁלֹשׁ מִדּוֹת הֵנִ"ל, כִּי בְּפִסְחָא נִתְתַּקֵּן תַּאֲוֹת מְמוֹן, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת י"ב): "וְהָיָה נִתְּנָה אֶת חוֹן הָעַם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיִּשְׂאִילוּם" - 'בְּעַל כְּרַחֵם' (בְּרַכּוֹת ט'), כִּי הֵם לֹא רָצוּ כָּלֵל, כִּי אֵז נִתְתַּקֵּן תַּאֲוֹת מְמוֹן. 'בְּשָׁבוּעוֹת נִתְתַּקֵּן תַּאֲוֹת מְשֻׁגָּל', בְּבַחֲינַת: 'דָּם נֶעֱכָר וְנַעֲשֵׂה חֶלֶב' (ו). 'בְּסָכוֹת נִתְתַּקֵּן תַּאֲוֹת אֲכִילָה', כִּי סָכוֹת נִקְרָא "חַג הָאֶסְיִף" (שְׁמוֹת כ"ג), שְׂאוּסֵף כָּל מִינֵי מֵאֲכָל, וְזֶהוּ בְּחִינַת תַּקּוּן תַּאֲוֹת אֲכִילָה, כִּי אֵינוֹ דוֹמָה מִי שֵׁיִשׁ לוֹ פֶּת בְּסֵלוֹ לְמִי שֵׁאִין לוֹ וְכוּ' (יוֹמָא ע"ד):. וְזֶהוּ בְּחִינַת (בְּמִדְבָר ט"ז): "קְרוּאֵי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי שָׁם". 'אֲנָשֵׁי שָׁם' זֶה בְּחִינַת שְׁלֹשׁ מִדּוֹת הֵנִ"ל, שְׁכָל אַחַד וְאַחַד נִקְרָא בְּחִינַת שָׁם. 'מְמוֹן' - כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת כ'): "בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוּא אֵלַיָּה וּבִרְכִיתִי", בְּחִינַת: "בְּרַכַת ה' הִיא תַעֲשִׂיר" וְכוּ', כֹּהֵן לְבָבָהּ - כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (רוֹת ד'): "וְקִרְאָה שָׁם בְּבֵית לְחֵם". 'מְשֻׁגָּל' - בְּחִינַת (אֶסְתֵּר ב'): "כִּי אִם חֲפִץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרָאָה בְּשָׁם". וְגַם הַיְדָאָה שְׁבֵלֵב הִיא גַם כֹּהֵן בְּחִינַת שָׁם, בְּבַחֲינַת (דְּבָרִים כ"ח): "לִירְאָה אֶת הַשָּׁם הַנִּכְבָּד". וְזֶהוּ בְּחִינַת: "קְרוּאֵי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי שָׁם", שְׂצָרִיכִין לְקַרוֹת אֶת הַמוֹעֲדוֹת, דְּהֵינּוּ הַשְּׁלֹשׁ רְגָלִים, לְתַקֵּן אֶת הַשְּׁלֹשׁ מִדּוֹת הֵנִ"ל, שֶׁהֵם בְּחִינַת 'אֲנָשֵׁי שָׁם' כֹּהֵן ל:

ו וְעַל־יְדֵי בְּנֵן יְרוּשָׁלַיִם, דְּהֵינּוּ תַקּוּן שְׁלֵמוֹת הַיְדָאָה שְׁבֵלֵב, עַל־יְדֵי זֶה נִבְרָא מְלָאָה, שְׁמִשְׁפִּיעַ נְבוּאָה לְכָלִי הַנְּבוּאָה. כִּי הַנְּבוּאָה בָּאָה מִבְּחִינַת כְּרוּבִים, בְּבַחֲינַת (בְּמִדְבָר ז'): "וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים" וְכְרוּבִים הֵם אֲנָפִי זֹטְרִי (ז) (זֶהר בְּרַאשִׁית יח:), וְהֵם נִשְׁפָּעִים מִן הַמְּלָאָה, בְּבַחֲינַת (בְּרַאשִׁית מ"ח): "הַמְּלָאָה הַגּוֹאֲלָה אֶתִּי מִכָּל רָע יִבְרָךְ אֶת הַנְּעָרִים"; שֶׁהֵם אֲנָפִי זֹטְרִי, בְּחִינַת כְּרוּבִים (ח). וְזֶה הַמְּלָאָה - שְׁרָשׁוּ מִיְדָאָה, כִּי זֶה אוֹתִיוֹת מְלָאָה רָאִשֵׁי תְבוֹת כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו (תְּהִלִּים ל"ד), וְאַזִּי נִמְשָׁכַת נְבוּאָה, וְאַפִּילוֹ קִטְנִים יְכוּלִין לְהַתְּנַבְּאוֹת, בְּבַחֲינַת (יֹאֵל ג'): "וְנִבְאוּ בְּנִיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם":

ז אַף צָרִיךְ לְזַהֵר מְאֹד מִהַתְּמַנּוּת, כִּי זֶה הַזּוֹכָה לִירְאָה, יֵישׁ לוֹ הַשְׁתַּוְקוּת לְהַתְּמַנּוּת, כִּי מִי שֵׁיִשׁ בּוֹ יְרָאֵת שְׁמִים, דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין (בְּרַכּוֹת ו:), וּמַחְמַת שְׂדִבְרָיו נִשְׁמָעִין, הוּא מִשְׁתַּוְקֵק לְהַתְּמַנּוּת, אֲבָל צָרִיךְ לְשַׁמֵּר עֲצָמוֹ מְאֹד מִהַתְּמַנּוּת, כִּי הַהַתְּמַנּוּת מִפְּסִיד הַשְּׁפָעַת הַנְּבוּאָה, בְּחִינַת הַמְּלָאָה הֵנִ"ל, הַנְּעֵשֶׂה עַל־יְדֵי הַיְדָאָה. וְזֶה שְׂאֵמֵר יְהוֹשֻׁעַ לְמֹשֶׁה, כְּשֵׁאֵמֵר לוֹ: "אֶלְדָּד וּמִידָד מִתְּנַבְּאִים בְּמַחְנֵה" (בְּמִדְבָר י"א): - "אֲדוּנֵי מֹשֶׁה כְּלָאִם". פִּירֵשׁ רַש"י (וְהוּא בְּסִנְהֶדְרִין י"ז): 'הֵטַל עֲלֵיהֶם צָרְכֵי צְבוּר וְהֵם כְּלָאִם' וְכוּ'. כִּי 'צָרְכֵי צְבוּר', הֵינּוּ הַתְּמַנּוּת, מְכָלָה וּמִפְּסִיד הַנְּבוּאָה כֹּהֵן ל, כִּי נַעֲשֵׂה מֵאוֹתִיוֹת מְלָאָה פְּלָא"ם:

ח וְעַל־יְדֵי הַשְּׁפָעַת הַנְּבוּאָה אֵף עַל פִּי שְׂאִין מִי שֵׁיִתְנַבְּא, רַק שֵׁיִשׁ בְּחִינַת הַשְּׁפָעַת הַנְּבוּאָה בְּעוֹלָם, עַל־יְדֵי זֶה נִגְאָלֵת וְנִפְדִּית הַתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא גְבוּהָה מְאֹד, וּבְגִי אָדָם מְזַלְזֵלִין בָּהּ. וְכִשְׁעוֹמְדִים לְהַתְּפַלֵּל, חֲפָצִים לְפִטֵּר הַתְּפִלָּה מֵעֲלֵיהֶם, כְּמֵאֵמֵר רְבוּתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (בְּרַכּוֹת ו:): "כִּרְם זָלַת לְבִנֵי אָדָם" - אֵלוֹ

דְּבָרִים הָעוֹמְדִין בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבְגִי אָדָם מְזַלְזֵלִין בָּהֶם' וְכוּ' וְעַל-יְדֵי הַנְּבוּאָה נִגְאָלֶת הַתְּפִלָּה מִן הַגְּלוּת, בְּבַחֲנִיַת (בְּרֵאשִׁית כ): "כִּי נִבְיָא הוּא וַיִּתְפַּלֵּל בְּעַדְךָ". שְׁעַל-יְדֵי נְבוּאָה הַתְּפִלָּה בְּשִׁלְמוֹת, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת (יִשְׁעִיָּה נ"ז): "בּוֹרָא נִיב שְׁפָתַיִם", בְּחִינַת נְבוּאָה:

ט וְכִשְׁנֹנְגָאֶלֶת וְנִפְדִיַת הַתְּפִלָּה, אַזִּי נוֹפֵל כָּל הַדְּאִקְטִירִי, כִּי אֵין צְרִיכִין לְרְפוּאוֹת. כִּי כָּל הַרְפוּאוֹת הֵם עַל-יְדֵי עֲשׂוּבִים, וְכָל עֲשׂוּב וְעֲשׂוּב מְקַבֵּל כַּח מְכוּכָב וּמְזָל הַמִּיחָד לוֹ, כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה (מִדְרַש רַבָּה, בְּרֵאשִׁית, פְּרָשָׁה י): 'אֵין לָךְ כָּל עֲשׂוּב וְעֲשׂוּב, שְׂאִין לוֹ כּוֹכָב וּמְזָל, שְׂמִכָּה אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: גְּדֹל'. וְכָל כּוֹכָב וּמְזָל מְקַבֵּל כַּח מְכוּכָבִים שְׂלִמְעָלָה מִמֶּנּוּ, וְהַעֲלִיּוֹן - מִהַעֲלִיּוֹן מִמֶּנּוּ, עַד שְׂמִקְבָּלִים כַּח מִהַשָּׁרִים הַעֲלִיּוֹנִים, כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ (בְּתַקוּנַי זֶהר, תַּקוּן מ"ד, ע"ט): 'כָּל כּוֹכְבֵיָא לְוִין דָּא מִן דָּא, סִהֲרָא לְוִין מִן שְׂמִשָּׂא' וְכוּ', "כִּי גְבַהּ מֵעַל גְּבַהּ" וְכוּ' (קִהְלֶת ה'), וְהֵם כָּלֵם בְּחִינַת לוֹוִים זֶה מִזֶּה וְזֶה מִזֶּה, עַד שְׂמִקְבָּלִים וְלוֹוִין מִהַשָּׁרִים הַעֲלִיּוֹנִים, וְהַשָּׁרִים מְקַבָּלִים מִהַעֲלִיּוֹנִים מֵהֶם, גְּבוּהָ מֵעַל גְּבוּהָ, עַד שְׂכָלֵם מְקַבָּלִים מִשָּׂרֵשׁ הַפֶּל, שֶׁהוּא דְבַר ה', כְּמוֹ שְׂפָתוֹב (תַּהֲלִים ל"ג): "בְּדַבֵּר ה' שְׂמַיִם נִעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צָבָאִם". וְעַל-כֵּן כְּשִׂזְכוּיִן לַתְּפִלָּה, אֵין צְרִיכִין לְרְפוּאוֹת הַעֲשׂוּבִים, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת דְבַר ה', שֶׁהוּא שָׂרֵשׁ הַפֶּל.

וְזֶה בְּחִינַת נְבִיא, רֵאשִׁי תַבוֹת: בְּדַבֵּר יִי שְׂמַיִם נִעֲשׂוּ כִּי הָאֵלֶף הוּא רְקִיעַ, הַמְּבַדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם (תַּקוּן ה' וְתַקוּן מ'). * (* פְּרוּשׁ, וְעַל-כֵּן תַבַּת שְׂמַיִם הִיא בְּמִקוֹם הָא' שֶׁתַּבַּת נְבִיא, כִּי הָא' הִיא רְקִיעַ וְכוּ' פֶּנ"ל) כִּי עַל-יְדֵי נְבוּאָה זּוֹכִין לַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא בְּחִינַת דְבַר ה' פֶּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת (תַּהֲלִים ק"ז): "יִשְׁלַח דְבָרוֹ וַיִּרְפָּאֵם וַיִּמְלֹט מִשְׁחִיתוֹתָם". 'יִשְׁלַח דְבָרוֹ וַיִּרְפָּאֵם', הֵינּוּ שְׂמִקְבָּלִין כָּל הַרְפוּאוֹת רַק עַל-יְדֵי דְבַר ה', דִּהֵינּוּ תְפִלָּה. אַזִּי: 'וַיִּמְלֹט מִשְׁחִיתוֹתָם', הֵינּוּ עֲשׂוּבִים, בְּבַחֲנִיַת (מְנַחוֹת ע"א): 'הַקּוֹצֵר לְשַׁחַת', כִּי אֵין צְרִיכִין לְרְפוּאוֹת הַעֲשׂוּבִים פֶּנ"ל:

וְזֶהוּ בְּחִינַת: "וַעֲבַדְתֶּם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם, וַיְבָרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מִימֶיךָ, וַהֲסִירְתִי מִכָּל מִקְרַבְךָ" (שְׂמוֹת כ"ג). "וַעֲבַדְתֶּם אֶת ה'" - 'עֲבוּדָה זֹאת תְּפִלָּה' (בְּבֵאֵר קִמָּא צב):. אַזִּי: "וַיְבָרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מִימֶיךָ וַהֲסִירְתִי מִכָּל מִקְרַבְךָ" וְכוּ'; הֵינּוּ שִׁיחָה לָךְ רְפוּאָה עַל-יְדֵי לָחֵם וּמַיִם, עַל-יְדֵי שִׁיחָתְכֶם מִן שָׂרֵשׁ הַפֶּל, דִּהֵינּוּ דְבַר ה' בְּחִינַת תְּפִלָּה, וַיְהִי לָחֵם וּמַיִם כַּח לְרְפוּאוֹת כְּמוֹ עֲשׂוּבִים. כִּי הַתְּחַלְקוֹת הַכּוֹחוֹת שֶׁזֶה הַעֲשׂוּב יֵשׁ לוֹ כַּח לְרְפוּאוֹת חוֹלְאוֹת פְּלוּנֵי וְזֶה חוֹלְאוֹת פְּלוּנֵי, וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה - כָּל חֲלוּקֵי כּוֹחוֹתָם הוּא רַק לְמִטָּה, אֲבָל לְמַעַל בְּשָׂרֵשׁ הַפֶּל, דִּהֵינּוּ דְבַר ה' הַפֶּל אֶחָד, וְאֵין חֲלוּק בֵּין לָחֵם וּמַיִם וּבֵין עֲשׂוּבִים, וְכִשְׂאוּחֲזִין בְּהַשָּׂרֵשׁ, דִּהֵינּוּ דְבַר ה' בְּחִינַת תְּפִלָּה, יְכוּלִין לְהַמְשִׁיךְ כּוֹחוֹת הַרְפוּאָה לְתוֹךְ לָחֵם וּמַיִם, וַיְהִי לוֹ רְפוּאָה עַל-יְדֵי לָחֵם וּמַיִם, בְּחִינַת: "וַיְבָרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְכוּ' וַהֲסִירְתִי מִכָּל מִקְרַבְךָ" וְכוּ' פֶּנ"ל:

י אַךְ יֵשׁ שְׂלֵשׁ עֲבוּדוֹת שֶׁהֵם מְפַסְדִּין עֲבוּדוֹת הַתְּפִלָּה, וְהֵם שְׂלֵשׁ מִדּוֹת, הֵינּוּ: א. 'אַל תְּהִי בַז לְכָל אָדָם' (אֲבוֹת פְּרָק ד) - שְׂלֵא לְבַזּוֹת שׁוּם אָדָם ב. עֲבוּדָה זָרָה - וְאִפְּלוּ קְלָקוּל הָאֲמוּנָה, שְׂאִין הָאֲמוּנָה בְּשִׁלְמוֹת הוּא גַם כֵּן בְּחִינַת עֲבוּדָה זָרָה ג. שְׂמִירַת הַבְּרִית - הֵינּוּ מִי שְׂאִין שׁוּמֵר הַבְּרִית כְּרֵאוּי.

כִּי כָּל שְׂלֵשׁ מִדּוֹת אֵלוּ הֵם בְּחִינַת עֲבוּדוֹת דִּסְטָרָא אַחְרָא, וּמְפַסְדִּין עֲבוּדַת הַתְּפִלָּה. בַּזּוּי אֲנָשִׁים הוּא בְּחִינַת עֲבוּדָה, כְּמוֹ שְׂמִצְיָנוּ בְּאֲחֵי יוֹסֵף, עַל שְׂבַזּוֹ אוֹתוֹ וְלֹא הָאֲמוּנָה שֶׁהוּא יְהִי מְלָךְ, עַל-יְדֵי-זֶה נִפְלוּ לְבַחֲנִיַת עֲבָדוֹת וְאִמְרוּ לוֹ: "הֵנֵנוּ לָךְ לְעַבְדִּים" (בְּרֵאשִׁית ג). עֲבוּדָה זָרָה - כְּמוֹ שְׂפָתוֹב (שְׂמוֹת כ): "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים", כִּי אֶרֶץ מִצְרַיִם מְלֵאָה גְלוּלִים וְעֲבוּדָה זָרָה, וְעַל כֵּן נִקְרָאִים בֵּית עַבְדִּים, בְּחִינַת עֲבוּדוֹת הַנִּל"ל (ט). שְׂמִירַת הַבְּרִית - מִי שְׂפּוֹגֵם בּוֹ הוּא גַם כֵּן בְּבַחֲנִיַת עֲבָדוֹת, בְּבַחֲנִיַת חֵם, שְׂנֵאֵמֵר בּוֹ (בְּרֵאשִׁית ט): "אֲרוּר כִּנְעוּן, עַבְדֵי עַבְדִּים יְהִי לְאֶחָיו".

וְצָרִיךְ לְצַאֵת מִשְׂלֵשׁ עֲבוּדוֹת אֵלוּ, דִּהֵינּוּ מִשְׂלֵשׁ מִדּוֹת הַנִּל"ל, וְאֵז זּוֹכִין לְעֲבוּדַת הַתְּפִלָּה, וְאֵז יְכוּלִין לְהַתְּרַפּוּאוֹת בְּכָל דְבַר שְׂבַעוֹלָם אֲפִלוּ בְּלָחֵם וּמַיִם פֶּנ"ל.

וְזֶה פְּרוּשׁ (פְּסָחִים כ"ה): בְּכָל מִתְּרַפְּאִין, הֵינּוּ בְּכָל דְּבַר שְׂבַעוּלָם יְכוּלִין לְהִתְרַפְּאוֹת, וּבִתְנַאי; חוּץ מִעֲבוּדָה זָרָה וּגְלוּי עֲרִיּוֹת וּשְׂפִיכוֹת דָּמִים, דִּהְיִינוּ שְׁלֹשׁ מִדּוֹת הַנ"ל, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁלֹשׁ עֲבוּדוֹת כַּנ"ל, הֵינּוּ כְּשִׁיזְצֵא מִשְׁלֹשׁ מִדּוֹת אֵלּוּ, אֲזִי: בְּכָל מִתְּרַפְּאִין - אֲכָלוּ בְּלֶחֶם וּמִים כַּנ"ל. כִּי כְּשֶׁהוּא חוּץ מִשְׁלֹשׁ עֲבוּדוֹת הַנ"ל, וְאִזּוֹכָה לְעֲבוּדַת הַתְּפִלָּה, אֲזִי יְכוּל לְהִתְרַפְּאוֹת בְּכָל דְּבַר שְׂבַעוּלָם כַּנ"ל:

יֵא וְדַע, שְׁיֵשׁ חֲלוּק בֵּין הַחֻלְאֹת. כִּי יֵשׁ חֻלְאֵת שֶׁהוּא בְּחִינַת צוּמָח, כְּמוֹ שֶׁזֹּרְעִין גְּרַעִין בְּאֶרֶץ וְהוּא נִרְקָב, וְיִזְצֵא מִמֶּנּוּ שְׂמִנּוּנִית וְנִעְשִׂין גִּידִין, וְנִתְּוֹסְפִין אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, עַד שֶׁנִּעְשֶׂה הַשְּׂרֵשׁ, וּמִמֶּנּוּ יִזְצֵא כְּמוֹ עֲנָפִים, וְיִמְאָלוּ עֲנָפִים עוֹד עֲנָפִים אַחֲרֵים, עַד שֶׁצּוּמָח הַפְּרִי.

כְּמוֹ-כֵן יֵשׁ חֻלְאֵת שֶׁגִּדֵּל בְּאֶדָם כְּמָה שְׁנִים. וְיֵשׁ חֻלְאֵת שֶׁהוּא בְּאֶדָם בְּתוֹלְדָה מֵאֲבִיו וְאִמּוֹ, וְאִינוּ נִתְּגַלָּה אֲלָא לְעַת זְקֻנָתוֹ, וּבְשִׁעַת צְמִיחַת וְגִדּוּל הַחֻלְאֵת אֲזִי הַחֻלְאֵת נִסְתָּר וְנִעְלָם מֵעֵין כָּל חַי, וְאִין שׁוּם אֶדָם יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ, רַק שְׁיֵשׁ מַחוּשִׁים שְׁנוּלָדִים בְּאֶדָם אִזּוֹ, בְּעַת גִּדּוּל הַחֻלְאֵת, שֶׁהֵם סִימָנִים עַל הַחֻלְאֵת.

וְכֵן בְּרְפוּאֵת הָעֲשׂוּבִים יֵשׁ גַּם כֵּן חֲלוּקִים שְׁיֵשׁ חֻלְאֵת, שֶׁיְכוּל לְהִתְרַפְּאוֹת עַל-יְדֵי עֲשׂוּב אֶחָד, וְיֵשׁ חֻלְאֵת גְּדוֹל מְזָה, שֶׁצְּרִיכִין לְרְפוּאָתוֹ מְרַפְּבִים, לְהִרְפִּיב כְּמָה עֲשׂוּבִים לְרְפוּאָה, וְיֵשׁ שֶׁצְּרִיכִין רְפוּאֹת מִמְּרַחֲקִים לְרְפוּאֹתוֹ,

וְיֵשׁ חֻלְאֵת שֶׁאִין מוֹעִיל לוֹ שׁוּם רְפוּאָה, כִּי כַח הַחֻלְאֵת גְּדוֹל מִכַּח הָעֲשׂוּבִים, וּבִתְחִלַּת צְמִיחַת הַחֻלְאֵת, קִדְּם שֶׁנִּצְמַח וְנִתְּגַלָּה, הֵינּוּ יְכוּלִין לְרְפוּאֹת אוֹתוֹ בְּכָל, רַק שֶׁאִזּוֹ הֵינּוּ נִעְלָם וְנִסְתָּר מֵעֵינֵי כָל, וְאִין יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ רַק הַשֵּׁם יִתְּבַרֵךְ לְבַד.

אָבֵל כְּשֶׁאוֹחֲזִין בְּבְחִינַת דְּבַר ה', בְּחִינַת תְּפִלָּה כַּנ"ל, שֶׁאֲזִי מְקַבְּלִין הַרְפוּאָה מִכָּל הַדְּבָרִים שְׂבַעוּלָם אֲכָלוּ מִלֶּחֶם וּמִים בְּבְחִינַת: בְּכָל מִתְּרַפְּאִין כַּנ"ל, אֲזִי יְכוּלִין לְהִתְרַפְּאוֹת אֲפִילוּ בְּעַת צְמִיחַת הַחֻלְאֵת, בְּעַת שֶׁהוּא נִסְתָּר מֵעֵין הָאֶדָם, מֵאַחַר שֶׁאִין צְרִיךְ לְרְפוּאֹת כָּלֵל, רַק רְפוּאָתוֹ עַל-יְדֵי לֶחֶם וּמִים כַּנ"ל. עַל-כֵּן גַּם אִזּוֹ, הֵינּוּ בְּעַת שֶׁעֲדִין לֹא נִתְּגַלָּה הַחֻלְאֵת, יוּכַל גַּם כֵּן לְהִתְרַפְּאוֹת עַל-יְדֵי לֶחֶם וּמִים, שֶׁאוּכַל אִזּוֹ.

וְזֶהוּ בְּחִינַת (שְׁמוֹת ט"ו): "כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שְׁמִתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רֹפֵאֶךָ". וְהִקְשׁוּ כָּל הַמְּפָרְשִׁים: אִם לֹא יֵשׁוּם, מֵה צִרְךָ לְרְפוּאָה (י), אָבֵל לְפִי הַנ"ל מִיֵּשׁוּב הֵיטֵב. פְּרוּשׁ: "כָּל הַמַּחְלָה וְכוּ' לֹא אֲשִׁים עָלֶיךָ", הֵינּוּ שֶׁלֹּא יָבִיא אוֹתָךְ לִידֵי מַחְלָה כָּלֵל, כִּי יִרְפָּא אוֹתָךְ מִקִּדְּם בְּעַת צְמִיחַת הַמַּחְלָה. וְזֶה: "כִּי אֲנִי ה' רֹפֵאֶךָ" - 'אֲנִי ה' דִּיקָא. הֵינּוּ בְּעַת צְמִיחַת הַמַּחְלָה, שֶׁאִזּוֹ אִין יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ, רַק 'אֲנִי ה', אִזּוֹ אֲרַפָּא אוֹתָךְ עַל-יְדֵי בְּחִינַת דְּבַר ה', בְּחִינַת תְּפִלָּה, וְלֹא יְבוֹא לִידֵי מַחְלָה כָּלֵל, כִּי יִתְּרַפָּא מִקִּדְּם בְּעַת צְמִיחַתוֹ כַּנ"ל.

וְכָל זֶה תְּלוּי בְּתַקּוּן הַתְּפִלָּה כַּנ"ל, וְתַקּוּן הַתְּפִלָּה הוּא עַל-יְדֵי שִׁיזְצֵאִין מִשְׁלֹשׁ עֲבוּדוֹת הַנ"ל:

וְזֶהוּ בְּחִינַת: "וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוּעַ וְכוּ' וְהִיִּשֶׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה, וְהִאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו, וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו" (שָׁם) - זֶה בְּחִינַת תַּקּוּן הַשְּׁלֹשׁ עֲבוּדוֹת הַנ"ל. וְהִיִּשֶׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה - זֶה הַפָּה בְּזוּי אֲנָשִׁים, כִּי כְּשֶׁמְבַזֶּה אֲנָשִׁים נֹאמֵר (אִיּוֹב ל"ג): "יִשֶׁר עַל אֲנָשִׁים וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי וְיִשֶׁר הָעֵוִיתִי" וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה (יוֹמָא פ"ד). וְהִאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו - זֶה בְּחִינַת תַּקּוּן הַבְּרִית, בְּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית כ"א) "וַיִּמָּל אֲבָרָהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ בֵּן שְׁמוֹנֵת יָמִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה אוֹתוֹ אֱלֹקִים". וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו - זֶה בְּחִינַת תַּקּוּן אֲמוּנָה, הַפָּה עֲבוּדָה זָרָה פָּגָם אֲמוּנָה, שֶׁנֹּאמֵר עֲלֵיהֶם (יְרֵמְיָה י'): "חֻקוֹת הָעַמִּים הֵבֵל הוּא", וְאֲזִי: "כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שְׁמִתִּי וְכוּ' כִּי אֲנִי ה' רֹפֵאֶךָ"; כִּי אֲזִי הַתְּפִלָּה בְּשִׁלְמוֹת, וְיְכוּל לְהִתְרַפְּאוֹת עַל-יְדֵי דְבַר ה' בְּכָל הַדְּבָרִים שְׂבַעוּלָם, * (וְגַם כְּשֶׁנּוֹלָד וְנִצְמַח הַמַּחְלָה, כְּגוֹן כְּשֶׁאִין זֹכָה לְהִתְרַפְּאוֹת מִקִּדְּם, אֲזִי גַם כֵּן יוּכַל לְהִתְרַפְּאוֹת עַל-יְדֵי בְּחִינַת דְּבַר ה' גַּם מִמַּחְלָה גְּמוּרָה,

בבחינת: "וַיְבָרֶךְ אֶת לְחֻמּוֹ וְכוּ' וְהִסִּירוּתִי מִחֻלָּה מִקְרָבָה", הינו מחלה מקרבה, כי על-ידי דבר ה' יוכל להתרפאות לעולם בכל דבר שבעולם פנ"ל), אפלו קדם שנתגלה החולאת פנ"ל, בבחינת: 'בכל מתרפאין' וכו' פנ"ל:

וְזֶה שְׁאֵמַר חֲזַקְיָה: "וְהֵטוֹב בְּעֵינַי עֲשִׂיתִי" (ישעיה ל"ח), וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה (בְּרִכּוֹת י'), שְׁסָמַךְ גְּאֻלָּה לְתַפְלָה וְגַנֵּז סֶפֶר הַרְפּוּאוֹת, וְהַכֵּל אֶחָד, כִּי עַל יְדֵי שְׁסָמַךְ גְּאֻלָּה לְתַפְלָה, הֵינּוּ שְׂגָאֵל אֶת הַתַּפְלָה מִן הַגְּלוּת פִּנ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה גִנֵּז סֶפֶר הַרְפּוּאוֹת. כִּי כְּשֶׁנִּגְאָלְתָּ הַתַּפְלָה, אֲזַ נּוֹפְלִים כָּל הַרְפּוּאוֹת פִּנ"ל, כִּי נִתְרַפְּאִין עַל-יְדֵי דְבַר ה' פִּנ"ל, וְאֲזִי כָּל הַדְּאֻקָּטוּרִים מִתְבַּיְשִׁין בְּרְפּוּאוֹת שְׁלָהֶם, כִּי אֲזִי אֵין כָּח לְשׁוּם רְפּוּאָה, כִּי כָּל הָעֹשְׁבִים חוֹזְרִים כָּחֶם לְתוֹךְ הַתַּפְלָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת דְּבַר ה', שֶׁהוּא שְׂרָשֶׁם הָעֲלִיּוֹן פִּנ"ל. כִּי כֵּן חוֹבֵת כָּל הָעֹשְׁבִים וְכָל שֵׁיחַ הַשְּׂדֵה; כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל, שְׂאֲזִי הוּא בְּחִינַת דְּבַר ה', שֶׁהוּא שְׂרָשֶׁם הָעֲלִיּוֹן, אֲזִי הֵם מְחִזְרִין כָּחֶם לְתוֹךְ הַתַּפְלָה, שֶׁהוּא שְׂרָשֶׁם הָעֲלִיּוֹן. וְכִשְׂאָדָם מִתְפַּלֵּל עַל אֵיזָה חוֹלָאֵת, אֲזִי אוֹתָן הָעֹשְׁבִים, שְׂיֵשׁ לָהֶם כָּח לְרְפּוּאוֹת אוֹתוֹ הַחוֹלָאֵת, הֵם מְחַזְרִים לְהַחֲזִיר כָּחֶם לְתוֹךְ הַתַּפְלָה, שֶׁהִיא שְׂרָשֶׁם, בְּחִינַת דְּבַר ה' פִּנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת (בְּרַאשִׁית כ"ד): "וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשֵׂדָה" - שֶׁתַּפְלָתוֹ הֵיְתָה עִם שֵׁיחַ הַשְּׂדֵה, שֶׁכָּל שֵׁיחַ הַשְּׂדֵה חֲזָרוּ כָּחֶם וְנִתְּנוּ אוֹתָם בְּתוֹךְ תַּפְלָתוֹ, שֶׁהִיא שְׂרָשֶׁם פִּנ"ל:

יב וְזֶה בְּחִינַת הַתְּנוּצָצוֹת מְשִׁיחַ. כִּי כָּל הַדְּבָרִים נִחְלָקִים זֶה מִזֶּה בְּמִרְאָה טַעַם וְרִיחַ. בְּשִׁבִיל זֶה הַדְּבַר הַמְּגִדֵּל כָּל הַצְּמָחִים נִקְרָא בְּשֵׁם מְטָר, רְאֵשֵׁי תְבוּת: מִרְאָה, טַעַם, רִיחַ. וְעַקְרָה הוּא הָרִיחַ, כִּי אֵין הַנְּשִׂמָה נִהְיֵת אֶלָּא מִהָרִיחַ, כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה (בְּרִכּוֹת מ"ג): "אֵיזָהוּ דְּבַר שֶׁהַנְּשִׂמָה נִהְיֵת מִמֶּנּוּ וְלֹא הַגּוֹף, הֵנוּ אוֹמֵר זֶה הָרִיחַ". וְעַקְרָה הַתַּפְלָה הִיא מִהַנְּשִׂמָה, בְּחִינַת (תְּהִלִּים ק"נ): "כָּל הַנְּשִׂמָה תְּהִלֵּל יָהּ". וּמְשִׁיחַ מְקַבֵּל כָּל הַתַּפְלוֹת, כִּי מְשִׁיחַ הוּא בְּחִינַת חֹטֵם, בְּחִינַת (אֵיכָה ד'): "רוּחַ אֶפְיֵנוּ מְשִׁיחַ ה'" שֶׁמְקַבֵּל כָּל הָרִיחוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת הַתַּפְלוֹת, כִּי יִנְיֶקֶת הַתַּפְלָה שֶׁהִיא מִהַנְּשִׂמָה, הִיא מִהָרִיחַ פִּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת (ישעיה מ"ח): "וַתְּהַלְתִּי אֶחְטָט לָךְ" בְּחִינַת חֹטֵם פִּנ"ל. וּבְשִׁבִיל זֶה נִקְרָא מְשִׁיחַ, כִּי הוּא יוֹנֵק וּמְקַבֵּל מְשִׁיחַ הַשְּׂדֵה (יא), דְּהֵינּוּ כָּל הָרִיחוֹת שֶׁבָּאִים בְּתוֹךְ הַתַּפְלָה שֶׁהִיא בְּחִינַת חֹטֵם, בְּחִינַת: "וַתְּהַלְתִּי אֶחְטָט" וְכוּ'; וּמְשִׁיחַ מְקַבֵּל אוֹתָם בְּחִינַת: "רוּחַ אֶפְיֵנוּ מְשִׁיחַ ה'" פִּנ"ל:

יג וְזֶה בְּחִינַת נְשִׂאוֹת חֵן, בְּחִינַת: "וַתְּהִי אֶסְתֵּר נְשִׂאֵת חֵן בְּעֵינַי כָּל רְאִיָּה" (אֶסְתֵּר ב') - שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד נִדְמָה לוֹ כְּאִמְתּוֹ (מְגִלָּה י"ג). כִּי זֶה הַבְּעַל תַּפְלָה הוּא בְּחִינַת דְּבַר ה', שֶׁהוּא הַשְּׂרָשׁ הָעֲלִיּוֹן, שֶׁכָּל הַכּוֹחוֹת וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם כָּלָם מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ, וְעַל כֵּן כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְכָל הַשְּׂרָשׁ הָעֲלִיּוֹנִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִדְמָה לוֹ כְּאִמְתּוֹ, הֵינּוּ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא חֵן בְּעֵינֵיהֶם, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד נִדְמָה לוֹ שֶׁהוּא עוֹסֵק עִמּוֹ לְבַד, כִּי כָּלָם מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ:

וְאֲזִי יָכוֹל לְהַפִּיר הַמְּפָרְסָמִים שֶׁהֵם עַל-יְדֵי עֲזוֹת, כִּי עֲזוֹתָם נוֹפֵל לְפָנָיו. כִּי כְּשֶׁזֹּכֵה לְתַפְלָה שֶׁהִיא בְּחִינַת דְּבַר ה', שֶׁהוּא הַשְּׂרָשׁ הָעֲלִיּוֹן, שֶׁכָּל הַשְּׂרָשׁ הָעֲלִיּוֹנִים וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם כָּלָם מְקַבְּלִים כָּחֶם מִמֶּנּוּ, אֲזִי הֵם כָּלָם בְּחִינַת לוּוִין אֶצְלוֹ, בְּחִינַת: כָּל כּוֹכְבֵי־לוּוִין דָּא מִן דָּא וְכוּ'. נִמְצָא שֶׁכָּלָם הֵם בְּחִינַת לוּוִין עַד הַשְּׂרָשׁ הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהִיא דְבַר ה', שֶׁהוּא בְּחִינַת הַבְּעַל-תַּפְלָה, שֶׁהוּא הַמְּלוֹה הַגְּדוֹל, שֶׁכָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְכָל הַכּוֹחוֹת כָּלָם הֵם בְּחִינַת לוּוִין מִמֶּנּוּ, בְּחִינַת (נְחֻמָּי ט'): "וְצְבָא הַשָּׁמַיִם לָךְ מִשְׁתַּחֲוִים" - שֶׁכָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם הֵם מִשְׁתַּחֲוִים וְנִכְנָעִים לְשְׂרָשֶׁם שֶׁהוּא בְּחִינַת דְּבַר ה', בְּחִינַת הַבְּעַל תַּפְלָה פִּנ"ל. וְזֶה: וְצְבָא הַשָּׁמַיִם לָךְ מִשְׁתַּחֲוִים - רְאֵשֵׁי תְבוּת מְלוֹה, כִּי כָּלָם הֵם בְּחִינַת לוּוִין זֶה מִזֶּה וְזֶה מִזֶּה עַד הַמְּלוֹה הַגְּדוֹל, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַבְּעַל תַּפְלָה, שֶׁהוּא הַמְּלוֹה הַגְּדוֹל, כִּי הוּא בְּחִינַת הַשְּׂרָשׁ הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא דְבַר ה' פִּנ"ל.

ועל כן יכול להפיר בהמפרסמים שהם רק על-ידי עצות, כי אין אדם מעז פנים בפני בעל-חובו (בבא מציעא ג), ועל כן עצותם נופל לפני הבעל תפלה, שהוא המלוה הגדול כנ"ל, כי כלם הם בחינת לווין ממנו כנ"ל. וזה בחינת (שמות ל"ג): "כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם" - שעל ידי בחינת נשיאות חן, שהוא בחינת: 'וצבא השמים לה משתחיים', שכלם מקבלים ולווים ממנו, שעל ידי זה נושא חן בעיניהם, בבחינת: 'כל אחד ואחד נדמה לו כאמתו' כנ"ל, על-ידי זה: 'ואדעך בשם' - שתוכל לדעת ולהפיר כל המפרסמים בעלי השם, כי מי שהוא מפרסם ויש לו שם על-ידי עצות, הוא נופל לפני כנ"ל. גם 'ואדעך בשם' זה בחינת הנפשות, בחינת (בראשית ב): "נפש חיה הוא שמו" כי על-ידי המפרסמים הוא מקשר עם כל הנפשות כנ"ל, שזה בחינת: "מאחז פני כסא", דהינו התקשרות לשרשי הנשמות, שהם בחינת כסא הכבוד כנ"ל:

יד ואזי יכולין לעשות ראש השנה. כי כשאדם יושב לדבר בחברו, זה בחינת ראש השנה, שהוא יומא דדינא, שהוא יושב ודן את חברו. וצריך להזהר מזה מאד, ולהסתכל על עצמו היטב אם הוא ראוי לזה לשפט את חברו, "כי המשפט לאלקים הוא" (יב). כי רק הוא יתברך לבדו ראוי לשפט את האדם, כמו שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (אבות פרק ב): 'אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו' ומי הוא שיכול לידע ולהגיע למקום חברו, כי אם השם יתברך, שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו (בראשית רבה, וי"א, פרשת סח, הובא בפירש"י יג) פרשת תשא, וכל אחד ואחד יש לו מקום אצלו יתברך, ועל כן הוא לבדו יתברך יכול לדון את האדם, כי הוא יתברך בעל הרחמים, ובדאי הוא מקיים בננו: 'הוי דן את כל האדם לכף זכות' (אבות פרק א).

ואנו רואין רחמנותו במה שקבע לנו ראש השנה, שהוא יום הדין, בראש חודש, כי זה הוא חסד גדול, כי איך היינו מרימין פנינו לבקש כפרה מאתו יתברך, על-כן עשה עמנו חסד וקבע יום הדין ראש השנה בראש חודש, שאז כביכול הוא יתברך בעצמו מבקש כפרה, בבחינת: 'הביאו עלי כפרה', הנאמר בראש חודש (כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה יד) שבועות ט, ועל כן אין לנו בושה ביום הדין לבקש כפרה, מאחר שהוא יתברך בעצמו מבקש אז כפרה, כנ"ל. גם על-ידי שהשם יתברך בעצמו כביכול בא לידי זה שיצטרך לומר: 'הביאו עלי כפרה הינו שעשה דבר שהצריך להתחרט עליו ולומר: 'הביאו עלי וכו' על-כן אין לנו בושה לבוא לפניו בחטאינו לבקש עליהם כפרה ולהתחרט עליהם, כי גם הוא יתברך עשה דבר שהצריך להתחרט עליו כנ"ל. נמצא, שאנו רואין גדל רחמנותו שלו, על-כן הוא לבדו יתברך ראוי לדון את העולם, כי הוא יתברך יודע מקום כל אחד ואחד, כי כל המקומות הם אצלו יתברך, כי הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו כנ"ל.

כי אף על פי שאנו מוצאים מקומות שהיה בהם השראת השכינה, כגון בבית המקדש, אין הפונה, חס ושלום, שנתצמצם שם אלקותו יתברך, חס ושלום, כמו שאמר שלמה (מלכים א ח): "הנה השמים ושמי השמים לא יכללוה, אף כי הבית הזה" וכו' רק מחמת שהיה שם דברים נאים, כי בבית המקדש היה ציורא דעבדא דבראשית וציורא דגן עדן (עין בהקדמת התקונים), על-כן המשיך לשם קדשיתו יתברך, אבל הוא יתברך אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם, ועל כן הוא יתברך יכול לעשות ראש השנה, שהוא יום הדין, כי הוא מקיים: 'אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו', כי הוא מקומו של עולם כנ"ל.

וזה בחינת (תהלים צ"ג): "לבינתך נאווה קדש, ה' לארץ ימים" הינו שהשם יתברך המשיך רק קדשיתו לבית המקדש מחמת שהיו שם דברים נאים, אבל הוא יתברך בעצמו אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם ועל כן: "ה' לארץ ימים", הינו שהוא יתברך יכול לעשות ראש השנה, שהוא יומא אריכתא כנ"ל (עין ביצה ד' ודף ו' ובשלתן ערוך ארבע חיים סימן שצ"ג). ומי שאוחז בבחינת כסא הכבוד, בבחינת שרשי הנשמות,

הוא גם כן בחינת מקומו של עולם, בבחינת (שמואל א ב): "וכסא פבוד ינחלים, כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל". דהיינו על ידי בחינת כסא הפבוד, שרשי הנשמות, על ידי זה הוא מקומו של עולם, בחינת: 'וישת עליהם תבל' ועל כן הוא יכול לעשות ראש השנה כנ"ל:

וזה פרוש: תקעו בחדש שופר. תקעו זה בחינת הממשלה הנ"ל, בחינת: "ותקעתי יתד במקום נאמן" כנ"ל. בחדש זה בחינת התחדשות המחין שבשלת רגלים, בבחינת (תהלים ק"ד): "עשה ירח למועדים" - שכל המועדים והרגלים הם על ידי חדיש הירח.

שופר זה בחינת הלב, שגזון משופרא דשופרא (זהר פנחס דף רט"ז רכ"א ועין תקונים תקון כ"א דף מ"ט). גם שופר הוא בחינת יראת, בבחינת (עמוס ג): "היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו". גם שופר הוא בחינת נבואה, בבחינת (ישעיה נ"ח): "הרם כשופר קולך". גם שופר הוא בחינת תפלה, בבחינת (תהלים ק"ח): "מן המצר קראתי יה" וכו', וזה בחינת מצר השופר ומרחב השופר. גם הוא בחינת שיח השדה, שחזרין כהם לתוך התפלה, בבחינת: "ויצא יצחק לשוח בשדה" כנ"ל, וזה בחינת שופר, בבחינת (יהושע ו): "במשוך בקרן היובל - ראשי תבות: ויצא יצחק לשוח בשדה, כנ"ל. ועל ידי כל הבחינות אלו - בפסח ליום חגנו" הינו ראש השנה, כי על ידי זה יכולין לעשות ראש השנה כנ"ל:

בענין הנבואה הנ"ל יש קשיא, כי המלאך המשפיע הנבואה, דהיינו בחינת המלאך הגואל וכו', כנ"ל, הוא למטה מבחינת מקום הנבואה, כי המלאך הנ"ל הוא בחינת השכינה, פמבא, והיא בבחינת למטה מנצח והוד, שמשם הנבואה. אף יש בזה דברים בגו, דהיינו פשה היא עולה למעלה מהם, אזי היא דיקא משפיע נבואה, ואין לנו עתה עסק בזה:

ב

א ימי חנכה הם ימי הודאה, כמו שכתוב: 'וקבעו שמונת ימי חנכה אלו להודות ולהלל' וכו'. וימי הודאה זה בחינת שעשוע עולם הבא, כי זה עקר שעשוע עולם הבא - להודות ולהלל לשמו הגדול יתברך ולהפיר אותו יתברך, שעל ידי זה סמוכים וקרובים אליו יתברך, כי כל מה שיודעין ומפירין אותו יתברך ביותר, סמוכים אליו ביותר, כי שאר כל הדברים יתבטלו לעתיד כולם, בבחינת: 'כל הקרבנות בטליו, חוץ מקרבן תודה' (מדרש רבה, צו פרשה ט, אמור פרשה כז, עין שם), שלא לשאר לעתיד, רק בחינת תודה והודאה, להודות ולהלל ולדעת אותו יתברך, כמו שכתוב (ישעיה י"א): "כי מלאה הארץ דעה את ה' פמים לים מכסים", שזה כל שעשוע עולם הבא:

ב ובחינת תודה, שהוא שעשוע עולם הבא, זה בחינת הלכות, כי ההלכות שזוכין ללמד, בפרט מי שזוכה לחדש בהם, זה בחינת שעשוע עולם הבא, בבחינת (נדה עג): 'כל השונה הלכות בכל יום, מבטח לו שהוא בן העולם הבא'. כי פשנתחדש הלכה, נתחדש שכל וידעה, והדעת הוא עקר שעשוע עולם הבא כנ"ל.

וזה בחינת (ברכות נד): 'ארבעה צריכין להודות', דהיינו תודה, שהם מפרשין במזמור ק"ז, שסוים בסופם: "מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה'". "חסדי ה'" זה בחינת הלכות, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (כתבות צו): 'כל המוניע תלמידו מלשמשו, כאלו מניע ממנו חסד', שנאמר: "למס מרעהו חסד" ושמוש חכמים זה בחינת הלכות, שהם בחינת (ישעיה נ"ה): "חסדי דוד" - שהלכה כמותו, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין צג): "וה' עמו" - שהלכה כמותו. וזהו: "וה' עמו", הינו שסמוך וקרוב להשם יתברך, בחינת שעשוע עולם הבא, שהוא בחינת הלכות כנ"ל:

ובשביל זה מכנה התורה בשם הלכה, כי תורה מביאין פשוטאין מצרה, כי פשוטאין לאיזהו צרה, חס ושלוש, אזי עקר הצרה בלב, כי הלב יודע ומרגיש הצרה ביותר, כמו שכתוב (משלי י"ד): "לב יודע מרת נפשו" כי "הלב מבין" (ברכות ס"א), ועל פן הוא מרגיש הצרה ביותר. ואזי, בשעת הצרה, מתפנסים כל הדמים ועולים אל הלב, כמו פשוט צרה באיזהו מקום, חס ושלוש, אזי מתפנסים כלם אל החכם שיש שם, לקבל ממנו עצה. כמו כן נתקבצים כל הדמים ועולים אל הלב, לבקש עצה ותחבולה כנגד הצרה. ואזי הם שוטפים על הלב, ואז הלב בצרה ובדחק גדול, כי לא די שהלב דואג בעצמו, כי הוא מרגיש הצרה יותר מכלם, אף גם הדמים שוטפין עליו ומצריין לו מאד. ועל פן פשוט, חס ושלוש, צרה לאדם, הלב דופק בדפיקות גדולות, כי הוא מבקש לנענע מעצמו ולהשליכם מעליו, ועל פן הוא דופק בדפיקות גדולות בשעת הצרה, חס ושלוש, ואחר כך פשוטאין מהצרה, אזי חוזרין תהלוכות הדמים לילך כסדר בתוך שבילי הגוף. ועל פן התורה, שהיא באה פשוטאין מהצרה, היא מכנה בשם הלכה, על שם תהלוכות הדמים, שהולכין כסדר פשוטאין מהצרה כנ"ל:

ג ומזה באה הולדה בנקל. כי בשעה שאשה פורעת לילד ירכוטיה מצטננות' (כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה, סוטה יא), ועל ידי זה נעשה ההולדה, כי הדמים עולין למעלה, ואזי נדחק המקום שם, ואזי הם דוחים את הולד לחוץ, ואחר כך חוזרים הדמים למקומם, שזה בחינת תורה הלכה, שהיא בחינת תהלוכות הדמים, שחוזרים לילך כסדר כנ"ל. כי גם ההלכה היא בחינת הולדה, כי יש תמיכי אוריתא, שנותנים ממון ללומדי תורה, ובתחלה הם מחסרים ממוןם מעצמם, כי פשוטאין הפמון להתלמיד חכם, נחסר אצלם, שזה בחינת ירכוטיה מצטננות, כי דמים תרתי משמע' (א). אבל אחר כך, על ידי ממוןם שמתחזקין התלמיד חכם, ונולד הלכות שהם בחינת חסד, אזי על ידי השפעת החסד חוזר ונתמלא החסרון. וזה בחינת שעשוע עולם הבא, בבחינת (ישעיה ל'): והיה אור הלבנה כאור החמה, הנאמר לעתיד (ב), כי הלבנה טבעה קר, בחינת חסרון וקריעות, ועתידה להתמלא כאור החמה, בחינת מלוי החסרון, שזה בחינת הולדה, בחינת הלכות, שהם בחינת שעשוע עולם הבא כנ"ל. וזה בחינת (בראשית רבה פ' י"ב), הינו חסד, כי ההולדה - על ידי בחינת הלכות, שהם בחינת חסד כנ"ל. וזה בחינת (תהלים ק'): מזמור לתודה ריעו ליי כל הארץ. לתודה - אותיות תולדה. ריעו ליי כל הארץ - ראשי תבות הלכה, כפומבא. כי ההלכות, בחינת תודה, הם בחינת הולדה כנ"ל:

וזה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סוטה י): אסא חלה את רגליו, על שעשה אנגריא בתלמידי חכמים. כי על ידי שעשה אנגריא בתלמידי חכמים ובטל אותם מן ההלכות, על ידי זה חלה את רגליו, כי ההלכות הם בחינת תקון וקיים הרגליו, כי ההלכות הם בחינת תהלוכות הדמים, שחוזרין והולכין כסדר כנ"ל, ואסא שפגם בזה ובטל את התלמידי חכמים מן ההלכות, על פן חלה את רגליו:

ד וכשזוכין לבחינת תורה הלכה, על ידי זה נתנגלה אור האמת ומאיר בהדבור, כי מתחלה פשוטאין שוטפין על הלב הוא בחינת פגם האמת, בבחינת (משלי כ"ט): אנשי דמים ישנאו תם, אבל אחר כך פשוטאין מהצרה, שזה בחינת תורה הלכה, אזי מאיר האמת, בבחינת (מיקה ז): נתן אמת ליעקב, חסד לאברהם. חסד לאברהם - הינו הלכות כנ"ל - על ידי זה מאיר האמת ומשלים הדבור, כי עקר שלמות הדבור - על ידי אמת, כי קושטא קאי וכו' (שבת ק"ד), ואפלו שקר אין לו קיום רק על ידי אמת (כמו שפרש רש"י (במדבר י"ג) על פסוק: "וגם זבת חלב ודבש" וכו') (ג).

נמצא שעקר קיום ושלמות הדבור הוא על-ידי האמת, שהוא מאיר בהדבור על-ידי שלשה שמות, בבחינת (תהלים נ): אל-אלהים ה' דבר. כי אלו שלשה שמות הם מקור האמת, ועל ידם מאיר האמת בהדבור, דהינו ברבוע הדבור, הינו בחינת ארבעה חלקי הדבור.

כי יש רבוע הדבור, ועל פן כשהיו ישראל בגלות, והיה הדבור בגלות (ד), נאמר במושה (שמות ד): לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשום גם מאז דברך וכו', זה בחינת רבוע הדבור, ארבעה חלקי הדבור. כי יש דבור של צדקה, בבחינת (ישעיה ס"ג): מדבר בצדקה, שזהו בחינת היתרון שיש לאדם על החי, שהוא הדבור, שהוא גדר האדם, והוא בחינת צדקה, שהוא גומל חסד עם הבריות, שזהו גדר האדם, שדרכו לגמול חסד, מה שאין פן החי. וזה שנאמר: נעשה אדם, וכתוב: ויש האיש אשר עשיתי עמו היום וכו'. מה התם צדקה אף כאן צדקה (הקדמת החר דף יג): שעל ידי צדקה נקרא אדם, כי הצדקה שמשם הדבור הוא גדר האדם כנ"ל. וזה בחינת: לא איש דברים אנכי, הינו הדבור של צדקה, בחינת (תהלים קי"ב): טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו, דהינו גמילות חסד וצדקה.

ויש דבור של תשובה, בחינת (הושע י"ד): קחו עמכם דברים ושובו אל ה'. וזה בחינת: גם מתמול, בחינת דבור של תשובה, כמו שפתיב (תהלים ז): ותאמר שובו בני אדם כי אלה שנים בעיניך כיום אתמול:

ויש דבור של עשירות, דהינו עשירים קרובים למלכות שהם בחינת (בראשית מ): שלשת השריגים, ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה (חלין ז"ב): שלשה שריגאים, דהינו עשירים קרובים למלכות (כמו שפרש רש"י שם), שיש להם בחינת דבור, בבחינת (משלי כ"ב): חן שפתי רעהו מלך, הינו הדבור של קרובים למלכות. וזה בחינת: גם משלשום, בחינת שלשת השריגים הנ"ל, הינו הדבור של עשירים קרובים למלכות.

ויש דבור של מלכות, בחינת מלכות פה (ה). וזה בחינת: גם מאז דברך, בחינת (תהלים צ"ג): נכון כסאך מאז:

והאמת מאיר ברבוע הדבור הנ"ל על-ידי שלשה שמות הנ"ל שהם: אל, אלקים, יי, שהם בחינת: תפלה ותורה ושדוכים וזווגים. אל זה בחינת תפלה, כי אל על שם הכח, שהוא תקיף ובעל היכלת, ועל-ידי התפלה נקראין ישראל בשם אל, בבחינת (מגלה י"ח): מנין שקראו הקדוש ברוך הוא ליעקב אל שנאמר: ויקרא לו אל וכו'. כי על-ידי התפלה, כפיכח, אנו לוקחין לעצמנו הכח ממנו יתברך, כי אנו מבטלין גזרותיו, נמצא שיש לנו הכח, ועל פן נקראין ישראל - אל על-ידי התפלה על שם הכח כנ"ל. וכמו שאמרנו רבותינו, זכרונם לברכה (ירושלמי תענית): לא איש אל וכזב - לא איש הוא, שעשה דברי אל כזב. כי על-ידי התפלה מבטלין גזרותיו יתברך, ואזי ישראל נקראין אל. ומשם מאיר הדבור, בבחינת (תהלים קמ"ה): וגבורתך ידברו; דהינו על-ידי הכח וגבורה, שזה בחינת אל על שם הכח, מאיר הדבור על-ידי האמת, כי התפלה היא רק על-ידי אמת, כמו שפתיב (שם): קרוב ה' וכו' לכל אשר יקראו באמת.

אלקים זה בחינת תורה, כמו שפתיב (שמות ד): ואתה תהיה לו לאלקים, ותרגומו: 'לרב'. וזהו: הוא יהיה לך לפה - שבחינת אלקים, בחינת תורה הוא מאיר לפה, דהינו להדבור, כי הרב מורה דרך ישר לתלמידיו בתורתו, שזה בחינת (ירמיה ט"ו): אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, והוא בחינת אמת, בבחינת (מלאכי ב): תורת אמת היתה בפיהו.

ה' זה בחינת שדוכים, בבחינת (בראשית כ"ד): מה יצא הדבר, בחינת (משלי י"ט): ומה' אשה משפלת. והוא בחינת אמת, בבחינת (בראשית שם): אשר הנחני בדרך אמת. ועל-ידי זה נשלם הדבור, כי 'עשרה קבין שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים, ואחד כל העולם כלו' (כמו שאמרנו רבותינו, זכרונם לברכה, קדושין מ"ט): וכל זמן שאין התקשרות, אין להדבור שלמות, אבל כשנתקשרין, נתחברים ונשלמים חלקי הדבור. נמצא

שַׁעַל-יְדֵי שְׁלֵטָה שְׁמוֹת הַנ"ל שֶׁהֵם: אֵל, אֱלֹקִים, ה', שֶׁהֵם בְּחִינַת: תְּפִלָּה, תּוֹרָה, שְׂדוּכִים - נְשֻׁלָם הַדְּבוּר
עַל-יְדֵי הָאֱמֶת, הֵינּוּ רְבוּעַ הַדְּבוּר, שֶׁנְשַׁלָם עַל יְדֵי הָאֱמֶת כַּנ"ל:

הַיְשָׁלְמוֹת הַדְּבוּר הוּא בְּחִינַת לְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ, כִּי כָל לְשׁוֹנוֹת הַעַמִּים הֵם חֲסֵרִים, וְאֵין לָהֶם שְׁלֵמוֹת, כִּי נִקְרָאִין
לְשׁוֹן עֲלָגִים (יְשַׁעִיָּה ל"ב), וְאֵין שְׁלֵמוֹת - רַק לְלִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ. וְלִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ הוּא מְקַשֵּׁר לְשִׁבְתָּהּ, בְּבְחִינַת (שֶׁם
נ"ח): וְדַבֵּר דְּבַר - 'שֶׁלֹּא יִהְיֶה דְּבוּרָךְ שֶׁל שִׁבְתָּהּ כְּדְּבוּרָךְ שֶׁל חַל' (שִׁבְתָּהּ קי"ג). בְּבְחִינַת (בַּמִּדְבָּר ו'): כֹּה תְּבָרְכוּ -
'בְּלִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ' (סוֹטָה ל"ח) שֶׁבְּלִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ נִכְלָל בְּרָכָה וְקִדְּשָׁה, כִּי הַלִּשׁוֹן הַקִּדְּשׁ מְקַשֵּׁר לְשִׁבְתָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר
בּו בְּרָכָה וְקִדְּשָׁה, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב): וַיְבָרֶךְ וַיְקַדֵּשׁ וְכוּ'. וְעַל-כֵּן עַל-יְדֵי שֶׁלִּשׁוֹן הַקִּדְּשׁ מְקַשֵּׁר לְשִׁבְתָּהּ,
עַל-כֵּן עַל-יְדֵי שְׁלֵמוֹת הַדְּבוּר שֶׁהוּא בְּחִינַת לְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ, עַל-יְדֵי זֶה מְמַשְׁכֵּין הַשְּׁמִיכָה שֶׁל שִׁבְתָּהּ לְשִׁשְׁתַּיִם
יְמֵי הַחֹל.

כִּי יְמֵי הַחֹל הֵם בְּחִינַת עֲצָבוֹת, וְאֶפְלוּ הַמְצוּוֹת שְׁעוֹשִׁין בְּיְמֵי הַחֹל הֵם בְּחִינַת עֲצָבוֹת, כִּי מִט"ט שְׁלֵטְנוּתָהּ
בְּיְמֵי הַחֹל (תְּקוּנֵי זֵהַר, תְּקוּנֵי יח, דף לג:), וּמִט"ט הוּא בְּחִינַת עֶבֶד, בְּחִינַת עֲצָבוֹת, אֲבָל שִׁבְתָּהּ הוּא בְּחִינַת בֵּן, וְאִז
נִיחָא לְעֵלְאִין וְתַתְּאִין, וְנִתְעוֹרֵר שְׁמִיכָהּ, וְאִזִּי נִתְרוֹמָמִין וְנִתְעַלִּין כָּל הַמְצוּוֹת שֶׁל שִׁשְׁתַּיִם יְמֵי הַחֹל מִן
הָעֲצָבוֹת, וְנִמְשָׁף עֲלֵיהֶם מְנוּחָה וְשְׁמִיכָהּ, בְּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית ה'): וַיֹּלֶד בֶּן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ נַח לְאָמֹר, זֶה יִנְחַמְנוּ
מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמִעֲצָבוֹן יְדֵינוּ; הֵינּוּ בְּחִינַת שִׁבְתָּהּ שֶׁהִיא בְּחִינַת בֵּן, בְּחִינַת נַח, נִיחָא דְעֵלְאִין וְתַתְּאִין (עַיֵן תְּקוּנֵי ע'
בְּסוֹפּוֹ וּבְזֵהַר בְּרֵאשִׁית נ"ח נ"ט), שֶׁהוּא מְנַחֵם וּמְשַׁמֵּחַ הַכֹּל מִן הָעֲצָבוֹת, בְּחִינַת: זֶה יִנְחַמְנוּ וְכוּ'. וְכִשְׁזוֹכִין
לְבְּחִינַת לְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ, שֶׁהוּא מְקַשֵּׁר לְשִׁבְתָּהּ, אִזִּי מְמַשְׁכֵּין עַל יְדוֹ אֶת הַקִּדְּשָׁה וְהַשְּׁמִיכָה שֶׁל שִׁבְתָּהּ לְשִׁשְׁתַּיִם
יְמֵי הַחֹל, כִּי מִחֲמַת שֶׁהַלִּשׁוֹן הַקִּדְּשׁ מְקַשֵּׁר לְשִׁבְתָּהּ, עַל-כֵּן נִמְשָׁף עַל יְדוֹ הַשְּׁמִיכָה שֶׁל שִׁבְתָּהּ לְשִׁשְׁתַּיִם יְמֵי
הַחֹל. וְזֶה: אֵל אֱלֹקִים ה' דְּבַר (עַם הַתְּבוּת) מְסַפֵּר שְׁמִיכָהּ, כִּי עַל-יְדֵי שְׁלֵמוֹת הַדְּבוּר שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ,
נִמְשָׁף שְׁמִיכָהּ כַּנ"ל:

וְעַל-יְדֵי זֶה שֶׁמְמַשְׁכֵּין קִדְּשָׁה שֶׁל שִׁבְתָּהּ לְשִׁשְׁתַּיִם יְמֵי הַחֹל, עַל-יְדֵי זֶה נִתְגַּלָּה אַחַדוֹת הַפְּשׁוּט יִתְבָּרַךְ.
כִּי בְשִׁשְׁתַּיִם יְמֵי הַחֹל הֵם פְּעֻלוֹת מְשִׁתְּנוּת, שֶׁכָּל יוֹם נִבְרָא פְּעֻלָּה מְשֻׁנָּה, וְזֶה כְּנֶגֶד הַשְּׁכָל הָאֲנוּשִׁי, לְהַבִּין
זֹאת בְּשְׁכָל הָאֲנוּשִׁי, שֶׁפְּעֻלוֹת מְשִׁתְּנוּת יִהְיוּ נִמְשָׁכִין מֵאֶחָד הַפְּשׁוּט יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלָּה, כִּי בְשְׁכָל הָאֲנוּשִׁי אֵי
אֶפְשָׁר לְהַבִּין זֹאת. רַק עַל-יְדֵי שִׁבְתָּהּ, שֶׁאֲנִי זוֹכִין שְׁנִתֵּן לְנֹו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְּנָה גְדוּלָּה, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ,
זְכוּרֵנוּם לְבְּרָכָה (שִׁבְתָּהּ י'): 'מִתְּנָה טוֹבָה יֵשׁ לִי בְּבֵית גִּנְזִי וְשִׁבְתָּהּ שְׁמָה', עַל-יְדֵי זֶה נִתְגַּלָּה אַחַדוֹת הַפְּשׁוּט. כִּי
שִׁבְתָּהּ מוֹרָה עַל אֱמוּנַת הַיְחוּד, שֶׁאֲנִי מֵאֲמִינִים, שֶׁכָּל הַפְּעֻלוֹת מְשִׁתְּנוּת נִמְשָׁכִין מֵאֶחָד הַפְּשׁוּט יִתְבָּרַךְ,
שֶׁבְּרֵא אֵלֶם בְּשִׁשְׁתַּיִם יְמֵי הַחֹל וְשִׁבְתָּהּ בְּשִׁבְתָּהּ. נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי שִׁבְתָּהּ נִתְגַּלָּה אַחַדוֹת הַפְּשׁוּט יִתְבָּרַךְ. וְהַתְּגַלּוֹת
אַחַדוֹת הַפְּשׁוּט זֹאת הַבְּחִינָה יְקָרָה מְאֹד אֶפְלוּ אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁמְצִינֵנוּ: 'יְחִיד וְרַבִּים - הַלְכָה כְּרַבִּים'
(בְּרֵכוֹת ט' וּל"ז), כִּי מִחֲמַת שֶׁהֵם רַבִּים, שְׁכָל אֶחָד יֵשׁ בּוֹ דְעָה מְשֻׁנָּה בְּחִינַת פְּעֻלוֹת מְשִׁתְּנוּת, וְכִשְׁהֵם
מְסַפְּיִים יְחִיד לְדַעַת אֶחָד, נִמְצָא בְּחִינַת פְּעֻלוֹת מְשִׁתְּנוּת נַעֲשֶׂה בְּחִינַת אַחַדוֹת הַפְּשׁוּט, שֶׁזֶה יְקָר מְאֹד
בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל כֵּן הַלְכָה כְּמוֹתָם. וְגַם כִּדִּי שֶׁלֹּא לְהַרְבוֹת מִחֻלְקַת בִּישְׁרָאֵל, כִּי אִם לֹא כֵן, כָּל יְחִיד וְיְחִיד
יֹאמֵר כְּדַעַתּוֹ וְאֵין לְדַבֵּר סוּף, וְיִתְרַבּוּ מִחֻלְקַת בִּישְׁרָאֵל (עַיֵן בְּבֵא-מְצִיעָא נ"ט), שֶׁאֵין זֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי רְצוֹנוֹ
רַק בְּבְחִינַת אַחַדוֹת הַפְּשׁוּט, כִּי כְּשֶׁנִּתְגַּלָּה בְּחִינַת אַחַדוֹת הַפְּשׁוּט לְמִטָּה, גַּם לְמַעַל נִתְגַּלָּה אַחַדוֹת הַפְּשׁוּט
יִתְבָּרַךְ, בְּבְחִינַת: אֶתָּה אֶחָד וְשְׁמָךְ אֶחָד, וְיִמִּי פְעַמָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ. שֶׁעַל יְדֵי אַחַדוֹת שֶׁנִּתְגַּלָּה
בִּישְׁרָאֵל לְמִטָּה, נִתְגַּלָּה אַחַדוֹת הַפְּשׁוּט יִתְבָּרַךְ לְמַעַלָּה:

וְזֶה בְּחִינַת מַעֲשֵׂה דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל בְּתַנּוּר שֶׁל עֶכְנָאִי (בְּבֵא מְצִיעָא מ"ט), כִּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר - הַלְכָה כְּמוֹתוֹ
בְּכָל מְקוֹם' (שֶׁם), וְהָיָה רוּצָה לְהִרְאוֹת, שֶׁזָּכָה לְשְׁלֵמוֹת הַדְּבוּר, דְּהֵינּוּ שְׁלֵמוֹת רְבוּעַ הַדְּבוּר, שֶׁזוֹכִין לָזֶה עַל-

יְדֵי הַלְכוֹת כַּנִּל, וְעַל כֵּן אָמַר: 'חֲרוֹב יוֹכִיחַ', 'אֲמַת הַמַּיִם יוֹכִיחַ', 'כְּתִלֵי בַּיִת הַמְדַרְשׁ יוֹכִיחוּ', 'בַּת קוֹל יוֹכִיחַ'.
כִּי אֵלּוּ אַרְבָּעָה דְבָרִים הֵם בְּחִינַת רְבוּעַ הַדְּבִיר, דִּהְיִינוּ אַרְבָּעָה חֻלְקֵי הַדְּבִיר הַנִּל. כִּי הַצְדִּיקִים הֵם גְּבוּרֵי כַח
עוֹשֵׂי דְבָרוֹ, כַּמּוּבָא בְּזִהַר הַקְדוּשׁ (לְךָ-לְךָ דַּף ז), שֶׁהֵם עוֹשִׂים וּמְנַהֲיִים עִם הַדְּבִיר כְּרָצוֹנָם, וְעַל-כֵּן רָצָה רַבִּי
אַלְעָזָר לְהִרְאוֹת, שֵׁישׁ לוֹ שְׁלֵמוֹת רְבוּעַ הַדְּבִיר, וְעַל-כֵּן יָכוֹל לַעֲשׂוֹת עִם הַדְּבִיר כְּרָצוֹנוֹ, דִּהְיִינוּ לְשָׁנוֹת הַטְּבַע
כְּרָצוֹנוֹ עַל-יְדֵי שְׁלֵמוֹת דְּבוּרוֹ, וְהִרְאָה זֹאת בְּאַרְבָּעָה דְבָרִים שֶׁהֵם בְּחִינַת רְבוּעַ הַדְּבִיר:

חֲרוֹב יוֹכִיחַ - זֶה בְּחִינַת הַדְּבִיר שֶׁל צְדָקָה, כִּי חֲרוֹב הוּא בְּחִינַת צְדָקָה, כִּי חֲרוֹב נוֹטְעִין אוֹתוֹ רַק לְדוֹרוֹת,
כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּגְמָרָא (תַּעֲנִית כ"ג): 'אֲנָא עֲלָמָא בְּחֲרוּבָא אֲשַׁתְּפַח, כִּי הִכִּי דִשְׁתְּלִי לִי אֲבָהֵתִי, אֲנָא נְמִי שְׁתִּילִי
לְבִנְאִי'. נִמְצָא שֶׁהַחֲרוֹב הוּא רַק לְדוֹרוֹת כְּמוֹ הַצְדָקָה שֶׁהִיא לְדוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי חִזְיָא (שְׁבַת קנ"א): 'כִּי
אָתָּא עֲנִיא אֲקָדָם לֵה רַפְתָּא, כִּי הִכִּי דְלִקְדָמוּ לְבִנְיָהּ וְכוּ', גִּלְגַּל הוּא שְׁחוּזָר בְּעוֹלָם:

אֲמַת הַמַּיִם - זֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, בְּבִחִינַת (אֵיכָה ב): "שִׁכְכִי כַּמַּיִם לַבַּיִת נִכַח פְּנֵי ה'":

כְּתִלֵי בַּיִת הַמְדַרְשׁ - זֶה בְּחִינַת עֲשִׂירִים, שֶׁהֵם כְּתִיל שֶׁהַכֹּל פּוֹנִין בוֹ, כִּי אֲהַבִּי עֲשִׂירֵי רַבִּים (מְשִׁלֵי י"ד), וְהַכֹּל
פּוֹנִים אֶל הָעֲשִׂירִים. וְזֶהוּ: 'כְּתִלֵי בַּיִת הַמְדַרְשׁ', בְּחִינַת (תְּהִלִּים ל"ד): דִּרְשִׁי ה' לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב דִּהְיִינוּ
הַצְדִּיקִים - דִּרְשִׁי ה', שֶׁכָּל טוֹב נִמְשָׁךְ מֵהֶם. אַךְ 'צְדִיקִים מִהֵנִי זְכוּתֵיהוּ אֲעֲלֶמָא, אֲדִידְהוּ לֹא' (חֻלִּין פ"ו), כִּי
הַצְדִּיקִים בְּעֲצָמָן אֵין לָהֶם כְּלוּם, רַק מִמְשִׁיכִין כָּל טוֹב אֶל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה, עַל
רַבִּי חֲנִינְא בְּן דּוּסָא (שָׁם): 'כָּל הָעוֹלָם נִזוֹן בְּשִׁבִיל חֲנִינְא בְּנִי, וְחֲנִינְא בְּנִי דֵי לוֹ בְּקַב חֲרוּבִין וְכוּ'. וְעַל כֵּן
הָעֲשִׂירִים נִקְרְאוּ כְּתִלֵי בַּיִת הַמְדַרְשׁ, שֶׁהֵם כְּתִיל שֶׁהַכֹּל פּוֹנִין אֵלָיו עַל-יְדֵי עֲשִׂירוֹתָם, וְכָל טוֹב שֵׁישׁ לָהֶם
נִמְשָׁךְ לָהֶם מִבְּחִינַת בַּיִת הַמְדַרְשׁ, הֵינּוּ בְּחִינַת: "דִּרְשִׁי ה' לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב, שֶׁמֵּהֶם נִמְשָׁךְ כָּל הַהִשְׁפָּעוֹת
כַּנִּל":

בַּת קוֹל - זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, כִּי הַקוֹל יוֹצֵא מִשִּׁית עֲזָקָאִין דְּקִנְיָה, בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת (מְלָכִים א"י): שֵׁשׁ
מַעֲלוֹת לְכַסָּא (עֵין זֶהר נְשֵׂא קכ"א: פְּנִיחַס רל"ה וּבִתְקוּן כ"ב). נִמְצָא שֶׁהִרְאָה רַבִּי אֲלֵעָזָר בְּאַרְבָּעָה דְבָרִים אֵלּוּ,
שֵׁישׁ לוֹ שְׁלֵמוֹת רְבוּעַ הַדְּבִיר, דִּהְיִינוּ בְּחִינַת אַרְבָּעָה חֻלְקֵי הַדְּבִיר הַנִּל. אֲבָל אֲף-עַל-פִּי-כֵן לֹא הִשְׁגִּיחוּ עַל
זֶה, כִּי יַחִיד וְרַבִּים - הִלְכָה כְּרַבִּים, כִּי זֶה יָקָר בְּעֵינֵי הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶה בְּחִינַת הַתְּגַלּוֹת אֲחָדוֹת הַפְּשׁוּט
מִבְּחִינַת פְּעֻלוֹת מְשִׁתְּנוֹת כַּנִּל, שֶׁזֶה בְּחִינַת שְׁבַת כַּנִּל. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: 'נִצְחוּנֵי בְּנֵי'; הֵינּוּ
שְׁבִיחֵינָם בְּן שְׁלֵהֶם נִצַּח, כִּי זֶה שְׂרַבִּים מְסַפִּימִים לְדַעַת אֶחָד, זֶה בְּחִינַת שְׁבַת, בְּחִינַת בְּן כַּנִּל:

וְזֶה בְּחִינַת: עֲבָדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה (תְּהִלִּים ק). הֵינּוּ לְהַמְשִׁיךְ שִׂמְחָה לְבְּחִינַת עֲבָד, בְּחִינַת מְט"ט, בְּחִינַת
שְׁשֵׁת יְמֵי הַחֹל כַּנִּל. וְזֶהוּ: דַּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹקִים, בְּחִינַת אֲחָדוֹת הַפְּשׁוּט, שֶׁכָּל הַשְּׁנוּיִים הֵם אֶחָד, שֶׁזֶה
נִתְגַּלָּה עַל-יְדֵי שְׁנִמְשָׁךְ הַשִּׂמְחָה שֶׁל שְׁבַת לְשִׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, שֶׁהֵם בְּחִינַת עֲבָד כַּנִּל:

וְזֶה בְּחִינַת חֲנֻכָּה. כִּי יְמֵי חֲנֻכָּה הֵם יְמֵי הוֹדָאָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, בְּחִינַת הַלְכוֹת, שֶׁעַל-יְדֵי-
זֶה זוֹכִין לְשְׁלֵמוֹת הַדְּבִיר, עַל-יְדֵי הַתְּגַלּוֹת הָאֵמֶת כַּנִּל. וְזֶהוּ בְּחִינַת הַשְּׁמֹן שֶׁל נֵר חֲנֻכָּה, בְּבִחִינַת (דְּבָרִים
ל"ג): תְּמִידָה וְאוֹרֵיךְ לְאִישׁ חֲסִידָךְ; שֶׁעַל יְדֵי הַחֲסִידִים, דִּהְיִינוּ בְּחִינַת הַלְכוֹת, נִתְגַּלָּה אוֹר הָאֵמֶת, בְּחִינַת: תְּמִידָה
וְאוֹרֵיךְ. וְזֶה בְּחִינַת הַשְּׁמֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת אוֹר הָאֵמֶת, בְּחִינַת (תְּהִלִּים מ"ג): שְׁלַח אוֹרְךָ וְאַמְתָּךְ. וְצָרִיךְ לְתַנּוּ
סְמוּךְ לְפִתַח (שְׁבַת כ"א:), בְּחִינַת: פִּתְחֵי פִיךָ (מִיכָה ז'), הֵינּוּ הַדְּבִיר, כִּי הָאֵמֶת מְאִיר בְּהַדְּבִיר כַּנִּל, בְּבִחִינַת
(תְּהִלִּים קיט): פִּתַח דְּבָרֶיךָ יֵאִיר וְאֲזִי נִמְשָׁךְ הַשִּׂמְחָה שֶׁל שְׁבַת לְשִׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, עַל-יְדֵי לְשׁוֹן הַקְדָּשׁ, שֶׁהוּא
שְׁלֵמוֹת הַדְּבִיר.

וְזֶה בְּחֵינֵת: חֲנֻכָּה - חֲנֻכָּה כ"ה, בְּחֵינֵת שְׁבַת נִיחָא, שְׁבוּ מִקֶּשֶׁר לְשׁוֹן הַקֶּדֶשׁ שֶׁהוּא בְּחֵינֵת: כֹּה תִבְרְכוּ - בְּלִשׁוֹן הַקֶּדֶשׁ כַּנֶּל. וְהַשְׁמָחָה שֶׁל שְׁבַת מֵאִיר לְשִׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל, שֶׁהֵם גַּם כֵּן בְּחֵינֵת חֲנֻכָּה בְּחֵינֵת חֲנֻכָּה, מִט"ט, עֶבֶד, שֶׁשְׁלֹטְנוּתָהּ בִּימֵי הַחֹל, בְּבִחֵינֵת: "זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂינֵנוּ וּמִמַּעֲבֹבוֹן יְדֵינוּ בְּחֵינֵת שְׁמָחָה שֶׁל שְׁבַת, שְׁנִמְשֶׁךְ לְשִׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל כַּנֶּל:

וְזֶה: וַיְהִי מִקֶּץ שְׁנַתִּים יָמִים (ו). מִקֶּץ - הֵינֵנו סוּף, בְּחֵינֵת הַלְכוּת, שֶׁהֵם שֶׁעָשׂוּ עוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא בְּסוּף. וְזֶה: שְׁנַתִּים יָמִים, כְּמֵאֲמַר רַבּוּתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (חֲגִיגָה ה:): עַל הָאֵי בַר בֵּי רַב דְּחַד יוֹמָא שֶׁהִיא מִצְטַעַר, עַד שֶׁדָּרַשׁ לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן: וְאוֹתֵי יוֹם יוֹם יְדָרְשׁוּן, שִׁיּוֹם אֶחָד בְּשָׁנָה חָשׁוּב שְׁנָה, וְזֶה: שְׁנַתִּים יָמִים, בְּחֵינֵת הַיָּמִים שֶׁנִּחְשָׁבִין לְשָׁנִים עַל-יְדֵי לְמוּד הַלְכוּת, בְּחֵינֵת יוֹם יוֹם יְדָרְשׁוּן כַּנֶּל:

(וּגְמַר פְּרוּשׁ הַפְּסוּק עַל-פִּי הַתּוֹרָה הַנֶּל לֹא זָכִינוּ לְשִׁמּוֹעַ)

וּבְשִׁעָה שֶׁהֵלֵב בְּצָרָה גַּם הִרְאָה בְּצָרָה. כִּי הִרְאָה הָיָא קָיָים הַגּוּף, כִּי הִרְאָה מְקַיְמַת הַלְחָה לְבָנָה וּמִשְׁכַּת הַלְחִיחִית לְהַגּוּף, כִּי הַגּוּף יֵשׁ לוֹ תְּנוּעוֹת שֶׁהֵם מִיבְּשִׁין הַגּוּף, כִּי תְּנוּעוֹת מִיבְּשִׁין, וְעַל כֵּן עֶקֶר הַקָּיָים - עַל-יְדֵי הִרְאָה, שֶׁמִּשְׁכַּת לְחִיחִית. וְכִשְׁהֵלֵב בְּצָרָה, שֶׁאֵז הַדְּמִים עוֹלִין וְשׁוֹטְפִין עַל הֵלֵב, וְאֵז הֵלֵב דּוֹפֵק בְּדִפְקוֹת גְּדוּלוֹת, אֵז הִרְאָה מִנְשֻׁבַת נְשִׁיבוֹת גְּדוּלוֹת, וְאֵז נְתִיבַשׁ הִרְאָה, וְעַל-יְדֵי זֶה נְתִיבַשׁ הַגּוּף, חֵס וְשָׁלוֹם. וְשָׁמֹן הוּא רְפוּאָה לְהִרְאָה, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרִין הָעוֹלָם, כִּי הַשָּׁמֹן מְלַחֵחַ, הֵינֵנו בְּחֵינֵת הַשָּׁמֹן הַנֶּל, שֶׁהוּא בְּחֵינֵת תְּקוּן הַצָּרָה כַּנֶּל. וּבִתְחִלָּה כְּשֶׁהַצָּדִיק בְּצַעַר וּבְצָרָה, כְּמָה וְכְמָה נְשִׁמּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא מְקוֹנְנִין וּמִתְאַבְּלִין עַל צַעֲרוֹ, וְגַם הַשְּׂכִינָה מְקוֹנְנֵת, כִּי אֶפְלוּ עַל דְּמִים שֶׁל רְשָׁעִים הַשְּׂכִינָה מְקוֹנְנֵת, קַל וְחֹמֶר עַל דָּמֹן שֶׁל צְדִיקִים, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוּתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה, (סְנֵהֲדָרִין מו) אֲבָל כְּשֶׁזָּכָה לְרְפוּאָה, אֵז מִתְנַחֵמִין בְּכֵלֵם, וְנִמְשָׁךְ שְׁמָחָה לְכֵלֵם, בְּבִחֵינֵת (יִשְׁעִיָּה נ"ז): וְאַרְפָּאֵהוּ וְאַשְׁלֵם נַחְמִים לוֹ וְלֹאֲבָלְיוֹ, שֶׁעַל יְדֵי רְפוּאָתוֹ נִמְשָׁךְ נַחְמָה לְכָל הָאֲבָלִים הַנֶּל, הֵינֵנו שְׁמָחָה כַּנֶּל:

וְדַע, שֶׁמְזָמֹר לְתוֹדָה הוּא מְסַגֵּל לְמִקְשָׁה לִילָד, דְּהֵינֵנו לּוֹמֵר אוֹתוֹ. כִּי מְזָמֹר לְתוֹדָה - רֵאשֵׁי תְּבוֹת מַל, בְּחֵינֵת שְׁבָעִין קָלִין שֶׁל הַיּוֹלָדֵת שֶׁצּוֹעֶקֶת קֹדֶם הַלָּדָה, כְּמוֹבָא (ז). וַיֵּשׁ בְּמְזָמֹר זֶה קַס"ח אוֹתֵיאוֹת. קַס"ח הוּא חֶסֶד בְּא"ת ב"ש, שֶׁעַל יְדֵי חֶסֶד בְּחֵינֵת הַלְכוּת הַהוֹלָדָה בְּנִקְל כַּנֶּל. וַיֵּשׁ מ"ג תְּבוֹת בְּזֶה הַמְזָמֹר, כִּי קִשׁוּי לִילָד הוּא עַל-יְדֵי שִׁישׁ קְלִפָּה שֶׁהִיא אוֹמְרַת: "אֲזָרוּ, גַּם לִי גַם לָךְ לֹא וְכוּ" (מְלָכִים א ג'), כִּי אֵינֵנו רוֹצֵה שֶׁיֵּצֵא לְאוֹר הָעוֹלָם, וְכִנְגַד זֶה יֵשׁ מ"ג תְּבוֹת בְּזֶה הַמְזָמֹר כִּנְגַד בְּחֵינֵת גַּם הַנֶּל, כִּי הַמְזָמֹר הַזֶּה הוּא סְגָלָה לְמִקְשָׁה לִילָד כַּנֶּל:

ג

כְּשֶׁחָלָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל, אָמַר לְרַבִּי עֶקִיבָא: חֲמָה עֲזָה בְּעוֹלָם (סְנֵהֲדָרִין ק"א). כִּי לֹא הָיָה אֵז מִי שִׁיּוּכַל לְהַמְתִּיק הַדִּין, כִּי הָיָה צָרִיף לְפָדְיוֹן לְהַמְתִּיק הַדִּין וְלֹא נִמְצָא. כִּי בְּאֲמַת אַחַר הַהַמְתָּקָה וְהַפְּדִיּוֹן, אֵז דִּיקָא טוֹב לְרַפְּאוֹת הַחוּלָה עַל-יְדֵי רְפוּאוֹת, כִּי אֵז דִּיקָא אַחַר הַפְּדִיּוֹן וְהַהַמְתָּקָה יֵשׁ רְשׁוּת לְרוֹפֵא לְרַפְּאוֹת.

כִּי הֵנָּה בְּאֲמַת, אֵיךְ יָכוֹל הָרוֹפֵא לְחַגֵּר מִתְּנָיו לְרַפְּאוֹת הַחוּלָה עַל-יְדֵי רְפוּאוֹת וְסָמִים, הֲלֹא אֵינֵנו יוֹדֵעַ הַסֵּם, הַצָּרִיף לְרַפְּאוֹת אוֹתוֹ הַחוּלָה, כִּי יֵשׁ סָמִים הַרְבֵּה שֶׁהֵם מְסַגְּלִים לְרַפְּאוֹת הַחוּלָה, אֵךְ בְּנִדְאֵי הַחוּלָה אֵינֵנו יָכוֹל לְהַתְרַפֵּא כִּי אִם עַל-יְדֵי סֵם פְּלוֹנִי הַמִּיחָד לְרַפְּאוֹתוֹ, כְּפִי שֶׁנִּגְזַר לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוּתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (עֲבוּדָה זָרָה נ"ה), "שְׁגוּזְרִין לְמַעְלָה, שֶׁיִתְרַפֵּא עַל-יְדֵי סֵם פְּלוֹנִי וְעַל-יְדֵי אִישׁ פְּלוֹנִי בְּיוֹם פְּלוֹנִי". וְאִם כֵּן אֵיךְ יָכוֹל הָרוֹפֵא לְהַכְנִיס עֲצָמוֹ לְרַפְּאוֹת, הֲלֹא אֵינֵנו יוֹדֵעַ הַסֵּם, שֶׁנִּגְזַר לְמַעְלָה. אֲבָל אַחַר הַהַמְתָּקָה וְהַפְּדִיּוֹן אֵז יָכוֹל לְרַפְּאוֹת.

כי מה שצריך שיתרפא דיקא על ידי סם פלוני ואיש פלוני הוא מחמת מדת הדין, שפפי מדת הדין נגזר, שימשך החולאת עד אותו הזמן ויום פלוני, ועל כן נגזר שלא יוכל להתרפאות כי אם על ידי סבות אלו, דהינו סם פלוני ואיש פלוני, כדי שימשך החולאת עד יום פלוני, כי כפי הזמן שצריך שימשך החולאת, כך גוזרין הסבות לרפואתו, כדי שלא יוכל להתרפאות עד שיזדמנו יחד סבות אלו: סם פלוני ואיש פלוני, באופן שלא יהיה לו רפואה כי אם ביום פלוני; אבל כשעושים פדיון וממתיקין הדין, ואזי נתבטל הגזרה, אזי קדם שגוזרין דין אחר, כי כשנמתק דין זה אזי גוזרין דין אחר, ובין כך ובין כך, דהינו אחר המתקת הדין הראשון קדם שגוזרין דין אחר, אזי יכול הרופא לרפאות החולה על ידי סמים, כי אזי אין דין, ואזי יוכל להתרפאות על ידי איזה סם שיהיה, כי אין צריך דיקא סם פלוני וכו' מאחר שאין דין כנ"ל.

נמצא שאי אפשר לרופא לרפאות כי אם על ידי פדיון, שצריכין לעשות פדיון תחלה להמתיק הדין, ואז דיקא יש רשות לרופא לרפאות כנ"ל: וזהו ורפא ירפא (שמות כ"א) (עם שתי התבות) מספר פדיון נפש. כי עקר הרפואה - על ידי פדיון דיקא, על ידי שממתיקין הדין. וזה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ס): 'מכאן שנתנה תורה רשות לרופא לרפאות'. מכאן דיקא, הינו אחר הפדיון, אז דיקא יש לו רשות להרפוא לרפאות, כי קדם הפדיון אין רשות להרפוא לרפאות, כי צריך להתרפאות על ידי סם פלוני וכו' כנ"ל. רק אחר הפדיון והמתקה אז יש לו רשות לרפאות כנ"ל:

גם החלוק שבין הנקודות של ורפא ירפא הוא, כי ורפא בחולם, ירפא בצירי, הינו כי חולם הוא בחינת המתקה, כמובא בפתבי האר"י, זכרוננו לברכה, שחולם - גימטריא שלש היות, שהם ממתיקין שלשה אלקים שבגרון, שהם מחין דקטניות, שירדיו בגרון, ונמתקין על ידי שלש היות, גימטריא חלם. ואזי אחר המתקה - ירפא בצירי, בחינת (ירמיה ח): הצרי אין בגלעד אם רפא אין שם, הינו בחינת רפואות, שאחר המתקה שהוא בחינת ורפא בחולם, אזי דיקא יכולין להתרפאות על ידי רפואות, שהוא בחינת ירפא בצירי כנ"ל:

ד

וביום הפורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבעתיכם, מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו (במדבר כ"ח):

א ואת הערבים צויתי לכללך (מלכים א' י"ז) - זה בחינת צדקה. כי בתחלה כשמתחילין להתנדב לצדקה, אזי צריכין לשפר את האכזריות שלו להפכו לרחמנות, וזהו עקר עבודת הצדקה. כי מי שהוא רחמן בטבעו ונותן צדקה מחמת רחמנות שבטבעו, אין זה עבודה, כי יש גם כמה חיות שהם רחמנים בטבעם, רק עקר העבודה - לשפר האכזריות להפכו לרחמנות. וזה בחינת: "ואת הערבים צויתי לכללך", כי העורב הוא בטבעו אכזרי, ונתהפך לרחמנות לכלל את אליהו. כמו כן צריכין בצדקה כנ"ל. וכל הנדיבי לב, כל מי שהוא נדבון, צריך לילך ולעבר בתחלה דרך בחינה זו, בחינת: "ואת הערבים הנ"ל. דהינו שבתחלה צריכים לשפר האכזריות שלהם, מה שיש להם אכזריות בתחלה, להפכו לרחמנות, להתנדב לצדקה כנ"ל:

ב ובחינה זו, דהינו התחלת הצדקה היא קשה וכבדה מאד. כי כל העבודות וכל התשובות, כל מה שרוצין לעשות איזה עבדא בעבודת השם, כמה קליון של אוי ואבוי וכמה גניחות וכמה כפילות וכמה הטיות (הינו תנועות משנות שעושים יראי ה' בעבודתם) צריכין לעשות קדם שעושים איזה עבדא. ועקר בהתחלה, שאז קשה מאד, כי 'כל התחלות קשות' (מכילתא פרשת יתרו, והובא בפירוש"י שם), וצריכין כמה קליון וכמה גניחות וכו' קדם שמתחילין איזהו התחלה. וגם אחר כך לאחר ההתחלה גם כן אינו בא בנקל עבודת השם, וצריכין

כמה יגיעות וכמה תנועות כנ"ל קדם שזוכין לעשות איזה עבדא, שיהיה לה הדור. אף ההתחלה קשה מאד כנ"ל, פי עקר תולדותיהן של צדיקים - מעשים טובים, (תנחומא פרשת נח והובא בפירש"י שם) נמצא שהמצוות ומעשים טובים וכל עבודת השם הם בחינת הולדה, וקדם ההולדה כמה קלין וכמה חבליים וצירים יש להילדת קדם שמולדת ההולדה, ובפרט מבפירה, דהינו הולדה ראשונה של אשה, שאז קשה עליה מאד, כמו שפיתוב (ירמיה ד): "צרה כמבפירה", שזה בחינת ההתחלה, בחינת: 'כל התחלות קשות' כנ"ל.

וצדקה היא תמיד התחלה בבחינת (דברים טו): "פתוח תפתח" שאפלו כשיש פתח והתחלה הצדקה היא פותחת יותר ויותר ומרחבת הפתח יותר, פי כל דבר ודבר מעבודת השם, כשרוצין לכנס באותו הדרך ואותו העבודה, צריכין לפתח שם פתח לכנס באותו הדרך, וזה בחינת: 'כל התחלות קשות', מחמת שבהתחלה צריכין לשבר ולפתח פתח מחדש, על-כן קשה מאד. וסגלת פח הצדקה - להרחיב ולפתח הפתח יותר ויותר, שפשוטו איזה פתח באיזה עבודה ונותנין צדקה, אזי הצדקה פותחת ומרחבת הפתח יותר ויותר, פי צדקה היא ההתחלה של כל ההתחלות, פי היא פותחת ומרחבת כל הפתחים כנ"ל. וגם בצדקה עצמה יש התחלה, דהינו כשמתחילין לתן צדקה, שזה בחינת: 'ואת הערבים צוית' כנ"ל, ועל כן התחלת הצדקה היא קשה וכבדה מאד, פי היא בחינת התחלה של כל ההתחלות כנ"ל:

ג אף התועלת של הצדקה גדול מאד מאד, פי הצדקה מועלת תמיד, פי צרכי הגוף הם רבים מאד, ואפלו ההכרחיות הם רבים וגדולים מאד: אכילה ושתיה ומלבושים ודירות, שיכולין לבלות ימיו ושניו אפלו על ההכרחיות לבד, והם מונעין את האדם מאד מעבודת הבורא, ואף על-פי שגם הם בעצמן הם גם כן עבודת הבורא יתברך, פי הם בחינת אתערוותא דלתתא, פי 'בעבדא דלתתא אתער לעלא' (א). פי על-ידי כל עסקים ומלאכות שעושין בני אדם, על-ידי זה נתעורר אותו הציור של אותו המלאכה למעלה במעשה בראשית, ומביא חיות והארה לאותו הציור של אותו המלאכה של מעשה בראשית שלמעלה, שהוא מכון כנגד אותו העסק והמלאכה, שהאדם עושה למטה בעולם הזה, פי על-ידי העסקים והמלאכות שעושין נעשה על-ידי זה בחינת משכון.

פי כל המלאכות כלולים בל"ט מלאכות שהם אבות מלאכות, 'אבות מפלל דאיכא תולדות' (בבא קמא ב), פי כל מיני מלאכות ועסקים שעושין, כלם כלולים בל"ט מלאכות שהם האבות, והשאר הם תולדות. ול"ט מלאכות הם כנגד מלאכת המשכון, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת מ"ט): 'אבות מלאכות ארבעים חסר אחת - כנגד מי, כנגד מלאכת המשכון'. וצירא דמשכנא כצירא דעבדא דבראשית' (תקונין זהר דף יב בהקדמה), והאדם עושה המלאכה, 'וצירא דגופא כצירא דמשכנא' (בהקדמת התקונים שם). נמצא שעל-ידי האדם שעושה המלאכה והעסק, על-ידי זה נעשה בחינת משכון, כשעושה המלאכה והעסק כראוי, כמו שארץ לעשות, ועל-ידי זה נותן חיות והארה למעשה בראשית, והוא קיום העולם. נמצא שגם זה הוא עבודת הבורא:

אף על-פי-כן אם היה שופע עלינו חסדו, לא היינו צריכים לכל זה, פי הלא איה ברא השם יתברך את כל העולם כלו אחר העדר הגמור, שלא היה שום הוניה, שיהיה על ידה אתערוותא דלתתא, ואף על-פי-כן ברא עולמות כאלו. והכל בחסדו בלי אתערוותא דלתתא כלל, בבחינת (תהלים פ"ט): "עולם חסד יבנה". ומאחר שהוא יתברך היה יכול לברא עולמות כאלו בלי אתערוותא דלתתא כלל, רק על-ידי חסדו, בודאי הוא יכול להחיות ולקיים העולמות רק על-ידי חסדו, ולא היינו צריכים לעשות כלל שום עסק ומלאכה, ואפלו ההכרחיות היו נעשין על-ידי אחרים, כמו שפיתוב (ישעיה ס"א): "ועמדו זרים ורעו צאנכם, ובני נכר אפריכם

וְכַרְמֵיכֶם, וְאַתֶּם כִּהְנִי ה' תִּקְרְאוּ. כִּהְנִי ה' דִּיקָא, בְּחִינַת חֶסֶד, בְּחִינַת: "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה, הֵינּוּ שִׁיְהִי נִקְרְאִים כִּהְנִי ה', בְּחִינַת חֶסֶד, שְׂאִין צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת שׁוּם מְלָאכָה, רַק הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בְּחֶסֶדוֹ כִּי"ל. אַךְ כְּשֶׁהַחֶסֶד נִתְעַכֵּב, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, וְאִין מְשַׁפִּיעַ עָלֵינוּ חֶסֶדוֹ, אֲזִי צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת בְּשִׁבִיל אֲתַעֲרוּתָא דְלִתְתָּא כִּי"ל.

וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים ס"ב): וְלֹא ה' הַחֶסֶד, כִּי אֲתָה תִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ. הֵינּוּ כְּשֶׁהַחֶסֶד נִתְעַכֵּב אֲצִלוּ יִתְבַּרְךָ, שְׂאֵה בְּחִינַת: וְלֹא ה' הַחֶסֶד - שֶׁהַחֶסֶד נִתְעַכֵּב אֲצִלוּ יִתְבַּרְךָ וְאִין מְשַׁפִּיעוּ עָלֵינוּ, אֲזִי: כִּי אֲתָה תִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ, הֵינּוּ כִּפִּי הַעֲשִׂוִּת וְהַעֲסָקִים שְׁעוֹשָׂה, כִּן הוּא יִתְבַּרְךָ מְשִׁלֵּם. כִּי צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת דְּוִקָּא, מִחֻמַּת שֶׁהַחֶסֶד נִתְעַכֵּב אֲצִלוּ יִתְבַּרְךָ וְאִינוּ מְשַׁפִּיעוּ עָלֵינוּ, אֲבָל אִם הָיָה מְשַׁפִּיעַ עָלֵינוּ הַחֶסֶד, לֹא הֵינּוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת כָּלֵל, וְאֲזִי הָיָה נִתְקַיֵּם: כִּי אֲתָה תִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ, כְּאֵלּוּ הוּא עוֹשֶׂה, כִּי אִין צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת כָּלֵל, כְּשֶׁשׁוֹפֵעַ חֶסֶדוֹ כִּי"ל:

ד אַךְ צְרִיךְ לְקַבֵּל הַחֶסֶד בְּהִדְרָגָה, כִּי רַב הַחֶסֶד אִי אֲפֹשֵׁר לְקַבֵּל, כִּי הֵיוּ בְּטָלִים בְּמִצְיָאוֹת מִחֻמַּת רַב הַחֶסֶד, כִּי אִין יְכוּלִין לְקַבֵּל רַב טוֹבָה (תְּעֵנִית כ"ג), וְצְרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּלִי וְצָנוּר לְקַבֵּל עַל יְדוֹ הַחֶסֶד. וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי יְרָאָה, כִּי עַל-יְדֵי יְרָאָה נַעֲשֶׂה חִקְיָה וְצָנוּר לְקַבֵּל עַל יְדוֹ הַחֶסֶד, בְּבְּחִינַת (בְּרָאשִׁית מ"ט): וּמְחֻקֵּק מִבֵּין רַגְלָיו. רַגְלָיו הוּא בְּחִינַת יְרָאָה שֶׁהִיא בְּחִינַת סוּף, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (סוּף קהֲלֹת): סוּף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמַע, אֵת הָאֱלֹקִים יְרָא, הֵינּוּ שֶׁעַל יְדֵי יְרָאָה שֶׁהִיא בְּחִינַת רַגְלָיו, נַעֲשֶׂה חִקְיָה וְצָנוּר לְקַבֵּל בְּתוֹכוֹ אֵת הַחֶסֶד. וְזֶה בְּחִינַת (בְּמִדְבָר י"ז): וְהִנֵּה פָּרַח מִטָּה אֲהַרֵן לְבֵית לִוִי הֵינּוּ שֶׁהַחֶסֶד - בְּחִינַת אֲהַרֵן, צְרִיךְ לְקַבֵּלוֹ עַל-יְדֵי הַכָּלִי, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְרָאָה, סִטְרָא דְלִוִי, וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים כ): בְּגִבוֹרוֹת יִשַׁע יְמִינוֹ:

ה וְעַקֵּר הַיְרָאָה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַתְּגַלּוֹת הָרָצוֹן, בְּבְּחִינַת: רָצוֹן יְרָאִיו יַעֲשֶׂה (תְּהִלִּים קמ"ה), שֶׁעַל יְדֵי הַתְּגַלּוֹת הָרָצוֹן נַעֲשֶׂה יְרָאָה, הֵינּוּ עַל-יְדֵי שְׁנִיתְגַּלְיָה שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג בְּרָצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ, כִּי הוּא יִתְבַּרְךָ בְּרָא הַכֹּל בְּרָצוֹנוֹ בְּלִי שׁוּם חֵיב כָּלֵל, וּמִחִיָּה וּמְקִיָּם הַכֹּל בְּרָצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ, וְאִין שׁוּם חֵיב הַטְּבַעִי כָּלֵל, עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה יְרָאָה, כִּי אֲזִי יֵשׁ שְׂכָר וְעִנְשׁ, וְשִׁיךְ לְהַתִּירָא מִפְּנֵי יִתְבַּרְךָ, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה (בְּרִכּוֹת ד): 'וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד - אָמַר: שָׂמָא יְגָרָם הַחֲטָא'; אֲבָל כְּשֶׁאִין נִתְגַּלְיָה הָרָצוֹן וְסוּבְרִים שִׁישׁ חֵיב הַטְּבַע, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, וְכֵאלּוּ מִתְנַהֵג הַכֹּל עַל-פִּי הַטְּבַע, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, אִין שִׁיךְ יְרָאָה כָּלֵל, כִּי אִין שְׂכָר וְעִנְשׁ כָּלֵל, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, מֵאַחַר שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק כִּפִּי חֵיב הַטְּבַע, חֶסֶד וְשָׁלוֹם. נִמְצָא שֶׁעַקֵּר הַיְרָאָה - עַל-יְדֵי הַתְּגַלּוֹת הָרָצוֹן:

ו וְהַתְּגַלּוֹת הָרָצוֹן הוּא עַל-יְדֵי יָמִים טוֹבִים, כִּי כָל אֶחָד מֵהַיָּמִים טוֹבִים מְכַרֵּז וְקוֹרָא וּמְגַלְיָה אֵת הָרָצוֹן, שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק עַל פִּי רָצוֹנוֹ בְּלִבָּד, בְּבְּחִינַת (וַיִּקְרָא כ"ג): מִקְרָא קִדְשׁ, שֶׁהַיּוֹם טוֹב קִדְשׁ קוֹרָא וּמְכַרֵּז אֵת הָרָצוֹן כִּי"ל, כִּי בְּכָל יוֹם טוֹב וְיוֹם טוֹב עֲשֶׂה הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ עִמָּנוּ אוֹתוֹת נוֹרָאוֹת, שֶׁהֵם הַפָּךְ הַטְּבַע, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְגַּלְיָה הָרָצוֹן, שֶׁהַכֹּל בְּרָצוֹנוֹ, וְאִין שׁוּם חֵיב הַטְּבַע כָּלֵל. בְּפִסְחָא - יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהוּא יְצִיאַת מִמִּצְרַיִם בְּאוֹתוֹת נוֹרָאוֹת. בְּשִׁבְעוֹת - מִתֵּן תּוֹרָה, שֶׁנִּתְּנָן לָנוּ הַתּוֹרָה בְּאוֹתוֹת נוֹרָאוֹת. בְּסֻכּוֹת - הִקָּף עֲנַנִּי כְּבוֹד. וְעַל כֵּן כָּל יוֹם טוֹב וְיוֹם טוֹב מְכַרֵּז וְקוֹרָא אֵת הָרָצוֹן בְּבְּחִינַת מִקְרָא קִדְשׁ כִּי"ל. וְעַל כֵּן הַיָּמִים טוֹבִים נִקְרְאִים רַגְלָיו, שֶׁהִיא בְּחִינַת יְרָאָה כִּי"ל. כִּי עַל-יְדֵי יוֹם טוֹב, שֶׁהוּא הַתְּגַלּוֹת הָרָצוֹן, עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה יְרָאָה כִּי"ל:

אך לא תמיד שומעין את קול הקריאה של יום טוב, שֶׁמְגַלְיָה אֵת הָרָצוֹן כִּי"ל, וְזֶה נִכְרַ בְּשִׁמְחַת יוֹם טוֹב, כִּי כָל אֶחָד לְפִי מַה שֶׁמְרַגֵּשׁ וְשׁוֹמֵעַ אֵת קוֹל הַקְּרִיאָה שֶׁל יוֹם טוֹב, שֶׁמְכַרֵּז וְקוֹרָא אֵת הָרָצוֹן, כְּמוֹ-כֵן יֵשׁ לוֹ שִׁמְחַת יוֹם טוֹב, כִּי כְּשֶׁנִּתְגַּלְיָה הָרָצוֹן, שֶׁהַכֹּל בְּרָצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ, אֲזִי יוֹדְעִים, שֶׁכָּל הַשְּׁעִבּוּדִים וְהַגְּלוּת וְכָל הַהִכָּבְדוֹת שֶׁל הָעַפּוֹסִים, שֶׁהֵם מְכַבְּדִים עָלֵינוּ - עַל כָּלֵם יְנַקֵּם בָּהֶם הוּא יִתְבַּרְךָ וַיִּגְאֲלֵנוּ מִיָּדָם. אֲבָל כְּשֶׁסוּבְרִים, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, שֶׁהַכֹּל עַל פִּי חֵיב הַטְּבַע, אִין שִׁיךְ נִקְמָה בָּהֶם, מֵאַחַר שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק עַל פִּי סִדְרֵי הַטְּבַע, חֶסֶד וְשָׁלוֹם. וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים נ"ח): יִשְׁמַח צְדִיק כִּי חָזָה נָקָם, פְּעַמְיוֹ יִרְחֹץ בְּדָם הַרְשָׁעָה. פְּעַמְיוֹ

דיקא. הינו על ידי שלש פעמים בשנה (דברים ט"ז), שהם הימים טובים שעל ידם נתגלה הרצון, על ידי זה: 'ישמח צדיק כי חזה נקם' וכו' פנ"ל, וכמו שכתוב (שם): 'ויאמר אדם אף פרי לצדיק, אף יש אלקים שפטים בארץ. דהינו, שנתגלה שיש אלקים שופט ברצונו, ויש פרי לצדיק, ובהם ינקם, ועל ידי זה: ישמח צדיק. וזה בחינת שמחת יום טוב, על ידי התגלות הרצון שנתגלה ביום טוב על ידי קול הקריאה, שהיום טוב מכריז וקורא את הרצון פנ"ל, אף לא כל אחד ואחד שומע קול הקריאה הנ"ל של יום טוב, כי יש חיות רעות דורסים וטורפים, והם חכמי הטבע, שמראין בהכמתם המטעית שהכל על פי הטבע, וכאלו אין שום רצון, חס ושלום, ואפלו האותות נוראות שעשה עמנו השם יתברך, משימים הכל בתוך דרך הטבע. והחכמים הללו הם בחינת חיות רעות, והם דורסים וטורפים רבים מבני עמנו, שטועים גם כן אחריהם וסוברים כמותם, כאלו הכל על פי חייב הטבע, חס ושלום, וכשהם מתגברים, אזי קול שאגתם עולה ומתגבר על קול הקריאה של יום טוב, שקורא את הרצון, ואזי נשבת שמחת יום טוב, חס ושלום, כי עקר שמחת יום טוב - על ידי התגלות הרצון פנ"ל. וזה בחינת (שם ע"ד): שאגו צרירי בקרב מועדה, שמו אותם אתות - ששאגת הצוררים, דהינו קול החיות רעות, שהם חכמי הטבע, נכנס בקרב המועדים ממש, הינו בתוך קול הקריאה של יום טוב, שמכריז וקורא את הרצון פנ"ל, ושאגת הצוררים נכנס בתוכם ממש, ושואגים בקולם, שהכל רק על פי חייב הטבע, חס ושלום, כפי סדר אותות השמים. וזה: שמו אותם אתות - שמשמים אותות השמים לאותות, שאומרים שהכל רק על פי אותות השמים, כפי חייב הטבע, חס ושלום:

ז והכנעתם של אלו החיות רעות, חכמי הטבע, הוא על ידי חכם גדול שבקדשה, שיכול לקשר כל הרצונות בשרש הרצון, ששם הוא בחינת הסתלקות משה, כפירוש (זהר פ"ח: ועין זהר נשא קכ"ט). והוא בחינת מצח הרצון, בחינת (שמות כ"ח): 'והיה על מצחו לרצון'. וצריך לקשר כל הרצונות שיש בעולם לשרש הרצון, ועל ידי זה הוא מתגבר ומכניע וסותר דעות חכמי הטבע, שכופרים ברצון.

אף כנגד זה יש בחינת מצח הנחש, שהוא שרש חכמת הטבע, כי כל דבר יש לו שרש, ושרש חכמת הטבע הוא בחינת מצח הנחש, בחינת (שמואל א' י"ז): 'ומצחת נחשת על רגליו', הנאמר בגלית, הינו בחינת מצח הנחש הנ"ל, כי גלית היה כופר והיה רוצה להראות, שכל הסבות הכל על פי הטבע, חס ושלום, שזה בחינת מצח הנחש פנ"ל, וזהו: רגליו, בחינת סבות, כמו שכתוב (בראשית ל'): ויברך ה' אותך לרגלי - בסבות, כי כן הוא הפרוש שם, שיעקב אמר ללבן, שהשם יתברך היה מסבב אליו הברכה על ידו ובסבתו. נמצא שרגל הוא בחינת סבות. רק שיעקב תלה כל הסבות בהשם יתברך פנ"ל, וגלית היה תולה כל הסבות שלו במצח הנחש, דהינו בחייב הטבע, וזהו: 'ומצחת נחשת על רגליו' פנ"ל:

ולפעמים מתגבר בחינת מצח הנחש בפעל, דהינו על ידי איש פרטי, שיונק חכמתו ממצח הנחש, שהוא שרש חכמת הטבע, והוא מראה בהכמתו, שהכל על פי הטבע, חס ושלום. ויש שזנכנס בחינת מצח הנחש, שרש חכמת הטבע, בתוך החכם שבקדשה, וחכמה זו של מצח הנחש מתחלת לפנס עמו מעיון לעיון, עד שזנכנס בעיון דק מאד, עד שרוצה להטיל פגם, חס ושלום, בשרש הרצון ולכפור שם, חס ושלום, כאלו אין רצון כלל, חס ושלום:

ח ודע, שזה המצח הנחש - יניקתו מזקני הדור, ממארכי ימים שבדור, כשאין בהם שלמות, מזה יונק מצח הנחש הנ"ל, פי 'זקן - זה קנה חכמה' (קדושין ל"ב:), וצריך האדם, כל מה שמזקין, כל מה שנותסף ונבא לו יום מימי חיו, להוסיף בכל יום ויום שפא אחר כך תוספות אור קדשה ודעת, וכמו שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (קנים פרק ג'): 'זקני תלמידי חכמים - כל זמן שמזקיניו, דעתן מתישבת עליהן' פי צריכי

בְּכָל יוֹם יוֹם שֶׁבָּא אַחַר כֶּן לְהוֹסִיף בּוֹ קִדְשָׁה וְדַעַת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית א): "וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לְאוֹר יוֹם" - שֶׁכָּל יוֹם צָרִיךְ שֶׁיֵּאִיר בְּיוֹתֵר כִּנ"ל.

אָבֵל כְּשֶׁהֲזַקְנִים, הַמְאָרִיכֵי יָמִים שֶׁבַדוֹר, פּוֹגְמִים אֶת יְמֵיהֶם וְאִין מוֹסִיפִין אוֹר קִדְשָׁה וְדַעַת בְּכָל יוֹם יוֹם, מִזֶּה יוֹנֵק מִצַּח הַנְּחָשׁ, חֲכָמַת הַטְּבַע הַנִּי"ל, (כִּי מִנְפִילַת הַיָּמִים שֶׁל הַזְּקֵנִים, אֲשֶׁר אֵין דַּעְתָּם מִתְיַשְּׁבֵת כִּנ"ל, מִפְּגַם הַדַּעַת הַזֶּה שֶׁל אֱלוֹ הַזְּקֵנִים יוֹנֵק מִצַּח הַנְּחָשׁ, שֶׁהוּא חֲכָמַת הַטְּבַע) וּמִתְגַבֵּר, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, דַּעַת חֲכָמַת הַטְּבַע, שֶׁכּוֹפְרִים בְּרָצוֹן עַל-יְדֵי נְפִילַת הַדַּעַת וְהַיָּמִים, שֶׁנוֹפְלִים מֵהַזְּקֵנִים הַמְאָרִיכֵי יָמִים שֶׁאֵינָם כְּרֵאוּי כִּנ"ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת (אֵיב י"ד) "קִצְרֵי יָמִים שֶׁבַע רִגְזִי" הֵינּוּ שְׁתֵּי הַבְּחִינּוֹת הַנִּי"ל. 'קִצְרֵי יָמִים' זֶה בְּחִינַת הַזְּקֵנִים שֶׁאֵינָם כְּרֵאוּי, שֶׁאֵין מוֹסִיפִין קִדְשָׁה וְדַעַת בְּכָל יוֹם, שֶׁזֶהוּ עֵקֶר הַזְּקֵנָה וְהֶאֱרִיכוֹת יָמִים כִּנ"ל, וְכִשֶׁהֲזַקְנִים פּוֹגְמִים אֶת יְמֵיהֶם וְאִין מְאָרִיכִין אֶת יְמֵיהֶם בְּקִדְשָׁה וְדַעַת כִּנ"ל, זֶה בְּחִינַת "קִצְרֵי יָמִים", וּמִזֶּה יוֹנֵק מִצַּח הַנְּחָשׁ, שֶׁהוּא הַפָּה מִצַּח הַרָצוֹן, וְזֶהוּ: "שֶׁבַע רִגְזִי" - הַפָּה הַרָצוֹן כִּנ"ל.

אָבֵל כְּשֶׁהֲזַקְנִים כְּרֵאוּי, בְּחִינַת: 'זָקֵן' - זֶה קִנְיָה חֲכָמָה וְכוּ' כִּנ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה מִתְגַבֵּר הַתְּגַלּוּת הַרָצוֹן, בְּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה ט): "זָקֵן וְנִשְׂוֵא פָּנִים" - שֶׁעַל יְדֵי זָקֵן שֶׁבְּקִדְשָׁה מִתְגַבֵּר הַרָצוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת נִשְׂוֵא פָּנִים, כִּי נִשְׂוֵא פָּנִים הוּא בְּחִינַת רָצוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֱלִישֶׁע לִיהוֹרָם (מְלָכִים ב ד): "לֹאִי פָּנֵי יְהוֹשֻׁפֵט אֲנִי נִשְׂוֵא אִם אֲבִיט אֶלְיָךְ וְאִם אֶרְאֶךָ" - שֶׁאֲלִישֶׁע לֹא הָיָה לוֹ שׁוֹם רָצוֹן לִיהוֹרָם, רַק עַל-יְדֵי נִשְׂוֵא פָּנִים שֶׁל יְהוֹשֻׁפֵט, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְרַצָּה אֶלָּיו. נִמְצָא שֶׁנִּשְׂוֵאוֹת פָּנִים הוּא בְּחִינַת רָצוֹן, וְזֶה בְּחִינַת זָקֵן וְנִשְׂוֵא פָּנִים כִּנ"ל:

ט וְצָדֵקָה מוֹעִיל לָזֶה, שֶׁעַל יְדֵי הַצָּדֵקָה מִתְקַנֵּין וּמַעֲלִין פָּגַם נְפִילַת הַיָּמִים וְהַדַּעַת שֶׁל הַזְּקֵנִים מְאָרִיכֵי יָמִים, שֶׁאֵינָם כְּרֵאוּי, שֶׁמִּזֶּה יִנְיֶקֶת מִצַּח הַנְּחָשׁ כִּנ"ל, בְּבְחִינַת (קֹהֶלֶת י"א): "שִׁלַּח לַחֲמֹךְ עַל פְּנֵי הַמַּיִם, כִּי בְּרַב הַיָּמִים תִּמְצָאֲנֻהוּ" - שֶׁכַּח הַצָּדֵקָה מוֹצֵאֵין בְּרַב הַיָּמִים, דֶּהֵינּוּ בְּמְאָרִיכֵי יָמִים, כִּי עַל-יְדֵי הַצָּדֵקָה מַעֲלִין וּמִתְקַנֵּין הַפָּגַם שֶׁלָּהֶם כִּנ"ל. וְזֶהוּ: "שִׁלַּח לַחֲמֹךְ עַל פְּנֵי הַמַּיִם", הֵינּוּ שֶׁתִּתֵּן צָדֵקָה, וְהַכְּתוּב מִבְּטִיחָה, שֶׁהַהֶפְסֵד שֶׁאֲתָה מִפְסִיד מְמוֹנָה, שֶׁפִּזְרַתְּ לַצָּדֵקָה תִּרוּחַ וְתִמְצָאֲנֻהוּ בְּרַב הַיָּמִים, בְּמְאָרִיכֵי יָמִים כִּנ"ל, כִּי עַל-יְדֵי הַצָּדֵקָה מַעֲלִין פָּגַם נְפִילַת הַדַּעַת שֶׁל הַמְאָרִיכֵי יָמִים, שֶׁמִּזֶּה הוּא יִנְיֶקֶת מִצַּח הַנְּחָשׁ כִּנ"ל, וּמוֹצֵאֵין כָּל הַיִּנְיָקָה וְהַחִיּוֹת שֶׁל מִצַּח הַנְּחָשׁ, חֲכָמַת הַטְּבַע, וּמִתְגַבֵּר בְּחִינַת מִצַּח הַרָצוֹן. כִּי עֵקֶר עֲבוּדַת הַצָּדֵקָה הִיא בְּבְחִינַת: וְאֵת הָעֲרָבִים צִוִּיתִי וְכוּ' כִּנ"ל, דֶּהֵינּוּ מֵה שֶׁצָּרִיכִים בְּהַתְחַלָּה לְשַׁבֵּר הָאֲכָזְרִיּוֹת לְהַפְכוֹ לְרַחֲמָנוּת, וּמִזֶּה בַעֲצָמוֹ מִתְגַבֵּר בְּחִינַת הַרָצוֹן, 'כִּי מִנֵּה וּבֵה אֲבָא לִיזִיל בֵּה נִרְגָא' (סִנְהֶדְרִין ל"ט), מֵאַחַר שֶׁמִּתְגַבֵּר וּמִהַפֵּךְ אֲכָזְרִיּוֹת שֶׁבְּטַבְעוֹ לְרַחֲמָנוּת, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְהַפֵּךְ הַרְגֵז לְרָצוֹן.

וְאֵזִי כְּשֶׁנִּכְנַע מִצַּח הַנְּחָשׁ וְנִתְגַלָּה בְּחִינַת מִצַּח הַרָצוֹן, אֵזִי נִכְנַעִים וְנוֹפְלִים קוֹל הַחִיּוֹת רְעוֹת, וְנִשְׁמַע קוֹל הַקְּרִיאָה שֶׁל יוֹם טוֹב, שֶׁהוּא הַתְּגַלּוּת הַרָצוֹן כִּנ"ל. וְאֵזִי כְּשֶׁנִּתְגַלָּה הַרָצוֹן, נַעֲשֶׂה יְרָאָה כִּנ"ל. וְעַל-יְדֵי הַיְרָאָה יְכוּלִין לְקַבֵּל הַחֶסֶד כִּנ"ל. וְכִשֶׁשׁוֹפַע הַחֶסֶד, אֵזִי אֵין צָרִיכִין לַעֲשׂוֹת שׁוֹם עֶסֶק וּמְלָאכָה כִּנ"ל, כִּי אֵזִי נִתְקַיָּם: "וְעַמְדוֹ זָרִים וְרַעוּ צִאֲנָכֶם וְכוּ' וְאַתֶּם כֹּהֲנֵי ה' תִּקְרְאוּ" וְכוּ' כִּנ"ל. וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַצָּדֵקָה כִּנ"ל. נִמְצָא שֶׁתּוֹעֲלַת הַצָּדֵקָה גְּדוֹל מְאֹד:

י וְעַל-כֵּן כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹת רָצוֹן בַּעֲשׂוֹ, אָמַר: "וְלִקְחַתָּ מִנְחָתִי מִיָּדִי, כִּי עַל-כֵּן רָאִיתִי פָּנֶיךָ כְּרֵאוֹת פָּנֵי אֱלֹהִים וְתִרְצֵנִי" (בְּרֵאשִׁית ל"ג). כִּי גַם מֵה שֶׁנּוֹתְנִין לַעֲפּוֹ"ם, הוּא גַם-כֵּן בְּחִינַת צָדֵקָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנוֹם לְבִרְכָה (בְּבֵא בִתְרָא ט): 'וְנוֹגְשִׁיךְ צָדֵקָה', וְעַל-יְדֵי צָדֵקָה נַעֲשֶׂה רָצוֹן כִּנ"ל. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר לוֹ: וְלִקְחַתָּ מִנְחָתִי מִיָּדִי, הֵינּוּ צָדֵקָה, בְּחִינַת (מְלָאכֵי ג): "מִגִּישֵׁי מִנְחָה בְּצָדֵקָה". "כִּי עַל-כֵּן רָאִיתִי פָּנֶיךָ כְּרֵאוֹת פָּנֵי אֱלֹקִים", הֵינּוּ כְּמוֹ רְאוֹת פָּנֵי אֱלֹקִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת (דְּבָרִים ט"ז): שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה יְרָאָה כָּל זְכוּרָךְ אֶת פָּנֵי ה', דֶּהֵינּוּ יָמִים טוֹבִים, שֶׁעַל יָדָם נִתְגַלָּה הַרָצוֹן, (וְעֵקֶר הַתְּגַלּוּת הַרָצוֹן עַל-יְדֵי יָמִים טוֹבִים הוּא עַל-יְדֵי הַצָּדֵקָה

כנ"ל, כמו־כן יהיה נעשה אצלו רצון על־ידי הצדקה, וזהו: 'ותרצני' כנ"ל. (כי מאחר שהמנחה והצדקה שניתן לעשו היא בחינת צדקה ממש, בחינת: ונוגשין צדקה, נמצא שעל־ידי־זה נתגלה הרצון העליון, שהוא נתגלה על־ידי צדקה כנ"ל, ומשם נשתלשל הרצון למטה ונעשה רצון גם בעשו):

יא וזה בחינת מלחמת דוד וגלית (שמואל א י"ז), כי גלית היה רוצה להראות בחכמתו, שהכל על פי הטבע, כי היה יונק ממצח הנחש, בבחינת: "ומצחת נחשת על רגליו", שתלה כל הסבות בחיוב הטבע, שהוא בחינת מצח הנחש כנ"ל. ועל פן "חרף מערכות אלקים חיים" (שם), כי היה רוצה להראות, שהכל על־ידי מערכת השמים כפי חיוב הטבע, חס ושלום:

ודוד היה איש חיל (ב). ועמד כנגדו ואמר, שפבר היה לו מעשה כזו: ובא הארי והדוב - דהינו חיות רעות הנ"ל הדורסים וטורפים, שהם חכמי הטבע כנ"ל. ונשא זה מהעדר - הינו מהעדר הגמור, שנשא וסלק זאת מהעדר הגמור, דהינו שפבר בזה, שהשם יתברך ברא הכל ברצונו אחר העדר הגמור, רק שהכל על פי חיוב הטבע, חס ושלום. ויצאתי אחריו והפתיו - הינו שהייתי מתגבר עליו והכנעתי והשפלתיו אותו. ויקם עלי - הינו שאחר כך התגבר עוד כנגדי. והחזקתי בזקנו - הינו שהבנתי, שכל כחו וניקתו על־ידי מצח הנחש, שיונק מזקני הדור שאינם פראי כנ"ל, ועל פן החזקתי בזקנו, שהחזקתי ותפסתי שם בשורש ניקתו בזקני הדור. והפתיו והמיתיו - שהכנעתי והשפלתיו את חכמי הטבע, חיות רעות, על־ידי שהחזקתי בזקנו, בשורש ניקתם כנ"ל. ועל פן: והיה הפלשתי כאחד מהם - כי הוא גם כן בחינה זו ממש, שכל כחו ממצח הנחש, בחינת: "ומצחת נחשת" וכו' כנ"ל, ועל פן גם הוא כמום, ואוכל להכניעו ולהפילו. וזה שפתוב (שם): ותטבע האבן במצחו - הינו במצח הנחש, שהכניעו על־ידי בחינת (משלי י"א): "אבן שלמה רצונו" בחינת רצון כנ"ל. וזה בחינת שהזהיר ישי את דוד בלכתו לשם: "ואת ערבתם תקח" זה בחינת עורב בחינת צדקה. כי עקר עבודת הצדקה - בבחינת עורב, בחינת: "ואת העורבים צויתי" וכו' כנ"ל, כי על־ידי הצדקה הוא מוציא החיות של מצח הנחש, שיונק מזקני הדור כנ"ל:

ודע, שאפלו כשמכניעין וסותרין דעות חכמי הטבע ומשפילין אותם, אף־על־פי־כן אם אין התגלות הרצון חזק ותקיף, דהינו שעדין יש ספק ברצון, שאינו מברר בברור חזק שמתנהג רק על פי הרצון, אף־על־פי שחכמת הטבע נכנעת, אף־על־פי־כן מאחר שהרצון אינו חזק עדין יש יכלת, חס ושלום, למצח הנחש, חכמת הטבע, שיחזר ויתעורר ויתגבר כבתחלה, וגם על זה צריכין פח הצדקה, כי הצדקה מועלת תמיד ועומדת תמיד כנגד מצח הנחש כנ"ל:

וזה פרוש: רב יהודא הנדיא משהעמי: זמנא חדא הוה אזלינא בספינתא וחזינא ההוא אבן טבא דהדר לה תנינא, ונחת בר אמוראי לאתויה. אתא תנינא, קא בעי בלע לספינתא. אתא צפרא פושקנצא, פסקה לרישה. אתהפכו מיא והוו דמא אתא תנינא חברה, שקלה ותליא לה ואחיה. הדר אתי, קא בעי בלעה לספינתא. הדר אתי צפרא (פושקנצא), פסקה לרישה, שקלה לההוא אבן טבא, שדיה לספינתא. הוה צפרא מליחי בהדן, אותבינהו עליהו, שקלוהו ופרחו להו בהדה: (בבא־בתרא עד):

זמנא חדא אזלינא בספינתא, - זה בחינת שורש הרצון, ששם קבורת משה, שנסתלק בשורש הרצון כנ"ל. וזה בחינת ספינתא, בחינת (דברים ל"ג): "כי שם חלקת מחקק ספון". וחזינא ההוא אבן טבא דהדר לה תנינא - הינו בחינת: "אבן שלמה רצונו", בחינת הרצון הנ"ל. דהדר לה תנינא - זה מצח הנחש, שמסבב ומתגבר על הרצון כנ"ל. ונחת בר אמוראי לאתויה - הינו בחינת החכם שבקדשה, בחינת (משלי ז): "אמר לחכמה אחותי אתי", שהחכם שבקדשה רצה להתגבר ולהעלות הרצון, לקשרו לשורש הרצון כנ"ל. אתא תנינא קא בעי בלע לספינתא, הינו שבא בחינת מצח הנחש, שורש חכמת הטבע, ורצה לבלע הספינה,

בחינת שְׁרֵשׁ הַרְצוֹן, בְּחִינַת: "כִּי שָׁם חִלְקֵת מְחַקֵּק סִפּוֹן", כִּי מִצַּח הַנְּחָשׁ רָצָה לְהִתְגַּבֵּר גַּם בְּשִׁרְשׁ הַרְצוֹן, לְהִטִּיל פָּגָם וּכְפִירָה שָׁם, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, כִּנּוּן לְ.

אֲתָא פּוּשְׁקִנְצָא, הִינּוּ עוֹרֵב, פְּסִיקָה לְרִישָׁהּ. פְּרוּשׁ, שְׂבָא בְּחִינַת עוֹרֵב, דְּהִינּוּ צְדָקָה כִּנּוּן לְ, כִּי עֵקֶר עֲבוּדָת הַצְּדָקָה - בְּבִחִינַת עוֹרֵב, בְּחִינַת: "וְאֵת הָעֲרָבִים צִוִּיתִי" וְכוּ' לְהַפְּךְ אֲכָזְרִיּוֹת לְרַחֲמָנוּת, וְעַל יְדֵי זֶה מִתְגַּבְּרִים עַל מִצַּח הַנְּחָשׁ, חֲכָמַת הַטְּבַע כִּנּוּן לְ, כִּי מִנָּה וְבָה אֲבָא לִיזִיל בְּהַ נְרָאָא כִּנּוּן לְ. וְזֶהוּ שְׂאֲתָא פּוּשְׁקִנְצָא, דְּהִינּוּ עוֹרֵב בְּחִינַת צְדָקָה, וּפְסִיקָה לְרִישָׁהּ, שְׂחַתְתָּ רֵאשׁ הַנְּחָשׁ בְּחִינּוֹת מִצַּח הַנְּחָשׁ, שְׂהַכְנִיעוּ וְהַרְגוּ עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה כִּנּוּן לְ. אֲתַהֲפִכּוּ מִיָּא וְהוּוּ דְמָא - הִינּוּ שְׂעַל-יְדֵי-זֶה שְׂהַכְנִיעַ מִצַּח הַנְּחָשׁ, שְׁרֵשׁ חֲכָמַת הַטְּבַע, עַל-יְדֵי-זֶה נִכְנָעוּ וְנִפְלוּ קוֹל שְׂאֲגַת הַחַיּוֹת רְעוּת, הַדּוֹרְסִים וְטוֹרְפִים רַבִּים מִבְּנֵי עַמְנוּ כִּנּוּן לְ, וְאֲזִי נִשְׁמַע קוֹל הַקְּרִיאָה שֶׁל יוֹם טוֹב, שֶׁהוּא הַתְּגַלּוּת הַרְצוֹן, וְאֲזִי: "יִשְׁמַח צְדִיק כִּי חָזָה נְקָם" וְכוּ' כִּנּוּן לְ. וְזֶהוּ אֲתַהֲפִכּוּ מִיָּא - הִינּוּ שְׂאֲגַת הַחַיּוֹת רְעוּת, בְּחִינַת (אֵיּוֹב ג'): "יִתְנוּ כַּמִּים שְׂאֲגַתִּי". וְהוּוּ דְמָא - זֶה בְּחִינַת: "יִשְׁמַח צְדִיק כִּי חָזָה נְקָם, פְּעַמְיוּ יִרְחֹץ בְּדָם הַרְשָׁע כִּנּוּן לְ. כִּי עַל-יְדֵי הַכְּנַעַת קוֹל שְׂאֲגַת הַחַיּוֹת רְעוּת, עַל-יְדֵי-זֶה: "יִשְׁמַח צְדִיק כִּי חָזָה נְקָם" וְכוּ', כִּי נִשְׁמַע קוֹל הַקְּרִיאָה שֶׁל יוֹם טוֹב כִּנּוּן לְ.

אֲתָא תַּנְיָנָא חֲבֵרָה, שְׂקִלָּה וְתַלְיָא לָהּ וְאֲחִיָּהּ - שְׂבָא בְּחִינַת מִצַּח הַנְּחָשׁ, וְשְׂקִלָּה לְאָבּוֹן טוֹב הִנּוּן לְ, שְׂנַטְלָא אֶת הָאָבּוֹן טוֹב, בְּחִינַת: "אָבּוֹן שְׂלֵמָה רְצוֹנוֹ". וְתַלְיָא לָהּ, הִינּוּ שְׂהִטִּיל בּוֹ סִפְקָא, וְזֶהוּ: וְתַלְיָא לָהּ, כְּמוֹ דְדָבַר הַתּוֹלָה בְּסִפְקָא, שְׂהִטִּיל סִפְקָא בְּרְצוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת אָבּוֹן טוֹב הִנּוּן לְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה וְאֲחִיָּהּ - שְׂחַזְרָא וְחִיָּה חֲכָמַת הַטְּבַע, מִצַּח הַנְּחָשׁ, כִּי חֲכָמַת הַטְּבַע חֲזָרָה וְנִתְגַּבְּרָה עַל-יְדֵי שְׂהִיָּה סִפְקָא בְּרְצוֹן כִּנּוּן לְ. וְזֶהוּ: הַדָּר אֲתִי קָא בְּעֵי בְּלָעָה לְסַפִּינְתָא - שְׂחַזְרָא וְבָא הַתַּנִּין מִצַּח הַנְּחָשׁ לְבַלְעַ הַסַּפִּינָה, בְּחִינַת שְׁרֵשׁ הַרְצוֹן, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, כִּנּוּן לְ. הַדָּר אֲתִי צְפָרָא פּוּשְׁקִנְצָא, פְּסִיקָה לְרִישָׁהּ - הִינּוּ שְׂחַזְרָא וְבָא הַעוֹרֵב בְּחִינַת צְדָקָה כִּנּוּן לְ, וּפְסִיקָה לְרִישָׁהּ, שְׂהַרְגָא אֶת מִצַּח הַנְּחָשׁ וְהַכְנִיעוּ, כִּי תַמִּיד מְכַנִּיעִין אֶת מִצַּח הַנְּחָשׁ עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה כִּנּוּן לְ. וְשְׂקִלָּה לָהּ הוּא אָבּוֹן טְבָא וְשִׂדְיָה לְסַפִּינְתָא - כִּי אַחַר שְׂהַכְנִיעַ אֶת מִצַּח הַנְּחָשׁ, חֲכָמַת הַטְּבַע, לְגַמְרִי, אֲזִי נִטַּל אֶת הָאָבּוֹן טוֹב בְּחִינַת הַרְצוֹן, בְּחִינַת: "אָבּוֹן שְׂלֵמָה רְצוֹנוֹ", וְשִׂדְיָה לְסַפִּינְתָא - שְׂהַשְׁלִיכוּ לְשִׁרְשׁ הַרְצוֹן, שְׂשָׁם מְקַשְׁרִין כָּל הַרְצוֹנוֹת כִּנּוּן לְ:

הוּא צְפָרִי מְלִיחֵי בְּהַדָּן, אוֹתְבִינְהוּ עֲלִיהוּ, שְׂקִלוּהוּ וּפְרַחוּ לָהּ, פְּרוּשׁ, שְׂהִיָּה עַמְנוּ צְפָרִי מְלִיחֵי, הִינּוּ נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל מִבְּנֵי עַמְנוּ שְׂטַעוּ אַחֲרֵיהֶם, אַחֲרֵי חֲכָמַי הַטְּבַע, שְׂהֶם בְּחִינַת חַיּוֹת רְעוּת, שְׂדוֹרְסִים וְטוֹרְפִים רַבִּים מִבְּנֵי עַמְנוּ כִּנּוּן לְ.

וְזֶהוּ: צְפָרִי מְלִיחֵי, כִּי הֵם "כְּצִפְרִים הַאֲחֻזּוֹת בְּפֶח" (קִהְלֵת ט). וְזֶהוּ 'מְלִיחֵי' - לְשׁוֹן מְמַלְחָא, הִינּוּ מְבַלְבֵּל (ג). כִּי גַם הֵם נִתְבַּלְבְּלוּ עַל-יְדֵי חַיּוֹת רְעוּת הִנּוּן לְ, וְטַעוּ גַם כִּן אַחֲרֵיהֶם, וְעַכְשָׁו פְּרַחוּ לָהּ וְיִצְאוּ לְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי הָאָבּוֹן טוֹב הִנּוּן לְ, עַל-יְדֵי בְּחִינַת הַרְצוֹן שְׂנִתְגַּלְגְּלָה עִתָּה כִּנּוּן לְ. וְאֲזִי כְּשֶׁנִּתְגַּלְגְּלָה הַרְצוֹן, אֲזִי נַעֲשֶׂה יְרָאָה, וְעַל-יְדֵי יְרָאָה מְקַבְּלִין הַחֶסֶד כִּנּוּן לְ. וְזֶה גַם כִּן בְּחִינַת פְּרַחוּ, בְּחִינַת: "וְהִנֵּה פָּרַח מִטָּה אֶהְרֹן לְבֵית לְוִי", הִינּוּ בְּחִינַת הַשְׂפָעַת הַחֶסֶד עַל-יְדֵי הַיְרָאָה, שְׂנַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַתְּגַלּוּת הַרְצוֹן כִּנּוּן לְ:

יב וְזֶה בְּחִינַת רְפוּאוֹת, כִּי הוּא רְפוּאוֹה לְכָל הַמְּפֹאֹת, כִּי כָּל בְּחִינּוֹת אֵלוּ הֵם בְּחִינַת רְפוּאוֹת. צְדָקָה הִיא רְפוּאוֹה, בְּבִחִינַת (מְלָאכִי ג'): "צְדָקָה מְרַפָּא בְּכַנְפֶיהָ". זָקֵן - זֶה קִנְיָה חֲכָמָה (קְדוּשִׁין ל"ב) הוּא בְּחִינַת רְפוּאוֹה, בְּבִחִינַת (מְשָׁלִי י"ב): "לְשׁוֹן חֲכָמִים מְרַפָּא". רְצוֹן הוּא בְּחִינַת רְפוּאוֹה, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב (יִשְׁעִיָּה ס"א): "ה' שְׂלַחְנִי לְחַבְשׁ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב, לְקָרָא שְׁנַת רְצוֹן". מְלָאכֶת מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית הוּא רְפוּאוֹה, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב (דְּבָרִי הַיְמִיִּם ב כ"ד): "וְתַעַל אַרְוֶכָה לְמְלָאכָה בְּיַדְם".

כי רפואות המכה היא על-ידי כמה בחינות. שבתחלה צריכין שיפתח פי המכה, אחר כך צריך לך המושף, שימשך ויוציא הלחה והדמים המקלקלים מתוך המכה, אחר-כך צריכין להדיח כל הדמים, שלא יהיה בהם שום קלקול ועכירות, כדי שיוכלו הדמים לילך ולסבב כל סדר סבובם כסדר בלי שום עכוב. פי כלשהדמים הולכים ומסבבים בגוף כדרךם, כשבאים למקום שיש בו קלקול, דהינו במקום המכה, נתעכבים שם, ושם נתעכב ונמשך כל עכירות וקלקול שיש בהדמים, פי כן הדרך - שבמקום המקלקל שם נתעכב כל מיני עכירות וקלקול שיש בהדמים, ואזי נתעכבים שם הדמים, ואין יכולים לסבב סבובם כסדר הלוך ומרוצתם, כי יש להדמים סדר ההלך, שהולכים ומסבבים הגוף כך וכך פעמים בשעה, וכיוצא, וכשיש בהם עכירות, נתעכבים במקום המקלקל כנ"ל, ואינם יכולים לסבב כסדר, על-כן צריכין להדיחם ולכבסם. אחר כך צריכים לסגור פי המכה.

וכל אלו בחינות רפואות נעשים על-ידי בחינות הנ"ל, כי צדקה היא בחינת פתיחת פי המכה, בבחינת: "פתוח תפתח". חכמה היא בחינת לך המושף, בבחינת (איוב כ"ח): "ומשך חכמה מפנינים" - מלפני ומלפנים (וכמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (ירושלמי שבת פרק המצניע) על פסוק: יקרה היא מפנינים - מלפני ולפנים, עין שם), שבחינת חכמה מושכת ומוציאה הקלקול מלפני ולפנים, מכל מקומות הפנימיים. רגל שהוא התגלות הרצון, על-ידי זה נעשה בחינת הדחת וכבוס הדמים, כדי שיוכלו הדמים לסבב סבובם כסדר. וזה בחינת רגל, בחינת (מלכים א"א): "עין רוגל" - עין כובס, כמו שפרש רש"י שם. הינו שעל ידי רגל ויום טוב שהוא התגלות הרצון, על-ידי זה נעשה בחינת הדחת וכבוס הדמים כנ"ל, ואזי יכולים הדמים לסבב כסדר. ובשביל זה נקרא הרגל חג - לשון סבוב, כמו שכתוב (ישעיה מ): "הישב על חוג הארץ" - על סבוב הארץ, פי על ידי הדחת וכבוס הדמים, על-ידי זה הם מסבבים כסדר כנ"ל. מעשה בראשית - דהינו בחינת: 'עולם חסד יבנה', פי על-ידי בחינות אלו הנ"ל זוכין להשפעת החסד, שיתקיים העולם בחסדו, בחינת: "ואתם כהני ה' תקראו" כנ"ל, ועל-ידי בחינה זו, בחינת כהן, חסד - על-ידי זה נסגור פי המכה, בבחינת (ויקרא י"ג): "והסגיר הכהן את הנגע", שעל ידי בחינת חסד, בחינת כהן, נסגור המכה לגמרי ונתרפא בשלמות:

וזה פרוש: וביום הבפורים - זה בחינת התחלה, בחינת "צרה כמבפירה". ואיזהו התחלה, בהקריבכם מנחה חדשה לה' - הינו התחלת הצדקה, כשמתחילין מחדש לתן צדקה. וזה בחינת "מנחה חדשה", בחינת צדקה חדשה, בחינת התחלת הצדקה. פי מנחה בחינת צדקה, כמו שכתוב: מגישי מנחה בצדקה. ועל-ידי הצדקה נתתקון בחינת זקן כנ"ל, וזהו: בשבעתיכם - זה בחינת זקן, פי בסיני נדמה להם כזקן (כמו שפרש רש"י בפרשת אנכי), פי על-ידי בחינת מנחה חדשה שהוא בחינת התחלת הצדקה נתתקון בחינת זקן, שהוא בחינת שבעות כנ"ל, ואזי נתבטל יניקתו של מצח הנחש, שיונק מזקני הדור, שאינם פתקונו כנ"ל, ונשמע קול הקריאה של יום טוב, שמגלה את הרצון כנ"ל. וזהו: מקרא קדש יהיה לכם - הינו קול הקריאה של יום טוב שהוא התגלות הרצון, שזה בחינת: "מקרא קדש" כנ"ל, שהוא נשמע עתה על-ידי הצדקה, שמכניע את מצח הנחש, חכמת הטבע, כנ"ל. ואזי על-ידי התגלות הרצון, כל מלאכת עבדה לא תעשו - פי על-ידי התגלות הרצון נעשה יראה, ועל-ידי יראה נשפך חסד, ואזי אין צריכין לעשות שום מלאכה, פי נתקיים העולם בחסדו, בבחינת: "עולם חסד יבנה", ואזי: "ועמדו זרים ורעו צאנכם" וכי, "ואתם כהני ה' תקראו", כנ"ל. וזהו: כל מלאכת עבדה לא תעשו - פי אין צריכין לעשות שום מלאכה ושום עסק, פי נתקיים העולם בחסדו, בחינת: "ואתם כהני ה' תקראו", כנ"ל:

יש חלוק בין החיות רעות ובין המצח הנחש, פי חכמי הטבע שהם בחינת חיות רעות הם החכמים שאוחזים בחכמת הטבע להנאתם, פי יש להם הנאה מזה, כדי להחזיק דעת ושקר שלהם וכיוצא. אבל

החכם שהוא בבחינת מצח הנחש, הוא רשע וכופר בלי שום הנאה, שאין לו שום הנאה מחכמתו, רק הוא (כמו רשע ירא, שהוא) רשע וכופר בלי שום הנאה כנ"ל:

כלל המאמר פלו אחד, וכלו קשור זה בזה, שהצדקה היא קשה מאד בהתחלה, אבל התועלת של הצדקה גדול מאד, פי על-ידי הצדקה אין צריכין לעשות שום מלאכה ועסק, פי נתקיים העולם בחסדו, פי על-ידי הצדקה מוציאין יניקת מצח הנחש, שיונק מזקני הדור, ואזי נשמע קול הקריאה של יום טוב, שמגלה את הרצון, ואזי נתגלה יראה, פי עקר היראה - על-ידי התגלות הרצון, ועל ידי היראה נעשה כלי וצנור לקבל על ידו השפעת החסד, פי בלא הכלי והצנור אי אפשר לקבל את החסד, רק על-ידי היראה שהוא צנור וכלי, על ידה מקבלין את החסד, ואזי מתקיים העולם בחסדו, ואז אין צריכין לעשות שום מלאכה, פי נתקיים: ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו' כנ"ל:

ה

תקעו בחודש שופר בפסח ליום חגנו, פי חק לישאל הוא משפט לאלהי יעקב (תהלים פ"א):

א העקר הוא האמונה, וצריך כל אחד לחפש את עצמו ולחזק את עצמו באמונה. פי יש סובלי חללים, שיש להם מכות מפלאות, והם סובלים החללים רק בשביל נפילת האמונה, בבחינת (דברים כ"ח): "והפלא ה' את מפתח מכות גדלות ונאמנות וחלים רעים ונאמנים". 'ונאמנים' דיקא, פי הם באים על-ידי פגם אמונה, פי על-ידי נפילת האמונה באים מכות מפלאות, שאין מועיל להם לא רפואות ולא תפלה ולא זכות אבות.

פי כל הרפואות הם על-ידי עשבים, והם גדלים רק על-ידי אמונה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (תענית ח): 'אין הגשמים יורדין אלא בזכות אמונה', שניאמר: "אמת מארץ תצמח, וצדק משמים נשקף". שפשיש אמונה, אז יורדין גשמים וצומחים עשבים, ואזי יש רפואות, אבל על-ידי נפילת האמונה אין גשמים, ואזי אין רפואה. גם עקר כח הרפואה שיש בכל עשב ועשב הוא על פי הסדר שיש להזרעים, לפי המקום ולפי הזמן. פי יש עשב, שעקר כחו לרפואות הוא רק כשקוצרין אותו, עד שלא הביא שלישי, ואחר כך אין כחו לאותו עשב לרפואות. וכן יש עשב, שכחו רק כשנגמר, עד שנופל מאליו, וכיוצא בזה, כפי הסדר של הזמן שיש להם. וכן יש סדר לפי המקום - שבמקום זה גדל זה העשב, ובמקום אחר גדלים עשבים אחרים, ועקר כחם לרפואות הוא רק על פי הסדר שיש להם לפי הזמן והמקום.

וסדר הזרעים הוא על-ידי אמונה, בבחינת (שבת לא): 'אמונה - זה סדר זרעים', שעל ידי אמונה נעשה הסדר של הזרעים לפי הזמן והמקום, שעל-ידי זה יש להם כח לרפואות, ועל כן על-ידי נפילת האמונה אין מועיל רפואות. וכן תפלה הוא גם כן בחינת אמונה, כמו שכתוב (שמות י"ז) "ויהי ידיו אמונה", ותרגומו: 'פרישן בצלו'. וכן זכות אבות נתגלה גם כן רק על-ידי אמונה, בבחינת (שיר השירים ב): "הנצנים נראו בארץ". 'הנצנים' - אליו אבהו, כמו שכתוב בזהר הקדוש (בהקדמה א), הם נראין ונתגלין בארץ שהיא בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים ל"ז): "שכן ארץ ורעה אמונה", בחינת: 'עפר מאנא דכלהו' (תקוני זהר, תקון ע' ק"כ). על-כן על-ידי נפילת האמונה אין מועיל לו לא רפואה ולא תפלה ולא זכות אבות, פי כל אלו הם בחינת אמונה כנ"ל.

וגם אין מועיל להחולה קול צעקה של אח וגניחות, שלפעמים מועיל להחולה אלו הקולות, שמרחמין עליו על-ידי קולות הללו, אבל על-ידי נפילת האמונה גם זה אין מועיל, פי הגניחות וצעקת אח הנ"ל הם קול בלא דבור, וקול - זה בחינת אבהו, פי הקול כלול מאש מים רוח (תקון סט), שהם בחינת תלת אבהו,

והם נראים ונתגלים רק על-ידי אמונה, שהיא בחינת עפר מאנא דכלהו. ועל פן על-ידי נפילת האמונה אין מועיל לו גם הקולות הנ"ל.

וגם על-ידי זה בעצמו אין מועיל לו רפואה, פי עקר הרפואה היא על-ידי התמזגות היסודות, פי יש ארבעה יסודות: אש, מים, רוח, עפר, וצריך לזה חכם גדול, שידע על פי (דאקטירי) למזג היסודות שיש בכל אחד ואחד מן העשבים, כפי הרפואה שצריך זה החולה לפי קלקול היסוד, שנתקלקל ונחלש אצל זה החולה. (גם בהכרעת הקול יש בחינת התמזגות היסודות), ועל פן על-ידי פגם אמונה, שעל-ידי זה נפגם בחינת הארבעה יסודות, פי כלם מתגלים רק על-ידי בחינת עפר שהיא מאנא דכלהו, על-פן אין לו רפואה:

ב והתקון לזה הוא שצריכין לחתור ולמצא המים, שמשם גדלה האמונה. ואלו המים הם בחינת עצות שמשם גדלה האמונה, בבחינת (ישעיה כ"ה): "אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחק אמונה אמן"; שעל ידי העצות גדלה האמונה.

ועצות הם בחינת עמק הלב, הינו פשנתקלקל ונופל האמונה, עד שאין מועיל אפלו קול צעקה, שהוא קול בלא דבור פנ"ל, אזי צריכין לצעק מן הלב לבד, בבחינת (איכה ב): "צעק לבם אל ה'", שהוא צעקת הלב לבד, בלי קול, בבחינת (תהלים ק"ל): "ממעמקים קראתיה ה'" - מעמקא דלבא. ועמק הלב זה בחינת עצות, בבחינת (משלי כ): "מים עמקים עצה בלב איש". ועל פן פשאי מועיל קול צעקה מחמת נפילת האמונה, אזי צריכין לצעק מן הלב לבד; בלי קול, רק מעמקא דלבא, ועל-ידי זה נתגלים העצות פנ"ל, שהם בחינת: "מים עמקים עצה" וכו'.

ועל-ידי העצות שנתגלים בעולם, (דהינו שידעין בעולם לתן עצה לנפשם, כל אחד ואחד מה שצריך), על-ידי זה גדלה האמונה, בבחינת: "עצות מרחק אמונה אמן", פנ"ל. ואזי חוזר ונתתקן כל הבחינות הנ"ל, כי העצות הם בחינת פלא, בחינת: "אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחק וכו'", ועל-ידי זה נתתקן ומקבל רפואה להמפות המפלאות, שהם בחינת: "והפלא ה' את מפתך" וכו'. גם תפלה היא בחינת פלאות בחינת (שמות ט"ו): "נורא תהלת עשה פלא". וכן זכות אבות, בבחינת (תהלים ע"ח): "נגד אבותם עשה פלא":

וזהו: "ואנכי תרגלתי לאפרים" (הושע י"א) - זה בחינת עצות, כמו שפיתוב (שמות י"א): "העם אשר ברגליך" - ההולכים אחר עצתך. קחם על זרועתי - זה בחינת זכות אבות, שהם "זרועות עולם" (א). "ולא ידעו כי רפאתים" - כי באמת על-ידי זה נעשה רפואה פנ"ל:

וזהו בחינת בריאת העולם, ברישא חשוכא והדר נהורא. חשך זה בחינת העדר העצה, בבחינת (איוב ל"ח): "מי זה מחשיך עצה במלין", ואחר כך, כשנתגלה העצה שהוא בחינת עמק, בחינת "מים עמקים", זה בחינת (שם ב'): "מגלה עמקות מני חשך". וכל מה שנתגלה יותר האור, דהינו העצה, ונדחה החשך שהוא העדר העצה, נתגדל האמונה ביותר.

פי עקר גדול האמונה הוא בבחינת (תהלים צ"ב): "ואמונתך בלילות", דהינו כל מה שנדחה והולך חלק מהלילה ונתקרב אל אור היום, נתגדל האמונה ביותר, וכן הולכת ונגדלת מעט מעט, כפי מה שנדחה מהלילה ונתקרב יותר אל היום, עד שבאור היום אז נתגדל האמונה בשלמות, בבחינת (איכה ג): "חדשים לבקרים רבה אמונתך". ואז, באור היום, הוא עקר צמיחת הרפואה, בבחינת (ישעיה נ"ח): "אז יבקע פשחר אורה וארכתך מהרה תצמח". נמצא שעל ידי התגלות העצה שהיא בחינת התגלות האור מן החשך, דהינו שנדחה החשך שהוא בחינת לילה, ונתגלה האור, בחינת יום, על-ידי זה נתגדל האמונה פנ"ל, ועל-ידי זה עקר הרפואה, בבחינת: "אז יבקע פשחר אורה וארכתך" וכו':

וְזֶהוּ מֵה שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוּם לְבָרְכָה: מֵאֵי טַעְמָא עֲדֵי מִסְגָּן בְּרִישָׁא וְהָדָר אֲמַרִי, כְּבָרִיתוּ שְׁל עוֹלָם, בְּרִישָׁא חֲשׂוּכָא וְהָדָר נְהוּרָא (שִׁבְתָּ ע"ז): עֲדֵי זֶה בְּחִינַת אֲמוּנָה, בְּחִינַת (תְּהִלִּים צ"ג): "לִבְשׁ ה' עֵז הַתְּאֲזָר", בְּחִינַת (יִשְׁעִיָּה י"א): "וְהָיָה צֶדֶק אֲזוּר מִתְּנִי, וְאֲמוּנָה אֲזוּר" וְכוּ'. וְהָדָר אֲמַרִי - אֲמַרִי בְּחִינַת הַרְפוּאָה, בְּחִינַת (שָׁם נ"ז): "אֲמַר ה' וּרְפְּאֵתִיו", וְזֶהוּ אֲמַר; רֵאשִׁי תְבוּת: אֵשׁ מִיַּם רוּחַ, שְׁמֵשׁ הַרְפוּאָה. הֵינּוּ מִפְּנֵי מָה עֶקֶר הַרְפוּאָה עַל-יְדֵי אֲמוּנָה, כִּי צָרִיף לְהַקְדִּים אֲמוּנָה בְּתַחֲלָה, וְאַחַר כֵּן זֹכִין לְרְפוּאָה, וְהַשִּׁיב: כְּבָרִיתוּ שְׁל עוֹלָם, בְּרִישָׁא חֲשׂוּכָא וְהָדָר נְהוּרָא, הֵינּוּ, כִּי זֶה הוּא בְּחִינַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם שֶׁבְּרִישָׁא חֲשׂוּכָא וְכוּ', כִּי עֶקֶר גְּדוּל הָאֲמוּנָה - עַל-יְדֵי הָעֶצֶה, שֶׁהִיא בְּחִינַת: "מְגַלָּה עֲמֻקּוֹת מִנִּי חֲשֵׁךְ", כִּי אֵין הָאֲמוּנָה נִגְדָּלַת בְּשִׁלְמוֹת רַק בְּאוֹר הַיּוֹם, וְעַל כֵּן צָרִיכִין לְקַבֵּל הַרְפוּאָה רַק עַל-יְדֵי אֲמוּנָה, כִּי צְמִיחַת הַרְפוּאָה הִיא רַק בְּאוֹר הַיּוֹם, בְּבְחִינַת: "אֲזַ יִבְקַע כְּשֶׁחָר אֹרֶךְ" וְכוּ', כַּנִּלְכָּד:

ג וְלְדָלוֹת וּלְגָלוֹת הַמַּיִם הַנִּלְכָּד, דֵּהֵינּוּ הָעֵצוֹת, לָזֶה צָרִיכִין אִישׁ תְּבוּנוֹת, בְּבְחִינַת: "מִיָּם עֲמֻקִּים עֶצֶה בְּלִב אִישׁ, וְאִישׁ תְּבוּנוֹת יִדְלָנָה". וְזֶה שְׁפָתוֹב (דְּבָרִים ל"ב): "כִּי גוֹי אֲבָד עֲצוֹת הָמָּה, וְאֵין בָּהֶם תְּבוּנָה", כִּי כְּשֶׁאֵין תְּבוּנָה, עֲצוֹתוֹ אֲבִינָה, כִּי הַתְּגַלוֹת הָעֶצֶה - עַל-יְדֵי אִישׁ תְּבוּנָה כַּנִּלְכָּד. וְאִישׁ תְּבוּנוֹת הוּא, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְשִׂמָה, בְּבְחִינַת (אֵיּוֹב ל"ב): "וְנִשְׁמַת שְׂדֵי תְבִינִם".

וְצָרִיף לְזַכֵּף וּלְצַחֲצַח הַנְּשִׂמָה, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי שְׁמִמְשִׁיף הַמְּשַׁכֵּת רוּחְנִיּוֹת אֱלֻקוֹת לְתוֹף צְמֻצוּמִים, שְׂזָה בְּחִינַת שְׂדֵי, שֶׁהוּא בְּחִינַת צְמֻצוּם, כִּי שְׂדֵי - עַל שֵׁם שְׂאֵמְר לְעוֹלָמוֹ דִּי, (כַּמּוּבָא בְּפִירְשׁ"י פְּרָשַׁת מִקֵּץ, וְעַיִן בְּרֵאשִׁית רַבָּה פְּרָשָׁה ה' וּפְרָשָׁה מ"ו, חֲגִיגָה י"ב), וְעַל-יְדֵי זֶה מְצַחֲצַח הַנְּשִׂמָה. וְזֶהוּ: "וְנִשְׁמַת שְׂדֵי תְבִינִם" - שְׂעַל יְדֵי בְּחִינַת שְׂדֵי, דֵּהֵינּוּ הַמְּשַׁכֵּת רוּחְנִיּוֹת אֱלֻקוֹת לְתוֹף צְמֻצוּמִים, עַל-יְדֵי זֶה מְצַחֲצַח הַנְּשִׂמָה, וְאֲזִי הוּא אִישׁ תְּבוּנוֹת כַּנִּלְכָּד. כִּי עַל-יְדֵי הַמְּשַׁכֵּת רוּחְנִיּוֹת אֱלֻקוֹת לְתוֹף צְמֻצוּמִים, דֵּהֵינּוּ לְתוֹף גּוּפִים, עַל-יְדֵי זֶה נִכְפָּל וְנִתְרַבֵּה פְּרִנְסָתוֹ, כִּי כְּשֶׁמְשִׁיף רוּחְנִיּוֹת אֱלֻקוֹת לְתוֹף צְמֻצוּמִים, דֵּהֵינּוּ לְתוֹף גּוּפִים, זֶה בְּחִינַת בְּרִיאָה, כִּי נַעֲשֶׂה עֲתָה בְּרִיאָה חֲדָשָׁה עַל-יְדֵי חֲבוּר רוּחְנִיּוֹת אֱלֻקוֹת עִם הַגּוּף וְהַצְּמֻצוּם, שְׂזָה עֶקֶר הַבְּרִיאָה, וְאֲזִי תִכְף כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה אִיזָה בְּרִיאָה, אֲזִי הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ נוֹתֵן פְּרִנְסָה תִכְף, כִּי הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ מִפְּרִנְסָה מְקַרְנֵי רֵאמִים עַד בִּיצי כְּנִים' (עֲבוּדָה זָרָה ג'), וְתִכְף שִׁישׁ בְּרִיאָה, תִכְף הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ נוֹתֵן פְּרִנְסָה, כִּי הַנְּשִׂמָה לְבַד אֵינָה צָרִיכָה פְּרִנְסָה, וְכֵן הַגּוּף לְבַד אֵינּוּ צָרִיף גַּם כֵּן פְּרִנְסָה, וְעֶקֶר צָרָה פְּרִנְסָה הוּא רַק כְּשֶׁנִּתְחַבֵּר הַנְּשִׂמָה עִם הַגּוּף, דֵּהֵינּוּ 'שְׁתוּפָא דְנִפְשָׁא וּבְשָׂרָא' (א* א) אֲזַ צָרִיכִין פְּרִנְסָה, וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי שְׁמִמְשִׁיף רוּחְנִיּוֹת אֱלֻקוֹת לְתוֹף צְמֻצוּמִים וְגּוּפִים שְׂזָה בְּחִינַת בְּרִיאָה, בְּחִינַת שְׁתוּפָא דְנִפְשָׁא וּבְשָׂרָא, עַל-יְדֵי זֶה נִתְרַבֵּה וְנִכְפָּל פְּרִנְסָתוֹ, כִּי תִכְף כְּשִׁישׁ בְּרִיאָה, נוֹתֵן הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ פְּרִנְסָה כַּנִּלְכָּד.

וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵכוֹת ס"ג): כָּל הַמְּשַׁתֵּף שֵׁם שְׁמַיִם בְּצַעְרוֹ - דֵּהֵינּוּ שְׁמִמְשִׁיף וּמְשַׁתֵּף רוּחְנִיּוֹת אֱלֻקוֹת לְתוֹף הַצְּמֻצוּם שֶׁהוּא בְּחִינַת צַעַר, אֲזִי כּוֹפְלִין לוֹ פְּרִנְסָתוֹ, כִּי עַל-יְדֵי זֶה נִתְרַבֵּה פְּרִנְסָה כַּנִּלְכָּד. שְׂנֵאָמַר: וְהָיָה שְׂדֵי בְּצָרִיף, וְכִסְף תּוֹעֲפוֹת לָהּ. 'שְׂדֵי זֶה בְּחִינַת הַצְּמֻצוּם, בְּחִינַת הַמְּשַׁכֵּת רוּחְנִיּוֹת אֱלֻקוֹת לְתוֹף הַצְּמֻצוּם, בְּחִינַת מְשַׁתֵּף שֵׁם שְׁמַיִם בְּצַעְרוֹ' - עַל-יְדֵי זֶה: "וְכִסְף תּוֹעֲפוֹת לָהּ", הֵינּוּ רַבּוּי הַפְּרִנְסָה כַּנִּלְכָּד, וְעַל-יְדֵי הַפְּרִנְסָה הוּא מְצַחֲצַח נִפְשׁוֹ, כִּי אֲכִילַת הַצְּדִיק הוּא רַק בְּשִׁבִּיל הַנְּשִׂמָה, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (מְשָׁלִי י"ג): "צְדִיק אוֹכֵל לְשִׁבְעַ נִפְשׁוֹ", וּשְׁבִיעַת הַנִּפְשׁוֹ זֶה בְּחִינַת הַצְּחָצְחוֹת, שְׂמִצְחָצַח נִשְׁמָתוֹ עַל-יְדֵי אֲכִילָתוֹ, בְּבְחִינַת (יִשְׁעִיָּה נ"ח): "וְהַשְׁבִּיעַ בְּצַחֲצְחוֹת נִפְשׁוֹ". וְאֲזִי כְּשֶׁמְצַחֲצַח נִשְׁמָתוֹ, אֲזִי הוּא אִישׁ תְּבוּנוֹת, בְּחִינַת: "וְנִשְׁמַת שְׂדֵי תְבִינִם" כַּנִּלְכָּד. וְעַל-יְדֵי זֶה נִתְגַּלִּין הָעֵצוֹת כַּנִּלְכָּד. וּמִשֵּׁם גְּדוּלָה הָאֲמוּנָה וְכוּ' כַּנִּלְכָּד:

ד וְדַע, שְׂעַל יְדֵי נְפִילַת הָאֲמוּנָה עַל-יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה וְנִתְחַזַּק אֲמוּנוֹת כְּזַבְּיּוֹת, אֲמוּנוֹת הָעֲבוּדָה זָרָה וְכִינְצָא, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (יְחִזְקֵאל כ"ו): "אֲמַלְאָה הַחֲרָבָה", כְּשֶׁזָּה קָם זֶה נוֹפֵל וְכוּ' (עַיִן מְגַלָּה ו) (ב). כִּי עֶקֶר קִיּוּם וְחַזּוּק

אמונות כזביות הוא מנפילת האמונה הקדושה, וכשמעלין האמונה הנפולה, מזה נעשין גרים, פי על-ידי שולקטין ונבררין נפילת האמונה שמשים יניקת אמונתם, על-ידי-זה נחלש כח אמונתם, ואזי הם חוזרים לאמונתנו הקדושה ונעשין גרים.

ולפעמים נעשין גרים בכח ולפעמים נעשין גרים בפעל. הינו או שנעשין גרים ממש בפעל, שבאין עכו"ם ומתגידין או שנעשה רק בכח, שעל ידי שמעלין אמונה הנפולה ונחלש אמונתם, על-ידי-זה נתגלה להם במקום שהם האמונה הקדושה, ומאמינים שם במקום שהם, שיש יחיד קדמון יתברך, בבחינת (מלאכי א): "בכל מקום מקטר ומגש לשמי". וזה תלוי כפי חזק האמונה כזביות שהיה מתחלה, הינו כשהאמונה כזביות היתה חזקה בתחלה, אזי אחר כך כשמעשין אותה ומעלין האמונה הנפולה דקדשה משם ונעשין גרים, אזי נעשין גרים בפעל ממש, וכשהאמונה כזביות לא היתה חזקה כל-כך בתחלה, אזי כשנשברת ומהפכין אותה אל הקדושה, אזי אין נעשה ממנה רק גרים בכח:

ה והנה הכלל - שעל ידי שמעלין אמונה הנפולה, על-ידי-זה נעשין גרים, ומחמת שאלו הגרים נעשין מלקיטת נפילת האמונה, על-כן הם מזיקין לישראל, בבחינת (קדושין ע): 'קשים גרים לישראל כספחת'. ספחת - הינו מכות, בחינת מכות מפלאות הנ"ל, שנעשין על-ידי נפילת האמונה כנ"ל, ומחמת שאלו הגרים נעשין מלקיטת נפילת האמונה, על-כן הם קשים כספחת כנ"ל:

ואלו הגרים הם מכניסין גאווה בישראל, פי אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (חגיגה ה): "במסתרם תבכה נפשי מפני גוה" - מפני גאותן של ישראל, שנתנה לעכו"ם. נמצא שהגאווה דקדשה של ישראל נפלה אליהם, ועל כן כשחוזרים עכו"ם ומתגידין, הם מביאין עמהם גאווה שהיתה אצלם כנ"ל, ומכניסין בישראל גאווה:

ועל-ידי-זה נוטלין חרב הגאווה מנהיגי הדור, שמתגאים על הדור בחנם, כי יש מנהיגים, שמתנהגים ברבנות ומושלים על עם דל, והם מתגאים על הדור בחנם, פי לא נתן להם גדלה מן השמים כלל, רק הם מתגאים מעצמם על הדור בחנם, והם מקבלין חרב הגאווה, בבחינת (דברים ל"ג): "ואשר חרב גאותך - על-ידי הגרים הנ"ל, שהם מכניסין גאווה בישראל כנ"ל, ומושלים על עם דל בחנם, ויש להם כח אפלו להעניש את מי שאינו רוצה להכניע עצמו תחת ממשלתם, וכך זה על-ידי חרב הגאווה הנ"ל. ובאמת אין זה נקרא מעניש, אלא מזיק, פי הן מזיקי עלמא. וזה: 'קשים גרים לישראל כספחת', בחינת ספחים שגדלים מאליהם, הינו שעל ידי הגרים נוטלין גאווה מנהיגי הדור, שגדלים מאליהם ומתגאין מעצמן על הדור בחנם, פי לא נתן להם גדלה מן השמים כלל כנ"ל, ועל כן נקראים גרים, על שם (תהלים ס"ג): "גירהו על-ידי חרב", פי על-ידי הגרים נעשה חרב הגאווה כנ"ל:

ו ועל-ידי הגאווה של אלו המנהיגי הדור על-ידי-זה הם מגבירים תאוות נאוף בעולם, בבחינת (משלי ו): "ואשת איש נפש יקרה תצוד", שעל ידי גאווה מתגבר תאוות נאוף (ג) שהיא בחינת חותם דסטרוא אחרא, בחינת (ויקרא ט"ו): "החתים בשרו מדבו", פי על-ידי חרב הגאווה דקדשה מתגברים על תאוות נאוף, בבחינת (תהלים מה): "חגור חרבך על ירך". אבל על-ידי חרב הגאווה של אלו המנהיגים הנ"ל שמקבלים מהגרים כנ"ל, מתגבר, חס ושלו, תאוה זו כנ"ל:

ז ולהנצל מזה הוא על-ידי המגנים שבדור. פי יש מגני ארץ, שהם מגנים עלינו ומצילין אותנו, פי הם מכניעין החותם דסטרוא אחרא, שנעשה על-ידי הגאווה כנ"ל, בבחינת (איוב מ"א): "גאווה אפיקי מגנים סגור חותם צר", שהם סגורין ומכניעין חותם דסטרוא אחרא, שהיא בחינת תאוה הנ"ל, שנעשה על-ידי גאווה כנ"ל. ועל-ידי שהם מכניעין זאת התאוה, שהוא בחינת חותם דסטרוא אחרא, על-ידי-זה נעשה בחינת

תפלין, מחין, שהם בחינת חותם דקדושה, בחינת (שיר השירים ח): "שימני כחותם על לבן כחותם על זרועך" (עין תקון א ותקון כ"ב).

פי עקר תקון המחין - על ידי שבירת תאוות נאוף, פי עקר המח על ידי לחות הגוף, פי המח הוא כמו נר דולק, והלחות שבגוף הם עולין להמח, ונעשין שמנים אל המח. נמצא שעקר המחין - על ידי לחות ושמנונית הגוף. על כן על ידי שמכניעין תאוות נאוף, ואין יוצאין לחות ושמנונית הגוף לחוץ, על ידי זה עולין הלחות אל המח ונעשה שמנים, שזה עקר המחין. על כן על ידי המגנים הנ"ל שמכניעין תאוה זו, על כן הם עושין על ידי זה בחינת תפלין, מחין כנ"ל, פי הם מעלין לחות הגוף מבחינת החתנים בשרו, ועושין מזה מחין, בחינת תפלין, פי תפלין הם התנוצצות המחין, ועל כן נקראו התפלין יקר, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מגלה ט"ז): "ויקר" - אלו תפלין, פי התפלין נעשין על ידי תקון תאוות נאוף, שהיא בחינת: "אשת איש נפש יקרה תצוד", כנ"ל. ועל כן נקראין התפלין פאר (ד), פי נעשין על ידי תקון הגאווה וההתפארות, שמיביאין הגרים כנ"ל.

וזה בחינת (שמות ג): "ומשה היה רעה". משה הוא הדיעת, בחינת מחין, תפלין, הוא רועה דקדושה, הפך רעה זונות (משלי כ"ט). וזה בחינת שבועה רועים דקדושה, בחינת משה היה רועה, בחינת תפלין, שין של שלשה ראשים, שין של ארבעה ראשים, שהם בחינת שבועה רועים הנ"ל. וזה בחינת שדי של תפלין, זה בחינת הצמצום, שצריך כל אחד ואחד לצמצם את מחו ושכלו, שלא להניח את המח לצאת חוץ לגבול שיש לו, שלא יהיה משוטט המח במה שאין לו רשות לפי מדרגתו, בבחינת (חגיגה י"ג): 'במפלא ממה אל תדרש, במקסה ממה אל תחקר', שזהו בחינת שדי, בחינת צמצום, פי שדי - שיש די באלקותו לכל בריה (פמובא בפירוש"י פ"ש ל"ה), הינו שכל בריה יש לו די וגבול באלקותו יתברך, שאסור לו לילך בשכלו פי אם עד הגבול, לא יותר, פי כל אחד ואחד יש לו גבול וצמצום בשכלו לפי ערכו, שאפלו בקדושה אסור לו לצאת חוץ לגבול שיש לו, בחינת: 'במפלא ממה אל תדרש וכו', בחינת (שמות י"ט): פן יהרסו אל ה' לראות וכו' (*), וזה בחינת (שם ל"ג): "ושמתיה בנקרת הצור", הנאמר במשה, בעת שצקה לראות ולהשיג מה שהשיג, הינו שהבטיחו השם יתברך להגן עליו, שיהיה נסתר בנקרת הצור, דהינו בחינת צמצום, שלא יצא המח לשוטט חוץ לגבול שהיה לו:

(* (פירוש כל אחד ואחד יש לו גבול וצמצום בדיעת אלקותו, לפי ערכו ומדרגתו. כי מה שנחשב להקטן במעלה בחינת במופלא ממנו, שהוא למעלה ממדרגתו, וצריך לצמצם שכלו שם, זה אצלו בחינת במופלא ממנו. והאדם הגדול ממנו במעלה הגבוהה, הוא יכול להשיג זאת, רק שהוא יש לו צמצום וגבול אחר גבוה ממנו, ששם הוא צריך לצמצם שכלו. וכן אדם הגבוה עוד יותר, גם זה אינו נחשב אצלו בחינת במופלא ממנו, רק שיש לו צמצום וגבול גבוה עוד יותר. וכן בכל אדם ואדם לפי מדרגתו. נמצא שלכל אדם וכל בריה יש לו צמצום וגבול מיוחד בהשגת אלקותו יתברך לפי מדרגתו, שעד זה הגבול מותר לרדוף מחשבתו להשיג ממנו יתברך לא יותר. וזה בחינת שדי, שדרז"ל שיש די באלקותו לכל ברי'. היינו שכל ברי' וברי' יש לו די וגבול וצמצום באלקותו, היינו בדיעת אלקותו, היינו שכל בריה ובריה יש לו די וצמצום וגבול מיוחד בפ"ע בדיעת אלקותו כפי מדרגתו, וזהו שיש די באלקותו לכל בריה).

ח ועל ידי זה נעשין דבורים פשרים, להחיות ולהשיב את הנשמות הנפולות, פי יש נשמות שנפלו, שצריך להחיות ולהשיב אותם בכל מיני מטעמים, המשיבין את הנפש, בבחינת (שיר השירים ב): "סמכוני באשיות, רפדוני בתפוחים, פי חולת אהבה אני". ועל ידי תקון וזכוה המחין, שנעשה על ידי מגני ארץ כנ"ל, מזה נעשה אמרות טהורות להחיותם.

כי עקר התגלות המח הוא בהדבור, כמו שכתוב (משלי ב): "מפיו דעת ותבונה". ועל כן כשהמחין זכים, נעשין דבורים כלירים, ובהם משיבין את הנשמות הנפולות, בבחינת (שם כ"ו): "שבועה משיבי טעם", הינו על-ידי תפלין מחין שהם בבחינת שבועה רועים, על ידם נעשין שבועה משיבי טעם, הינו בחינת דבורים כלירים הנ"ל, שבהם משיבין הנשמות שנפלו, שהם בחינת (שם כ"ד): "שבועה יפול צדיק וקם". וזהו בחינת (תהלים י"ב): "אמרות ה' אמרות טהורות מזקק שבועתים"; הינו בחינת האמרות טהורות שנעשין על-ידי זכוף המחין, בחינת תפלין שהם בחינת שבועה רועים, שעל-ידיה נעשה שבועה משיבי טעם כנ"ל, וזהו: מזקק שבועתים, כנ"ל:

ט וזה בחינת חלום על-ידי מלאך (ה). כי אלו המאמרות טהורות הם בחינת מלאך, בחינת חלום על-ידי מלאך, כי הדבור הוא הרשימה של המח, כי מה שנרשם ונעלם במח, נחקק ונרשם בהדבור, וכשהמחין זכים, שעל-ידיה נעשין אמרות טהורות כנ"ל, אזי גם כשנסתלק המח בשעת שנה, ואין נשאר רק הרשימה של המח שהוא בחינת דבור, אזי גם הרשימה זכה, בבחינת חלום על-ידי מלאך. וזה בחינת שאחר הסתלקות משה בא שר צבא ה' ואמר: "עתה באתי" (יהושע ה). הסתלקות משה זה בחינת הסתלקות הדעת, בחינת שנה, שאז הדעת מסתלק, ואין נשאר רק הרשימו, אזי הוא בחינת: "ויאמר וכו' אני שר צבא ה'", דהינו מלאך, "עתה באתי", כי אז נשאר הרשימו בבחינת מלאך, בחינת חלום על-ידי מלאך כנ"ל:

וזו בחינת: "ה' יתן אמר המבשרות צבא רב" (תהלים ס"ח). ה' יתן אמר - זה בחינת אמרות טהורות הנ"ל, בחינת הרשימה של המח שזה בחינת מלאך כנ"ל. וזהו: המבשרות צבא רב - הינו מלאכים כנ"ל. וזה בחינת מה שמובא בכתבי האר", זכרונו לברכה, שאצבאות הוא הנעלם של שדי, כי הנעלם של שין דלת יוד הוא בגימטריא צבאות עם הפולל, כמבאר שם. הינו שהנעלם של שדי, דהינו כשבחינת שדי שהוא המחין נסתלק, בחינת הסתלקות המחין בשעת שנה, ואין נשאר רק הרשימו, שהוא בחינת נעלם של שדי, אזי זאת הרשימו שהיא בחינת נעלם של שדי, היא בבחינת צבאות, בחינת מלאך כנ"ל. וזה בחינת (דניאל ז): "ושער ראשה פעמר נקא". 'שער ראשה' זה בחינת התנוצצות המחין, כי השערות יוצאין מן המחין, וכשהמחין נקיים וזכים, אזי נעשה גם מהרשימו בחינת מלאך. וזהו: 'פעמר נקא'. עמר ראשי תבות: עשה מלאכיו רוחות (תהלים ק"ד), בחינת מלאכים שנעשין על-ידי הרשימו, כשהמחין נקיים וזכים כנ"ל.

אבל כשאין המחין נקיים וזכים, אזי נעשה מבחינת שערות בחינת (ישעיה י"א): "ושעירים ירקדו שם", בחינת חלום על-ידי שד. וזה בחינת אדם ובהמה, בחינת חלום על-ידי מלאך וחלום על-ידי שד. כי חלום על-ידי מלאך זה בחינת אדם, בחינת (בראשית א): "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". 'כדמותנו' - זה כח המדמה, שהוא בצלמנו בבחינת מלאך, בחינת חלום על-ידי מלאך, כי בשעת שנה המח מסתלק, ואין נשאר רק בחינת כח המדמה, וכשהמחין זכים, אזי גם הכח המדמה שנשאר הוא בבחינת מלאך. בחינת כדמותנו בצלמנו - שהכח המדמה הוא בצלמנו, בבחינת מלאך כנ"ל, בחינת חלום על-ידי מלאך וזה בחינת אדם, כמו שכתוב: "נעשה אדם" וכו'. אבל חלום על ידי שד זה בחינת בהמה, בבחינת (חבקוק ב): "ושד בהמות יחיתו".

וזו בחינת (תהלים מ"ט): אדם ביקר בל ילין - הינו כשאינו לן וישן ביקר בבחינת תפלין כנ"ל, הינו שאינו מזכף המחין בבחינת תפלין אזי: נמשל בפיהמות נדמו - הינו אז הכח המדמה בבחינת בהמה, בחינת חלום על-ידי שד שזה בחינת בהמה כנ"ל.

וְזֶה אוֹתוֹת מִלֶּאֱלֹהִים רְאִישֵׁי תְבוּת: "כִּי לֹא־לִקְדָּשִׁים מִגְּנִי אֶרֶץ" (שֵׁם מ"ז) כִּי עַל־יְדֵי מִגְּנֵי אֶרֶץ נַעֲשֶׂה הַמִּלְאָה, עַל־יְדֵי שְׂמִתְקַנֵּי הַמַּחֲוִין וְהַתְּפִלִּין כִּנ"ל, שְׁעַל־יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת חֲלוּם עַל־יְדֵי מִלְאָה כִּנ"ל:

י אָבֵל יֵשׁ גַּם לְהַמְאָכְלִים חֶלֶק בְּחֲלוּם, כִּי מִן הַמְאָכְלִים עוֹלִים עֲשׂוּנִים אֵל הַמַּחֲוִין וְנִצְטַיְרִין מֵהֶם חֲלוּמוֹת בְּשָׁנָה. עַל־כֵּן צָרִיכִין לְחַזֵּק אֶת הַמִּלְאָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִפְגָּם הַחֲלוּם עַל־יְדֵי הַמְאָכְלִים, כִּי כְּשֶׁאֵין חֲזוּק בְּהַמִּלְאָה, אֲזִי נִפְגָּם הַחֲלוּם עַל־יְדֵי הַמְאָכְלִים בְּבַחֲוִינַת חֲלוּם עַל־יְדֵי שָׂד, חֵס וְשָׁלוֹם:

כִּי יֵשׁ שְׂבָעָה אֲקָלִימִים, וְעַל כָּל אֲקָלִים יֵשׁ מִלְאָה מְמֻנָּה, בְּחִינַת (זְכָרְיָה ד): "שְׂבָעָה עֵינַי ה' הִמָּה מִשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ", וְעַל כֵּן בְּכָל אֲקָלִים גְּדֻלִּים פְּרוֹת אַחֲרֵים, כְּפִי הַמְמֻנָּה, וְעַל כֵּן הֵם נִחְלָקִים לְשְׂבָעָה אֲקָלִימִים כְּנֶגֶד בְּחִינַת שְׂבָעָה רוּעִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּפִלִּין, שְׂמֻשָּׁם נַעֲשִׂין בְּחִינַת הַמִּלְאָכִים כִּנ"ל. וְהַשְּׂפָע כְּשֶׁיִּרְדֶּת, מְקַבֵּל אוֹתָהּ תַּחֲלָה הַמִּלְאָה הַמְמֻנָּה שָׁם, וְאַחַר כֵּן יִרְדֶּת דְּרָגָה הַשְּׂוֹכְנִים בְּאוֹרֵי, שֶׁהֵם מְקַבְּלִים אֶת הַשְּׂפָע בְּדְרָגָה מַעְבָּר לְבַד, וְאֵין יוֹנְקִים מִמֶּנָּה רַק כְּדֵי חֵיטָתָם לְבַד, וְאַחַר כֵּן יִרְדֶּת הַשְּׂפָע לְמַטָּה, לְאוֹתוֹ הַמְּקוֹם וְהַשְּׂדָּה שֶׁהַשְּׂפָע הוֹלֶכֶת לְשָׁם, וְאַחַר כֵּן מְקַבֵּל הַמִּלְאָה אֶת הַשְּׂפָע (ו) בְּבַחֲוִינַת (דְּנִיָּאל ד): "אֲנִתָּה הוּא מִלְכָּא וְכו', שְׂנִיאָמֵר שָׁם עַל הָאֵילָן דְּמִזּוֹן לְכֹלָא בֵּה וְכו'. וְזֶה בְּחִינַת (קֹהֶלֶת ה): "מִלְאָה לְשָׂדָה נֶעֱבֵד", שֶׁהַמִּלְאָה מְקַבֵּל הַשְּׂפָע מִן הַשְּׂדָּה, דְּהֵינּוּ כְּשֶׁהַשְּׂפָע בָּאָה לְמַטָּה, אֲזִי מְקַבֵּל אוֹתָהּ הַמִּלְאָה. וְכֵל אֵלּוּ מְקַבְּלִין מִבְּחִינַת שְׂדֵי, וְעַל כֵּן כָּלֵם נִקְרָאִים עַל שֵׁם שְׂדֵי, כִּי שָׂד - עַל שֵׁם שְׂדֵי, וְכֵן שְׂדָה - עַל שֵׁם שְׂדֵי, וְכֵן הָעוֹבֵד הַשְּׂדָּה נִקְרָא עַל שֵׁם שְׂדֵי, כְּמוֹ שְׂכַתוּב (יִשְׁעִיָּה כ"ח): "יִפְתַּח וַיִּשְׂדֵד אֲדָמְתוֹ". וְכִשְׂבָּחֲוִינַת הַמִּלְאָה חֲזוּק, אֲזִי אֵין הַשְּׂדֵים מְקַבְּלִין הַשְּׂפָע רַק דְּרָגָה מַעְבָּר לְבַד, וְאֵין יוֹנְקִים מִמֶּנָּה רַק כְּדֵי חֵיטָתָם לְבַד.

אָבֵל כְּשֶׁנִּחְלָשׁ, חֵס וְשָׁלוֹם, כֹּחַ הַמִּלְאָה, אֲזִי הֵם מְקַבְּלִין לְעֶצְמוֹן כֹּחַ הַמִּלְאָה, וְאֲזִי הַמְאָכְלִים הַגְּדֻלִּים עַל יָדָם, נִתְעַרְבֵי בְּהוֹן כֹּחַ הַשְּׂד, כִּי הֵם קְבֻלִּין לְתוֹכָן מִמַּשׁ אֶת כֹּחַ הַמִּלְאָה. נִמְצָא כְּשֶׁגְּדֻלִּים הַמְאָכְלִים, הֵם גְּדֻלִּים עַל־יְדֵי תַעֲרֻבַת כֹּחַ הַשְּׂד, וְכִשְׂאוּכְלִין אֵלּוּ הַמְאָכְלִים, נַעֲשֶׂה מֵהֶם חֲלוּם עַל־יְדֵי שָׂד, חֵס וְשָׁלוֹם, וְלֹא זֹ אֶף זֹ, כִּי גַם הֵם יְכוּלִּין לְטַמֵּא אֶת הָאָדָם, חֵס וְשָׁלוֹם, בְּשָׁנָה בְּטַמְאָה הַיְדוּעַ, חֵס וְשָׁלוֹם, כִּי הַמִּלְאָה הוּא בְּחִינַת אֵשׁ, כְּמוֹ שְׂכַתוּב (יִחְזְקֵאל א): "מִרְאִיהֶם כְּגַחְלֵי אֵשׁ בּוֹעֲרוֹת כְּמִרְאֵה הַלְּפִידִים", וְכִשְׂנִחְלָשׁ כֹּחַ הַמִּלְאָה, וְאֲזִי הַשְּׂדֵים מְקַבְּלִין לְעֶצְמוֹן כֹּחַ הַמִּלְאָה, אֲזִי הֵם מְחַמְמִין עַל־יְדֵי הָאֵשׁ הַזֶּה וּמְטַמְאִין, חֵס וְשָׁלוֹם, בְּטַמְאָה כִּנ"ל. וְעַל כֵּן צָרִיכִין לְחַזֵּק אֶת הַמִּלְאָה, וְחֲזוּק הַמִּלְאָה הוּא עַל־יְדֵי שְׂמִחָה, בְּבַחֲוִינַת (מִשְׁלֵי ט"ו): "לֵב שְׂמִיחַ יִיטֵב פָּנִים", זֶה בְּחִינַת הַמִּלְאָה, בְּחִינַת (יִשְׁעִיָּה ס"ג): "וּמִלְאָה פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם" - שְׂנִתְחַזַּק עַל־יְדֵי לֵב שְׂמִיחַ. וְעַל כֵּן מְקוֹם הַמִּלְאָכִים נִקְרָא 'שְׂחָקִים' עַל שֵׁם שְׂחֻק וְשְׂמִיחָה, כִּי עֶקֶר חֲזוּק הַמִּלְאָכִים - עַל־יְדֵי שְׂמִיחָה כִּנ"ל:

וְזֶה בְּחִינַת הַשְּׂמִיחָה שֶׁל תְּפִלִּין, כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה, [שְׂרָב] (שְׂר' יִרְמִיָּה) הוּוֹ בְּדַח טוֹבָא, וְאָמַר: תְּפִלִּין קָא מְנַחֵנָּא (בְּרִכּוֹת ל, וְעַן תִּר"י שֵׁם). הֵינּוּ, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלִּין מַחֲוִין נַעֲשֶׂה בְּחִינַת הַמִּלְאָה כִּנ"ל, וְעַל כֵּן צָרִיךְ שְׂמִיחָה כְּדֵי לְתַן חֲזוּק לְהַמִּלְאָה כִּנ"ל. וְעַל כֵּן כְּשֶׁחֲלָם לְאָדָם חֲלוּם לֹא טוֹב, הַתְּקוּן הוּא תַעֲנִיַת (ז), כִּי תַעֲנִיַת הוּא בְּחִינַת שְׂמִיחָה, כְּמוֹ שְׂכַתוּב (תְּהִלִּים ז): "שְׂמִיחָנוּ כִּימוֹת עֲנִיתָנוּ", שְׁעַל יְדֵי תַעֲנִיַת נַעֲשֶׂה שְׂמִיחָה, וְעַל־יְדֵי הַשְּׂמִיחָה נוֹתְנִין חֲזוּק לְהַמִּלְאָה וּמִתְקַנֵּין וּמְכַנְיְעִין אֶת בְּחִינַת הַחֲלוּם רָע, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֲלוּם עַל־יְדֵי שְׂד, שְׂבָא עַל־יְדֵי שְׂאֵין חֲזוּק בְּהַמִּלְאָה כִּנ"ל. וְעַל כֵּן מִי שְׂאֵין רוּצָה לְהַתְּעַנּוֹת עַל הַחֲלוּם, אוֹמְרִים לוֹ הַמִּיטִיבִין: "לֵךְ אֲכַל בְּשְׂמִיחָה לְחֻמָּךְ", (קֹהֶלֶת ט) הֵינּוּ שְׂיִהְיֶה אֲכִילָתוֹ בְּבַחֲוִינַת שְׂמִיחָה, שְׁעַל־יְדֵי זֶה מְחַזְּקִים אֶת הַמִּלְאָה וּמְכַנְיְעִים אֶת הַשְּׂדֵים, שְׁעַל יָדָם נִתְקַלְקַל הַחֲלוּם עַל־יְדֵי הַמְאָכְלִים כִּנ"ל:

וְעֶקֶר חֲזוּק הַמִּלְאָה הוּא בְּנִיסוֹן, כִּי נִיסוֹן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִים (רֹאשׁ הַשָּׁנָה ב.), וְאֲזִי נִתְחַדֵּשׁ כָּל הַהִתְמַנּוּת שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאֲזִי נוֹתְנִין לְכָל הַמִּלְאָכִים הַהִתְמַנּוּת שְׂלָהֶם, וְאֲזִי נִתְחַדֵּשׁ הָרְצוֹן שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת

(דניאל ד): "וּכְמַצְבֵּיָה עֶבֶד בְּחֵיל שְׁמַיָא", כִּי אַז נִוְתַנִּין לְכֻלָּם הַהִתְמַנּוּת שְׁלֵהֶם כְּרָצוֹנוֹ יִתְבַרְךָ, וְאַז יֵשׁ לְהַמְלָאָכִים שְׁמִיחָה וְנִתְחַזְקִין. כִּי אַז, בְּנִיסוֹן, הוּא זְמַן הַגְּאֻלָּה, כִּי 'בְּנִיסוֹן נִגְאָלוּ', וְזֶה יְדוּעַ, שְׁעָקֵר גְּלוּת מְצָרִים הָיָה לְתַקֵּן חֲטָא אָדָם הָרָאוּשׁוֹן, שֶׁהָיוּ שָׂדִים מְחַמְמִין אוֹתוֹ וְהוֹלִיד שְׂדִין וְכוּ' (עֲרוּבֵין י"ח: בְּרַאשִׁית רַבָּה פְּרָשֶׁת כ'), וְהַחֲמוּם הוּא עַל-יַדֵּי חֲלִישׁוֹת הַמְּלָאָךְ פֶּנ"ל, וּמְחַמֵּת זֶה הָיָה גְלוּת מְצָרִים. וּבְנִיסוֹן נִגְאָלוּ, וְנִתְתַקֵּן חֲטָא אָדָם הָרָאוּשׁוֹן אַז. נִמְצָא שְׁבְנִיסוֹן נִתְחַזַּק כַּח הַמְּלָאָךְ, שֶׁזֶה בְּחִינַת תַּקּוּן חֲטָא אָדָם הָרָאוּשׁוֹן, שְׁנִיתְתַקֵּן בְּנִיסוֹן, בְּעַת גְּאֻלַּת מְצָרִים פֶּנ"ל. וְזֶה שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת ז): "וְהוֹצֵאתִי אֶת צְבָאתִי" - בְּחִינַת מְלָאָכִים, שְׁיֵצְאוּ וְנִגְאָלוּ בְּנִיסוֹן (ח). כִּי אַז נִתְחַזְקוּ וְנִתְתַקְּנוּ פֶּנ"ל. וְעַל פֶּן עָקֵר הַתְּחִדְשׁוֹת הַרָצוֹן, בְּחִינַת: "וּכְמַצְבֵּיָה עֶבֶד בְּחֵיל שְׁמַיָא", הוּא בְּנִיסוֹן, כִּי אַז הוּא זְמַן תַּקּוּן וְחִזּוּק שְׁלֵהֶם פֶּנ"ל.

אָבֵל גַּם בְּכָל הַשָּׁנָה יְכוֹלִין לְחַדֵּשׁ הַרָצוֹן עַל-יַדֵּי הַשְׁמִיחָה, כִּי עַל-יַדֵּי הַשְׁמִיחָה נִוְתַנִּין חִזּוּק בְּהַמְּלָאָכִים פֶּנ"ל, וְאַזִּי נִתְעוֹרֵר שְׁמִיחָה בְּהַמְּלָאָכִים כְּאִלוֹ נִתְחַדֵּשׁ הַרָצוֹן, בְּחִינַת: "וּכְמַצְבֵּיָה עֶבֶד בְּחֵיל שְׁמַיָא", בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, כְּאִלוֹ קִבְּלוּ הַהִתְמַנּוּת שְׁלֵהֶם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. אָבֵל עָקֵר הַתְּחִדְשׁוֹת הַרָצוֹן הוּא בְּנִיסוֹן, וְאַזִּי הוּא עָקֵר חִזּוּק שְׁלֵהֶם. וְאַזִּי בְּנִיסוֹן הָיָה רְאוּי שְׁיִתְבַטַּל הַטְּמְאָה הַנ"ל לְגַמְרִי, מֵאַחַר שְׁנִיתְתַקֵּן וְנִתְחַזַּק כַּח הַמְּלָאָךְ, פֶּנ"ל:

יֵא אָבֵל יֵשׁ שְׁבָא טְמְאָה הַנ"ל מִבְּחִינָה אַחֲרַת. כִּי דַע, שְׁעַל יַדֵּי רַבָּנִים וְדַיָּנִים שְׂאִינָם כְּשָׂרִים, שְׁעוֹשִׁין עוֹוֹת הַדִּין, עַל-יַדֵּי זֶה בָּא טְמְאָה הַנ"ל, חֶס וְשָׁלוֹם, כִּי עַל-יַדֵּי עוֹוֹת הַמְּשַׁפֵּט, שֶׁהוּא בְּחִינַת (תְּהִלִּים קכ"ב): "כְּסֹאוֹת לְמִשְׁפָּט", נוֹפְלִין בְּחִינַת אֶהְבּוֹת מִן הַמְּרַכְבָּה, כִּי כְּסֹאוֹת לְמִשְׁפָּט שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמְּרַכְבָּה, שֶׁם הוּא בְּחִינַת אֶהְבָּה קְדוּשָׁה, בְּבְחִינַת (שִׁיר הַשִּׁירִים ג): "מְרַכְבוֹ אֲרַגְמוֹן, תּוֹכוֹ רָצוּף אֶהְבָּה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם". וְכִשְׁנִפְגַּם הַמְּרַכְבָּה, בְּחִינַת כְּסֹאוֹת לְמִשְׁפָּט, עַל-יַדֵּי עוֹוֹת הַדִּין - אַזִּי נוֹפְלִים מִשָּׁם אֶהְבּוֹת נְפוּלוֹת, וְעַל-יַדֵּי הָאֶהְבּוֹת הַנְּפוּלוֹת בָּא, חֶס וְשָׁלוֹם, הַחֲמוּם וְהַטְּמְאָה הַנ"ל. וְעוֹוֹת הַמְּשַׁפֵּט נַעֲשֶׂה עַל-יַדֵּי בְּחִינַת תַּפְּלִין רְעִים.

כִּי יֵשׁ בְּחִינַת תַּפְּלִין, מַחִין, שְׁיֵשׁ בָּהֶם פְּסֻלַּת, כִּי הַתַּפְּלִין, מַחִין, נַעֲשִׂין עַל-יַדֵּי שְׁמַעְלִין הַלְּחוֹת וְשְׁמַנּוּגִית הַגּוּף מִבְּחִינַת הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ לְבְּחִינַת חוֹתֵם דְּקִדְשָׁה, בְּחִינַת תַּפְּלִין מַחִין פֶּנ"ל. וְיֵשׁ לְחוֹת שְׁצָרִיכִין לְצִאֵת בְּבְחִינַת טַפַּת עֵשׂוֹ וְיִשְׁמַעְאֵל, וְכִשְׁמַעְלִין בְּחִינַת אֵלוֹ הַשְּׁמַנּוּגִית מִבְּחִינַת הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ אֵל הַמַּח, אַזִּי נִתְעַרַב פְּסֻלַּת בְּהַמַּחִין וְהַתַּפְּלִין, וְעַל-יַדֵּי זֶה נַעֲשֶׂה קְלִקוּל הַמְּשַׁפֵּט, בְּבְחִינַת (חֲבַקּוּק א): "רָשַׁע מִכְּתִיר אֶת הַצְּדִיק" הַיְנוּ הַפְּסֻלַּת שְׁמִיתְעַרַב וּמִסְבֵּב אֶת הַמַּח, עַל-יַדֵּי שְׁמַעְלִין בְּחִינַת טַפַּת עֵשׂוֹ וְיִשְׁמַעְאֵל אֵל הַמַּח, עַל-יַדֵּי זֶה נִתְקַלְקַל הַמְּשַׁפֵּט. וְזֶהוּ: "עַל-פֶּן יֵצֵא מִשְׁפָּט מֵעֵקֶל", הַיְנוּ קְלִקוּל הַמְּשַׁפֵּט פֶּנ"ל, כִּי הַמְּשַׁפֵּט - עַל-יַדֵּי הַמַּח, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב בְּשִׁלְמוֹה (מְלָכִים א ג): כִּי רָאוּ כִּי חֲכַמַת אֱלָקִים בְּקִרְבוֹ לַעֲשׂוֹת מְשַׁפֵּט". וְעַל פֶּן כִּשְׁנִפְגַּם הַמַּח, נִתְקַלְקַל הַמְּשַׁפֵּט.

וְעַל-יַדֵּי קְלִקוּל הַמְּשַׁפֵּט בְּחִינַת מְשַׁפֵּט מֵעֵקֶל, עַל-יַדֵּי זֶה בָּא, חֶס וְשָׁלוֹם, טְמְאָה הַנ"ל, פֶּנ"ל. וְזֶה מֵעֵקֶל, אוֹתֵיזוֹת עֵמְלֵק, שְׁעַל יְדוֹ בָּא הַטְּמְאָה הַנ"ל, בְּבְחִינַת (דְּבָרִים כ"ה): "אֲשֶׁר קָרָה בְּדִרְךָ". וְזֶהוּ (בְּמִדְבָר כ"ד): "וַיֵּרָא אֶת הַקַּיִנִּי" - "וַיֵּרָא אֶת עֵמְלֵק", שֶׁהֵם סְמוּכִים זֶה לְזֶה בַּתּוֹרָה, כִּי טְמְאָה הַנ"ל, שֶׁהִיא טְמְאָת עֵמְלֵק, הִיא בָּאָה עַל-יַדֵּי גָרִים, כְּכֹל הַמְּבֹאֵר לְמַעְלָה. וְזֶה בְּחִינַת מְרָאָה בְּחִלּוּם (כְּמוֹ שְׁקוּרִין זֹאת הַטְּמְאָה מְרָאִין). מְרָאָה רְאוּשֵׁי תְבוּת: רָשַׁע מִכְּתִיר אֶת הַצְּדִיק, שְׁעַל-יַדֵּי זֶה בָּא טְמְאָה זוֹ פֶּנ"ל, עַל-יַדֵּי שְׁנַעֲשֶׂה עוֹוֹת הַמְּשַׁפֵּט פֶּנ"ל:

יב וְאַזִּי כְּשֶׁבָא טְמְאָה הַנ"ל עַל-יַדֵּי עוֹוֹת הַמְּשַׁפֵּט, אֵין תַּקּוּן רַק עַל-יַדֵּי קִשּׁוּר הַמְּרַכְבָּה שְׁצָרִיכִין לְקַשֵּׁר הַמְּרַכְבָּה, בְּחִינַת: "מְרַכְבוֹ אֲרַגְמוֹן", שֶׁהֵם רְפָאֵל וְגַבְרִיאֵל וְכוּ', שֶׁהֵם מְלָאָכִי הַמְּרַכְבָּה, כְּמוֹבָא, שְׁצָרִיךְ לְקַשֵּׁר, לְתַקֵּן פֶּגַם הַמְּרַכְבָּה הַנ"ל, שְׁמִשָּׁם בָּאִין הָאֶהְבּוֹת הַנְּפוּלוֹת פֶּנ"ל. וְעַל פֶּן קִדְּם הַשָּׁנָה נִתְתַקֵּן

מקדמונים לומר קשור המרפכה, דהינו: מימיני מיכאל, ומשמאל גבריאל וכו'; כי על-ידי קשור המרפכה נצולין מטמאה הנ"ל:

יג וזה בחינת: תקיעה, תרועה, שברים. תקיעה זה בחינת: "היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" (עמוס ג), בחינת חרדת הגוף, בחינת קרויח בחינת (משלי י): "וקר ריח איש תבונה", שעל-ידי זה הוא תקון האמונה, על-ידי 'איש תבונה' פנ"ל. תרועה זה בחינת: "ומתה היא רעה" בחינת תפלין, הפך רעה זונות פנ"ל. שברים זה בחינת חלומות צודקים ואמתים, בחינת (שופטים ז): "את מספר החלום ואת שברו", דהינו חלומות צודקים ואמתים:

גם שברים הוא בחינת תקון המשפט, בחינת (תהלים נ"א): "לב נשבר" (עין תקון כ"א דף מ"ט), דהינו מה שהלב נשקה לכבות חמום הלב, שהוא כמו נור דלוק, בחינת (תהלים ק"ד): "ישברו פראים צמאם", כי על-ידי קלקול המשפט, שמזה נופלין אהבות נפולות פנ"ל, ועל-ידי זה הם מחממין הלב ומטמאין, חס ושלום, פנ"ל, כי הלב הוא מקום המשפט, כמו שכתוב (שמות כ"ח): "ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו". וכשיש קלקול המשפט, הם מחממין הלב על-ידי האהבות הנפולות, ועל פן צריך להשקות את הלב, לכבות חמום הנ"ל. וזה בחינת שברים, בחינת לב נשבר, בחינת: "ישברו פראים צמאם", דהינו שהלב נשקה, ונכבה חמום הנ"ל, שזה בחינת תקון המשפט:

יד וזה בחינת: ראש השנה, יום כפור, סכות, שמני עצרת. כי ראש השנה הוא בחינת תקון האמונה, בבחינת (תהלים פ"ט): "אף אמונתך בקהל קדשים", כי אז נתקבצין כל הקהלות הקדושות, ועל-ידי זה נתלקטין ונתקבצין כל לקוטי האמונה, בבחינת: "אף אמונתך בקהל קדשים" פנ"ל, ועל-ידי זה נעשה תקון המחין פנ"ל.

וזהו ראש השנה - ראש דיקא, כי נעשה ונתתקן בחינת מחין פנ"ל. וזהו בחינת החמשה חושים של המח, שכלם נמצאים בבחינת ראש השנה, כי יש חמשה חושים בהמח, שהם: הראיה, שמיעה, ריח, טעם, משיש" - וכלם נמשכין מהמח, כי מהמח נמשכין גידין לכל אלו החושים, וכל אלו החושים נמצאים בבחינת ראש השנה, שהוא בחינת ראש ומחין פנ"ל.

'חוש הראיה' בראש השנה הוא בבחינת (דברים י"א): "תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה", בראש השנה נדון מה יהא בסופה (כמו בא בפירש"י שם), שבראש השנה רואה ומשגיח על כל השנה, מה יהא בסופה, וזהו בחינת 'חוש הראיה'. שמיעה הוא בחינת מה שהשם יתברך שומע קול צעקות ותפלות ותרועת עמו ישראל ברחמים. ריח זה בחינת (ישעיה יא): "והריחו ביראת ה'", בחינת: 'ובכן תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך ואימתך על כל מה שבראת'. טעם זה בחינת (בראשית כ"ז): "ועשה לי מטעמים כאשר אהבת" - 'מפקודין דעשה' (תקוני ז'הר, תקון כ"א), הינו מה שהשם יתברך טועם בראש השנה כל המעשים טובים של ישראל, וזהו בחינת 'חוש הטעם'. משיש הוא בידיים, כמו שכתוב בעבודה זרה (תהלים קט"ו): "ידיהם ולא מישון", כי המשיש הוא בידיים, וזהו בחינת 'שידו פשוטה לקבל שבים מראש השנה עד יום הכפורים' (ראש השנה י"ח), וזה בחינת 'חוש המשיש'.

נמצא שבראש השנה הוא תקון המחין פנ"ל, ועל-ידי תקון המחין נעשין בחינת תפלין דמכסין על מחא, כי תפלין הם התנוצצות המחין. וזהו בחינת עשרת ימי תשובה, כי תשובה היא בחינת (ירמיה ט"ו): "אם תוציא יקר מזולל", וזהו בחינת תפלין שנקראו 'יקר', כמו שאמרו: "ויקר" - אלו תפלין פנ"ל. (פי התפלין נעשין על-ידי תקון המחין, שהם נעשין על-ידי שמתקנין ומעלין מבחינת החתים בשרו לבחינת חותם דקדושה בחינת מחין תפלין פנ"ל. וזהו בחינת: "אם תוציא יקר מזולל", שהוא בחינת תשובה, והבן - נראה לי).

ובימים כפפור, אז הוא גמר תקון חותם דקדושה, שהוא בחינת תפלין, הפך חותם דסטר אחרא כנ"ל, בבחינת: 'ובימים צום כפפור יחתמו'. הינו שבפעשרת ימי תשובה נעשה בחינת תקון התפלין כנ"ל, ובימים הכפורים אז הוא גמר תקונם, כי אז נגמר גמר תקון חותם דקדושה, שהוא בחינת תפלין כנ"ל.

סכה זה בחינת תקון המלאך, פי סוכה בגימטריא מלאך, בחינת חלום על-ידי מלאך, שנעשה על-ידי תקון המחין והתפלין כנ"ל. ועל פן סכות הוא זמן שמחתנו, בחינת שמחה של תפלין, לתן חזק להמלאך, כדי שלא יזיקו המאכלים לקלקל את החלום כנ"ל, פי סכות הוא חג האסיף, שאוסף כל מיני מאכל, ועל פן אז צריכין שמחה לחזק את המלאך, שזהו תקון המאכלים כנ"ל, ועל פן הוא זמן שמחתנו כנ"ל.

שמני עצרת זה בחינת מלכות, בחינת (שמואל-א ט): "זה יעצר בעמי", הנאמר במלאך, שזה בחינת תקון המשפט, בבחינת (תהלים ע"ב): "משפטך למלך תן", הינו בחינת תקון המשפט המבאר למעלה, שעל-ידי זה נתבטל טמאה הנ"ל, כנ"ל. וזהו בחינת מה שמובא בכתבים, שבשמני עצרת הנקבא עוצרת הטפה, הינו בחינת תקון טמאה הנ"ל, שנתתקון בחינת החתים בשורו על-ידי בחינות הנ"ל, ונעצרת הטפה בקדושה ואינה נשחטת, בבחינת החתים בשורו, חס ושלום:

טו וזה בחינת רבי עם תלמידים, שפשיש רבי אמתי עם תלמידים, על-ידי זה נעשה ונתתקון גם פן כל הבחינות הנ"ל, פי על-ידי קבוצת התלמידים אצל הרב, על-ידי זה נתקבץ ונתלקט חלקי האמונה. ועל פן נקרא למוד הרב עם התלמידים ישיבה, על שם קבוצת חלקי האמונה, שהוא בחינת (שמות ט"ז): "אָרַץ נושבת", בחינת (תהלים ל"ז): "שכן ארץ ורעה אמונה", הפך: "ארץ לא זרועה" (ירמיה ב), שהיא בחינת פגם אמונה כנ"ל. פי הרב הוא משגיח על חלקי האמונה של כל אחד ואחד לקבצם ולהעלותם, בבחינת (תהלים ק"א): "עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי". 'לשבת עמדי' - בחינת ישיבה, בחינת: "ארץ נושבת", וכנ"ל.

ועל פן הגרים שנעשו על-ידי קבוצי האמונה, כמבאר לעיל, על-פן הם נקראים על שם ישיבה, כמו שכתוב (במדבר כ"ד): "וירא את הקיני ויאמר איתן מושבך". וזהו: איתן - תני"א דמסיע לה. כמובא בתקונים (תקון כ"א דף מ"ג), פי למוד הישיבה הוא מסיע לגרים, פי הם נתגירין על-ידי בחינת הישיבה כנ"ל, פי על-ידי רבי עם תלמידים, שהוא בחינת ישיבה, על-ידי זה נעשו גרים, על-ידי שנתקבצין ונתלקטין חלקי האמונה כנ"ל. נמצא שבחינת אמונה נתתקון על-ידי רבי עם תלמידים.

גם נתחדש ונתתקון הפוח, פי מוח התלמידים נתתקון ונתחדש על-ידי הרב, וגם מוח הרב נתחדש על-ידי התלמידים, כמו שאמרו (מכות י): 'ומתלמידי יותר מכלם':

ועקר זמן הקבוצת הוא בראש השנה, שהוא בחינת ראש, שאז הוא בחינת תקון המחין כנ"ל, והם מאירין ומחזקין זה את זה, דהינו פי גם בהרב עם התלמידים כשמתקבצים, יש כל בחינות החמשה חושים של המח. 'חוש הראיה' זה בחינת מה שרואין את הרב, בבחינת (ישעיה ל): "והיו עיניך רואות את מוריה", שהוא דבר גדול. 'שמיעה' הוא בחינות (איוב ל"ו): "ויגל אָזְנִים למוסר" דהינו מה שכל אחד ואחד שומע המוסר של הרב. 'ריח' זה בחינת הטרחות והגיעות שיש לכל אחד ואחד בשביל לנסע ולילך ולבוא אל הרב, וזה בחינת ריח, בחינת (שיר השירים ז): "וריח אפך", בחינת (קהלת ב): "אף חכמתי עמדה לי" - חכמתי שבאף עמדה לי' (מדרש רבה קהלת סדר ב, עין שם במתנות פהונה), דהינו על-ידי טרחות וגיעות, פי אי אפשר לקבל מהרב פי אם על-ידי טרחות וגיעות, וזהו בחינת 'חוש הריח'.

'טעם' זה בחינת מה שכל אחד טועם ומרגיש מתיקות אמרי נעם של הרב. 'משוש' זה בחינת ידים כנ"ל, זה בחינת ההוצאות שיש לכל אחד, מה שכל אחד מוציא יגיע פפו על הוצאות לבוא להרב, וזה בחינת

'משוש', בחינת ידים, בחינת יגיע כפו כפ"ל. נמצא שגם כאן נתתקן בחינות החמשה חושים כמו בראש השנה, והם מאירין ומחזקין זה את זה. שלפעמים נחלש בחינות החמשה חושים של ראש השנה, ונתחזקין על ידי אלו החמשה חושים של הרב עם התלמידים, וכן להפך. גם בחינת תפלין, שהוא חותם דקדושה, נתתקן על ידם, בבחינת (ישעיה ח): "חתום תורה בלמדי":

וזה בחינת מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (כתבות ק"ו עין שם): 'פד הוה קמו רבנן ממת יבתא דרב הונא, הוה נפצי גלימיהו, וסלק ענני (ט) וכסי ליומא' (דהינו שמשא). הינו כשהיו קמים התלמידים מהשיבה של רבם רב הונא, הוה נפצי גלימיהו, דהינו הלבושין בחינת גדלות, כמו שכתוב (תהלים צ"ג): "ה' מלך גאות לבש", הינו שהיו מנפצין ומסלקין בחינת הגאווה, כי על ידי השיבה של הרב עם התלמידים נתתקן חותם דקדושה, שהוא הפך הגאווה כפ"ל. וזהו: גלימיהו, גלמי ראשי תבות: "מלך גאות לבש" (תהלים צ"ג), בחינת הגאווה כפ"ל, שהם הכניעו וסלקו אותה. וזהו: 'וסלק ענני', זהו בחינת תקון הברית, שמסלקין ומעלין בחינת החתים בשורו לבחינת מחין תפלין כפ"ל. וזהו: 'וסלק ענני', בחינת (בראשית ט): "והיתה הקשת בענן", בחינת תקון הברית כפ"ל. וזהו: ענן - ראשי תבות: "נדיבי עמים נאספו" (תהלים מ"ז), בחינת גרים.

כי על ידי תקון הגרים נעשה תקון הברית כפ"ל. ואזי כשנעשה תקון הברית, דהינו שמעלין בחינת החתים בשורו לבחינת מחין, אזי נעשה בחינת תפלין דמכסין על מחא (עין תקון ס"ט דף קט"ו). וזהו: 'וכסי ליומא, דהינו שמשא', הינו בחינת תפלין דמכסין על מחא, שהוא בחינת שמשא, בחינת משה, בחינת (בבא בתרא עה): 'פני משה כפני חמה', כי משה הוא הדעת, וכפ"ל:

וכשנתתקן המח בבחינת משה, בחינת תפלין כפ"ל, אזי גם בבחינת הסתלקות משה, דהינו כשנסתלקין המחין, אזי גם הרשימה שגשאר שהיא בחינת שנה, היא טובה גם כן מאד, בבחינת (קהלת ה): "מתוקה שנת העובד" - ראשי תבות משה.

כי לפעמים נסתלקין המחין אצל הרב, וכן אצל התלמידים, כי אין המחין קבועים תמיד. ובשעת ההסתלקות אזי הוא בחינת הסתלקות משה, שהוא הדעת, בחינת שנה, ועל ידי תקון המחין על ידי השיבה כפ"ל, אזי גם בשעת ההסתלקות הדעת, שהוא בחינת הסתלקות משה, בחינת שנה, אזי גם בחינת השנה מתוקה וטובה, בבחינת: "מתוקה שנת העובד" כפ"ל, כי על ידי תקון המחין בבחינת משה על ידי זה הוא תקון השנה, בבחינת חלום על ידי מלאך כפ"ל. וזהו: "מתוקה שנת העובד". 'מתוקה' דיקא, בחינת מין מתיקין, בחינת תקון הברית שהיא בחינת מין מתיקין (כמו בא במ"א) בלקוטי הראשון בסימן נ', הפך פגם הברית, שהיא בחינת מין מרירין, שהיא בחינת פגם טמאה הנ"ל, חס ושלו, אבל על ידי תקון המחין כפ"ל, על ידי זה השנה מתוקה בבחינת מין מתיקין, בבחינת תקון הברית כפ"ל. וזהו: 'אם מעט ואם הרבה יאכל', הינו שאין מזיק לו האכילה, שעל ידה בא, חס ושלו, טמאה הנ"ל בחלום בשנה כפ"ל, כי נתתקן בחינת השנה על ידי תקון המחין כפ"ל, כי על ידי תקון המחין גם השנה שהיא בחינת הסתלקות הדעת, היא גם כן טובה ומתוקה מאד כפ"ל:

כי באמת צריכין דיקא לסלק את המח, כי צריכין להשליך כל החכמות ולעבד את ה' בפשיטות, כי צריך שיהיו מעשיו מרבין מחכמתו (אבות פ"ק ג), ולא המדרש הוא העקר, אלא המעשה (שם פ"ק א), ועל כן צריכין לסלק כל החכמות ולעבד את ה' בפשיטות, בלי שום חכמות. לא מבציא חכמות של שטות של סתם בני אדם, אלא אפלו חכמות גמורות, אפלו מי שיש לו מח גדול באמת, כשמגיע לאיזה עבודה, הוא צריך להשליך כל החכמות ולעסוק בעבודתו יתברך בפשיטות. וצריך אפלו להתנהג ולעשות דברים שראויה כמשגוע בשביל עבודת השם, בבחינת (משלי ה): "באהבתה תשגה תמיד", שבשביל אהבת השם

צָרִיכִין לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים הַנִּרְאִין כְּשֶׁגֵּעוֹן, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מַצּוֹתָיו וְרָצוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ, כִּי צָרִיכִין לְהִתְגַּלְגֵּל בְּכָל מִינֵי רֶפֶשׁ וְטִיט בְּשִׁבִיל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם וּמַצּוֹתָיו יִתְבַּרֵּךְ, וְלֹא דוֹקָא מַצּוּה מִמֶּשׁ, אֲלֵא כָּל דְּבַר שֵׁישׁ בּוֹ רָצוֹן הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ נִקְרָא מַצּוּה. כִּי יֵשׁ תַּרְי"ג מַצּוֹת, וְאֵלּוּ הַתַּרְי"ג מַצּוֹת יֵשׁ לָהֶם עֲנָפִים רַבִּים, וְכָל דְּבַר שֵׁישׁ בּוֹ רָצוֹן הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ, שְׁעוֹשִׁין בּוֹ נַחַת לְאָבִיו שְׁבַשְׁמִים, הוּא בְּחִינַת מַצּוּה, וְצָרִיךְ לְגַלְגֵּל עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי רֶפֶשׁ וְטִיט, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֵיזָה רָצוֹן וְנַחַת לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ.

וְאֵזִי כְּשֶׁאֲהַבְתּוּ חֲזָקָה כָּל-כָּף לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ, עַד שֶׁמִּסְלַק כָּל חֲכָמָתוֹ וּמְשַׁלֵּיךְ עֲצָמוֹ לְרֶפֶשׁ וְטִיט בְּשִׁבִיל עֲבוֹדָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבַּרֵּךְ אֵיזָה נַחַת, אֲזִי הוּא טוֹבָה לְהַמְחִין, כִּי אֲזִי זוֹכֵה לְהַשִּׁיג אֲפֹלוּ מֵהַ שְׁהוּא לְמַעַלָּה מִהַמְחִין, מֵהַ שֶׁגַּם מִשֶּׁה בְּחִיָּיו לֹא הַשִּׁיג, הֵינּוּ בְּחִינַת: "צָדִיק וְרַע לוֹ, רָשָׁע וְטוֹב לוֹ" (עַן בְּרֻכּוֹת ז), שְׁזָה בְּחִינַת עֲוֹנַת הַמִּשְׁפָּט, כִּי זֶה נִרְאֶה כְּעֲוֹנַת הַדִּין, חֵס וְשְׁלוֹם, שֶׁגַּם מִשֶּׁה בְּחִיָּיו לֹא הַשִּׁיג זֹאת. הֵינּוּ גַם כְּשֶׁהַמַּח בְּשִׁלְמוֹת וְאֵינּוּ נֹסְתִילֵק, שְׁזָה בְּחִינַת מִשֶּׁה בְּחִיָּיו, כִּי הִסְתַּלְקוֹת הַמְחִין בְּחִינַת שְׁנָה זֶה בְּחִינַת הִסְתַּלְקוֹת מִשֶּׁה כִּנ"ל, וְקִיָּים הַמְחִין, בְּעֵת שֶׁהַמְחִין קָיָמִים וְאֵינֵם נֹסְתִילֵקִין, זֶה בְּחִינַת מִשֶּׁה בְּחִיָּיו, וְגַם אֲזִי אֵין יְכוּלִין לְהַשִּׁיג הַשְּׁגָה הַנ"ל, דִּהְיִנּוּ לְהַשִּׁיג מִפְּנֵי מֵהַ יֵשׁ צָדִיק וְרַע לוֹ וְכו', אֲבָל עַל-יְדֵי שְׁאֲהַבְתּוּ חֲזָקָה כָּל-כָּף לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ, שֶׁמְשַׁלֵּיךְ וּמַגְלָל עֲצָמוֹ בְּרֶפֶשׁ וְטִיט בְּשִׁבִיל עֲבוֹדָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְעוֹשֶׂה עֲבֹדוֹת כְּעֶבֶד מִמֶּשׁ בְּשִׁבִיל אֲהַבְתּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אֲזִי זוֹכֵה לְהַשִּׁיג גַּם מֵהַ שְׁבַחֲחִינַת מִשֶּׁה בְּחִיָּיו, דִּהְיִנּוּ בְּעֵת קִיָּים הַמְחִין אֵין יְכוּלִין לְהַשִּׁיג, דִּהְיִנּוּ 'צָדִיק וְרַע לוֹ, רָשָׁע וְטוֹב לוֹ'.

כִּי יֵשׁ בְּחִינַת בּוֹן, שֶׁהוּא מְחַפֵּשׁ בְּגִנְזָא דְּמִלְכָּא, כְּמוֹ בֵּן (עַן זֵהר בְּהַר קי"א:), וְיֵשׁ בְּחִינַת עֶבֶד, שֶׁאֵין לוֹ - רַק לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָתוֹ שְׁנַתְנֵנוּ לוֹ, וְאִסוּר לוֹ לְשַׁאֵל שׁוּם טַעַם וְחֻקִּירָה עַל עֲבוֹדָתוֹ, כִּי הוּא מְחַיֵּב רַק לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלוֹ, דִּהְיִנּוּ עֲבוֹדָתוֹ שְׁנַתְנֵנוּ לוֹ לַעֲשׂוֹת. אֲבָל יֵשׁ בּוֹן, שֶׁהוּא אוֹהֵב כָּל-כָּף אֶת אָבִיו, עַד שֶׁמְחַמֵּת הָאֲהַבָּה הוּא עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עֶבֶד, מֵהַ שֶׁעֶבֶד פְּשוּט צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת, וְהוֹלֵךְ וְקוֹפֵץ בְּתוֹךְ הַסּוּלָלוֹת הַגְּדוֹלָה (שְׁקוֹרִין פֶּאֶסִי), בְּתוֹךְ קְשִׁרֵי הַמְּלַחְמָה, וּמַגְלָל עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי רֶפֶשׁ וְטִיט כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְאָבִיו, מֵהַ שֶׁאֲפֹלוּ עֶבֶד פְּשוּט לֹא הָיָה עוֹשֶׂה עֲבוֹדוֹת כְּאֵלוֹ, וְאֲזִי כְּשֶׁאָבִיו רוּאָה אֲהַבְתּוֹ הַחֲזָקָה כָּל-כָּף, עַד שֶׁמְשַׁלֵּיךְ עֲצָמוֹ לְעֲבֹדוֹת גָּמוּר בְּשִׁבִיל אֲהַבְתּוֹ, אֲזִי הוּא מְגַלָּה לוֹ גַּם מֵהַ שֶׁאֵין נִמְסָר אֲפֹלוּ לָבוֹן, כִּי אֲפֹלוּ הַבּוֹן, שֶׁהוּא מְחַפֵּשׁ בְּגִנְזָא דְּמִלְכָּא, אֶף-עַל-פִּי כֵּן יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁגַּם הַבּוֹן אִסוּר לְכַנֵּס לְשֵׁם, הֵינּוּ שֵׁישׁ הַשְּׁאֵלוֹת, שֶׁגַּם הַבּוֹן אֵינּוּ מַשִּׁיג אוֹתָם, אֲבָל עַל-יְדֵי שֶׁהַבּוֹן מְסַלֵּק כָּל חֲכָמָתוֹ וּמְשַׁלֵּיךְ עֲצָמוֹ לְעֲבֹדוֹת כִּנ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה אָבִיו מְרַחֵם עָלָיו וּמַגְלָה לוֹ מֵהַ שֶׁאֵינּוּ נִמְסָר אֲפֹלוּ לָבוֹן, הֵינּוּ שְׁנַתְגַּלָּה לוֹ בְּחִינַת 'צָדִיק וְרַע לוֹ, רָשָׁע וְטוֹב לוֹ', שֶׁגַּם מִשֶּׁה בְּחִיָּיו לֹא הַשִּׁיג זֹאת.

וְזֶהוּ בְּחִינַת (מִלְכָּא ג): "וְחִמְלַתִּי עֲלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר יְחַמֵּל אִישׁ עַל בְּנוֹ הָעֶבֶד אֹתוֹ". 'הָעֶבֶד אֹתוֹ' דִּיקָא, הֵינּוּ בְּחִינַת בּוֹן שֶׁמְשַׁלֵּיךְ עֲצָמוֹ לְעֲבֹדוֹת, שֶׁמִּסְלַק כָּל חֲכָמָתוֹ וְעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עֶבֶד, וְזֶהוּ: בְּנוֹ הָעֶבֶד אֹתוֹ, הֵינּוּ בּוֹן שְׁעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עֶבֶד כִּנ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה: 'וְחִמְלַתִּי עָלָיו', כִּי עַל-יְדֵי-זֶה הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ מְרַחֵם עָלָיו, מְחַמֵּת שְׁרוּאָה אֲהַבְתּוֹ חֲזָקָה כָּל-כָּף, וּמְרַאָה וּמַגְלָה לוֹ בְּחִינַת 'צָדִיק וְרַע לוֹ, רָשָׁע וְטוֹב לוֹ' כִּנ"ל. וְזֶהוּ (מֵהַ שְׁכָתוּב שָׁם): "וְשַׁבְתֶּם וְרִאִיתֶם בֵּין צָדִיק לְרָשָׁע" וְכו', דִּהְיִנּוּ שְׁזוֹכֵה לְהַשִּׁיג עַל-יְדֵי-זֶה צָדִיק וְרַע לוֹ, רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, כִּנ"ל:

וְזֶה בְּחִינַת תַּקוּן הַמִּשְׁפָּט; כִּי זוֹכֵה לְהַשִּׁיג 'צָדִיק וְרַע לוֹ, רָשָׁע וְטוֹב לוֹ', שְׁזָה נִרְאֶה כְּעֲוֹנַת הַמִּשְׁפָּט, וְעַכְשָׁו, כְּשֶׁזוֹכֵה לְהַשִּׁיג וְלַהֲבִין זֹאת, זֶה בְּחִינַת תַּקוּן הַמִּשְׁפָּט. נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי רַבֵּי אֱמֶת עִם תַּלְמִידִים, נַעֲשִׂין וְנִתְתַּקְנִין כָּל הַבְּחִינּוֹת הַנ"ל:

טז וְזֶהוּ בְּחִינַת הַרְאָה. כְּשֶׁהַרְאָה בְּשִׁלְמוֹת נַעֲשִׂין גַּם כֵּן כָּל הַבְּחִינֹת הַנִּלְכָּד, כִּי הַרְאָה הִיא קֶר וְלַח. קֶר זֶה בְּחִינַת: "וְקֶר רוּחַ אִישׁ תְּבוּנָה", בְּחִינַת תְּקוּן הָאֱמוּנָה עַל-יְדֵי אִישׁ תְּבוּנָה כַּנִּלְכָּד. לַח זֶה בְּחִינַת הַלְחָלוּחִית וְהַשְׂמִינִיּוֹת הַעוֹלָה אֶל הַמַּח, וְנַעֲשֶׂה בְּחִינַת מַחִין תְּפִלִּין כַּנִּלְכָּד.

גַּם כְּשֶׁהַרְאָה בְּשִׁלְמוֹת, זֶה בְּחִינַת תְּקוּן הַשְּׂנָה, כִּי הַשְּׂנָה עַל-יְדֵי הַרְאָה. כִּי הַרְאָה הִיא קֶר וְלַח, וְעַל-יְדֵי קֶר וְלַח, עַל-יְדֵי זֶה עֶקֶר הַשְּׂנָה. וְעַל כֵּן בְּשִׁעַת גְּשָׁמִים אֵז הוּא זְמַן שְׂנָה, כִּי אֵז עֶרֶב לְאָדָם הַשְּׂנָה מְאֹד, וְזֶה מַחֲמַת שְׁהַגְשָׁמִים הֵם קֶר וְלַח, קָרִירוֹת וְלַחֹת. וְכֵן בְּבִקְרַת הַשְּׂנָה עֶרְבָה גַּם כֵּן, כִּי אֵז יוֹרֵד הַטַּל, וְאֵז גַּם כֵּן הוּא קֶר וְלַח, וְעַל כֵּן הַשְּׂנָה עֶרְבָה אֵז גַּם כֵּן. נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי הַרְאָה שֶׁהִיא קֶר וְלַח, הוּא בְּחִינַת תְּקוּן הַשְּׂנָה.

גַּם רָאָה עַל שֵׁם שֶׁהִיא מְאִירַת עֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה (חֲלוּן מַט). וְזֶהוּ בְּחִינַת שְׂמִיחָה, בְּחִינַת (מִשְׁלֵי ט"ו): "מְאֹר עֵינַיִם יִשְׂמַח לֵב", הֵינּוּ בְּחִינַת תְּקוּן הַשְּׂמִיחָה, שֶׁהוּא חֲזוּק הַמְּלָאךָ כַּנִּלְכָּד.

גַּם הַרְאָה בְּשִׁלְמוֹת זֶה בְּחִינַת תְּקוּן הַמְּשֻׁפָּט, כִּי מְקוֹם הַמְּשֻׁפָּט הוּא בִּלְבָב, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וְנִשְׂא אֶהְרֹן אֶת מִשְׁפָּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לְבוֹ". וְעַל-יְדֵי קְלִקוּל הַמְּשֻׁפָּט, שֶׁעַל-יְדֵי זֶה נּוֹפְלִין אֶהְבוֹת נְפוּלוֹת מִן הַמְּרַכְבָּה כַּנִּלְכָּד, עַל-יְדֵי זֶה בָּא חֲמוּם הַלֵּב כַּנִּלְכָּד. נִמְצָא שֶׁחֲמוּם הַלֵּב זֶה בְּחִינַת קְלִקוּל הַמְּשֻׁפָּט. וְהַרְאָה מְנַשְּׁבֶת עַל הַלֵּב וּמְקַרְרֶת הַחֲמוּם, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת תְּקוּן הַמְּשֻׁפָּט.

וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים קמ"ז): "יֹשֵׁב רוּחוֹ יִזְלוּ מַיִם". הֵינּוּ עַל-יְדֵי נְשִׁיבַת הַרוּחַ שֶׁל הַרְאָה שֶׁהִיא מְנַשְּׁבֶת עַל הַלֵּב וּמְקַרְרֶת חֲמוּם הַלֵּב, עַל-יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת תְּקוּן הַמְּשֻׁפָּט. וְזֶהוּ: "יִזְלוּ מַיִם", בְּחִינַת (עֲמוֹס ה'): "וַיִּגְלַל כַּמַּיִם מִשְׁפָּט", שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּקוּן הַמְּשֻׁפָּט כַּנִּלְכָּד. וְזֶהוּ רָאָה עַל שֵׁם שֶׁהִיא מְאִירַת עֵינַיִם כַּנִּלְכָּד, זֶה בְּחִינַת (סִנְהֵדְרִין ו'): "אֵין לְדַעַן אֶלָּא מֵה שֶׁעֵינֵינוּ רוֹאוֹת", שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת תְּקוּן הַמְּשֻׁפָּט. וְזֶהוּ: מְאִירַת - רָאִישֵׁי תְבוּת: תּוֹכוֹ רְצוּף אֶהְבָּה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, הֵינּוּ בְּחִינַת תְּקוּן הַמְּשֻׁפָּט שֶׁהוּא תְּקוּן הַמְּרַכְבָּה, שֶׁשֵּׁם אֶהְבָּה דְקִדְשָׁה, בְּבְחִינַת: "מְרַכְבוֹ אֲרַגְמֵן תּוֹכוֹ רְצוּף אֶהְבָּה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם", כַּנִּלְכָּד. וְזֶה בְּחִינַת (הוֹשֵׁעַ ו'): "וּמִשְׁפָּטֶיךָ אֹר יֵצֵא" וְכֵמוֹ שֶׁאֲנִי אֹמְרִים: 'וְתוֹצִיא כְּאֹר מִשְׁפָּטֵינוּ' הֵינּוּ עַל-יְדֵי הַרְאָה, שֶׁהִיא מְאִירַת עֵינַיִם, עַל-יְדֵי זֶה הוּא בְּחִינַת תְּקוּן הַמְּשֻׁפָּט, בְּחִינַת: 'וְתוֹצִיא כְּאֹר מִשְׁפָּטֵינוּ':

וְזֶה פְּרוּשׁ: אָמַר רַב אֲשִׁי: אָמַר לִי הִנֵּה בַר נֶתָן, זְמַנָּא חֲדָא הוּא קְאָזְלִין בְּמַדְבְּרָא, וְהוּא אֶטְמָא דְבִשְׂרָא בְּהַדָּן. פְּתַחנָא וְנִקְרִינָא וְאִנְחָנָא אַעֲשִׁבָא. אֲדַמְיִתִּין צִיבִי, חָלַם אֶטְמָא, וְטוּיָן. כִּי הַדָּרָן לְבַתֵּר תְּרִיסֵר יְרִחֵי שְׂתָא, חֲזִינְהוּ לְהִנְהוּ גְמָרֵי דְהוּוּ קָא מְלַחֲשֵׁי. כִּי אֲתָאֵי לְקַמְהָ דְאֲמִימֵר, אָמַר לִי: הֵהוּא עֲשִׁבָא סַמְתְּרֵי הוּוּ, הִנְהוּ גְמָרֵי דְרַתְמָא הוּוּ: (בְּבֵא-בְתָרָא ע"ד):

הֵינּוּ שְׂסַפֵּר, שֶׁפַּעַם אֶחָד הִלֵּךְ בְּמַדְבָּר - זֶה בְּחִינַת תְּקוּן הָאֱמוּנָה, בְּבְחִינַת (יְרֵמְיָה ב'): "לְכַתְּבָה אַחֲרַי בְּמַדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה". 'אֶרֶץ לֹא זְרוּעָה'. זֶה בְּחִינַת פֶּגַם הָאֱמוּנָה, שֶׁעַל-יְדֵי זֶה נִתְקַלְקְלוּ הַזְּרָעִים כַּנִּלְכָּד, וְלְכַתְּבָה אַחֲרַי בְּמַדְבָּר' זֶה בְּחִינַת תְּקוּן הָאֱמוּנָה, שֶׁהָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבַּרֵךְ וְהִלְכוּ אַחֲרָיו בְּמַדְבָּר, וְתִקְנוּ בְּחִינַת "אֶרֶץ לֹא זְרוּעָה", דְּהֵינּוּ נְפִילַת הָאֱמוּנָה כַּנִּלְכָּד. וְהוּוּ אֶטְמָא דְבִשְׂרָא בְּהַדָּן. 'אֶטְמָא בִשְׂרָא' זֶה בְּחִינַת גְּרִים, שֶׁהֵם עֲרָלֵי בִשְׂרָא (י'), שֶׁעַל יָדָם בָּא בְּחִינַת: הַחֲתִים בִּשְׂרוֹ, כַּנִּלְכָּד. וְזֶהוּ: אֶטְמֵי בִשְׂרָא - בְּחִינַת עֲרָלֵי בִשְׂרָא וּבְחִינַת הַחֲתִים בִּשְׂרוֹ, כַּנִּלְכָּד. כִּי עַל-יְדֵי עֲלִיַת הָאֱמוּנָה הַנְּפוּלָה נַעֲשִׂין גְּרִים, שֶׁעַל יָדָם מִתְגַּבֵּר, חַס וְשָׁלוֹם, חוֹתָם דְּסִטְרָא אַחֲרָא, בְּחִינַת: הַחֲתִים בִּשְׂרוֹ, כַּנִּלְכָּד.

וּפְתַחֲנֵן - הֵינּוּ שֶׁתְּקַנְנוּ בְּחִינַת הַחֲתִים בִּשְׂרוֹ, וְנַעֲשֶׂה בְּחִינַת חוֹתָם דְּקִדְשָׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת (שְׁמוֹת כ"ח): "פְּתוּחֵי חוֹתָם קִדְשׁ לַה'", הֵינּוּ בְּחִינַת תְּקוּן הַמַּחִין כַּנִּלְכָּד. וְנִקְרִינָן - זֶה בְּחִינַת: "וְשִׁמְתֶיךָ בְּנִקְרַת הַצְּאוֹר", בְּחִינַת צְמִצּוּם הַמַּחִין, שֶׁלֹּא לְצִאֵת חוּץ לְגִבּוֹל כַּנִּלְכָּד. וְאִנְחָנָא אַעֲשִׁבָא - 'עֲשִׁבָא' זֶה בְּחִינַת כְּלָלִיּוֹת

המאכלים, כמו שכתוב (בראשית ט): "כִּירָק עֵשֶׂב נָתַתִּי לְכֶם אֶת כָּל"; נמצא שכלליות המאכלים הם בחינת עשׂבא. וזה: ואנחנא אעשׂבא - הינו אחר שהיינו מתקנים את המחין פנ"ל, הנחנו עצמנו אעשׂבא, הינו על המאכלים, לתקן את המאכלים, שלא יזיקו ויפגמו את החלום, חס ושלוש. ותקון זה, הינו תקון המאכלים, נעשה על ידי חזיק המלאך, שנתחזק על ידי התחדשות הרצון, על ידי השמחה פנ"ל. וזהו: 'אדמיתין ציב' - זה בחינת: "וכמצביה עבד בחיל שממא", בחינת התחדשות הרצון. הינו שהיינו רוצים להביא הרצון, בחינת התחדשות הרצון, שזהו חזיק המלאך, שעל ידי זה הוא תקון המאכלים פנ"ל.

וזהו: אדמיתין ציב חלים - הינו שבתוך שהיינו עוסקים בתקון המאכלים על ידי התחדשות הרצון, חלים לנו חלום. וזהו: חלים לשון חלום. גם חלים הוא לשון התקשרות והתחברות, כי החלום היה מחובר משני כחות: מלח המלאך וכח השד, מחמת שעדין לא נתתקנו המאכלים פנ"ל. וזהו: וטוין לשון תענית (עין דניאל ו, פסחים ק"ז), הינו שהיינו מתענים. כי התענית מביא שמחה שהוא תקון החלום פנ"ל.

כי הדרן לבתר תגריסר ירחי שתא - הינו כשחזרנו ובאנו לחדש ניסן שהוא אחר שנים עשר חדשי השנה, כי ניסן תחלת החדשים, והוא ראש השנה למלכים, ואז הוא חזיק המלאך פנ"ל, ואף על פי כן: חזינהו להני גמרי דקא מלחשי, דהיינו שגם לבתר תגריסר ירחי שתא, שהוא ניסן, אז גם כן עדן היו בוערים הגחלים, הינו בחינת חמום הלב, שעל ידי החמימות בא טמאה הנ"ל, חס ושלוש. ובאמת בניסן הוא חזיק המלאך פנ"ל, והיה ראוי שיתבטל אז הטמאה הנ"ל לגמרי - כי אתינא לקמה דאמימר, אמר: הנהו עשׂבא דסמתרי הוו, הינו שהמאכלים הנ"ל שהם בחינת עשׂבא פנ"ל, 'של סם-תרי הוו', שהיה כלול בהם שני כחות: סם חיים וסם מות, דהיינו כח המלאך וכח השד פנ"ל. כי קדם תקון המאכלים, אזי נתערב בהן כח השד פנ"ל, ואזי הם בחינת סמתרי, סם תרי, כי הם כלולים משני כחות: כח המלאך וכח השד פנ"ל.

וזהו: הנהו עשׂבא דסמתרי הוו, פנ"ל. הנהו גמרי דרתמא הוו. 'רתמא' הינו רתם, כמו שפרש רש"י, זה בחינת תקון המרפכה, בחינת (מ"כה א): "רתם המרפכה". הינו שהודיע לו אמימר, שהחמימות בא מפגם המרפכה על ידי עווית המשפט פנ"ל, שלזה אין תקון כי אם על ידי קשור המרפכה, בחינת: "רתם המרפכה". וזהו ריתמא - ראשי תבות: תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים שמנפילת האהבה הזאת בא החמימות הנ"ל, ואין תקון כי אם על ידי בחינת: "רתם המרפכה", הינו קשור המרפכה, בחינת: "מרפכו ארמון תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים", פנ"ל:

וזהו: תקעו בחדש שופר. תקעו זה בחינת: "היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", בחינת חרדת הגוף, בחינת: "וקר רוח איש תבונה". הינו בחינת איש תבונות שעל ידו נתתקן האמונה פנ"ל. בחדש שופר - הינו בהתפארות חדש, דהיינו התפארות וגאון חדשה שנתגלה. הינו בחינת גרים שהם מכניסין גאון בישראל, שנעשין על ידי שמעליו האמונה הנפולה פנ"ל. וזהו: בפסא ליום חגנו. בפסא - זה בחינת תפלין דמכסין על מחא, כי מהגאון הנ"ל נעשה תפלין על ידי המגני ארץ, שהם מתקנין ומעלין פגם הגאון, שהיא בחינת: "החתים בשורו" ועושין מזה בחינת חותם דקדשה, בחינת תפלין פנ"ל. וזהו: ליום חגנו - הינו ראש השנה שהיא בחינת ראש ומחין, שאז נעשין כל הבחינות הנ"ל. כי חק לישראל הוא - חק לשנא דמזונא (ביצה ט"ז), בחינת תקון המאכלים פנ"ל. משפט לאלקי יעקב - זה בחינת תקון המשפט, הכל פנ"ל:

שׂף לעיל, לפסוק: וחמלתי עליהן וכו'

ובאמת הוא דבר גדול מאד להשליף מאתו כל החכמות ולהתנהג בפשיטות, לעשות מעשה עבדות לעבדו יתברך בעבדות בתמימות, בלי חכמות, כי זה בחינת סתרי תורה, שהתורה נסתרת ונעלמת שם, כי כשעושה עבדות פשוטים, ובאמת בודאי יש בהם תורה גבוה מאד, רק שאין יודעין מה שיש בהם. נמצא

שהתורה שיש בהם הוא נסתר ונעלם, בחינת סתרי תורה. וסתרי תורה הוא בחינת (שיר השירים ז): "חמוקי ירכיף" - 'מה ירך בסתר, אף דברי תורה בסתר', כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (ספ"ה ט:), ועל ידי זה נעשה תקון המשפט, בבחינת: "חמוקי ירכיף כמו חללים" וכו', שהם השתיין שמחוללין ויורדין עד התהום (כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה, שם [עמוד א'] בספ"ה), בחינת (תהלים ל"ו): "משפט יה תהום רבה"; הינו בחינת המשפט שנפל עד התהום. ועל ידי העבדות הנ"ל, שהם בחינת סתרי-תורה, בחינת: "חמוקי ירכיף", בחינת: שתיין, שהם מחוללין עד התהום, הם בוקעין ויורדין עד התהום ומעלין את המשפט מנפילתו, מבחינת: "משפט יה תהום רבה", בבחינת (תהלים מ"ב): "תהום אל תהום קורא", ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה (תענית כ"ה): 'כשמנסכין את המים בנהג, תהום אומר לחברו: אבע מימך'. הינו, שהתהומות קורין זה לזה, שישבו ויחזרו המשפט שנפל אליהם, כדי שיחזרו ויתתקן המשפט, בבחינת: "ויגל פמים משפט". וזהו: 'אבע מימך', בחינת: "ויגל פמים משפט", הינו שיביעו ויחזרו המשפט שנפל אליהם, שיתתקן בבחינת: "ויגל פמים משפט", פנ"ל. נמצא שעל ידי עשיות ועבדות בפשיטות נעשה תקון המשפט:

ו

על-ידי זעה טובה (פגון כשמייעין על-ידי דבר שבקדשה), על-ידי-זה נעשה שמחה, בחינת (דברים ט"ז): "ושמחת בחגך", בחינת שמחה של יום-טוב. (ולאו דוקא יום-טוב ממש, אלא כל יום שהוא בחינת טוב, נקרא יום-טוב). כי השמחה - על-ידי הדמים, כי העצבות - מן הטחול, וטחול היא עכירות הדמים. וכשמתגבר חס ושלום, עכירת הדמים של הטחול, על-ידי-זה באין חלשות, חס ושלום, כי כשהעכירת הדמים הוא במדה בטחול, אזי אדרבא, הוא טובה מה שהטחול מקבל העכירת הדמים, כי נשארין הדמים זכים, אבל כשהעכירת הדמים של הטחול מתגבר, חס ושלום, נעשין חלשות, חס ושלום. והרפואה היא זעה, כי על-ידי הזעה יוצא הארס, שיש בהדמים העכורים, שהם הפילו אותם למשכב, חס ושלום, ואזי נשארין הדמים זכים. ואזי זוכה לשמחה, כי עקר העצבות - על-ידי הטחול, שהוא עכירת הדמים פנ"ל, ועכשו שיצאין עכירת הדמים על-ידי זעה, נעשה שמחה וכו'. וזה אותיות זיעה - ראשי-תבות: "זה היום עשה לי" (תהלים קי"ח) הינו בחינת שמחה של יום טוב, שנעשה על-ידי זעה טובה פנ"ל:

וזה שאנו רואין, שהחולה תכף כשמייע, נמשך עליו שמחה, כי על-ידי הזעה נעשה שמחה פנ"ל:

ז

ויהי מקץ שנתים ימים, ופרעה חלם וכו' (בראשית מ"א):

א כי מרחמם ינהגם (ישעיה מ"ט) - הינו מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג. וצריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, כי על רשעים או על רוצחים וגזלנים אסור לרחם. וכן מי שאינו יודע איך להתנהג עם הרחמנות, אזי יוכל לרחם על תינוק של ארבעה ימים, לתנו לו מאכל הצריך לגדול ולא לקטן כזה, כי קטן כזה צריכין לזנוק רק על ידי חלב דוקא. על-כן צריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, שלקטן כזה צריכין לרחם לתנו לו חלב דוקא, ולגדול - מאכל הצריך לו, וכן על כל אחד ואחד צריכין לרחם במה שצריך לו:

ב ורחמן כזה הוא רק משה רבנו, כי הוא היה מנהיג ישראל, והוא היה המנהיג לעתיד, כי "מה שהיה הוא שיהיה" וכו' (קהלת א). כי משה רבנו היה לו רחמנות באמת על ישראל, ומסר נפשו בשביל ישראל, והשליך נפשו מנגד, ולא היה חושש על עצמו כלל. כי השם יתברך אמר לו (שמות ל"ב): "ואעשה לגוי גדול", והוא

לא השגיח על זה כלל, רק אמר: "אם תשא חטאתם" וכו' (שם), כי הוא היה רחמן ומנהיג אמת, והיה עוסק בשיבו של עולם, שיהיה העולם מישב מבני אדם, כי עקר האדם הוא הדעת, ומי שאין לו דעת, אינו מן הישוב ואינו מכה בשם אדם כלל, רק הוא בחינת חיה בדמות אדם. ומשה רבנו היה לו רחמנות, והיה עוסק בשיבו העולם, שיהיה העולם מישב וממלא מבני אדם, הינו בני דעה, כנזכר לעיל, כי הוא פתח לנו אור הדעת, כמו שכתוב (דברים ד): "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים", כי משה פתח את הדעת וגלה לנו, כי יש אלקים שליט בארץ:

ג כי עקר הרחמנות הוא כשישראל עם קדוש נופל, חס ושלו, בעוונות, רחמנא לצלן, כי זהו הרחמנות הגדול מפל מיני רחמנות. כי כל היסורים הקשים שבעולם אינם נחשבים כלל כנגד המשאוי הכבד של עוונות, חס ושלו. כי כשישראל נופלים בעוונות, חס ושלו, זהו משאוי כבד מאד, שאי אפשר לשא כלל המשאוי הכבד הזה, בבחינת: "כמשא כבד יכבדו ממני" (תהלים ל"ח).

כי מי שיודע קדשות ישראל מאין הם לקוחים, ויודע רוחניות ודקות של ישראל - הוא יודע, שישאל הם רחוקים לגמרי מעוון, ואין עוון שיהיה להם כלל כלל לא, לפי גדל קדשותם משרשם וגדל דקותם ורוחניותם. ועל כן כל היסורים שבעולם אינם נחשבים למשאוי כנגד המשאוי הכבד של עוונות, חס ושלו, רחמנא לצלן. ואפלו כשיש לאדם יסורים, אם אין בהם עוונות, אינם נחשבים ליסורים כלל. וזה בחינת (שבת נ"ה): 'אין יסורין בלא עון'. שכשאין בהם עוון, אינם יסורים כלל, כי עקר היסורים הם רק כשנופלים בעוונות, חס ושלו, וזהו עקר הרחמנות, לרחם על ישראל - עם קדוש, להוציאם מהמשאוי הכבד של עוונות. ועל כן משה רבנו, עליו השלום, בכל עת שנפלו ישראל באיזה עוון, היה מוסר נפשו עליהם והתפלל בעדם, כגון במרגלים וכיוצא. כי ידע, שלפי קדשות ישראל ודקותם הם רחוקים מעוון ואי אפשר להם לשא כלל המשאוי הכבד של עוון כנ"ל.

ובאמת, מהיכן באים לעוונות, חס ושלו, הוא רק על ידי שאין לו דעת, כי אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנס בו רוח טעות (סוטה ג), וזהו הרחמנות הגדול מן הכל, שאריכין לרחם עליו להכניס בו דעת, בבחינת (תהלים מ"א): "אשרי משפיל אל דל", כי אין עני אלא מן הדעת (נדרים מ"א), וצריכין לרחם עליו, להכניס בו דעת:

ד ואפלו כשמגיע זמנו להסתלק, והנשמה עולה ומתדבקת במקום שעולה, בעולמות עליונים, אין זה תכלית ושלמות, שתהיה הנשמה רק דבוקה למעלה. רק עקר השלמות של הנשמה היא, שבעת שהיא למעלה תהיה למטה גם כן. על כן צריך שישאיר אחריו ברכה, בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה גם כן בעת שנסתלק למעלה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (בבא בתרא קט"ז): "אשר אין חליפות למו" - 'חד אמר בן, וחד אמר תלמיד', כי התלמיד מקבל דעת הרב. גם הבן, בודאי אין מעלה כשנשאיר בן רשע, חס ושלו, והעקר - להשאיר בן שיהיה בחינת תלמיד גם כן, שיקבל ממנו שכלו ודעתו. ולא ידע מאן דאמר די בתלמיד לבד, כי מאחר שעקר הוא כדי שישאר דעתו בעולם, על כן די גם בתלמיד לבד, כי זהו עקר השלמות, שישאר דעתו בעולם הזה גם בעת ההסתלקות, כשהנשמה עולה למעלה.

כי מי שיודע קצת בידיעתו יתברך, הוא יודע שעקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך הוא רק שאנחנו מעולם הזה השפל נגדל ונקדש שמו יתברך, וזהו עקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך, כמו שכתוב: "ואבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חמר" וכו', כי השם יתברך יש לו שרפים וחיות ואופנים ועולמות עליונים, שהם עובדים אותו יתברך, ואף על פי כן עקר התענוג והשעשוע שלו - כשעולה למעלה העבודה של עולם השפל הזה. ועל כן צריכין להשאיר אחריו בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו

למטה, שיאיר בבני עולם הזה השפל. כי כשנשארו דעתו למטה על-ידי בן או תלמיד, נחשב כאלו הוא בעצמו ממש נשארו בעולם:

וכל אדם יכול לקיים זאת, להעמיד תלמידים. כי כששנים מדברים יחד ביראת שמים, אזי כשאחד מאיר לחברו באיזה דבור, נחשב חברו אצלו בחינת תלמיד. ולפעמים נעשה להפך, דהינו כשאחר-כך הוא מקבל מחברו איזה דבור, אזי נעשה הוא בבחינת תלמיד לגבי חברו. וצריך כל אדם לזהר, להשתדל ולעסוק בזה, כי "לא תהו ברעה לשבת יצרה" (ישעיה מ"ה), כי צריך כל אחד לעסוק ביישובו של עולם, שיהיה העולם ממלא מבני אדם, כמו שכתוב (בראשית א): "וימלאו את הארץ", כי זה עקר ישוב העולם, כשהעולם ממלא מבני אדם, הינו מבני דעה. כי מי שאין בו דעת, אינו אדם כלל כנ"ל.

[הינו כמו שהאדם - מצוה להעמיד בנים בעולם בשביל קיום העולם, בן הוא מצוה להכניס דעת ויראת שמים בבניו ובתלמידים, כי זה עקר המצוה, שמצוה להעמיד תולדות לקיים העולם, כי העקר - להעמיד תולדות ממין בני אדם דוקא, ולא מין בהמות וחיות בדמויות אדם. על-כן כל זמן שאין מאיר הדעת בבני אדם, ואינם יודעים ומרגישים אלקותו, יתברך וממשלתו, אינם בכלל בני אדם, מאחר שאין בהם דעת לדעת את ה', שזה עקר גדר האדם. ועל כן נחשב העולם כתהו ובהו, ועל זה נאמר: "לא תהו ברעה לשבת יצרה", כי צריך לישב את העולם, שיהיה מישב העולם מבני אדם דיקא, דהינו מבני דעה, שיודעין את השם יתברך. וזהו גם כן מצות: "וימלאו את הארץ", שצריך למלאות את הארץ בבני אדם. הינו שכל אדם מצוה שיידבר עם חברו ביראת שמים כדי להכניס דעת בחברו, שזה עקר ישוב העולם, שיהיה העולם מישב מבני אדם, הינו מבני דעה, שיודעין את השם יתברך כנ"ל].

על-כן צריך כל אחד לעסוק בזה - להכניס דעת ויראת שמים בחברו, שעל-ידי זה נעשה חברו בחינת תלמיד אצלו, ואזי כשימלאו ימיו ויגיע זמן הסתלקותו, אזי יתלבש בזה הדבור שהכניס בחברו, ויהיה נחשב כאלו הוא בעצמו ממש קיים בזה העולם, כמו שכתוב: "אשר אין חליפות למו" - 'חד אמר בן, וחד אמר תלמיד'. נמצא כשנשארו בן או תלמיד אחריו, אזי יש חליפות למו, הינו כי יש לו חליפין, מאחר שנשארו דעתו אחריו על-ידי בן או תלמיד כנ"ל.

כי עקר הוא הדעת, וכשנשארו הדעת אחריו על-ידי בן או תלמיד, נחשב כאלו הוא ממש נשארו קיים בעולם. וזה חליפות - ראשי תבות: פי ידבר חכמות והגות לפי תבונות (תהלים מ"ט). פי עקר הוא הדעת שהוא בחינת: פי ידבר חכמות והגות לפי תבונות, שזהו עקר ההשארה והחליפות שנשארו מן האדם אחריו, דהינו מה שהיה מדבר חכמה ותבונה עם חברו והכניס בו דעת אמת ויראת שמים כנ"ל. ועל כן פי 'ידבר חכמות והגות לפי תבונות - ראשי תבות חליפות, כי זה עקר החליפות וההשארה כנ"ל:

ובאמת בן ותלמיד הוא כלו חד. כי הבן הוא גם כן תלמיד כנ"ל, וגם התלמיד הוא בחינת בן, כמו שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין צ"ט: ועין שם גם בדרף ט): 'כל המלמד בן חברו תורה, כאלו עשאו' כי נחשב כאלו עשה את הגוף של התלמיד גם כן, כי מקדם לא היה נקרא בשם אדם כלל, מאחר שלא היה בו דעת ולא היה רק דמות אדם, נמצא שעל ידי שלמד עמו תורה והכניס בו דעת, על-ידי זה נעשה אדם, על-כן נחשב כאלו עשאו ממש, על-כן גם התלמיד הוא בחינת בן:

ה אמנם, מי שרוצה לדבר עם חברו ביראת שמים כנ"ל, הוא צריך שיהיה לו יראת שמים, כדי שיהיו דבריו נשמעין אצל חברו, כמו שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ו:): 'כל מי שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעין' וגם כדי שיתקיימו דבריו אצל חברו. כי לפעמים מדבר אחד עם חברו, ותכף ומיד עובר והולך הדבור מלב חברו, ואינו מתקיים אצלו כלל. על-כן צריך לזה יראת שמים. כי מי שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת' (אבות פ"ק ג), הינו שיש קיום לדבריו אצל חברו. נמצא; מי שרוצה להכניס

דעת בחברו, הוא צריך שיהיה לו יראת שמים, כדי שיהיו דבריו נשמעין וכדי שיתקיימו דבריו. וזהו: אשר אין חליפות למו, ולא יראו אלקים (תהלים נ"ה), הינו כשאין נשאר דעתו אחריו על ידי בן או תלמיד, שזה בחינת חליפות כנ"ל, זה סימן שלא יראו אלקים, כי על ידי יראה נשאר דעתו אחריו כנ"ל:

ו על ידי זה שעוסקים לדבר אחד עם חברו להכניס בו דעת ויראת שמים ולהעמיד תלמידים כנ"ל, על ידי זה נכנסין אורות המקיפים, דהינו שזוכה להבין ולידע, מה שלא היה מבין ויודע מתחלה (א). כי מה שאדם מבין ומשיג בשכלו זה בחינת פנימי, כי זה השכל נכנס לתוך שכלו, אבל מה שאין יכול לכנס לתוך שכלו, דהינו מה שאי אפשר לו להבין זה בחינת מקיפים, כי זה הדבר מקיף סביבות שכלו, ואי אפשר לו להכניסו בפנים בתוך שכלו, כי אי אפשר לו להבין זאת, מחמת שהוא בחינת מקיף אצלו. וכשעוסק לדבר עם בני אדם, ומכניס בהם דעתו, נמצא שנתרון מחו מהשכל והדעת שהיה לו, אזי על ידי זה נכנס השכל המקיף לפנים, כי על ידי שנתרון שכלו על ידי שהכניס דעתו בחברו, על ידי זה נכנס המקיף לפנים, וזוכה להבין בחינת השכל המקיף, דהינו שמבין מה שלא היה יכול להבין מתחלה כנ"ל:

ויש כפוח בחינות במקיפים, כי מה שמקיף לזה, הוא בחינת פנימי אצל חברו שהוא במדרגה למעלה ממנו, וכן למעלה מעלה. ויש שכל, שהוא בחינת מקיף לזה, ואצל אחר זה השכל הוא נמוך אפלו מבחינת פנימי, מחמת שהוא במדרגה גבוה ממנו הרבה, ועל ידי שמדבר אחד עם חברו ביראת שמים ומכניס בו דעתו, על ידי זה נכנס מקיף שלו לפנים כנ"ל. וכן למעלה מעלה, שכל אחד לפי בחינתו ומדרגתו נכנס מקיף שלו לפנים, על ידי שמדבר עם חברו ותלמידו ומכניס בו דעתו כנ"ל.

וזהו (דברים ל): פי קרוב אליך הדבר מאד, בפיה ובבלבבך לעשותו. פי קרוב אליך הדבר מאד - הינו לקרב אליך הדבר שהוא בבחינת מאד, בחינת מקיפים, שהם נעלמים ורחוקים מאד מן האדם, ולקרובם אליך להכניסם בפנים - זה תלוי בפיה ובבלבבך לעשותו. בפיה ובבלבבך - זה בחינת: "פי ידבר חכמות והגות לפי תבונות", הינו שייגלה חכמתו ותבונתו לתלמידיו כנ"ל. וזהו: לעשותו - בחינת כאלו עשאו הנ"ל, ועל ידי זה יוכל להכניס ולקרוב המקיפים, שהם בחינת מאד, להכניסם לפנים כנ"ל:

ולמעלה מן הכל הם המקיפים העליונים של חכם הדור, שהוא הרבי שבדור, שעל ידי שזה הרבי והחכם שבדור עוסק לדבר עם תלמידיו ומכניס בהם דעתו, על ידי זה נכנסים המקיפים שלו לפנים. והמקיפים שלו הם בחינת אריכות ימים ושנים, כי המקיפים שלו הם בחינת עולם הבא, שהוא יום שכלו ארוך (קדושין ל"ט: חלין קמ"ב), כי שם הוא למעלה מהזמן. כי כל הזמן של כל העולם הזה פלו, מה שהיה ומה שיהיה, הוא פלו אין ואפס נגד יום אחד, ואפלו נגד רגע אחת של עולם הבא, שהוא יום שכלו ארוך. ושם אין שום זמן, כי הוא בחינת למעלה מהזמן, רק סדר הזמנים שיש שם הם בחינת השגות של המקיפים. שיש מקיפים שהם בחינת ימים, ויש מקיפים שהם בחינת שנים, בחינת: "תקופות הימים" (שמואל א א), "תקופות השנים" (שמות ל"ד ודברי הימים ב כ"ד) ואלו המקיפים שיש שם, הם בחינת סדר הזמנים שם. והשגות מקיפים הללו זה עקר התענוג והשעשוע של עולם הבא; אשרי מי שזוכה להשיגם.

וזה בחינת תכלית הידיעה, פי תכלית הידיעה אשר לא נדע. פי השגות אלו המקיפים, שהם בחינת שעשוע עולם הבא, זה בחינת (תהלים ל"א): "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך", פי הם הם רב טוב הצפון וטמון וסתום מעין כל. וזהו: מה רב טובך - מה דיקא, כי הם בחינת מה, בחינת: 'מה חמית מה פשפשתי' (ב), בחינת תכלית הידיעה אשר לא נדע. וזה בחינת שפע הפתר, פי פתר הוא בחינת מקיף, כמו שפכתוב (שופטים כ): "פתרו את בנימין" וכו':

ז וְזֶה הַחֶכֶם שֶׁזֹּכֵר לְאֵלֹהֵי הַמַּקִּיפִים הַנִּלְוֵה, בְּחִינַת שְׁפַע הַכֶּתֶר, הוּא צָרִיף שִׁיְהִיָּה לוֹ בְּחִינַת כָּל, בְּחִינַת (דְּבָרֵי הַיָּמִים א כ"ט): "כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאָרְצִים", וְתַרְגוּמוֹ: 'דְּאֶחָד בְּשָׂמִיָּא וְאֶרְעָא' (זֶהר בְּרֵאשִׁית ל"א וּבִתְקוּן כ"ב). הַיְנוּ שִׁיְהִיָּה אוֹחֵז וּמְקִיֵּם שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, עוֹלָם הָעֲלִיּוֹן וְעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, שֶׁהֵם בְּחִינַת שָׁמַיִם וְאָרֶץ. כִּי הַצַּדִּיק וְהַחֶכֶם הַנִּלְוֵה הוּא צָרִיף שִׁיְהִיָּה אוֹחֵז בְּשְׁנֵיהֶם, לְקַיֵּם אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּבְחִינָתוֹ.

כִּי יֵשׁ דְּרֵי מַעְלָה וְיֵשׁ דְּרֵי מַטָּה, דְּהֵינּוּ עוֹלָם הָעֲלִיּוֹן וְעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, בְּחִינַת שָׁמַיִם וְאָרֶץ, וְצָרִיף הַצַּדִּיק לְהִרְאוֹת לְדְרֵי מַעְלָה, שְׂאִינָם יוֹדְעִים כָּלל בִּידְעָתוֹ יִתְבַּרְךָ, שֶׁזֶה בְּחִינַת הַשְּׂגָה שֶׁל מָה, בְּחִינַת: 'מָה חֲמִית מָה פִּשְׁפִּשְׁתָּ', בְּחִינַת: אִיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ וְלִהְפֹּךְ: צָרִיף לְהִרְאוֹת לְדְרֵי מַטָּה, שְׂאִיֵּרְבָּא, מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ (יִשְׁעֵיָה ו). כִּי יֵשׁ שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם, שֶׁהֵם בְּנֵי אָדָם הַמּוֹנִחִים בַּמְדְּרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה, וְנִדְמָה לָהֶם שֶׁהֵם רְחוּקִים מְאֹד מִמּוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ, וְצָרִיף הַצַּדִּיק לְעוֹרְרָם וְלִהְקִיצָם, בְּבְחִינַת (שָׁם כ"ו): "הִקְיִצּוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם". וְלִגְלוֹת לָהֶם שֶׁהֵם עִמָּם, וְהֵם סְמוּכִים אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, כִּי 'מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ'. וְלִחְזַקְם וְלְעוֹרְרָם, שֶׁלֹּא יִהְיוּ מִיֵּאֲשִׁין עֲצָמוֹן, חֵס וְשָׁלוֹם, כִּי עֲדִין הֵם אֲצֵל הַשָּׁם יִתְבַּרְךָ וְקִרְוּבִים אֵלָיו, כִּי מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וְזֶה בְּחִינַת כָּל, שֶׁיֵּשׁ לְהַצַּדִּיק, בְּחִינַת: כִּי כָּל בְּשָׂמִים וּבְאָרְצִים, 'דְּאֶחָד בְּשָׂמִיָּא וְאֶרְעָא', הַיְנוּ שֶׁהוּא אוֹחֵז וּמְקִיֵּם שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת: עוֹלָם הָעֲלִיּוֹן הוּא אוֹחֵז וּמְקִיֵּם בְּבְחִינַת מָה, בְּחִינַת 'אִיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ', וְעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הוּא מְקִיֵּם בְּבְחִינַת מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.

[וְעַיֵן לְקַמּוֹן (סִימָן ס"ח), שָׁם מְבֹאָר גַּם כֵּן עֲנִינֵי זֶה בְּבִיאור יוֹתֵר קִצְרָת. וְהַכֶּלֶל - שֶׁהַצַּדִּיק - עֶקֶר שְׁלֵמוֹתוֹ, כְּשֵׁיֵשׁ לוֹ שְׁנֵי הַבְּחִינּוֹת הַנִּלְוֵה, דְּהֵינּוּ שִׁידַע אִיךָ לְדַבֵּר וּלְלַמֵּד וְלִהְאִיר בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, בְּדְרֵי מַעְלָה וְדְרֵי מַטָּה, בְּעֲלִיּוֹנִים וּבִתַּחְתּוֹנִים, בְּשָׂמִים וּבְאָרְצִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת גְּדוּלִים וְקִטְנִים, הַיְנוּ שֶׁלְהַגְדוּלִים בְּמַעְלָה, בְּנֵי עֲלִיָּה, בְּחִינַת דְּרֵי מַעְלָה, צָרִיף שִׁיְהִיָּה כֹחַ לְהַצַּדִּיק לְהִרְאוֹת לָהֶם וְלִגְלוֹת לָהֶם, שֶׁעֲדִין אֵינָם יוֹדְעִים כָּלל מִהַשָּׁם יִתְבַּרְךָ, בְּחִינַת: 'מָה חֲמִית מָה פִּשְׁפִּשְׁתָּ' וְכוּ' וְזֶה הַלְמוּד וְהַהֲשָׂגָה הוּא צָרִיף לְהִרְאוֹת וְלִהְכַנִּים בְּהַגְדוּלִים בְּמַעְלָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת דְּרֵי מַעְלָה. וְלִהְפֹּךְ, יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שְׂמוֹנִחִים בַּמְדְּרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה מְאֹד, עַד שֶׁהֵיוּ מִיֵּאֲשִׁין אֶת עֲצָמוֹן לְגִמְרֵי, חֵס וְשָׁלוֹם, כִּי נִדְמָה לָהֶם שֶׁהֵם רְחוּקִים מְאֹד מִהַשָּׁם יִתְבַּרְךָ, וְכָבֵד אֶבֶד נֶחֱסָם וְתוֹחַלְתָּם מָה' - צָרִיף הַצַּדִּיק שִׁיְהִיָּה לוֹ כֹחַ לְעוֹרְרָם וְלִהְקִיצָם, שֶׁלֹּא יִהְיוּ מִיֵּאֲשִׁין עֲצָמוֹן בְּשׁוּם אֶפְסוֹ בְּעוֹלָם, יִהְיֶה אִיךָ שִׁיְהִיָּה, וְלִהְרְאוֹת לָהֶם וְלִהְאִיר בָּהֶם, כִּי עֲדִין ה' עִמָּם וְאֲצֵלָם וְקִרְוּב לָהֶם, וְאֶפְלוּ בְּתוֹךְ הָאָרֶץ מִמָּשׁ, אֶפְלוּ אִם נָפַל לְשָׂאוֹל תַּחְתּוֹתָיו, חֵס וְשָׁלוֹם, אֶף-עַל-פִּי כֵן שָׁם דִּיקָא נִמְצָא כְּבוֹדוֹ יִתְבַּרְךָ, כִּי "מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְזֶה בְּחִינַת כָּל, שֵׁיֵשׁ לְהַצַּדִּיק וְכוּ', כִּי"ל]:

ח גַּם זֶה הַחֶכֶם הַדּוֹר הַנִּלְוֵה לְצָרִיף לִידַע אֵיזָה מְקִיפִים, שֶׁהוּא צָרִיף לְהַמְשִׁיכָם וְאֵיזָה מְקִיפִים שְׂאִין צָרִיף לְהַמְשִׁיכָם, וּבְשִׁבִיל זֶה יֵשׁ דְּבָרִים שְׂאִין רְשָׁאִים לְגְלוֹתָם בְּפָנֵי הַתְּלַמִּידִים, כִּי אִם יִגְלֶה אוֹתוֹן הַדְּבָרִים, יִכְנָסוּ מְקִיפִים אַחֲרֵיהֶם בְּתוֹךְ שְׁכָלוֹ כִּי"ל. וְלִפְעָמִים אֵין צָרִיף לְקַבֵּל אֵלֹהֵי הַמְקִיפִים, כְּמוֹ לְמִשְׁלַל, כְּשֶׁהָרַב מְדַבֵּר עִם תְּלַמִּידוֹ אֵיזָה פִּשְׁט בְּגַמְכִּי"ת [גְּמָרָא, פְּרוּשׁ, תוֹסְפוֹת], וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו הוּא בָּא עַל אֵיזָה קְשִׁיָּא, וְאוֹתוֹ הַקְּשִׁיָּא הִיָּה בְּתַחֲלָה בְּבְחִינַת מְקִיף אֲצֵלוֹ, כִּי לֹא יָדַע מִמֶּנָּה בְּתַחֲלָה, וְתַכְף כְּשֶׁנוֹכַח בְּשְׁכָלוֹ זֹאת הַקְּשִׁיָּא, הוּא אוֹמְרָה בְּפָנֵי תְלַמִּידוֹ, וּבְתוֹךְ כֵּן כְּשֶׁמְסַבִּיר לוֹ הַקְּשִׁיָּא, נוֹכַח בְּשְׁכָלוֹ תְרוּץ עַל הַקְּשִׁיָּא, נִמְצָא שְׁחוּזָר וּמְשִׁיג מְקִיף אַחֵר, שֶׁהוּא תְרוּץ עַל הַקְּשִׁיָּא, וְאִזִּי אוֹמֵר גַּם הַתְּרוּץ בְּפָנֵי הַתְּלַמִּיד. אֶף כְּשֶׁמְגַלֶּה גַּם הַתְּרוּץ בְּפָנֵי הַתְּלַמִּיד, אִזִּי נִכְנָס בּוֹ עוֹד מְקִיף אַחֵר, וְאִזִּי עַל-יְדֵי זֶה הַשְּׁכָל שְׂבָא עָלָיו עֲתָה, הַדְּרָא קְשִׁיָּא לְדוּכְתָא, וְאִדְרָבָא, עֲתָה הַקְּשִׁיָּא חֲזָקָה וְרַחְבָּה יוֹתֵר מִבְּתַחֲלָה. נִמְצָא שֶׁעַל-יְדֵי שְׁגָלָה הַתְּרוּץ בְּפָנֵי הַתְּלַמִּיד, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִכְנָס בּוֹ מְקִיף אַחֵר, דְּהֵינּוּ שְׁכָל חֲדָשׁ, עַל-יְדֵי זֶה חֲזָרָה הַקְּשִׁיָּא לְמְקוּמָה בִּיתֵר עַז, כִּי עֲתָה הַקְּשִׁיָּא חֲזָקָה וְרַחְבָּה יוֹתֵר מִבְּתַחֲלָה.

כמו-כן יש בהשגות, שיש דברים שאסור לגלותם, כי אם יגלה זה התרוץ בפני התלמיד, יכנס בו מקיף חדש, שעל-ידו יהיה הקשאי חזקה ורחבה יותר מבתחלה, עד שיוכל לפגס בהשגות מקיפים שהם למעלה מהזמן, שאין הזמן מספיק לבאר הקשיות והתרוצים שיש שם, כי הם למעלה מהזמן. כי כל מה שהוא מגלה איזה שכל, קשאי או תרוץ, נכנס בו שכל חדש שהוא בחינת מקיף פנ"ל. על-פן אם לא יהיה נזהר בדבריו, לדקדק איזה דבר לגלות ואיזהו דבר שלא לגלות, על-ידי זה יהיה נכנס בקשיות ותרוצים, שאין הזמן מספיק לבארם, כי הם בחינת מקיפים שהם למעלה מהזמן פנ"ל. על-פן מכרח החכם לעשות סג לדבריו, לדקדק ולזהר מה לגלות ומה שלא לגלות, באפן שלא ישיג רק אותן המקיפים, שצריך להשיג, ולא יבוא להשיג מקיפים שאין צריך להשיג:

וזה בחינת מה שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (מנחות כט:): 'כשעלה משה למרום, מצאו להקדוש-ברוך הוא שהיה קושר פתרים לאותיות. אמר לו: רבוננו של עולם! מי מעבב על ידך. אמר לו: עתיד אחד לעמוד ועקיבא בן יוסף שמו, שיהיה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלין של הלכות. אמר לו רבוננו של עולם! ראוי שתנתן תורה על ידו. אמר לו: שתק! כן עלה במחשבה'. ולכאורה קשה, מה אמר לו השם יתברך שתק וכו', הלא כבר אמר הקשאי, ומה זו שתיקה, מאחר שכתב הקשה מה שהקשה. אך תכף פשטאמר משה הקשאי, נפל בשכלו תרוץ על הקשאי. אך אם היה אמר את התרוץ, היה נכנס בו מקיף אחר, והיה בא על קשאי יותר חזקה ורחבה מבתחלה. על-פן אמר לו השם יתברך - שתק - על התרוץ, הינו שישתק ולא יגלה את התרוץ, כדי שלא יבוא על קשאי יותר חזקה מבתחלה. וזהו: כן עלה במחשבה, הינו שתתקף כשמגלין את השכל הפנימי, אזי עולה במחשבה שכל אחר חדש, כי נכנס מקיף אחר לפנים, ועל-פן צריכין לשתק, כדי שלא יבוא למקיפים, שאין צריכין להשיגם פנ"ל, וזהו: שתק, כן עלה במחשבה, (*) פנ"ל:

(*) (משה היה למעלה מן המחשבה, לכך היה יודע את התרוץ, כי השיג בחינת (סתרי) [פתרי*] אותיות. והדברים סתומים, כי לא באר היטב ענין זה):

וזה פרוש: 'היו מתוונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סג לתורה' (אבות פ"ק א). 'היו מתוונים בדין' - זה בחינת שצריך החכם הנ"ל להיות לו מתנוות, לידע איך לדבר עם כל אחד ואחד; שלפני בחינת דרי מעלה יגלה להם ההשגה של מה, בחינת: מה חמית וכו', ולפני דרי מטה יגלה ההשגה של 'מלא כל הארץ כבודו'. וזה בחינת דין, בחינת משפט, בחינת (תהלים ע"ה): 'כי אלהים שפט, זה ישפיל וזה ירים - שהגבוהים הוא צריך להשפיל, להראות להם שאינם יודעים כלל בידעתו יתברך, והקטנים, בחינת שוכני עפר, צריך להרים, לעוררם ולהקיצם שלא יתיאשו, כי מלא כל הארץ כבודו, פנ"ל.

וזהו: 'והעמידו תלמידים הרבה' - כי כשזוכה להשגה כזו, להאיר בגדולים וקטנים וכו' פנ"ל, בודאי יעמיד תלמידים הרבה, כי כלם צריכים אליו, כי יש לו כח ללמד עם כלם פנ"ל.

וזהו: 'ועשו סג לתורה' - בחינת (אבות פ"ק ג): 'סג לחכמה שתיקה', כי צריך לעשות סג לדבריו, לשתק לפעמים, בחינת: שתק, כן עלה במחשבה, פנ"ל. כי על-ידי שזוכה להעמיד תלמידים הרבה, על-ידי זה הוא זוכה להשיג את המקיפים, דהינו שמשגי ומבין מה שלא היה יכול להשיג מתחלה, על-פן הוא צריך לעשות סג לדבריו ולשתק לפעמים, כדי שלא יכנס במקיפים שהם למעלה מהזמן, שאין הזמן מספיק לבאר הקשיות והתרוצים שיש שם פנ"ל:

ואלו השני בחינות של דרי מעלה ודרי מטה, דהינו השגה של בחינת מה והשגה של בחינת 'מלא כל הארץ כבודו', הם בחינת השגה של בחינת בן והשגה של בחינת תלמיד כי אף-על-פי שבו ותלמיד כלו חד פנ"ל, כי הבן הוא גם-כן תלמיד, פנ"ל, והתלמיד הוא גם-כן בחינת בן, כי נחשב כאלו עשאו פנ"ל, אף-על-פי-כן

יש הפירוש בין בן ותלמיד. כי הבן שהוא תלמיד הוא במעלה יתרה מתלמיד לבד, כי הבן הוא פלו נמשך מן האב, מראשו עד רגלו, ואין בו שום שיערה שאינה נמשכת ממנו האב, על-כן בחינת ההשגה של הבן גדולה יותר במעלה מהשגה של בחינת התלמיד.

וזהו בחינת החלוק שבין נבואת משה רבנו לשאר נביאים; כי משה ראה באספקלריא המאירה, והם ראו באספקלריא שאינה מאירה (במות מ:), שזהו בחינת החלוק שבין השגת דרי מעלה להשגת דרי מטה, שהם בחינת בן ותלמיד. כי משה השיג בחינת (שמות ל"ג): "כי לא יראני האדם וחי", זה בחינת ההשגה של מה, בחינת: מה חמית וכו', שזהו ההשגה של דרי מעלה, בחינת בן. וישעיה, שהיה במדרגה קטנה ממשה, אמר (ישעיה ו): ואראה את ה' - זה בחינת ההשגה של דרי מטה, בחינת תלמיד, בחינת 'מלא כל הארץ כבודו'. כי אף-על-פי שידע ישעיה שיש השגה של בחינת מה, אף-על-פי-כן אמר לפי מדרגתו, שהוא היה בבחינת ההשגה של 'מלא כל הארץ כבודו', בחינת: ואראה את ה' (ג).

נמצא שבן ותלמיד הם בחינות דרי מעלה ודרי מטה, הינו ההשגה של מה, בחינת: מה חמית מה פשפשית, בחינת: 'איה מקום כבודו', בחינת: כי לא יראני האדם - זה בחינת השגת הבן, השגת דרי מעלה. והשגה של מלא כל הארץ כבודו, בחינת: ואראה את ה', זה בחינת השגת התלמיד, השגת דרי מטה. כי הבן שהוא נמשך פלו ממנו האב, על-כן זוכה להשגת אביו ממנו שהוא בחינת מה, שהוא ההשגה של הרבי והחכם שבודו כנ"ל. אבל התלמיד אין מקבל רק בחינת ההשגה של דרי מטה, שהוא בחינת מלא כל הארץ כבודו וכו' כנ"ל:

ט וצריך לכלל העולמות, עליון בתחתון ותחתון בעליון, שיהיה הבן פלול מבחינת תלמיד, וכן התלמיד יהיה פלול מבחינת בן, כדי שיהיה להם יראה. כי הבן שהוא בבחינת ההשגה של מה, בחינת: מה חמית וכו', ואם-כן לא יהיה לו יראה כלל, מאחר שאינו רואה כלל כבודו יתברך. ועל-כן צריך שיהיה הבן פלול מבחינת תלמיד, להראות לבחינת בן גם-כן קצת מההשגה של בחינת התלמיד, דהינו בחינת 'מלא כל הארץ כבודו', כדי שיהיה לו יראה. וכן התלמיד שהשגתו בחינת 'מלא כל הארץ כבודו', ואם-כן יוכל להתבטל במציאות, ועל-כן צריך להראות לו קצת מההשגה של בחינת הבן, דהינו בחינת מה, כדי שלא יתבטל במציאות, ויהיה לו יראה:

י ועל-ידי פלליות בן ותלמיד; על-ידי זה מי שהוא איש-חיל ואינו ההפך (שקורין: רע-מזל, שלימזל), הוא יכול לקבל בעת האכילה הארת הרצון, דהינו שיאיר לו הרצון בעת האכילה, וישתוקק ויכסף מאד אליו יתברך ברצון מפלג, בלי שום ידיעה, שלא ידע כלל מה הוא רוצה. וזה בחינת (תהלים קמ"ה): "ואתה נותן להם את אכלם בעתו". בעתו זה בחינת הארת הרצון הנ"ל, בחינת (במדבר כ"ג): "כעת יאמר לייעקב ולישראל מה פעל אל", כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ירושלמי שבת פ"ק ב): 'עתידין צדיקים שיהיה מחצתן לפנים ממלאכי השרת'. 'מחצה' זה בחינת מקיפים, שהם המחצה של השכל. ולעתיד יהיה מחצות המקיפים של הצדיקים למעלה ממקיפים של מלאכי השרת, ואז יהיה השגתם בחינת מה, בחינת: מה פעל אל. וזאת ההארה של בחינת מה הוא בחינת הארת הרצון, שהוא למעלה מן הכל, והוא מתגלה בעת האכילה, בבחינת: "ואתה נותן להם את אכלם בעתו" - בעתו דיקא, בחינת הארת הרצון שהוא בחינת מה, בחינת: "כעת יאמר לייעקב ולישראל מה וכו'", בחינת מקיפים הנ"ל שהם בחינת מה, שזהו בחינת הארת הרצון כנ"ל:

ומה שמתגלה הארת הרצון בעת האכילה דוקא - דע, כי מי שרוצה לחגר מתניו להיות מפרנס, לתן פרנסה להתלויים בו, הוא צריך שיהיה איש-חיל ולא יהיה ההפך, (שקורין: רע-מזל, שלימזל), כי צריך שיהיה לו קצת

מְמַשְׁלָה. כִּי כָל הַפְּרָנְסָה נִמְשָׁךְ מֵהַמְּלָכוֹת (ד) כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב בְּמִלְכָּה: (דְּנִיאל ד) "אֵילָנָא דִּי חֲזִינָת דִּי רַבָּה וִיתְקַף וְכוּ' וּמְזוֹן לְכֹלָא בְּה, אֲנִתָּה הוּא מִלְכָּא".

וְעַל-כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְקַבֵּל פְּרָנְסָה, צָרִיךְ שְׂיִהְיֶה לוֹ קִצָּת מְמַשְׁלָה, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה לוֹ אֵיזָה שְׂיִכּוֹת עִם הַמְּלָכוֹת. וְזֶה בְּחִינַת (רוּת ב): "לָעֵת הָאֹכֵל גִּשְׁי הַלֵּם" - 'אֵין הַלוּם אֶלָּא מְלָכוֹת' (זְבַחִים קב). כִּי צָרִיךְ שְׂיִהְיֶה לוֹ מְמַשְׁלָה, בְּחִינַת מְלָכוֹת, לָעֵת הָאֹכֵל, כִּי עַל-יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ הַפְּרָנְסָה כְּנ"ל.

וְעַל-כֵּן כְּשֶׁהִבְעַל חוּגְר מִתְנַיֵּי נֶגֶד אֲשֶׁתּוֹ וּמְחַיֵּב עֲצָמוֹ לְפְרָנְסָה, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב בְּפִתְּבָה: וְאֲנָא אֶפְלַח וְאוֹקִיר וְאֲזוֹן וְכוּ', אִזְ נוֹתְנִים לוֹ קִצָּת מְמַשְׁלָה, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (בְּרֵאשִׁית ג): "וְהוּא יִמְשַׁל בְּךָ", כִּי עַל-יְדֵי הַמְּמַשְׁלָה הוּא יְכוּל לְהַמְשִׁיךְ הַפְּרָנְסָה כְּנ"ל.

וְכֵן כָּל הַשְּׂרָרִים - כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ לִתֵּן פְּרָנְסָה יוֹתֵר לְאֲנָשִׁים רַבִּים הַתְּלוּיִים בּוֹ, הוּא צָרִיךְ שְׂיִהְיֶה לוֹ יוֹתֵר מְמַשְׁלָה, כְּדֵי שְׂיִוָּכַל לְהַמְשִׁיךְ הַפְּרָנְסָה עַל-יְדֵי הַמְּלָכוֹת כְּנ"ל.

וְהַמְּלָכוֹת מְקַבֵּל הַפְּרָנְסָה מִן בְּחִינַת הַיָּדִים שְׂיִישׁ בְּיָם הַחֲכָמָה, דְּהֵינּוּ הַרְמְזִים שֶׁהֵם בְּחִינַת יָדִים. כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (מְשִׁלִּי א): "נְטִיתִי יָדִי וְאֵין מְקֻשֵׁיב", וּפִרְשׁ רַש"י: דְּהֵינּוּ רְמְזִים, כִּי כְּשֶׁהַחֲכָם מַגְלֶה חֲכָמָתוֹ; לְפַעְמִים אֹמֵר אֵיזָה דְּבוּר, שֶׁמְרַמֵּז בּוֹ רְמְזִים לְתַלְמִידָיו, דְּהֵינּוּ מַה שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְבֹאֵר בְּפִיו בְּפִרוּשׁ, רַק עַל-יְדֵי הַרְמְזִים שְׂיִישׁ בְּהַדְּבֹר, הֵם מְבִינִים כְּוָנָתוֹ. וְאֵלוֹ הַרְמְזִים הֵם בְּחִינַת יָדִים, בְּחִינַת: נְטִיתִי יָדִי כְּנ"ל, וְזֶהוּ בְּחִינַת הַיָּדִים שְׂיִישׁ בְּיָם הַחֲכָמָה, בְּבְחִינַת (תְּהִלִּים ק"ד): "זֶה הֵים גְּדוֹל וְרַחֵב יָדִים".

וּמֵאֵלוֹ הַיָּדִים מְקַבֵּל בְּחִינַת הַמְּלָכוֹת אֶת הַפְּרָנְסָה, בְּבְחִינַת (שֵׁם קמ"ה): "פּוֹתַח אֶת יָדָךְ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן", הֵינּוּ שֶׁהַפְּרָנְסָה נִמְשָׁכֶת מִבְּחִינַת הַיָּדִים הַנִּ"ל. וְזֶהוּ: "וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן" - בְּחִינַת הָאֲרֵת הַרְצוֹן, שֶׁמִּתְגַּלֶּה בְּתוֹךְ הַפְּרָנְסָה כְּנ"ל בְּבְחִינַת: "וְאִתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ", כְּנ"ל. כִּי מִחֲמַת שֶׁהַמְּלָכוֹת מְקַבֵּל הַפְּרָנְסָה מִיָּדִים אֵלוֹ שְׂיִישׁ בְּיָם הַחֲכָמָה, עַל-כֵּן מִתְגַּלֶּה שָׁם, בְּתוֹךְ הָאֲכִילָה וְהַפְּרָנְסָה, הָאֲרֵת הַמְּקִיפִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת הָאֲרֵת הַרְצוֹן כְּנ"ל, כִּי הַמְּקִיפִים מְאִירִים בְּיָם הַחֲכָמָה שֶׁמְגַלֶּה הַחֲכָם כְּנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת: זֶה הֵים גְּדוֹל וְרַחֵב יָדִים וְכוּ', לְוִיתָן זֶה יִצְרָף לְשִׁחַק בּוֹ, 'לְוִיתָן' זֶה בְּחִינַת מְלָכוֹת, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (יִשְׁעִיָּה כ"ז): "לְוִיתָן נָחַשׁ בְּרִיחַ, לְוִיתָן נָחַשׁ עֶקְלֶתוֹן" וּפִרְשׁ רַש"י: 'מְלָכוֹת'. וְזֶהוּ: לְשִׁחַק בּוֹ - בְּחִינַת שְׂחָקִים, שְׂשָׁם שׁוֹחֲקִין מִן (חֲגִיגָה יב), דְּהֵינּוּ פְּרָנְסָה. הֵינּוּ שֶׁהַמְּלָכוֹת בְּחִינַת לְוִיתָן מְקַבֵּל הַפְּרָנְסָה מִן הַיָּדִים שְׂיִישׁ בְּיָם הַחֲכָמָה, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת: "זֶה הֵים גְּדוֹל וְרַחֵב יָדִים", כְּנ"ל, וְכִשְׁמִיעַ הַפְּרָנְסָה לְהַמְּלָכוֹת, שָׁם הִיא נִשְׂחָקֶת וְנִכְתְּשֶׁת, לִתֵּן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חֵלֶק פְּרָנְסָה כְּפִי מַה שֶׁרְאוּי לוֹ. וְזֶהוּ: 'לְשִׁחַק בּוֹ' - בְּחִינַת שְׂחָקִים, שְׂשָׁם שׁוֹחֲקִין מִן. כִּי הַפְּרָנְסָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת מֶן, נִשְׂחָקֶת וְנִכְתְּשֶׁת אֶצֶל בְּחִינַת הַמְּלָכוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת לְוִיתָן, שֶׁמְקַבֵּל הַפְּרָנְסָה מִבְּחִינַת: "זֶה הֵים גְּדוֹל וְרַחֵב יָדִים", הֵינּוּ מִן הַיָּדִים שְׂיִישׁ בְּיָם הַחֲכָמָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת רְמְזִים כְּנ"ל.

וְזֶהוּ: כְּלָם אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּן לְתַת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ. כִּי הַכֹּל מְסַתְּפְלִין וּמְצַפִּין עַל פְּרָנְסָה, וְהַמְּלָכוֹת מְלַקְטִים וּמְקַבְּצִין כָּל אֵלוֹ הַבְּטָחוֹנוֹת שֶׁל כָּל בְּאֵי עוֹלָם, מַה שֶׁכָּלֶם מְצַפִּין וּמְסַתְּפְלִין עַל פְּרָנְסָה, וְעַם אֵלוֹ הַבְּטָחוֹנוֹת עוֹלָה הַמְּלָכוֹת וּמְקַבֵּל פְּרָנְסָה מִן יָדִים הַנִּ"ל. וְזֶהוּ: "כְּלָם אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּן", הֵינּוּ עַל-יְדֵי הַבְּטָחוֹנוֹת הַנִּ"ל, שֶׁכָּלֶם יִשְׁבְּרוּן אֵלָיו, וּמְצַפִּין וּמְסַתְּפְלִין עַל פְּרָנְסָה, עַל-יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ הַפְּרָנְסָה עַל-יְדֵי הַמְּלָכוֹת כְּנ"ל. וְזֶהוּ: "לְתַת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ" - 'בְּעֵתוֹ' דְּיָקָא, בְּחִינַת הָאֲרֵת הַרְצוֹן, שֶׁמִּתְגַּלֶּה בְּתוֹךְ הַפְּרָנְסָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת: "כְּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל", בְּחִינַת: "וְאִתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ", בְּחִינַת: "פּוֹתַח אֶת יָדָךְ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן", כְּנ"ל:

וְזָהוּ: "כִּי יִמְיָנָה וְזָרוּעָה וְאוֹר פְּנֵיהָ כִּי רְצִיתָם" (תהלים מ"ד). 'יִמְיָנָה וְזָרוּעָה' - זֶה בְּחִינַת הַיָּדַיִם הַנִּזְלָל, שְׂבָבָהּ מִתְגַּלְגֶּלֶה הָאֲרֶת הַמַּקִּיפִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָאֲרֶת הָרְצוֹן כַּנִּזְלָל. וְזָהוּ: 'וְאוֹר פְּנֵיהָ כִּי רְצִיתָם', כִּי הַמַּקִּיפִים הֵם אוֹר הַפְּנִינִים, וְזָה: 'כִּי רְצִיתָם', כִּי הֵם בְּחִינַת הָאֲרֶת הָרְצוֹן, כַּנִּזְלָל:

וְזָהוּ: "אֲשֶׁרֶיךָ אֶרֶץ שְׂמֶלְכָךָ בֶּן-חֹרֵין וְשֶׁרֶיךָ בְּעֵת יֹאכְלוּ" (קהלת י) (ה). 'חֹרוֹת' זֶה בְּחִינַת יוֹבֵל, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּלָלִיּוֹת בֶּן וְתַלְמִיד, כִּי בְּנִיּוֹ זֶה בֶּן, 'לְמוֹדֵי ה'" הֵם תַּלְמִידִים, וּמְכַלְלִיּוֹת בֶּן וְתַלְמִיד שֶׁהוּא בְּחִינַת יוֹבֵל, בְּחִינַת חֹרוֹת, מִשָּׁם מְקַבֵּל הַמְלָכוֹת הַפְּרִנְסָה כַּנִּזְלָל. וְזָהוּ: 'אֲשֶׁרֶיךָ אֶרֶץ שְׂמֶלְכָךָ בֶּן חֹרֵין' - שְׂמֶלְכוֹת מְקַבֵּל הַפְּרִנְסָה מִבְּחִינַת חֹרוֹת, בְּחִינַת יוֹבֵל וְכוּ' כַּנִּזְלָל. וְזָהוּ: 'וְשֶׁרֶיךָ בְּעֵת יֹאכְלוּ' - בְּעֵת - זֶה בְּחִינַת הַתְּגַלּוֹת הָרְצוֹן שֶׁמִּתְגַּלְגֶּלֶה בְּשִׁעַת אֲכִילָה, בְּחִינַת: כְּעֵת יֵאָמֵר וְכוּ' כַּנִּזְלָל (ו).

וְזָה בְּחִינַת (תַּעֲנִיית ה:): 'אֵין מְסִיחִין בְּסַעֲדָה', כִּי אִז, בְּשִׁעַת סַעֲדָה, מֵאִיר הָאֲרֶת הָרְצוֹן שֶׁהוּא בְּחִינַת הָאֲרֶת הַמַּקִּיפִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁתִּיקָה, בְּחִינַת: שְׁתִּיקָה, כִּי עֲלָה בְּמַחְשָׁבָה, כַּנִּזְלָל:

יֵא וְזָה בְּחִינַת חֲנֻכָּה. כִּי עֲנִין חֲנֻכָּה; דַּע, כִּי כָל אֶחָד וְאֶחָד כָּפִי מֵה שְׂזוּכָה לְפַעַל בְּקִשְׁתוֹ בְּיוֹם-הַכַּפּוּרִים, דְּהִינּוּ בְּקִשְׁתֵּי סֶלַח נָא, כִּי לֹא חֲנֻכָּה, כִּי עַל-יְדֵי סֶלַח נָא נַעֲשֶׂה חֲנֻכָּה. כִּי מִשָּׁה רַבְּנוּ בְּקִשׁ (בְּמִדְבָר י"ד): "סֶלַח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה" - עַל חֲטָא הַמְרַגְּלִים, וְעַל-יְדֵי חֲטָא הַמְרַגְּלִים גְּרַמוּ חֲרִיב בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוּם לְבָרְכָה (תַּעֲנִיית כט), שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָמַר לָהֶם: 'אַתֶּם בְּכִיתֶם בְּכִיָּה שֶׁל חֲנָם, אֲנִי אֶקְבַּע לָכֶם בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת'. כִּי אוֹתוֹ הַלֵּילָה לֵיל תְּשֻׁעָה בְּאָב הַיָּה, שְׂבוּ נַחֲרַב הַבֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, וּמִשָּׁה רַבְּנוּ בְּקִשׁ עַל זֶה סֶלַח נָא, כִּי בְּזֶה הַחֲטָא וְהַפְּגָם תְּלוּיִים כָּל הָעוֹנוֹת, כִּי עַל-יְדֵי זֶה הַפְּגָם נַחֲרַב הַבֵּית-הַמִּקְדָּשׁ.

וּבְזַמַּן שְׂבִיטֵי-הַמִּקְדָּשׁ, הָיָה קָיָם, הֵינּוּ נְקִיִּים מִעוֹנוֹת, כְּמוֹ שְׂכַתּוֹב (יְשַׁעְיָה א): "צִדֵּק גָּלִין בְּה", וּפְרִשׁ רַש"י, כִּי תַמִּיד שֶׁל שַׁחַר הָיָה מְכַפֵּר עַל עֲבֵרוֹת שֶׁל לַיְלָה, וְתַמִּיד שֶׁל בֵּין-הָעֲרֵבִים הָיָה מְכַפֵּר עַל עֲבֵרוֹת שֶׁל יוֹם. כִּי יִשְׂרָאֵל עִם קְדוּשָׁה; לְפִי גִדְל רִוְחָנֵי-יָתֶם וְדַקוּתֶם אֵין: כּוֹלִין לְשֵׂא עֲלֵיהֶם הַמִּשְׁאָל שֶׁל עוֹוֹן אֶפְלוּ יוֹם אֶחָד, עַל-כֵּן אֲנוּ צָרִיכִין אֶת הַבֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיְכַפֵּר עֲלֵינוּ בְּכָל יוֹם. וּמַעַת אֲשֶׁר חֲרַב בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, אֵין אֲנוּ יְכוֹלִים לְנַקוֹת עֲצָמֵינוּ מִן הָעוֹנוֹת, כִּי אֵין מִי שֶׁיְכַפֵּר בְּעֵדְנוּ. וּמִשָּׁה רַבְּנוּ, עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם, שֶׁיִּדַּע כָּל זֹאת, עַל-כֵּן מְסַר נַפְשׁוֹ עַל יִשְׂרָאֵל, וּבְקִשׁ: סֶלַח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה וְכוּ', כִּי יִדַּע שֶׁבְּזֶה הַחֲטָא תְּלוּי חֲרִיב הַבֵּית, שֶׁהוּא כּוֹלֵל כָּל הַחֲטָאִים כַּנִּזְלָל. וְכִשְׂזָכָה לְפַעַל בְּקִשְׁתוֹ, מִזֶּה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת חֲנֻכַּת-הַבֵּית, בְּחִינַת חֲנֻכָּה, הַפָּךְ חֲרִיב הַבֵּית.

וְכֵן כָּל אֶחָד כָּפִי מֵה שְׂזוּכָה לְפַעַל בְּקִשְׁתֵּי סֶלַח נָא בְּיוֹם-הַכַּפּוּרִים, שֶׁעַל-יְדֵי זֶה נִתְתַּקֵּן פְּגָם חֲרִיב הַבֵּית, כְּמוֹ-כֵן נַעֲשֶׂה בְּחִינַת חֲנֻכַּת-הַבֵּית, בְּחִינַת חֲנֻכָּה. נִמְצָא שֶׁחֲנֻכָּה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי סֶלַח נָא כַּנִּזְלָל, וְעַל-כֵּן רַמְזָה מִשָּׁה רַבְּנוּ, עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם, צְרוּף חֲנוּכָּה בְּפִסּוּק סֶלַח נָא, כִּי סֶלַח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגִּדְל חֲסִדָּה וְכִשְׂאֲשֶׁר נִשְׂאֲתָה וְכוּ' - הוּא רֵאשִׁי-תְּבוֹת חֲנוּכָּה, כִּי חֲנֻכָּה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי סֶלַח נָא וְכוּ' כַּנִּזְלָל.

וְכֵן כָּל הַבְּחִינּוֹת הַנִּזְלָל כְּלָם כְּלָלִים בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ, כִּי בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ כְּלוּל מִבְּחִינּוֹת בֶּן וְתַלְמִיד כִּי אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוּם לְבָרְכָה (תַּעֲנִיית טז): 'לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הַר הַמּוֹרִיָּה, שֶׁמִּמֶּנּוּ הוֹרָאָה יוֹצֵאָה לְיִשְׂרָאֵל' - זֶה בְּחִינַת תַּלְמִיד. גַּם אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוּם לְבָרְכָה (מִדְרָשׁ שִׁיר-הַשִּׁירִים עַל פְּסוּק: "עֲרִשְׁנוּ רַעֲנָנָה"): 'לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ חֲדָר הַמְּטוֹת שֶׁעַל-יְדוּ פְּרִים וְרָבִים יִשְׂרָאֵל' - זֶה בְּחִינַת בֶּן.

וְעַל-כֵּן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ בְּמִקוֹם הַגֵּרִין (שְׁמוּאֵל-ב כ"ד) זֶה בְּחִינַת פְּרִנְסָה, שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי כְּלָלִיּוֹת בֶּן וְתַלְמִיד כַּנִּזְלָל. וְזֶה בְּחִינַת לֶחֶם-הַפְּנִינִים שֶׁהָיָה בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ, זֶה בְּחִינַת הָאֲכִילָה וְהַפְּרִנְסָה, שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי כְּלָלִיּוֹת בֶּן וְתַלְמִיד, שְׂבוּ נִתְגַּלְגֶּלֶה אוֹרוֹת הַמַּקִּיפִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת אוֹר הַפְּנִינִים כַּנִּזְלָל, כִּי אוֹר הַפְּנִינִים זֶה בְּחִינַת ש"ע

נהורין, כִּידוּעַ, וְשׁ"ע הוּא שְׁתֵּי פְעָמִים הֶקְרַף, כַּמּוּבָא. וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים ק"ד): "לְהַצְהִיל פְּנִים מִשָּׁמֶן, וְלַחֵם לְבַב אָנוּשׁ יִסְעֵד", הֵינּוּ שְׁבִתוֹךְ הָאֲכִילָה מִתְגַּלְגֵּל הָאֶרֶת הַמְקִיפִים שֶׁהוּא בְּחִינַת אֹר הַפְּנִים, בְּחִינַת: לְהַצְהִיל פְּנִים מִשָּׁמֶן וְלַחֵם וְכוּ'. וְעַל-כֵּן מִצְוֹת חֲנֻכָּה - בְּשָׁמֶן. כִּי חֲנֻכָּה הוּא בְּחִינַת חֲנֻכַּת-הַבַּיִת, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ פְּרָנְסָה, וְנִתְגַּלְגֵּל אֹר הַפְּנִים, שְׂזֵה בְּחִינּוֹת לָחֵם הַפְּנִים, בְּחִינּוֹת: "לְהַצְהִיל פְּנִים מִשָּׁמֶן וְלַחֵם" וְכוּ', כַּפְּ"ל. וְזֶה בְּחִינּוֹת (בְּמִדְבָּר ו'): "יֵאָר ה' פְּנָיו אֵלַי וַיְחַנֵּךְ". וַיְחַנֵּךְ - זֶה בְּחִינּוֹת חֲנֻכָּה, שְׁעַל-יְדוֹ נִתְגַּלְגֵּל אֹר הַפְּנִים, בְּחִינַת: "יֵאָר ה' פְּנָיו" וְכוּ' כַּפְּ"ל.

וּמִשָּׁה רַבְּנּוּ זָכָה לְסוּד חֲנֻכָּה, עַל-יְדֵי שֶׁמֶסֶר נִפְשׁוֹ בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל וְנָתַן לְבוֹ עֲלֵיהֶם לְהַסְתַּכֵּל בְּצַרְתָּם, כִּי הוּא הִיָּה רַחֲמָן וּמְנַהֵיג אָמוּתֵי כַּפְּ"ל. וְעַקֵּר צַרַת יִשְׂרָאֵל הוּא הַמִּשְׁאָל שֶׁל עֲוֹנוֹת, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, כַּפְּ"ל, וְעַל-כֵּן בִּקְשׁ עֲלֵיהֶם סֶלַח נָא כַּפְּ"ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת חֲנֻכָּה, בְּחִינַת חֲנֻכַּת-הַבַּיִת, שְׁבִזָּה תְּלוּי תַקּוּן כָּל הַבְּחִינּוֹת הַנִּלְכָּד, כַּפְּ"ל.

וְזֶהוּ חֲנֻכָּה - חֲנוּכָ"ה (ז), הֵינּוּ כ"ה בְּכִסְלֻו. כְּסֻלְיו (ח) הוּא אוֹתוֹת: "וַיֵּרָא יי כִּי סָר לְרֵאוֹת" (שְׁמוֹת ג) כִּי מִשָּׁה רַבְּנּוּ נָתַן לְבוֹ לְהַסְתַּכֵּל בְּצַרְתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ: 'כִּי סָר לְרֵאוֹת - לְשׁוֹן סָר וְזַעַף' (מְלָכִים-א כ"א) (ט). וְעַקֵּר צַרְתָּן הוּא הַמִּשְׁאָל שֶׁל עֲוֹנוֹת, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, כַּפְּ"ל. וְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ כְּשֶׁרָאָה, שֶׁהוּא נֹתֵן לְבוֹ עַל זֶה, קָרָא אֵלָיו וַיֵּאמֶר: "מִשָּׁה מִשָּׁה, וַיֵּאמֶר הַנְּנִי" - 'הַנְּנִי לְכֹהֵנָה, הַנְּנִי לְמַלְכוּת'. כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָּה (מִדְרַשׁ-רַבָּה, שְׁמוֹת, פְּרָשָׁה ב). 'הַנְּנִי לְכֹהֵנָה' - זֶה בְּחִינַת חֲנֻכַּת-הַבַּיִת, כִּי מִשָּׁה שָׁמַשׁ בְּשִׁבְעַת יְמֵי הַמְּלוּאִים, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (תְּהִלִּים צ"ט): "מִשָּׁה וְאֶהְרֹן בְּכֹהֲנֵי" (זְבַחִים ק"ב). גַּם כֹּהֵן הוּא בְּחִינַת כְּלָלִיּוֹת בֵּן וְתַלְמִיד, כִּי בְּכֹהֵן נֵאמַר (וַיִּקְרָא י'): "לְהוֹרֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", 'לְהוֹרֹת' - לְשׁוֹן הוֹרָאָה זֶה בְּחִינַת תַּלְמִיד. גַּם לְהוֹרֹת - לְשׁוֹן הָרִיוֹן, בְּחִינַת בֵּן. 'הַנְּנִי לְמַלְכוּת' - זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת הַנִּלְכָּד, שְׁבוֹ נִתְגַּלְגֵּל אֹר הַפְּנִים כַּפְּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית י"ד): "וּמִלְכֵי צֶדֶק מְלֹךְ שָׁלֵם הוֹצִיא לָחֵם וַיִּין, וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֲלִיּוֹן". 'מִלְכֵי צֶדֶק מְלֹךְ שָׁלֵם' - זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת. 'הוֹצִיא לָחֵם וַיִּין' - הֵינּוּ בְּחִינַת פְּרָנְסָה, שְׁנִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי הַמַּלְכוּת הַנִּלְכָּד. 'וְהוּא כֹהֵן' - זֶה בְּחִינַת כְּהֵנָה כַּפְּ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּלָלִיּוֹת בֵּן וְתַלְמִיד, שְׁמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַפְּרָנְסָה עַל-יְדֵי הַמַּלְכוּת, כַּפְּ"ל:

יב וְזֶה בְּחִינַת מִזְג הָרָאָה; כְּשֶׁהָרָאָה הִיא בְּמִזְג הַשְּׁוֹה, הִיא כְּלוּלָה מִכָּל הַבְּחִינּוֹת הַנִּלְכָּד. כִּי הָרָאָה הִיא מְאִירַת עֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָּה (חֲלִין מ"ט) - זֶה בְּחִינַת תַּלְמִיד, שֶׁהַשְּׁגָתוֹ בְּחִינַת: "וְאָרָאָה אֶת ה'". גַּם עַל-יְדֵי הָרָאָה בָּא שְׁנָה (כַּמּוּבָא בַּמ"א) [לְעִיל בְּסִימָן ה) - זֶה בְּחִינַת הַשְּׁגָת הַבֵּן, שֶׁהַשְּׁגָתוֹ בְּחִינַת מָה, בְּחִינַת: מָה חֲמִית וְכוּ', שְׂזֵהוּ בְּחִינַת שְׁנָה, בְּחִינַת (יִשְׁעִיָה ס"ד): "עֵינִי לֹא רָאִיתָ אֱלֹקִים זוֹלָתָךְ". וְרוּחַ הַחַיִּים שְׁבִתוֹךְ הָרָאָה זֶה בְּחִינַת מְקִיפִים הַנִּלְכָּד, בְּחִינַת (קִהְלֵת א): "סוּבָב סוּבָב הוֹלֵךְ הָרוּחַ", בְּחִינַת (אִיּוֹב ד): "רוּחַ עַל פְּנֵי יַחֲלֵף", בְּחִינַת אֹר הַפְּנִים.

וְכִשְׁהַשְּׁמָנִים שֶׁל הָרָאָה הֵם בְּמִזְג הַשְּׁוֹה, עַל-יְדֵי-זֶה מְאִיר אֹר הַפְּנִים, בְּבְּחִינַת: "לְהַצְהִיל פְּנִים מִשָּׁמֶן", הֵינּוּ עַל-יְדֵי הַשְּׁמָנִים שֶׁל הָרָאָה מְאִיר אֹר הַפְּנִים בְּחִינַת מְקִיפִים. וְהַיְדִים הַנִּלְכָּד שֵׁשׁ בָּיִם הַחֲכָמָה כַּפְּ"ל, בָּהֶם נִתְגַּלְגֵּל אֹר הַפְּנִים בְּחִינַת מְקִיפִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת הָאֶרֶת הָרְצוּן, בְּבְּחִינַת: "פּוֹתַח אֶת יְדָךְ" וְכוּ', כַּפְּ"ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת חֲתָ"ף, שֶׁהוּא סוּפֵי-תְבוּת שֶׁל פּוֹתַח אֶת יְדָךְ, שֶׁהוּא הַשֵּׁם שֶׁל הַפְּרָנְסָה, כַּמּוּבָא. חֲתָ"ף שְׁתֵּי פְעָמִים רוּחַ, הֵינּוּ שְׁבָאָלוּ הַיְדִים הַנִּלְכָּד נִתְגַּלְגֵּל בְּחִינַת הַמְקִיפִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת: סוּבָב סוּבָב הוֹלֵךְ הָרוּחַ, בְּחִינַת: "רוּחַ עַל פְּנֵי יַחֲלֵף", כַּפְּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת (יְחֻזְקָא י'): "וַיְדִי אָדָם מִתַּחַת כַּנְּפֵיהֶם" - זֶה בְּחִינַת כַּנְּפֵי הָרָאָה שֵׁשׁ סוּבָב הָרוּחַ, בְּחִינַת מְקִיפִים, שְׁמִשָּׁם נִמְשָׁךְ בְּחִינַת הָאֶרֶת הַיְדִים כַּפְּ"ל:

וְזֶה בְּחִינַת: "רוח איש יכלכל מחלהו" (משלי י"ח). 'רוח איש' - זה בחינת רוח החיים הנ"ל, שהוא בחינת: "סובב סובב הולך הרוח", בחינת מקיפים שמשים נמשך פרנסה וכלכלה, בחינת: יכלכל וכו' כנ"ל:

יג ועל-כן פשמענים ומדברים מאיזה חדוש, שחדש החכם שבדור, אזי נופל יראה על זה שמדבר ומעין בהחדוש. פי כשחוזרים את החדוש, אזי נתעורר ונתגלה ים החכמה, שמשים מקבל המלכות את הפרנסה, ואזי בא בחינת המלכות להמשיך פרנסה. ועקר היראה היא במלכות, פי מלכות היא מקור היראה, כמו שאמרו (אבות פרק ג): 'אלמלא מוראה של מלכות'. ואזי נתעורר היראה של החכם שחדש זה החדוש, פי הכל תלוי ביראה, פי צריך שיהיה לו יראה, כדי שיהיו דבריו נשמעין, וכדי שיתקיימו דבריו כנ"ל. ועל-כן כשחוזרים את החדוש, שאזי בא בחינת המלכות לקבל משם פרנסה, ומלכות הוא בחינת יראה כנ"ל, ועל-ידי-זה נתעורר יראה של החכם הנ"ל, על-כן נופל יראה על זה שמעין בהחדוש:

וזה פרוש: מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע שהיו באין בספינה, והיה רבי אליעזר ישן, ורבי יהושע נעור. נדעזע רבי יהושע, וננער רבי אליעזר. אמר לו: מה זה, יהושע, מפני מה נדעזעת. אמר לו: מאור גדול ראיתי בים. אמר לו: שמה עיניו של לוייתן ראית, שנאמר: עיניו כעפעפי שחר (בבא בתרא עד):

רבי אליעזר ורבי יהושע - זה בחינת בן ותלמיד. רבי אליעזר - זה בחינת בן, שהשגתו בחינת מה, בחינת: מה חמית וכו', בחינת: 'פי לא יראני האדם', בחינת: 'עין לא ראתה אלקים זולתך' וכו' כנ"ל. וזה בחינת רבי אליעזר, פי אליעזר - ראשי-תבות: עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה וכו', שזה בחינת בן כנ"ל. רבי יהושע - זה בחינת תלמיד, שהשגתו הוא בחינת 'מלא כל הארץ כבודו', בחינת: "ואראה את ה'", שזהו בחינת ההשגה של דרי מטה, שצריך לעוררם ולהקיץ, שלא יתיאשו עצמן כנ"ל, בבחינת: "הקיצו ורננו שוכני עפר", ולהראות להם פי 'מלא כל הארץ כבודו'. וזה בחינת רבי יהושע, פי יהושע הוא ראשי-תבות: "יחי מתיה נבלתי יקומו הקיצו ורננו שוכני עפר". ומטה רבנו שהוא בחינת חכם הדור, שהוא מאיר בבן ותלמיד כנ"ל, על-כן היה לו בן שהיה שמו אליעזר ותלמיד ששמו יהושע. פי אליעזר בן משה הוא בחינת רבי אליעזר הגדול הנ"ל, כמובא במדרש (במדבר, פרשה ט) על פסוק: "ישם האחד אליעזר" - האחד המיוחד. פי משה רבנו בקש על זה, שיהיה רבי אליעזר מיוצאי חלציו, ונתקיים כן:

וזה: מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע וכו'. מעשה הוא מה ש"ע, כמובא בכתבים, הינו בחינת מקיפים הנ"ל, שהם בחינת ש"ע נהורין של אור הפנים, בחינת מה כנ"ל. וזה: שהיו באין בספינה, הינו שרבי אליעזר ורבי יהושע, שהם בחינות בן ותלמיד, היו מהלכין בים החכמה, ששים מתגלין אורות המקיפים.

וזה בחינת ספינה, לשון ספון וטמון, בחינת המקיפים שהם ספונים וטמונין מעין כל, (פי הם בחינת: מה רב טובה אשר צפנת ליראיך, כנ"ל). וזה בחינת (משלי ל"א): "היתה כאניות סוחר" - לשון סחור סחור, בחינת מקיפים שהם בחינת ספינה כנ"ל:

וזה והיה רבי אליעזר ישן, ורבי יהושע נעור. פי השגת רבי אליעזר שהוא בחינת בן, הוא בחינת שנה, בחינת: 'עין לא ראתה' וכו', בחינת מה, בחינת: 'מה חמית' וכו' כנ"ל. אבל השגת רבי יהושע שהוא בחינת תלמיד, בחינת דרי מטה, הוא בחינת נעור, בחינת: "ואראה את ה'", בחינת: 'מלא כל הארץ כבודו', בחינת: הקיצו ורננו שוכני עפר. וזה: והיה רבי אליעזר ישן, ורבי יהושע נעור, כנ"ל.

נדעזע רבי יהושע, וננער רבי אליעזר. ננער רבי אליעזר - זה בחינת כלליות בן בתלמיד, פי צריך לכלל בן בתלמיד. להראות לבחינת בן בחינת ההשגה של התלמיד, כדי שיהיה לו יראה כנ"ל. וזה: וננער רבי

אֲלֵעֶזֶר, הֵינּוּ שְׂרָבִי אֲלֵעֶזֶר שֶׁהוּא בְּחִינַת בּוֹן, בְּחִינַת שְׁנָה כַּנ"ל, נִכְלָל בְּבְחִינַת תְּלָמִיד, שֶׁהַשְּׁגָתוֹ בְּחִינַת נְעוּר כַּנ"ל.

אָמַר לוֹ: מַה זֶה, יְהוֹשֻׁעַ - מַה דִּיקָא, זֶה בְּחִינַת הַשְּׁגָה שֶׁל בְּחִינַת בּוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַה כַּנ"ל. זֶה בְּחִינַת כְּלָלִיּוֹת תְּלָמִיד בְּבוֹן, כִּי הַתְּלָמִיד צָרִיךְ שִׁיְהִי נִכְלָל בְּבְחִינַת בּוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַה, כְּדֵי שִׁיְהִי לוֹ יְרָאָה כַּנ"ל. וְזֶה (דְּבָרִים י'): "מַה ה' אֱלֹקֶיךָ שׂוֹאֵל מֵעַמּוֹךָ כִּי אַם לִירָאָה". 'מַה' דִּיקָא, כִּי צָרִיךְ שִׁיְהִי נִכְלָל בְּבְחִינַת מַה, כְּדֵי שִׁיְהִי לוֹ יְרָאָה כַּנ"ל. וְזֶה: מַה זֶה, יְהוֹשֻׁעַ - הֵינּוּ שְׂרָבִי אֲלֵעֶזֶר הֵבִיא אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְבְּחִינַת הַשְּׁגָה שֶׁל מַה, כְּדֵי שִׁיְהִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּלָמִיד, נִכְלָל בְּבוֹן כַּנ"ל.

מִפְּנֵי מַה נִּזְדַּעְזַעְתָּ. אָמַר לוֹ: מָאוּר גָּדוֹל רְאִיתִי בְּיָם - שְׂרָאָה אֹר גָּדוֹל בְּיָם הַחֲכָמָה. אָמַר לוֹ: שְׂמָא עֵינָיו שָׁל לְוִיתָן רְאִיתָ וְכוּ', - לְוִיתָן זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת: "לְוִיתָן זֶה יְצִרְתָּ לְשִׁחָק בּוֹ, כָּלֵם אֱלֹהִי שְׂבִירוֹן" וְכוּ' כַּנ"ל. הֵינּוּ שֶׁהַשִּׁיב לוֹ, שְׂרָאָה עֵינָיו שָׁל לְוִיתָן. דִּהֵינּוּ מַה שֶׁבְּחִינַת מַלְכוּת מְלָקֵט וּמְקַבֵּץ כָּל הַבְּטָחוֹנוֹת שֶׁל כָּל בְּאֵי עוֹלָם, שְׂכָלֵם עֵינֵיהֶם תְּלוּיּוֹת וּמִצְפִּין עַל פְּרִנְסָה, וּמַלְכוּת, בְּחִינַת לְוִיתָן, מְקַבֵּץ כָּל אֵלוֹ הַבְּטָחוֹנוֹת וְנִכְנָס עִמָּהֶם לְיָם הַחֲכָמָה לְקַבֵּל מִשָּׁם פְּרִנְסָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִזְדַּעְזַע רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כִּי נִפְלַע עָלָיו יְרָאָה, מִחֲמַת שְׂנֵכְנֵס בְּיָם הַחֲכָמָה, שִׁשָּׁם נִתְגַּלָּה בְּחִינַת מַלְכוּת, שְׂבָא לְקַבֵּל פְּרִנְסָה, שְׂבָא בְּחִינַת עֵינָיו שָׁל לְוִיתָן כַּנ"ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה נוֹפֵל יְרָאָה, כִּי מַלְכוּת הוּא מְקוּר הִירָאָה כַּנ"ל:

וְזֶה: "וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וּפְרַעַה חֵלֶם" וְכוּ'. שְׁנַתִּים יָמִים - זֶה בְּחִינַת תְּקוּפוֹת הַיָּמִים, תְּקוּפוֹת הַשָּׁנִים הַנ"ל, שֶׁהֵם בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא; שֶׁהוּא יוֹם שְׂכָלוֹ אַרְבֵּי; שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן; שִׁשָּׁם סֹדֵר הַזְּמַנִּים הוּא בְּחִינַת מְקִיפִים כַּנ"ל; שֶׁהֵם כָּל הַתַּעֲנוּגִים וְהַשְּׂעִשׂוּעִים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא כַּנ"ל. וּפְרַעַה זֶה בְּחִינַת יוֹבֵל, כַּמּוּבָא בַּזֶּהֱר (וַיֵּצֵא דָף ר"י), דְּכָל נְהוּרִין אֲתַפְרְעִין וְאֲתַגְלָן מִנֶּה: (וְהַשְּׂאֵר לֹא בְּאֵר),

וְזֶה בְּחִינַת קְבוּרַת מִשָּׁה שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמְּקִיפִים, שֶׁהֵם טְמוּנִים מֵעֵין כָּל. וְזֶה: 'עֲלִיוֹנִים נִדְמָה לָהֶם לְמִטָּה וְתַחְתּוֹנִים נִדְמָה לָהֶם לְמַעַלָּה', הַנֵּאמָר בְּקְבוּרַת מִשָּׁה. כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (סוֹטָה י"ד), זֶה בְּחִינַת כָּל הַנ"ל, בְּחִינַת: "כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאֶרֶץ", שְׂצָרִיךְ הַצְּדִיק שֶׁזּוֹכֶה לְאֵלוֹ הַמְּקִיפִים הַנ"ל שִׁיְהִי לוֹ בְּחִינַת כָּל כַּנ"ל, לְהִרְאוֹת לְעֲלִיוֹנִים שֶׁהֵם לְמִטָּה, שְׂאֵינָם יוֹדְעִים כָּלֵל בִּידֵיעֵתוֹ יִתְבַּרְךָ, בְּחִינַת: מַה חֲמִית וְכוּ' וְלִהְפֹּךְ, תַּחְתּוֹנִים נִדְמָה לָהֶם לְמַעַלָּה, כִּי הֵם מְשִׁיגִים, 'שְׂמֵלֵא כָל הָאֶרֶץ כְּבוֹדוֹ', בְּחִינַת: "וְאִירָאָה אֶת ה'":

עוֹד יֵשׁ בְּזֶה דְּבָרִים נְעֻלְמִים הַרְבֵּה, וְלֹא בְּאֵר רַק קִצָּת, קִצָּת רְאִי-פְּרָקִים. כִּי מִשָּׁה רַבֵּנוּ הִזָּה עָנוּ (בַּמְדָּבָר י"ב), וְעַנּוּהוּ גְדוּלָה מְכֻלָּם, כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (עֲבוּדָה-זָרָה כ:). וַיֵּשׁ עוֹד צִרוּף שֶׁל חֲנֻכָּה, שֶׁהוּא מְרָמֵז בַּפְּסוּק (דְּבָרִים ל"ד): וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוֹן מָלֵא רוּחַ חֲכָמָה כִּי סָמַךְ מִשָּׁה אֶת יָדָיו עָלָיו, בְּסוֹפֵי-תִבּוֹת יֵשׁ צִרוּף חֲנוּכָּה, כִּי בְּזֶה הַפְּסוּק מְרָמֵז כָּל הַבְּחִינּוֹת שֶׁל הַמְּאָמֵר הַנ"ל: מָלֵא זֶה בְּחִינַת: וּמִלֵּא אֶת הָאֶרֶץ, הַמְּבֹאֵר לְעִיל, וְכֵן רוּחַ חֲכָמָה - כִּי סָמַךְ מִשָּׁה יָדָיו וְכוּ', כָּל זֶה מְבֹאֵר לְעִיל בַּמְּאָמֵר הַנ"ל. גַּם בְּעַנְיַן הִירָאָה; כִּי יֵשׁ חֲמִשׁ גְּבוּרוֹת שֶׁהֵם חֲמִשׁ אֵימּוֹת, שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (שִׁבְתָּ ע"ז), וַיֵּשׁ אֶלְף וְאַרְבַּע מֵאוֹת וְחֲמִשׁ גְּבוּרָאָן, הַמּוּבָא בַּזֶּהֱר הַקְּדוּשׁ (בַּמְדָּבָר, דָּף קל"ז), שֶׁנִּכְלָלִים הַגְּבוּרוֹת זֶה בְּזֶה עַד אֶלְף וְאַרְבַּע מֵאוֹת וְחֲמִשׁ. וְכָל אֵלוֹ הַדְּבָרִים לֹא בְּאֵר כָּלֵל, כִּי אֵלוֹ הַדְּבָרִים נֵאמְרוּ וְכוּ':

הַתּוֹרָה הַזֹּאת מְדַבֵּרַת מְכֻל הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת: שְׂפַע הַכְּתָר, חֲכָמָה וּבִינָה, יָדִים, גַּם יְרָאָה. גַּם אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (פְּתוּבוֹת צו): 'הַמּוֹנֵעַ הַלְכָה מִפִּי תְלָמִיד, כְּאֵלוֹ מוֹנֵעַ מִמְּנוֹ חֶסֶד, וּפְזוּרָק מִמְּנוֹ יְרֵאת-שָׂמִים'. גַּם בּוֹן וְתְלָמִיד - בּוֹן, אֵינָא בַּזֶּהֱר הַקְּדוּשׁ (יְתָרוֹ דָּף ע"ט): מַה שְּׂמוֹ, דָּא חֲכָמָה. מַה שֵּׁם בְּנוֹ דָּא תַּפְאָרַת. תְּלָמִידִים

הם למודי ה', דא נצח הוד. כל, דא יסוד, ומלכות הנ"ל. ראה היא איברים הפנימיים. ויש ספירות שמדבר מהם כמה פעמים. (אשרי אֲזַנִּים שֶׁכָּךְ שׁוֹמְעוֹת. אֲשֶׁרִי הָעַם שֶׁכָּכָה לוֹ וכו'):

ח

תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו, פי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פ"א):

א אף-על-פי שתוכחה הוא דבר גדול, ומטל על כל אחד מישראל להוכיח את חברו, כשרואה בו שאינו מתנהג כשורה, כמו שכתוב (ויקרא י"ט): "הוכח תוכיח את עמיתך", אף-על-פי-כן לאו כל אדם ראוי להוכיח. כמו שאמר רבי עקיבא (א) (ערכין טז): 'תמה אני, אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח'. ואם רבי עקיבא אמר זאת בדורו, כל-שכן בדור הזה של עכשו.

כי כשהמוכיח אינו ראוי להוכיח, אזי לא די שאינו מועיל בתוכחתו, אף גם הוא מבאיש ריח של הנשמות השומעים תוכחתו. פי על-ידי תוכחתו הוא מעורר הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שהוא מוכיחם. כמו פשמוח איזה דבר שיש לו ריח שאינו טוב, כל זמן שאין מזיזין אותו הדבר, אין מרגישין הריח רע, אבל פשמתחילין להזיז אותו הדבר, אזי מעוררין הריח רע; כמו-כן על-ידי תוכחה של מי שאינו ראוי להוכיח, על-ידי-זה מזיזין ומעוררין הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שמוכיחם, ועל-כן הוא מבאיש ריחם, ועל-ידי-זה הוא מחליש את הנשמות שלהם, ועל-ידי-זה נפסק השפע מפל העולמות, התלויים באלו הנשמות. פי עקר יניקת הנשמה הוא מהריח. כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות מ"ג): 'מנין שמברכין על הריח, שנאמר: "כל הנשמה תהלל יה"'. איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף, הוי אומר: זה הריח'. ועל-כן על-ידי זה המוכיח, שהוא מבאיש ריחם, על-ידי-זה נחלשת הנשמה, שיניקתה מהריח כנ"ל, וממילא נפסק השפע מפל העולמות התלויים בהם.

אבל כשהמוכיח ראוי להוכיח, אזי אדרבא, הוא מוסיף ונותן ריח טוב בהנשמות על-ידי תוכחתו. פי התוכחה צריכה להיות בבחינת התוכחה של משה, שהוכיח את ישראל על מעשה העגל, שעל-ידי תוכחתו נתן בהם ריח טוב, בבחינת (שיר-השירים א): "נרדי נתן ריחו", הנאמר על מעשה העגל. עזב לא נאמר, אלא נתן, כמו שפרש רש"י שם וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה, בגמרא (שבת פח): 'פי על-ידי תוכחה של משה על מעשה העגל הוסיף ונתן בהם ריח טוב, שהוא בחינת מזונא דנשמטא. פי עקר יניקת הנשמה היא מהריח כנ"ל, כי על-ידי קול המוכיח שהוא ראוי, על-ידי-זה הוא נותן ריח טוב בהנשמות, שהוא בחינת מזונא דנשמטא כנ"ל:

פי יש מזונא דנשמטא ומזונא דגופא (ב) ועל-ידי מזונא דגופא נחלש מזונא דנשמטא. פי על-ידי מזונא דגופא, דהינו על-ידי אכילה ושתיה על-ידי-זה מגדילין את בחינת עקב דסטרא-אחרא, בבחינת (תהלים מ"א): "אוכל לחמי הגדיל עלי עקב". פי על-ידי האכילה נתחזקין העקבים והרגליו, בבחינת (שבת קנד): 'דק בכפי ותשפח בנגרי'. ואז כשנתגדל, חס ושלום, עקב דסטרא-אחרא, על-ידי-זה נחלש, חס ושלום, בחינת עקב דקדשה שהוא בחינת (משלי כ"ב): "עקב ענוה יראת ה'", שהיא בחינת ריח, בבחינת (ישעיה י"א): "והריחו ביראת ה'", שהוא מזונא דנשמטא.

והתקון לזה הוא על-ידי בחינת קול, פי בחינת קול הוא משקה את הגן, שישם גדלים כל הריחות והיראות, בבחינת (בראשית ב): "ונחר יצא מעדן להשקות את הגן". נחר היוצא מעדן וכו' - זה בחינת קול, בבחינת (תהלים צ"ג): "נשאנו נהרות קולם"; וזה בחינת (בראשית ג): "את קלך שמעתי בגן ואירא". פי זה הקול משקה את הגן, שעל-ידי-זה גדלים שם כל הריחות, שהם בחינת יראה כנ"ל, שזהו בחינת מזונא

דְּנִשְׁמָתָא כַּנְל. כִּי עַל-יַדֵּי זֶה הַקּוֹל נִכְנַע בְּחִינַת עֶקֶב דְּסִטְרָא-אַחְרָא, כִּי זֶה הַקּוֹל הוּא בְּחִינַת (שָׁם כ"ז):
"הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב". וְעַל-כֵּן זָכָה יַעֲקֹב לְבְּחִינַת הָרִיחַ, בְּבְּחִינַת (שָׁם): "רָאָה רִיחַ בְּנֵי כְּרִיחַ שְׂדֵה", הַנֶּאֱמָר
בְּיַעֲקֹב, וְהוּא מְכַנֵּיעַ עֶקֶב דְּסִטְרָא-אַחְרָא, בְּבְּחִינַת (שָׁם כ"ה): "וַיָּדוּ אוֹחֲזֵת בַּעֲקֵב עֵשָׂו". וְזֶה הַקּוֹל הוּא
בְּחִינַת קוֹל הַמּוֹכִיחַ הָרְאוּי, בְּבְּחִינַת (יִשְׁעִיָּה נ"ח): "הָרֵם כְּשׁוֹפֵר קוֹלָךְ וְהִגַּד לְעַמִּי פִּשְׁעֵם" וְכו'. כִּי הַמּוֹכִיחַ
שְׂרוּצָה לְהוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלְהַגִּיד לָהֶם פִּשְׁעֵם וְחַטָּאתָם, הוּא צָרִיף לְזֶה הַקּוֹל, כִּי לֹא יִבְאִישׁ רִיחָם עַל-
יַדֵּי שְׂמֵעוֹרָר עֲווֹנוֹתֵיהֶם כַּנְל. עַל-כֵּן צָרִיף לְזֶה הַקּוֹל, כִּי עַל-יַדֵּי זֶה הַקּוֹל הוּא מוֹסִיף וְנוֹתֵן בָּהֶם רִיחַ טוֹב,
כִּי עַל-יַדֵּי זֶה הַקּוֹל גִּדְלִים כָּל הָרִיחוֹת, כִּי זֶה הַקּוֹל מְשַׁקָּה אֶת הַגֶּן וְכו' כַּנְל:

וְזֶהוּ: "הָרֵם כְּשׁוֹפֵר קוֹלָךְ" - כְּשׁוֹפֵר דִּיקָא, כִּי זֶה הַקּוֹל הַמְּשַׁקָּה אֶת הַגֶּן, שֶׁהוּא בְּחִינַת: "וְנִהַר יֵצֵא מֵעֵדֶן",
הוּא בְּחִינַת קוֹל הַגֶּן שֶׁל הַשִּׁיר שֶׁיִּתְעַר לְעֵתִיד, כְּשִׁיחֲדֵשׁ אֶת עוֹלָמוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׁיר פְּשׁוּט, כְּפּוֹל,
מְשַׁלֵּשׁ, מְרַבֵּעַ. וְזֶהוּ כְּשׁוֹפֵר - רְאֵי-שִׁי-תְבוֹת: פְּשׁוּט, כְּפּוֹל, שְׁלוּשׁ, רְבוּעַ - שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשִּׁיר שֶׁלְעֵתִיד,
שֶׁהוּא בְּחִינַת הַקּוֹל הַמְּשַׁקָּה אֶת הַגֶּן, שֶׁעַל-יַדֵּי זֶה הַקּוֹל דִּיקָא הוּא יָכוֹל לְהוֹכִיחַ. וְזֶהוּ: "הָרֵם כְּשׁוֹפֵר קוֹלָךְ"
- כְּשׁוֹפֵר דִּיקָא, כַּנְל.

וְזֶהוּ בְּחִינַת: 'מוֹשְׁכִין עֲלֵיו חוּט שֶׁל חֶסֶד', הַנֶּאֱמָר בְּמוֹכִיחַ הָרְאוּי, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה (תְּמִיד
כ"ח): 'הַמּוֹכִיחַ אֶת חֵיבְרוֹ לְשֵׁם שְׁמַיִם, מוֹשְׁכִין עֲלֵיו חוּט שֶׁל חֶסֶד', שֶׁנֶּאֱמָר: "מוֹכִיחַ אָדָם אַחֲרָי חוֹן יִמְצָא",
כִּי חוּט שֶׁל חֶסֶד זֶה בְּחִינַת שְׁנִקְלַע וְנִשְׁזָר וְנִעֲשָׂה חוּט מֵהַנִּימִין, שֶׁעַל אֱלוֹ הַנִּימִין (שְׁקוֹרִין סְטְרִינִים) יִתְנַגֵּן
הַגֶּן וְהַשִּׁיר הַזֶּה שֶׁל לְעֵתִיד, שֶׁהֵם ע"ב נִימִין כְּנֶגֶד שֵׁם י' י"ק יק"ו יקו"ק, שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׁיר פְּשׁוּט כְּפּוֹל
וְכו', כְּמוֹבָא בְּתַקּוּנֵים (תְּקוּן כ"א), שֶׁהוּא עוֹלָה כְּלוֹ ע"ב. וְעַל אֱלוֹ הַנִּימִין יִתְנַגֵּן הַשִּׁיר הַזֶּה שֶׁלְעֵתִיד כְּשִׁיחֲדֵשׁ
אֶת עוֹלָמוֹ, בְּבְּחִינַת (תְּהִלִּים פ"ט): "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה", שֶׁאֲזַ יִתְעַר שִׁיר פְּשׁוּט וְכו'. וְזֶהוּ בְּחִינַת חוּט שֶׁל חֶסֶד
הַנְּל, הַנֶּאֱמָר בְּמוֹכִיחַ הָרְאוּי, הֵינּוּ בְּחִינַת הַחוּט הַנִּעֲשָׂה מֵהַנִּימִין הַנְּל, שֶׁעֲלִיָּהֶם יִתְנַגֵּן הַשִּׁיר הַזֶּה כְּשִׁיחֲדֵשׁ
חֲדוּשׁ הָעוֹלָם, בְּחִינַת: "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה", כַּנְל. וְזֶהוּ: 'מוֹשְׁכִין עֲלֵיו חוּט שֶׁל חֶסֶד' - זֶה בְּחִינַת הַמְּשַׁקָּה,
שֶׁמוֹשְׁכִין וְפוֹשְׁטִין אֶת הַנִּימִין, כִּי לִנְגֵן עֲלֵיהֶם שִׁיר הַנְּל. נִמְצָא שֶׁעַל-יַדֵּי קוֹל הַמּוֹכִיחַ הָרְאוּי, הוּא נוֹתֵן
רִיחַ טוֹב בְּהַנְּשִׁמוֹת כַּנְל:

ב אֶף לְבוֹא לְזֶה, לְבְּחִינַת קוֹל הַנְּל, הוּא עַל-יַדֵּי תְּפִלָּה. כִּי עֶקֶר הַתְּפִלָּה הִיא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים (כְּמוֹבָא בְּפָרָק
ב' דְּאֵבוֹת), וְעֶקֶר הַרַחֲמִים תְּלוּי בְּדַעַת, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (יִשְׁעִיָּה י"א): "לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קִדְשִׁי, כִּי
מְלֵאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה' פְּמִים לַיָּם מְכֹסִים". כִּי לְעֵתִיד יִגְדַל הַדַּעַת, וְאֲזַ לֹא יִהְיֶה שׁוֹם הָזֶק וְאֶכְזָרִיּוֹת, כִּי
יִתְפַּשֵּׁט הַרַחֲמָנוּת עַל-יַדֵּי הַדַּעַת, כִּי עֶקֶר הַרַחֲמִים תְּלוּי בְּדַעַת. וְלְפַעֲמִים, כְּשֶׁהִסְטְרָא-אַחְרָא יוֹנְקֵת מִן
הַרַחֲמָנוּת, אֲזַי הֵם מְמַשְׁכִּין לְעַצְמָן הַרַחֲמָנוּת, וְאֲזַי נִתְמַעֵט הַרַחֲמָנוּת אֶצְלָנוּ. וְאֶפְלוּ מְעַט הַרַחֲמָנוּת
שֶׁנִּשְׁאָר הוּא בְּבְּחִינַת אֶכְזָרִיּוֹת, כִּי עַל-יַדֵּי שֶׁהֵם יוֹנְקִים מִן הַרַחֲמָנוּת, נִתְקַלְקַל הַרַחֲמָנוּת וְנִעֲשָׂה אֶכְזָרִיּוֹת,
כִּי "רַחֲמֵי רְשָׁעִים אֶכְזָרִי" (מְשָׁלִי י"ב). וְעַל-כֵּן גַּם מְעַט הַרַחֲמָנוּת הַנִּשְׁאָר אֶצְלָנוּ הוּא בְּבְּחִינַת אֶכְזָרִיּוֹת, כִּי
נִתְקַלְקַל עַל-יַדֵּי שֶׁהֵם יוֹנְקִים מִן הַרַחֲמָנוּת, חֵס וְשְׁלוֹם, כַּנְל.

וְזֶה בְּחִינַת (אֵיכָה ד'): "גַּם תִּנְיָם חֲלָצוּ שֵׁד" - זֶה בְּחִינַת רַחֲמָנוּת דְּסִטְרָא-אַחְרָא, בְּחִינַת: "כִּשְׁד מְשַׁדִּי" (יִשְׁעִיָּה
י"ג), כִּי שֵׁדֵי הוּא בְּחִינַת רַחֲמָנוּת דְּקִדְשָׁה, בְּבְּחִינַת (בְּרַאשִׁית מ"ג): "וְאֵל שֵׁדֵי יִתֵּן לְכֶם רַחֲמִים", שֶׁהוּא בְּחִינַת
תְּפִלָּה, שֶׁהוּא שֵׁדֵי הַמְּעַרְכוֹת. וְעַל-יַדֵּי "שֵׁד מְשַׁדִּי", בְּחִינַת רַחֲמָנוּת דְּסִטְרָא-אַחְרָא, בְּחִינַת: גַּם תִּנְיָם
חֲלָצוּ שֵׁד - עַל-יַדֵּי-זֶה: בַּת עַמִּי לְאֶכְזָר, כִּי עַל-יַדֵּי-זֶה שֶׁהֵם יוֹנְקִים מִן הַרַחֲמָנוּת, עַל-יַדֵּי-זֶה גַּם מְעַט
הַרַחֲמָנוּת הַנִּשְׁאָר אֶצְלָנוּ נִכְפָּם וְנִעֲשָׂה אֶכְזָרִיּוֹת כַּנְל. וְעַל-יַדֵּי-זֶה שֶׁנִּתְקַלְקַל הַרַחֲמָנוּת וְנִעֲשָׂה אֶכְזָרִיּוֹת,
נִכְפָּם הַדַּעַת, בְּבְּחִינַת 'כָּל הַכּוֹעֵס, חֲכָמָתוֹ מִסְתַּלְקֵת מִמֶּנּוּ' (פְּסָחִים סו:), וְאֲזַי נִקְטָן הַדַּעַת וְנִעֲשָׂה בְּבְּחִינַת

מחין דקטנות, ואזי הם יונקים, חס ושלום, מפגם הדעת, בבחינת (בראשית ג): "והנחש הָיָה עָרוּם". הינו דעת דסטרא-אחרא, שיונק על-ידי נפילת הדעת דקדושה, שגפגם על-ידי אכזריות וכעס פנ"ל.

ומזה בא, חס ושלום, תאנות נאוף, כי המוח הוא מחצה פרוסה בפני תאנה זו, כי אין אדם עובר עברה אלא-אם כן נכנס בו רוח-שטות' (סוטה ג) אבל כשהמוח והדעת שלם, הוא מגן בפני התאנה הזאת.

כי יש שלשה מחין, וכל אחד ואחד הוא בחינת מחצה פרוסה בפני זאת התאנה; ומאלו השלשה מחין נמשך שלשה מיני רחמנות כי יש שלשה מיני רחמנות, בבחינת מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה על פסוק (בראשית כ"א): "אם תשקר לי ולניני ולנכדי" - 'עד כאן רחמי האב על הבן' (בראשית רבה, וירא פרושה נד והובא בפרש"י שם), שהם בחינת שלשה מיני רחמנות, והם נמשכין משלשה מחין, כי 'מוח הבן - ממוח האב' (תקון י"ח):

וזה בחינת שלש תפלות ביום. כי כל תפלה ותפלה הוא בחינת מוח מיוחד מאלו השלשה מחין, שהם בחינת שלשה מיני רחמנות התלויים במוח, כי עקר התפלה היא רחמים ותחנונים פנ"ל. ועל-כן כשהדעת נפגם, חס ושלום, פנ"ל, מזה בא, חס ושלום, תאנות נאוף פנ"ל. ואזי כשגפגם הרחמנות והדעת, אזי אי אפשר להתפלל בבחינת רחמים ותחנונים, ואז התפלה בבחינת דין וכשהתפלה בבחינת דין, אז הסטרא-אחרא בולעת את התפלה, חס ושלום, כי עקר יניקת הסטרא-אחרא היא מבחינת דינים, שהם מחין דקטנות, בחינת אלקים, פידוע, ועל-כן הם נאחזין, חס ושלום, בתפלה זו שהיא בחינת דין, ובולעין אותה, חס ושלום:

ג ואז כשהתפלה בבחינת דין, אז צריכין בעל כח גדול, שיוכל להתפלל תפלה בבחינת דין. כמו פינחס בעת שקנא על מעשה זמרי, כמו שכתוב (תהלים ק"ו): "ויעמד פינחס ויפלל". ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין מד): "שעשה פלילות עם קונו" הינו תפלה בבחינת דין, כי קנא על מעשה זמרי, שהוא בחינת (איוב ל"א): "כי הוא זמה והוא עון פלילים". הינו שהוא עון שצריכין לזה תפלה בבחינת דין, שהוא בחינת פלילים, בחינת: "ויעמד פינחס ויפלל". כי כשיש פגם תאנות נאוף, חס ושלום, שאז התפלה בבחינת דין והסטרא-אחרא בולעת אותה, חס ושלום, אז צריכין בעל כח גדול, שיתפלל תפלה בבחינת דין, כמו בעת שהיה מעשה זמרי, שהצרך פינחס להתפלל תפלה בבחינת דין.

כי כשהבעל-כח מתפלל תפלה בבחינת דין, ואזי הסטרא-אחרא רוצה לבלע אותה, כי היא בולעת תמיד התפלות שהם בבחינת דין פנ"ל. ואזי כשהיא רוצה לבלע זאת התפלה של הבעל-כח שהיא בבחינת דין, אזי זאת התפלה היא עומדת בבית הבליעה שלו, בבחינת (שם מ"א): "בצוארו זלין עז"; הינו התפלה של הבעל-כח הנ"ל, שהוא בחינת מטה עז, היא עומדת לו בצוארו, בבית הבליעה שלו, ואזי הוא מכרח לתן הקאות, הינו שהסטרא-אחרא מכרח להקיא ולהוציא כל הקדשות של הדעת והרחמנות והתפלות שבלע, בבחינת (שם כ): "חיל בלע ויקאנו". ולא די שהוא מקיא ומוציא כל הקדושה שבלע, אף גם הוא מכרח להקיא ולהוציא עצמות החיות שלו ממש, בבחינת: "מבטנו יורישנו אל"; הינו שמוציא ומקיא עצמות חיותו ממש:

וזהו בחינת גרים שמתגירין, שהם היו תחלה מעצמות הסטרא-אחרא ממש, ועכשו חוזרין אל הקדושה. כי הסטרא-אחרא מכרח להקיא ולהוציא עצם חיותו ממש, שזהו בחינת גרים פנ"ל.

וזהו בחינת (תהלים ק"י): "מטה עזך ישלח ה' מציון רדה בקרב איביך". 'בקרב' דיקא, בחינת: "מבטנו יורישנו אל", כי מטה עז, הינו התפלה של הבעל-כח הנ"ל, היא יורדת בקרב ממש, כי על-ידיה הוא מוציא

ומקיא עצמות חיותו ממש, מקרבו ומבטנו, בחינת: 'מבטנו יורישנו אל', כנ"ל. וזה בחינת (שם ע"ד): "אתה פוררת בעצמך גם, שבירת ראשי תנינים על המים". כי על ידי מטה עז הנ"ל, הוא משבר ראשי תנינים על המים. הינו הסטרא אחרא והנחש, שהיתה יונקת מן הרחמנות והדעת, שהיא בחינת: "כמים לים מכסים", בחינת: "והנחש היה ערום", כנ"ל. ועל ידי מטה עז הנ"ל, הינו התפלה של הבעל-לח בחינת פינחס, על ידי זה הוא מוציא קדשת הדעת והתפלות שבלע, ומשבר ראשי תנינים על המים כנ"ל. כי התפלה של הבעל-לח, שהיא בבחינת דין, בבחינת: "ויעמד פינחס ויפלל" - היא עומדת בבית הבליעה של הנחש, ועל ידי זה הוא מקרח להקיא ולהוציא הכל כנ"ל. וזהו צרוף ויפלל - ראשי תבות: והשלך לפני פרעה יהי לתנין (שמות ז). כי צריכין להשליך מטה עז, שהיא בחינת התפלה הנ"ל, להתנין, בבחינת: "והשלך לפני פרעה יהי לתנין". שמשליכין בכונה המטה עז לפני הסטרא אחרא, כדי שיהיה להתנין, הינו כדי שבלע התנין את התפלה הזאת. כי על ידי זה מוציאין ממנו כל הקדשות שבלע, כי היא עומדת בבית הבליעה שלו כנ"ל:

וזה בחינת: "וישמע יתרו" - 'מה שמועה שמע ובא; קריעת ים סוף ומלחמת עמלק' (זבחים קטז). כי עמלק טמא את ישראל בפגם תאות נאוף, כמו שכתוב (דברים כ"ה): "אשר קרה בדרך", בחינת מקרה לילה, חס ושלו, שבא על ידי בחינת עמלק. כי עמלק יונק מבחינת הדעת, בבחינת (במדבר כ"ד): "ראשית גוים עמלק", שזה בחינת: "והנחש היה ערום" כנ"ל, שעל ידי זה בא, חס ושלו, טמאת התאוה הזאת כנ"ל, וזה בחינת מלחמת עמלק. והתקון לזה הוא בחינת קריעת ים סוף, בחינת: "אתה פוררת בעצמך גם, שבירת ראשי תנינים על המים". הינו בחינת מטה עז הנ"ל, שעל ידי זה מוציאין ממנו מימי הדעת, שבלע מן הקדשה כנ"ל. ועל ידי זה: וישמע יתרו, הינו בחינת גרים, כי על ידי מטה עז הנ"ל, שהיא בחינת קריעת ים סוף, בחינת 'אתה פוררת בעצמך גם וכי', שהיא מתקן ומכניע מלחמת עמלק כנ"ל, על ידי זה נעשין גרים, בחינת, וישמע יתרו. כי מוציאין ממנו גם עצמות חיותו שהוא בחינת גרים כנ"ל:

ד וזה בחינת רעמים. כי על ידי גרים שנעשין על ידי מטה עז הנ"ל, על ידי שהסטרא אחרא מכרחת להחזיר כל הקדשה שבלעה, עם עצמות חיותה כנ"ל, על ידי זה נתרבה ונתגדל כבודו יתברך בבחינת (תהלים צ"ו): "הבו לה' משפחות עמים, הבו לה' כבוד ועז". וזה בחינת רעמים, בבחינת (שם כ"ט): "אל הכבוד הרעים, ה' על מים רבים". 'מים רבים', זה בחינת מימי הדעת, בחינת (ישעיה י"א): "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", הינו בחינת מימי הדעת, שיוצאין מן הסטרא אחרא וחוזרין אל הקדשה, שעל ידי זה נעשין גרים, ונתגדל כבודו יתברך, שזהו בחינת רעמים, בחינת: "אל הכבוד הרעים". כי הרעש והפרסום שנתפרסם כבודו יתברך על ידי הגרים, זה בחינת רעמים, שהם קול רעש גדול. כי אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות נט): 'מאי רעמים, ענני דשפכי מיא להדדי'. 'ענני דשפכי מיא', זה בחינת הסטרא אחרא, שהיא בחינת (איכה ג): "סלת בענן לך מעבר תפלה". הינו הקלפות המעפבים את התפלה - כשחוזרים ושופכים מימי הדעת שבלעו, זה בחינת: 'ענני דשפכי מיא' ואז נתגלה כבודו יתברך, בבחינת: "וכבוד ה' נראה בענן" (שמות ט"ז), וזהו בחינת רעמים כנ"ל. ועל כן צרוף גרים הוא ראשי תבות: "רעם גבורתו מי יתבונן" (איוב כ"ו), כי גרים הם בבחינת רעמים כנ"ל:

ה ועל ידי התגלות הכבוד, על ידי זה בא התפשטות הנבואה. כי הנבואה באה מבחינת שרשי נפשות ישראל, שהם בחינת שבועים נפש, בבחינת (דברים י): "בשבועים נפש ירדו אבותיך" - ראשי תבות נביא. ושרש הנפשות הוא בחינת כבוד, בבחינת (בראשית מ"ט): "בסדם אל תבא נפשי, ובקהלם אל תחד כבדי". ועל כן על ידי התגלות הכבוד שהוא בחינת שרש הנפשות, על ידי זה בא התפשטות הנבואה.

וְזֶה בְּחִינַת (שְׁבַת צב): 'אֵין הַנְּבוּאָה שׁוֹרָה אֶלָּא עַל 'חֶכֶם', 'גְּבוּר' וְעֶשֶׂיר'; כִּי כָל בְּחִינּוֹת אֵלוּ הֵם בְּבְחִינַת כְּבוֹד, שְׁמִשְׁם נְמִשָּׁף הַנְּבוּאָה. חֶכֶם - בְּבְחִינַת (מְשָׁלֵי ג): "כְּבוֹד חֶכְמִים יִנְחֻלוּ". גְּבוּר - בְּבְחִינַת (תְּהִלִּים כ"ד): "מִי זֶה מְלַךְ הַכְּבוֹד, ה' עֲזָז וְגְבוּר". עֶשֶׂיר - בְּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית ל"א): "וַיִּמְאַשֶּׁר לְאַבְרָהָם עֶשְׂרֵה אֶת כָּל הַכְּבוֹד הַזֶּה".

וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵכּוֹת ג): 'אֵוִי לִי שֶׁחֲרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי, וְשִׁרְפֹתִי אֶת הַיְכָלִי, וְהִגְלִיתִי אֶת בְּנֵי לְבִין אֲמוֹת הָעוֹלָם'. 'הַחֲרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי' - זֶה בְּחִינַת פָּגַם הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִשְׁעִיָּה נ"ו): "כִּי בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה". 'וְשִׁרְפֹתִי אֶת הַיְכָלִי' - זֶה בְּחִינַת פָּגַם הַכְּבוֹד, בְּחִינַת (תְּהִלִּים כ"ט): "וְהִיכַלְוּ כָּלוּ אוֹמֵר כְּבוֹד". 'וְהִגְלִיתִי אֶת בְּנֵי' - זֶה בְּחִינַת בְּטוּל הַנְּבוּאָה שֶׁבָּאָה מִנְּפִשׁוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת: "בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרַיִם". כִּי גִלוּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הוּא בְּחִינַת בְּטוּל הַנְּבוּאָה, שֶׁבָּאָה מִנְּפִשׁוֹתֵם כַּנִּל:

וְזֶה בְּחִינַת רְפוּאָה, כִּי כָל בְּחִינּוֹת הַנִּל הֵם בְּחִינַת רְפוּאָה. כִּי הַתְּגִלוֹת הַכְּבוֹד הַנִּל זֶה בְּחִינַת זְרִיחַת הַשְּׁמֶשׁ, בְּבְחִינַת (יִשְׁעִיָּה ס): "וְכְבוֹד ה' עָלֶיךָ זָרַח"; וְעַל־יְדֵי זְרִיחַת הַשְּׁמֶשׁ בָּא רְפוּאָה. כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָּה (בְּבֵא בְּתָרָא טז): 'אֲדֹלֵי יוֹמָא אֲדֹלֵי קִצְיָרִי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מְלָאכֵי ג): "וְזָרַח לָכֶם יְרֵאֵי שְׁמֵי שְׁמֶשׁ צִדְקָה וּמְרִפָּא". כִּי רוּחַ נְבוּאָה שֶׁנִּתְפָּשֵׁט עַל־יְדֵי הַתְּגִלוֹת הַכְּבוֹד, זֶה בְּחִינַת הַרְפוּאָה הַבָּאָה עַל־יְדֵי זְרִיחַת הַשְּׁמֶשׁ, בְּבְחִינַת (מְשָׁלֵי י"ח): "רוּחַ אִישׁ יְכַלְכֵּל מַחְלָהּ". וְעַקֵּר הַתְּגִלוֹת הַכְּבוֹד הוּא עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה הַנִּל, שְׁעַל־יְדֵה הָעֵנָנִים, שֶׁהֵם הַסְּטָרָא־אֲחֵרָא וְהַקְּלָפוֹת, כָּלִים וְהוֹלְכִים, וְאֵז נַעֲשִׂין גָּרִים, וְנִתְגַּלָּה הַכְּבוֹד כַּנִּל.

וְזֶה בְּחִינַת סְלִיחַת הָעוֹוֹן, שֶׁבָּא עַל־יְדֵי רַבּוּי הַתְּפִלוֹת, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה הַשְּׁמֶשׁ זוֹרַחַת, שְׁעַל־יְדֵה בָּא רְפוּאָה. כִּי הָעוֹוֹן הוּא בְּחִינַת עֲנָן, שְׁמַחְשִׁיף אוֹר הַשְּׁמֶשׁ. כִּי טַבַּע הָעוֹוֹנוֹת הֵם בְּחִינַת חֲשֵׁף, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִשְׁעִיָּה כ"ט): "וְהָיָה בְּמַחְשֵׁף מַעֲשֵׂיהֶם"; וְזֶה בְּחִינַת הַחֹלְאָת, כִּי עֵקֶר הַחֹלְאָת בָּאָה מֵעוֹוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָּה (שְׁבַת נה): 'אֵין יְסוּרִין בְּלֹא עוֹן', שְׁנֹאֲמַר: "וּפְקֹדֹתַי בְּשִׁבְט פִּשְׁעֵם וּבִגְעֵים עוֹנֵם"; כִּי הָעוֹוֹנוֹת הֵם בְּחִינַת עֲנָנִים, שְׁמַחְשִׁיכִים אוֹר הַשְּׁמֶשׁ, שְׁעַל־יְדֵה הַרְפוּאָה. וְעַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה נִתְפָּרִין הָעוֹוֹנוֹת, כִּי הַתְּפִלָּה מְכַפֶּרֶת, כִּי הִיא בְּמִקּוֹם קָרְבָן (ג), כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִשְׁעִיָּה נ"ו): "וְהִבִּיאֹתִים אֶל הַר קֹדֶשׁ, וְשִׁמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי, עוֹלוֹתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם". וְכִשְׁנִיתֵנוֹתֵנוֹת, זֶה בְּחִינַת שְׁהֵעֲנָנִים כָּלִים וְהוֹלְכִים, בְּבְחִינַת (שָׁם מ"ד): "מַחֲתִי כַעֲב פִּשְׁעֵיךָ וְכַעֲנֵן חַטָּאתֶיךָ" וְכוּ' וְאֵזִי הוּא בְּחִינַת זְרִיחַת הַשְּׁמֶשׁ, שְׁמִשְׁם הַרְפוּאָה, כִּי עֵקֶר הַחֹלְאָת הִיא בְּחִינַת הָעוֹוֹן שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲנָן וְחֲשֵׁף, שְׁמַחְשִׁיף אוֹר הַשְּׁמֶשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת רְפוּאָה; וְכִשְׁנִיתֵנוֹתֵנוֹת הָעוֹוֹן, הוּא בְּחִינַת שְׁהֵעֲנֵן כָּלָה, וְאֵז הַשְּׁמֶשׁ זוֹרַחַת, וְאֵזִי בָּא רְפוּאָה כַּנִּל. וְכָל זֶה בָּא עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא מְכַפֶּרֶת עוֹוֹנוֹת כַּנִּל.

וְעַקֵּר הַתְּפִלָּה, שְׁעַל־יְדֵה נְסִלַח הָעוֹוֹן וְנִצּוּלִין מֵהַחֹלְאָת, הוּא בָּא עַל־יְדֵי שְׁנִיתוֹסָף שְׁכֹן מִיִּשְׂרָאֵל. כִּי כָל מַה שְׁנִיתוֹסָף שְׁכֹן מִיִּשְׂרָאֵל, נִתְרַבֵּה וְנִתְגַּדֵּל הַתְּפִלָּה בְּמֵאֵד מְאֵד. וְזֶה בְּחִינַת הַקְּבוּץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כִּי כָל מַה שְׁנִיתֵנוֹתֵנוֹת וְנִתְרַבֵּין בִּיּוֹתֵר נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד, נִתְרַבֵּה וְנִתְגַּדֵּל בִּיּוֹתֵר מְאֵד מְאֵד בֵּית הַתְּפִלָּה. כִּי שְׁלֹשׁ אֲבָנִים בּוֹנוֹת שֶׁשָּׂה בְּתִים, אֲרִבַּע אֲבָנִים בּוֹנוֹת עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתִים, חֲמֵשׁ - מֵאָה וְעֶשְׂרִים בְּתִים וְכוּ', עַד שֶׁאֵין הַפָּה יְכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לְחַשֵּׁב, כְּדֹאִיתָא בְּסִפְרֵי יְצִירָה. נִמְצָא שֶׁכָּל מַה שְׁנִיתוֹסָף אָבֹן אַחַת, נִתְרַבֵּין הַבְּתִים בִּיּוֹתֵר מְאֵד מְאֵד בְּכִפְלֵי כִפְלֵים כַּנִּל. וְהַנְּפִשׁוֹת הֵם בְּחִינַת אֲבָנִים, בְּבְחִינַת (אֵיכָה ד): "תִּשְׁתַּפְּכֵנָּה אֲבָנֵי קֹדֶשׁ" וְכוּ', וְהַבְּתִים זֶה בְּחִינַת: "כִּי בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה". נִמְצָא שֶׁכָּל מַה שְׁנִיתוֹסָף וְנִתְרַבֵּה נֶפֶשׁ אַחַת לְהַקְּבוּץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, נִתְרַבֵּה וְנִתְגַּדֵּל מְאֵד בֵּית הַתְּפִלָּה, כִּי עֲכָשׁוּ, כִּשְׁנִיתוֹסָף עוֹד נֶפֶשׁ אַחַד לְהַקְּבוּץ, נַעֲשִׂין צְרוּפִים אַחֲרֵים חֲדָשִׁים הַרְבֵּה מְאֵד מְאֵד, כִּפְלֵי כִפְלֵים כְּמֵה וְכְמֵה פְּעָמִים כַּנִּל. וְעַל־כֵּן כִּשְׁנִיתוֹסָף שְׁכֹן

מישראל, כגון במקום שדרים שם יהודים, כשנתוסף עליהם עוד שכן מישראל, אזי נתרבה ונתגדל התפלה במאד מאד, כי נתוסף נפש אחת להקבוצ כנ"ל. ועל ידי רבוי התפלה, על ידי זה סליחת העוון, שהוא בחינת רפואה כנ"ל.

וזה בחינת (ישעיה ל"ג) ובל יאמר שכן חליתי, כי על ידי שנתוסף שכן, על ידי זה נצולין מהחולאת כנ"ל, כי העם הישב בה נשוא עוון - כי על ידי השכן נתרבה התפלה, ואזי הוא בחינת נשיאות עון כנ"ל, ועל ידי זה בא רפואה, ונתבטל החולאת כנ"ל:

[ודע, שלפעמים הוא בחינת נשא עון על ידי הקבוצ כנ"ל, ולפעמים הוא בחינת, חס ושלום (שם נ"ג): "אכן חלינו הוא נשא"; כי כשאין בני הקבוצ זכאים, אזי אין זוכים לבחינת נשא עון, ואז הצדיק מכרח לקבל על עצמו יסורין בשביל ישראל. ואין נצולים מחולאת - רק העולם, אבל לא הצדיק, חס ושלום, כי הוא מקבל יסורים בשביל ישראל, בחינת: אכן חלינו וכו'; אבל כשהם זכאים ונתפלתם הגונה, אזי הוא בחינת: "העם הישב בה נשוא עון", ואז נצול גם הצדיק מחולאת, בבחינת: "ובל יאמר שכן חליתי, העם היושב בה נשא עון", כנ"ל]:

ז ועל ידי התפשטות הנבואה על ידי זה נתברר ונתתקן בחינת כח המדמה, בבחינת (הושע י"ב): "וביד הנביאים אדמה" כי עקר תקון וברור המדמה הוא פשה הוא ביד הנביאים, וכשנתתקן המדמה, על ידי זה נתתקן האמונה האמתית דקדושה, ונתבטל אמונות כזביות. כי עקר האמונה תלויה בכח המדמה. כי בפה שהשכל מבין אין שיה אמונה. ועקר אמונה היא רק במקום שהשכל נפסק, ואינו מבין הדבר בשכלו, שם צריכין אמונה, וכשאינו מבין הדבר בשכלו, אזי נשאר רק בבחינת כח המדמה, ושם צריכין אמונה.

נמצא שעקר האמונה היא בבחינת המדמה, ועל כן על ידי התפשטות הנבואה שעל ידי זה נתברר ונתתקן המדמה, על ידי זה נתתקן האמונה האמתית דקדושה כנ"ל. כי יש עשרה מדרגות בנבואה (ד) והם כנגד עשרת הדברות, שהם בחינת עשרה מדרגות של נבואה. כמו שכתוב (דברים ה): "פנים בפנים דבר ה' עמכם". 'דבר ה' - זו נבואה, כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת קלח:). ועל כן על ידי נבואה שהיא בחינת עשרה מדרגות, בחינת עשרת הדברות, זוכין לאמונה בהשם: יתברך; להאמין שהכל ברא ה' בעשרה מאמרות. נמצא שעקר תקון האמונה הקדושה היא על ידי בחינת רוח נבואה:

ח ועל כן צריכין לחפש ולבקש מאד אחרי מנהיג אמתית להתקרב אליו. כי כל מנהיג ומנהיג יש לו בחינת רוח נבואה, וגם עכשו, שבטלה הנבואה, אף על פי כן בהכרח שיהיה להמנהיג בחינת (במדבר י"ד): "רוח אחרת", מה שאין נמצא בשאר ההמון, שעל ידי זה זכה להיות מנהיג. כי בלא זה, מפני מה יזפה זה דיקא להיות מנהיג ולא אחר. אך באמת כל מנהיג ומנהיג של ישראל יש לו בחינת רוח אחרת. כי המנהיג הוא בחינת (במדבר כ"ז): "איש אשר רוח בו, אשר יוציאם ואשר יביאם", כי המנהיג המוציא והמביא את ישראל, בודאי יש לו בחינת רוח אחרת, אשר מחמת זה נעשה הוא דיקא מנהיג לישראל. וזה הרוח אחרת שיש להמנהיג הוא בחינת רוח הקדוש, רוח נבואה. אף על פי שעכשו אין נמצא רוח נבואה, רוח הקדוש ממש, אף על פי כן בודאי יש לו בחינת רוח אחרת, הנמשך מן הקדושה, מה שאין נמצא בשאר ההמון, שזהו גם כן בחינת רוח הקדוש. אף על פי שאינו רוח הקדוש ממש לידע עתידות, אף על פי כן הוא בבחינת רוח הקדוש, רוח נבואה.

ועל ידי בחינת הרוח הקדוש שיש להמנהיג האמתית שהוא בחינת רוח נבואה, על ידי זה כל המתקורבים אליו - נתחזק ונתתקן אצלם האמונה האמתית דקדושה. כי כל מי שזוכה להתקרב למנהיג האמתית, על ידי התקורבותו אליו נתתקן ונתברר אצלו בחינת המדמה, על ידי בחינת הרוח נבואה של המנהיג. כי עקר

תקונו המדמה הוא על-ידי בחינת רוח-נבואה כנ"ל, ועל-ידי תקונו המדמה נתתקו ונתברר האמונה הקדושה כנ"ל. על-כן כל המתקרב למנהיג אמתי, זוכין לאמונה ישירה דקדושה:

אבל באמת צריכין לחפש ולבקש מאד מאד אחר מנהיג אמתי כזה, וצריף לבקש מאד מהשם יתברך, שיצפה להתקרב למנהיג אמתי, כדי שיצפה לאמונה אמיתית בשלמות. פי כשמתקרבין, חס ושלום, למנהיג של שקר, על-ידי זה באין, חס ושלום, לאמונות כזביות. פי מנהיג של שקר הוא בחינת נביא השקר, בחינת (מלכים א כ"ב): "רוח שקר"; ועל-ידי זה אדרבא, נתקלקל המדמה, ובאים לאמונות כזביות. פי עקר תקונו האמונה היא על-ידי בחינת רוח-נבואה שיש להמנהיג האמתי, שעל-ידי זה נתברר המדמה, ועל-ידי זה נתתקו האמונה כנ"ל.

אבל בלא בחינת נבואה אין המדמה ברור ומתקו, ואזי המדמה מערב ומבלבל את האדם באמונות כזביות. וזה בחינת זהמת הנפש. פי ערוב ובלבול המדמה, שמערב ומבלבל באמונות כזביות, זה בחינת זהמת הנפש. פי כל המנחשים והקוסמים, כלם הם על-ידי כח המדמה שאינו מברר ומתקו, שמערב ומבלבל אותם באמונות כזביות של שטות ושקר שהם זהמת הנפש. ועל-כן 'ישאל שעמדו על הר סיני - פסקה זהמתו' (שבת קמו), פי שם זכו כלם לנבואה, על-ידי משה רבנו, רבן של כל הנביאים, שהיה מנהיג האמתי שלהם. ועל-ידי זה נתברר ונתתקו המדמה אצלם, וזכו לאמונה שלמה בה'. ועל-כן פסקה זהמתו, זהמת הנפש, שהוא אמונות כזביות, פי זכו לשלמות אמונה הישירה דקדושה על-ידי ברור המדמה, שזכו על-ידי רוח-נבואה כנ"ל.

וזה בחינת ה'השש' הנאמר במעשה בראשית. כמו שכתוב: "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי", ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת פח), שכל העולם היה תלוי עד ששה בסיון, שקבלו ישראל את התורה. פי עקר חדוש העולם, דהינו לידע שהעולם מחדש והשם יתברך ברא את העולם ברצונו, הוא תלוי באמונה. פי על-ידי שכל אי אפטר להבין חדוש העולם, ועל-כן האפיקורסים כופרים בזה, מחמת שאי אפטר להבין זאת בשכל. פי עקר חדוש העולם הוא רק על-ידי אמונה, פי אנו מאמינים בה' שהוא יתברך ברא את העולם מחדש. פי באמת חדוש העולם היה על-ידי בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים ל"ג): "וכל מעשהו באמונה". נמצא שעקר חדוש העולם תלוי באמונה. ועל-כן היה העולם תלוי עד קבלת התורה, פי אז זכו לאמונה שלמה על-ידי רוח-נבואה כנ"ל, ועל-כן אז דיקא נתגלה חדוש העולם, פי עקר חדוש העולם תלוי באמונה כנ"ל:

ט ועל-ידי אמונה יהיה חדוש העולם לעתיד. פי התקבצות החסדים - שעל-ידם יהיה חדוש העולם, בבחינות (תהלים פ"ט): "פי אמרתי עולם חסד יבנה", הוא על-ידי אמונה, בבחינת (שם צ"ב): "להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות". 'אמונתך בלילות' - זה בחינת האמונה, שהיא תלויה בכלח המדמה שהוא בחינת לילה, בחינת חלום לילה (ה) שבא על-ידי המדמה. ועל-ידי זה: 'להגיד בבקר חסדך', הינו בחינת חסד הנ"ל, שעל-ידו יהיה חדוש העולם לעתיד כנ"ל. וזה בחינת (איכה ג): "חדשים לבקרים רבה אמונתך". 'רבה אמונתך' - הינו אמונה, על-ידי זה יהיה חדוש העולם, בחינת: חדשים לבקרים, בחינת: "להגיד בבקר חסדך" וכו' כנ"ל:

י וכשיהיה חדוש העולם לעתיד, אז יתנהג העולם על-ידי נפלאות, הינו על-ידי השגחה לבד שהיא בחינת נפלאות, שלא כדרך הטבע. פי חדוש העולם לעתיד הוא בבחינת ארץ-ישראל, פי עקר ארץ-ישראל הוא על-ידי בחינת (תהלים קי"א): "כח מעשיו הגיד לעמו" וכו'. כמו שפרש רש"י על פסוק: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", ופרש רש"י: 'שבשביל זה פתח בבראשית, משום "כח מעשיו הגיד

לעמו לתת להם נחלת גוים", כְּדִי שֶׁלֹא יֵאמְרוּ הָאֲמוֹת הָעוֹלָם: לִסְטִים־אַתֶּם וְכוּ', עַל־כֵּן פָּתַח בְּבִרְאשִׁית, כִּי הוּא יִתְבַרֵךְ בְּרָאָה וְכוּ'. נִמְצָא שֶׁעֵקֶר אֲרָץ־יִשְׂרָאֵל הוּא עַל־יְדֵי 'כַּח מַעֲשֵׂי', עַל־יְדֵי שִׁיְדוּעֵין שֶׁהֵשִׁיחַ יִתְבַרֵךְ בְּרָא אֶת הָעוֹלָם.

וְלַעֲתִיד יִחַדֵּשׁ הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ בְּבַחֲנֵיהָ זוּ שֶׁל אֲרָץ־יִשְׂרָאֵל, כִּי אֵז תִּגְלָה שֶׁהֵשִׁיחַ יִתְבַרֵךְ בְּרָא הַכֹּל, וְאֵז יִחַדֵּשׁ כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ בְּבַחֲנֵי אֲרָץ־יִשְׂרָאֵל. וְעֵקֶר קִדְשֵׁי אֲרָץ־יִשְׂרָאֵל הוּא, שֶׁשָּׁם הוּא הַשְּׂגָחָתוֹ יִתְבַרֵךְ תָּמִיד, בְּבַחֲנֵי (דְּבָרִים י"א): "תָּמִיד יַעֲנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּהַ מְרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה"; וְלַעֲתִיד, שֶׁיִּחַדֵּשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ בְּבַחֲנֵי אֲרָץ־יִשְׂרָאֵל כִּי, אֵז יִתְנַהֵג כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ עַל־יְדֵי הַשְּׂגָחָה לְבַד, כְּמוֹ אֲרָץ־יִשְׂרָאֵל, וְאֵז יִתְבַטֵּל הַטְּבַע לְגַמְרֵי, וְיִתְנַהֵג הָעוֹלָם עַל־יְדֵי הַשְּׂגָחָה לְבַד, שֶׁהוּא בְּחִינַת נִפְלְאוֹת, שֶׁלֹּא כְּדָרְךָ הַטְּבַע. וְאֵז יִתְעַר שִׁיר חֲדָשׁ, בְּחִינַת (תְּהִלִּים צ"ח): "שִׁירֵנוּ לַה' שִׁיר חֲדָשׁ, כִּי נִפְלְאוֹת עָשָׂה"; הֵינּוּ הַשִּׁיר שֶׁיִּתְעַר לַעֲתִיד, שֶׁהוּא נִגּוֹן שֶׁל הַשְּׂגָחָה, בְּחִינַת נִפְלְאוֹת, כִּי אֵז יִתְנַהֵג הָעוֹלָם עַל־יְדֵי הַשְּׂגָחָה וְנִפְלְאוֹת.

כִּי יֵשׁ נִגּוֹן שֶׁל בְּחִינַת דָּרְךָ הַטְּבַע, וְזֶה בְּחִינַת (שָׁם י"ט): "הַשְּׂמִים מְסֻפְּרִים כְּבוֹד אֵל, וּמַעֲשֵׂי יְדֵי מַגִּיד הַרְקִיעַ", שֶׁהוּא בְּחִינַת הַנִּגּוֹן וְהַשִּׁיר שֶׁל דָּרְךָ הַטְּבַע, שֶׁל תְּכוּנֹת הַשְּׂמִים. הֵינּוּ בְּחִינַת הַשִּׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁמְשַׁבְּחִין לְהֵשִׁיחַ יִתְבַרֵךְ עַל הַהִנְהָגָה שֶׁל עֲכָשׁוֹ, שֶׁמְנַהֵג הָעוֹלָם בְּדָרְךָ הַטְּבַע. אֲבָל לַעֲתִיד יִתְעַר שִׁיר חֲדָשׁ שֶׁל בְּחִינַת נִפְלְאוֹת, בְּחִינַת הַשְּׂגָחָה, כִּי אֵז יִהְיֶה הַהִנְהָגָה עַל־יְדֵי הַשְּׂגָחָה לְבַד. וְשִׁיר הַחֲדָשׁ הַזֶּה שֶׁיִּתְעַר לַעֲתִיד, הוּא בְּחִינַת שִׁיר פְּשׁוּט, כְּפוּל, מְשֻׁלָּשׁ, מְרֻבֵּעַ, שְׁעוּלָה ע"ב, בְּחִינַת חֶסֶד, שֶׁעַל־יְדוֹ יִהְיֶה חֲדוּשׁ הָעוֹלָם לַעֲתִיד, בְּחִינַת: "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה". וְשִׁיר הַזֶּה הוּא בְּחִינַת קוֹל הַנִּ"ל, שֶׁהוּא מְשַׁקָּה אֶת הַגּוֹן, שֶׁעַל־יְדֵי קוֹל הַזֶּה יְכוּלִין לְהוֹכִיחַ, בְּבַחֲנֵי: "הֵרַם כְּשׁוֹפֵר קוֹלְךָ וְהִגַּד" וְכוּ', כִּי לְבַד.

נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי תִפְלָה זֹכִיךְ לְבַחֲנֵי הַנִּ"ל, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בָּאִין לְבַחֲנֵי קוֹל הַנִּ"ל, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יְכוּלִין לְהוֹכִיחַ כִּי לְבַד. כִּי עַל־יְדֵי תִפְלָה הַנִּ"ל נַעֲשִׂין גְּרִים, וְנִתְגַּלָּה הַכְּבוֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְפָּשֵׁט הַנְּבוּאָה. וְעַל־יְדֵי נְבוּאָה זֹכִיךְ לְאַמּוּנָה, וְעַל־יְדֵי אַמּוּנָה יִהְיֶה חֲדוּשׁ הָעוֹלָם לַעֲתִיד. וְחֲדוּשׁ הָעוֹלָם הוּא בְּבַחֲנֵי אֲרָץ־יִשְׂרָאֵל, הֵינּוּ בְּבַחֲנֵי הַשְּׂגָחָה כְּמוֹ אֲרָץ־יִשְׂרָאֵל, וְאֵז יִתְעַר הַשִּׁיר שֶׁל הַשְּׂגָחָה וְנִפְלְאוֹת, וְשִׁיר הַזֶּה הוּא בְּחִינַת קוֹל הַנִּ"ל:

וְזֶה בְּחִינַת: "וַיִּרְא מְנַחָה כִּי טוֹב וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נַעֲמָה, וַיֵּט שִׁכְמוֹ לְסִבְל, וַיְהִי לְמַס עֹבֵד" (בְּרֵאשִׁית מ"ט). מְנַחָה - זֶה בְּחִינַת נְבוּאָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּבְרִיךְ בֶּן נִרְיָה (יְרֵמְיָה מ"ה): "וּמְנַחָה לֹא מִצְאֵתִי" - זֶה נְבוּאָה, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנֶם לְבִרְכָה (מְכִילֵת פְּרֻשֵׁת בֵּא וְהוּבֵא בְּפִרְשׁ"י שָׁם). וְאֶת הָאָרֶץ - הֵינּוּ אֲרָץ־יִשְׂרָאֵל. וַיֵּט שִׁכְמוֹ לְסִבְל - זֶה בְּחִינַת נִגּוֹן, בְּחִינַת שִׁיר חֲדָשׁ הַנִּ"ל, בְּחִינַת: "בְּפִתְחֵי יִשְׂרָאֵל" וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנֶם לְבִרְכָה (עֵרְכִין יא): 'אֵין יִשְׂרָאֵל אֶלָּא לְשׁוֹן שִׁירָה', שֶׁנֶּאֱמַר: "שְׂאוּ זְמֵרָה וְתִנְנוּ תִּפְ" וְעַל־יְדֵי הַנִּגּוֹן, בְּחִינַת שִׁיר חֲדָשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְתַקֵּן הָרִיחַ כִּי לְבַד, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְשִׁיחַ, בְּחִינַת (אֵיכָה ד): "רוּחַ אֶפְיֵנוּ מְשִׁיחַ ה'". וְזֶהוּ: וַיְהִי לְמַס עֹבֵד - זֶה בְּחִינַת מְשִׁיחַ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (רוּת ד): "בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית לָךְ גֹּאֵל וְכוּ' וַתִּקְרָאנָה שְׁמוֹ עֹבֵד". וְזֶה בְּחִינַת לְמַס - בְּחִינַת מְסֻמוֹס, שֶׁמְמַסְמִסִּין בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ רִיחַ, כְּדִי שֶׁיִּהְיֶה הָרִיחַ נוֹדֵף. כִּי עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַנִּ"ל נִתְתַקֵּן הָרִיחַ, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְשִׁיחַ כִּי לְבַד:

יֵא וְזֶה בְּחִינַת רֵאשׁ־הַשָּׁנָה, כִּי בְּרֵאשׁ־הַשָּׁנָה אֵז הַתִּפְלָה בְּבַחֲנֵי דִין וּמְשַׁפֵּט, כִּי "הַמְשַׁפֵּט לְאֵלֶּקִים הוּא" (ו), וְעַל־יְדֵי־זֶה מוֹצִיאִין כָּל הַחַיּוֹת שֶׁל הַסְטֵרָא־אֲחֵרָא, שֶׁיִּנְק מִדַּעַת וּמִתְפַּלּוֹת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים פ"א): "כִּי חֵק לְיִשְׂרָאֵל הוּא, מְשַׁפֵּט לְאֵלֶּקִי יַעֲקֹב". 'חֵק לְשָׂנְאָ דְּמִזְנָא', כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנֶם לְבִרְכָה עַל פְּסוּק זֶה (בִּיצָה טז), הֵינּוּ שְׂמוֹצִיאִין כָּל הַמְזוֹן וְהַחַיּוֹת מֵהַסְטֵרָא־אֲחֵרָא, כִּי הוּא מְכַרְח לְהוֹצִיא וּלְהַקִּיא

הכל על-ידי בְּחִינַת 'מִשְׁפָּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב', הֵינּוּ עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּבִחִינַת דִּין וּמִשְׁפָּט, שֶׁהִיא בְּבִחִינַת מִטָּה עַז, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְקִיָּא כָּל הַקְּדוּשָׁה, שֶׁבְּלַע מִן הַדַּעַת וּמִתְּפִלוֹת יִשְׂרָאֵל כִּנְ"ל. וְזֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, בְּחִינַת: "אַתָּה פּוֹרְרָת בְּעֶזְרָךְ יָם, שִׁבְרָתָהּ רְאִישֵׁי תַנּוּגִים עַל הַמַּיִם" (תְּהִלִּים ע"ד), יָם שִׁבְרָתָהּ רְאִישֵׁי תַנּוּגִים - רְאִישֵׁי-תַבּוֹת הוּא צְרוּף תְּשׁוּבָה.

וְאֵז, כְּשֶׁמִּחְזֵיר קְדוּשַׁת הַדַּעַת שֶׁבְּלַע, אֵז הַדַּעַת וְהַמּוֹחַ בְּשִׁלְמוֹת. וְזֶהוּ בְּחִינַת רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה; רֵאשִׁי דִּיקָא, בְּחִינַת תְּקוּן הָרֵאשִׁי וְהַמּוֹחַ עַל-יְדֵי מִטָּה עַז הַנִּי. וְכִשְׁמוּצֵיָאִין מֵהַסְטֵרָא-אַחֲרָא מַה שֶׁבְּלַע, אֵז מוּצֵיָאִין גַּם עֲצָמוֹת חַיּוֹתוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּרִים. וְזֶהוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, בְּחִינַת (שְׁמוֹת כ"ג): "וְאַתֶּם יִדְעַתֶּם אֶת נַפְשׁ הַגֵּר כִּי גְרִים הֵייתֶם" וְכו' - סוֹפֵי-תַבּוֹת תְּשׁוּבָה. וְעַל-יְדֵי גְרִים נִתְגַּלְגַּל הַכְּבוֹד, וְנִתְפָּשֵׁט הַנְּבוּאָה, וְנִתְתַקֵּן הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, וְנִתְבַטֵּל אֱמוּנוֹת כְּזָבוֹת

וְזֶה בְּחִינַת תְּקִיעָה, תְּרוּעָה, שְׂבָרִים. תְּקִיעָה זֶה בְּחִינַת הַתְּגַלּוֹת הַכְּבוֹד, בְּבִחִינַת (יִשְׁעִיָּה כ"ב): "וַתִּקְעֵתִי וַיִּתֵּן בְּמִקּוֹם נְאֻמָּו וְהָיָה לְכֶסֶף כְּבוֹד". תְּרוּעָה זֶה בְּחִינַת רֵיחַ-נְבוּאָה, בְּבִחִינַת (בְּמִדְבָר כ"ג): "ה' אֱלֹהֵי עַמּוֹ וְתִרְוַעַת מְלָךְ בּוֹ", וְתִרְוַמוֹ: "וְשִׁכְיִינַת מְלִיכִיחוֹן בְּהוֹן: הֵינּוּ הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה, בְּחִינַת נְבוּאָה. שְׂבָרִים זֶה בְּחִינַת בְּטוּל אֱמוּנוֹת כְּזָבוֹת, בְּבִחִינַת (שְׁמוֹת כ"ג): "שִׁבַר תְּשׁוּבָה מֵצַבְתֵּיהֶם", (כְּמוֹבָא בְּתַקּוּן י"ח וּבְתַקּוּן כ"א), הֵינּוּ בְּחִינַת בְּטוּל אֱמוּנוֹת כְּזָבוֹת וְתַקּוּן הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, בְּחִינַת (תְּהִלִּים קמ"ה): "עֵינֵי כָל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְעַל-יְדֵי אֱמוּנָה זוֹכִין לְחַדוֹשׁ הָעוֹלָם

וְזֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה. כִּי 'בְּתִשְׁרֵי נִבְרָא הָעוֹלָם' (רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה י'), וְחַדוֹשׁ הָעוֹלָם יְהִיָּה בְּבִחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת הַשְּׂגָחָה, וְזֶה בְּחִינַת רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה, בְּבִחִינַת: "תְּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֵיךָ בְּהַמְרָא שִׁית הַשָּׁנָה" וְכו'. וְאֵז יִתְעַר שִׁיר חֲדָשׁ כִּנְ"ל, וְזֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, בְּבִחִינַת (שִׁיר-הַשִּׁירִים ד'): "תְּבוֹאֵי תְשׁוּבָה מֵרֵאשִׁי אֱמָנָה":

יב וְזֶה בְּחִינַת הָרָאָה. כְּשֶׁמְזַג הָרָאָה בְּשִׁלְמוֹת, נִמְצָאִין בְּהַבְּחִינּוֹת הַנִּי, כִּי זֶה הַבְּעַל-כּוֹחַ הַנִּי, שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה בְּבִחִינַת דִּין, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה מוּצֵיָא כָּל הַקְּדוּשָׁה מֵהַסְטֵרָא-אַחֲרָא. בְּחִינַת: "וַיַּעֲמֵד פִּינְחָס וַיַּפְלֵל", הוּא בְּחִינַת 'צִיר נְאֻמָּו לְשׁוֹלְחָיו', כִּי הוּא מוֹסֵר נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל. וְזֶה בְּחִינַת הָרָאָה, בְּבִחִינַת (מִשְׁלֵי כ"ה): "כְּצִנֹּת שֶׁלֵּג בְּיוֹם קָצִיר כֵּן צִיר נְאֻמָּו לְשׁוֹלְחָיו", וְצִנָּה וְקִרְיוֹת הוּא בְּחִינַת הָרָאָה, כִּי הָרָאָה מְקַרֵּר חֲמִימוֹת הַגּוּף. כִּי 'אֱלֹמָלָא כְּנִפְיָה רָאָה דְּנִשְׁבִּין עַל לְבָא, הָוֵי לְבָא אוֹקִיד כָּל גּוּפָא' (תַּקּוּן י"ג, ט"ז כ"ז).

שְׁלִמוֹת הַדַּעַת הַנִּי הוּא בְּבִחִינַת הָרָאָה, כִּי עֵקֶר הַדַּעַת וְהַמּוֹחִין הוּא עַל-יְדֵי שְׁמִנּוּגֵי הַגּוּף. כִּי הַשֶּׁכֶל דּוֹלֵק כְּמוֹ נֵר עַל-יְדֵי שְׁמִנּוּגֵי הַגּוּף, וְהָרָאָה הִיא מַעֲלָה שְׁמִנּוּגֵי הַגּוּף אֶל הַמּוֹחַ עַל-יְדֵי הַנְּשִׁימָה שֶׁל הָרָאָה. גַּם עַל-יְדֵי הַנְּשִׁימָה נִתְקַיֵּם כָּל הַשְׁמִנּוּגֵי שֶׁל הַגּוּף, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה עֵקֶר קִיּוֹם הַשֶּׁכֶל. וְעַל-כֵּן נִקְרָאִין הַמּוֹחִין - נְשִׁימָה, בְּבִחִינַת (אִיּוֹב ל"ב): "וְנִשְׁמַת שְׁדֵי תַבִּינִם"; כִּי עֵקֶר הַמּוֹחַ וְהַדַּעַת - עַל-יְדֵי הַנְּשִׁימָה כִּנְ"ל. וְזֶה בְּחִינַת (מִשְׁלֵי כ): "נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם". כִּי הַשֶּׁכֶל הוּא נֵר דּוֹלֵק עַל-יְדֵי הַשְׁמִנּוּגֵי שֶׁבְּגוּף, שְׁמִתְקַיֵּמִין וְעוֹלִין אֶל הַמּוֹחַ עַל-יְדֵי הַנְּשִׁימָה שֶׁל הָרָאָה. נִמְצָא שֶׁעֵקֶר קִיּוֹם הַדַּעַת - עַל-יְדֵי הָרָאָה.

גְרִים הַנִּי לִזֶּה בְּחִינַת: 'הֶבֶל נָחַת הֶבֶל סֵלֶק', הַנְּאָמֵר בְּהָרָאָה, כְּמוֹבָא (בְּתַקּוּן-זָהָר, תַּקּוּן ס"ט ט"ז צו.). כִּי יֵשׁ הֶבֶלִים בְּעוֹלָם, שֶׁהֵם בְּחִינַת (יִרְמְיָה י"א): "הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַעֲתָעִים", הֵינּוּ הֶבֶלִי עוֹלָם שֶׁל שְׁטוֹת. וְכִשְׁמִקְבָּלִין אֵלָיו הֶבֶלִים וּמְכַנְיָסִין אוֹתָם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, וְנַעֲשֵׂה מֵהֶם הֶבֶלִים דְּקְדוּשָׁה, זֶה בְּחִינַת גְּרִים. כִּי מֵהֶבֶל מַעֲשֵׂה תַעֲתָעִים נַעֲשֵׂה הֶבֶל דְּקְדוּשָׁה שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה, שֶׁזֶּה הוּא בְּחִינַת גְּרִים. וְזֶה בְּחִינַת: 'הֶבֶל נָחַת הֶבֶל סֵלֶק', הַנְּאָמֵר בְּהָרָאָה, שֶׁמִּקְבָּלֵת הֶבֶל וּמוּצֵיָאָה הֶבֶל. הֵינּוּ בְּחִינַת גְּרִים הַנְּעִשִׂין עַל-יְדֵי שְׁמִקְבָּלִין הֶבֶלִים שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהֵם בְּחִינַת 'הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַעֲתָעִים', וּמַעֲלִין אוֹתוֹן לְבְּחִינַת הֶבֶל דְּקְדוּשָׁה עַל-יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה כִּנְ"ל.

התגלות הכבוד הנ"ל זה בחינת (משלי ג): "כבד את ה' מהונך" - 'אל תקרי מהונך, אלא מגרונך' (ז), והגרונ יוצא מהראה.

התפשטות הנבואה הנ"ל, זה בחינת הרוח של כנפי ראה, שהוא בחינת רוח נבואה, בחינת (שמואל ב כ"ג): "רוח ה' דבר בי".

תקון המדמה הוא בבחינת הראה, כי שנה ודמיון הוא תלוי בהראה, כי עקר שנה ודמיון הוא על-ידי קר ולח. ועל-כן בעת הגשמים אז נופל שנה על האדם, והראה היא קר ולח, שעל-ידי זה בא שנה ודמיון, הינו הדמיונות הבאין לאדם בעת השנה, שזה בחינת כח המדמה.

חדוש העולם בבחינת הראה, זה בחינת (תהלים ק"ד): "תשלח רוחך יבראו ותחדש פני אדמה", בחינת הרוח של כנפי ראה. והחדוש העולם הוא בבחינת השגחה, בחינת ארץ ישראל, וזה בחינת הראה, בבחינת מה שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (חלין מט): 'למה נקרא שמה ראה שמאירת את העינים' - זה בחינת: "תמיד עיני ה' אלקיך בה" וכו', הנאמר בארץ ישראל, שהוא בחינת השגחה פנ"ל. נגון ושיר חדש הנ"ל בבחינת הראה, זה בחינת: "קרא בגרון אל תחשה, פשפר הרם קולך". והגרונ הוא הראה פנ"ל, ושם הוא בחינת הנגון פנ"ל, שהוא בחינת פשפר וכו' פנ"ל. תקון הריח והיראה, שהוא מזונא דנשמתא, שנתתקון על-ידי פל בחינות הנ"ל, הוא בבחינת הראה, כי צרוף הראה הוא סופי תבות: ה' רעי לא אחסר (תהלים כ"ג). "ה' רעי לא אחסר", זה בחינת מזונא דנשמתא, וזהו: 'לא אחסר' - בחינת (שם לד): 'כי אין מחסור ליראיו', הינו בחינת יראה, שהיא בחינת ריח, שהוא מזונא דנשמתא פנ"ל:

וזה פרוש מאמר רבותינו, זכרונם לברכה, על עוג מלך הבשן: אמר: מחנה ישראל פמה הוי, תלתא פרסי. אזיל ואעקר טורא בת תלתא פרסי, ואשדי עליהו. עקר טורא בת תלתא פרסי, ואותבה ארישה. אייתי עליה קומצא ונקבניה, ונחת עליה אצנארה. בעא למשלפה, משכיה שנה להאי גיסא ולהאי גיסא. משה פמה הוי, עשר אמין. שקל נרגא בת עשר אמין, ושור עשר אמין, ומחיה בקרסלה, וקטלה (ברכות נד):

כי עוג היה אחזתו בימין, פמובא (זהר חקת דף קפד), והיה יונק מבחינת הדעת דקדשה, כי מסטרא דימינא מחא חורא ככספא' (תקון ע, דף קיח), ועל-כן רצה להתגבר על ישראל. וזה שאמר: 'מחנה ישראל פמה הוי, תלתא פרסי. מחנה ישראל - זה בחינת קדשת המחנה של ישראל, בחינת (דברים כ"ג): "והיה מחנה קדוש". ועקר קדשת מחנה ישראל הוא על-ידי שמירה מתאנות נאוף, מבחינת מקרה לילה, חס ושלום, כמו שכתוב שם בפרשה. ועקר השמירה מתאנה זו הוא על-ידי בחינות תלתא פרסי, הינו תלת מחין, שכל אחד ואחד הוא מחצה פרוסה בפני תאנה זו פנ"ל. וזהו: מחנה ישראל פמה הוי, תלתא פרסי - הינו עקר הקדשה של מחנה ישראל, שיהיו קדושים מתאנה זו, ממקרה לילה, חס ושלום, הוא על-ידי בחינת תלתא פרסי, הינו תלת מחין, שהם מחצה פרוסה בפני התאנה ההיא פנ"ל.

אזיל ואעקר טורא בת תלתא פרסי, ואשדי עליהו. טורא זה בחינת התפלה, בבחינת: "והביאותים אל הר קדשי, ושמתים בבית תפלתני". וזהו 'בת תלתא פרסי', כי התפלה נמשכת גם-כן משלש המחין, שהם בחינת מחצות פרוסות, שמשם נמשך שלשה מיני רחמנות, שהם בחינות שלש תפלות ביום פנ"ל. הינו שהסטרא אחרא שיש לה יניקה מן הדעת, חס ושלום, בחינת עוג, היא רוצה לעקר, חס ושלום, תפלות ישראל, להמשיכם אליהם ולבלעם, חס ושלום, פנ"ל. וזהו שאמר: 'ואשדי עליהו', כי עקר רצונו הוא רק להמשיך אליו תפלות ישראל להתאחז בהם, אבל אחר-כך פשהם אצלו, חס ושלום, אזי מרצה לחזור ולהשליכם על ישראל. כי מאחר שפבר ינק מהם, אזי אף על-פי שהוא מעצמו מחזיר ומשליכם לישראל, עדין הם פגומים, על-ידי שיש לו יניקה מהם, כי רחמי רשעים אכזרי פנ"ל. ועל-כן פשהו יונק, חס

ושלום, מהרחמנות ומתפלות ישראל, אף-על-פי שהוא נותנם מעצמו לישראל, אף-על-פי-כן הם פגומים על-ידי אחיזתו בהם כפ"ל. וזה שאמר: 'ואשדי עליהו', כי אחר-כך שיעקרום ויבלעם, חס ושלום, הוא רוצה לחזור ולהשליכם לישראל, כי כבר הם פגומים על-ידו כפ"ל. [כי מאחר שהסטרא-אחרא לא נכנעת, רק מעצמה היא מחזרת לישראל, על-כן הם פגומים אבל כשמוציאין ממנו בעל-כרחו על-ידי מטה עז כפ"ל, אזי הסטרא-אחרא נכנעת לגמרי, ואז חוזר הכל אל הקדשה בשלמות, והבן - נראה לי].

אזל עקר טורא בת תלתא פרסי ואותבה ברישה - הינו שהתגבר ועקר תפלות ישראל, שהם בחינת 'טורא בת תלתא פרסי' כפ"ל. ואותבה ברישה - שהמשיך התפלות, שהם בחינות דעת ורחמים, לתוף הראש והמח ש'לו, שזה בחינת: 'והנחש היה ערום', כפ"ל. איתי קומצא זהו בחינות התפלה של הבעל-כח, שהיא בבחינת קמוץ ודין, בחינות מטה עז הנ"ל. ונקביה - זה בחינת: "נקבת במטיו ראש פרצו" (חבוקוק ג). כי על-ידי התפלה שהיא בבחינת קמוץ ודין של הבעל כח הנ"ל, שהוא בבחינת מטה עז, על-ידי ידה משברין ומכניעין אותו כפ"ל. כי היא עומדת בבית הבליעה שלו, בבחינת: "בצוארו ילין עז".

וזהו: ונחת אצוארה - שהיא עומדת בצוארו, בבחינת "בצוארו ילין עז", כפ"ל. וזהו: 'בעא למשלפה' - כי הוא מכרח להוציא ולהקיא כל הקדשות של התפלות והדעת שבלע, בבחינת: "חיל בלע ויקאנו" כפ"ל. וזהו משכוה שנה וכו' - כי לא די שהוא מקיא ומוציא קדשות תפלות ישראל וכו', אף גם "מבטנו יורישנו אל"; הינו שמוכרח להוציא עצמות חיותו ממש, שזהו בחינת גרים. וזהו בחינת: 'משכוה שנה', בחינת: "מעיו עשת שן" (שיר-השירים ה), הינו שמוכרח להוציא עצמות חיותו מתוך קרבו ומעיו, בבחינת: "מבטנו יורישנו אל", בחינת: "רדה בקרב אויבך", כפ"ל.

משה כמה הוי, עשר אמין. משה הוא בחינת נבואה, פי משה רבן של כל הנביאים. וזה בחינת 'עשר אמין', בחינת עשרה מדרגות של נבואה. פי על-ידי מטה עז הנ"ל שעל-ידו נתגלה הכבוד כפ"ל, על-ידי-זה זוכין לנבואה כפ"ל. שקל נרא בת עשר אמין - נרא זה בחינת כלי-מלאכה של מעשה בראשית, וזהו: בת עשר אמין - בחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שהם בחינת כלי-מלאכה של מעשה בראשית. פי על-ידי נבואה זוכין לאמונה, שהיא בחינת עשרה מאמרות שהם כלי-מלאכה של מעשה בראשית. פי על-ידי אמונה מאמינים בחדוש העולם, שהשם יתברך ברא הכל בעשרה מאמרות כפ"ל. ועל-ידי אמונה זוכין לחדוש העולם שלעתיד, ואז יתער שיר חדש הנ"ל.

וזהו: ושור עשר אמין - זה בחינת השיר שלעתיד, שהוא שיר פשוט וכו', שהוא יוד אותיות, בחינת עשר אמין. וזהו: ושור - זה בחינת (שיר-השירים ב): "מדלג על ההרים, מקפץ על הגבעות". 'הרים וגבעות' הם בחינת ריחות, בבחינת (שם ד): "אלף לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה", הינו הריחות הגדלים בגן על-ידי קול הנגון, שהוא משקה את הגן כפ"ל. וזה בחינת: "מדלג על ההרים מקפץ" וכו' - זה בחינת הנגון הנ"ל, שעל-ידו גדלים הריחות, שהם בחינת הרים וגבעות. וזהו מדלג וכו' - זה בחינת המדות של הנגון, שקורין מאסין, שהם נעשין על-ידי דלוג וקפיצה על הנמין שבפנור. וזהו בחינת 'ושור עשר אמין', הינו בחינת הנגון הנ"ל, שהוא בחינת: 'מדלג על ההרים' וכו' כפ"ל, כי על-ידי בחינות הנ"ל זוכין לזה הנגון. וזה הנגון הוא בחינת הקול הנ"ל, בחינת קול יעקב, שהוא מכניע עקב דסטרא-אחרא וזהו: ומחיה בקרסלה וקטלה - שהכה והכניע עקב דסטרא-אחרא על-ידי בחינת קול הנגון הנ"ל, שהוא בחינת קול יעקב, שהוא מכניע עקב דסטרא-אחרא, בבחינת: 'וידו אוחזת בעקב עשו', כפ"ל:

וזה פרוש: תקעו בחדש שופר. תקעו - זה בחינת התגלות הכבוד, בחינת: "ותקעתי יתד במקום נאמן והיה לכסא כבוד". בחדש - זה בחינת חדוש העולם, בחינת שיר חדש הנ"ל. וזהו בחינת שופר, בחינת

הרם פשפּר קולךּ פּנ"ל. וְהִדַּר מְפָרֵשׁ אִיךָ זֹכִיךְ עַל-יְדֵי הַתְּגַלּוֹת הַכְּבוֹד, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּקֵעוֹ, לְבְּחִינַת חֲדוּשׁ הָעוֹלָם, בְּחִינַת שִׁיר חֲדָשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת 'בְּחֲדָשׁ שׁוֹפָר' - וְזֶהוּ: בְּפֶסֶא לְיוֹם חֲגָנוּ. בְּפֶסֶא - זֶה בְּחִינַת נְבוּאָה, בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית י"ח): "הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה", שֶׁזֶה בְּחִינַת נְבוּאָה, בְּחִינַת (עֲמוֹס ג): "כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹקִים דָּבָר, כִּי אִם גָּלָה סוּדוֹ אֶל עַבְדָּיו הַנְּבִיאִים". לְיוֹם חֲגָנוּ - הוּא רֵאשִׁי הַשָּׁנָה. זֶה בְּחִינַת אֲמוּנָה, שֶׁנִּתְתַּקֵּן עַל-יְדֵי תְּקוּן כַּח הַמְּדַמָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֵג, בְּבְּחִינַת (ישעיה מ"ד): "וּבְמַחֲוָה יִתְאַרְהוּ". 'יִתְאַרְהוּ' - הֵינּוּ תְּאָרִים וְשִׁבְחִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת כַּח הַמְּדַמָּה.

כִּי כָל הַתְּאָרִים וְהַשִּׁבְחִים שֶׁאֲנוּ מְדַמִּין אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ הֵם בְּבְּחִינַת הַמְּדַמָּה. כִּי בְּפְנִימִיּוֹת הַשִּׁכְלֵל הוּא יִתְבַּרְךָ מִפְּשֵׁט לְגַמְרֵי מְכַל הַשִּׁבְחִים וְהַתְּאָרִים. נִמְצָא שֶׁכָּל הַשִּׁבְחִים וְהַתְּאָרִים הֵם בְּבְּחִינַת הַמְּדַמָּה. וְעַל-כֵּן כְּשֶׁהַמְּדַמָּה מְבַרֵךְ וּמְתַקֵּן, אֵז יְכוּלִים לְסַדֵּר שִׁבְחִים וְתְּאָרִים לוֹ יִתְבַּרְךָ כִּי כְּשֶׁאֵין הַמְּדַמָּה מְתַקֵּן, אֵז אֵין יוֹדְעִים כָּלֵל לְתֵאָר אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, כְּבִיכּוֹל, בְּשִׁבְחִים וְתְּאָרִים, כִּי כָל הַשִּׁבְחִים וְהַתְּאָרִים הֵם בְּבְּחִינַת הַמְּדַמָּה פּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת חֵג, בְּחִינַת "וּבְמַחֲוָה יִתְאַרְהוּ". וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקֵּן הָאֲמוּנָה שֶׁהִיא בְּחִינַת רֵאשִׁי הַשָּׁנָה. כִּי עֵקֶר רֵאשִׁי הַשָּׁנָה, שֶׁאֵז הוּא חֲדוּשׁ הָעוֹלָם, כִּי בְּתִשְׁרֵי נְבָרָא הָעוֹלָם, הוּא תְּלוּי בְּאֲמוּנָה פּנ"ל.

וְזֶה: בְּפֶסֶא לְיוֹם חֲגָנוּ - כִּי עֵקֶר תְּקוּן הַמְּדַמָּה וְהָאֲמוּנָה הִיא עַל-יְדֵי נְבוּאָה פּנ"ל. וְעַל-כֵּן רֵאשִׁי הַשָּׁנָה שֶׁהוּא בְּחִינַת אֲמוּנָה, עֵקֶר רֵאשִׁי הַשָּׁנָה תְּלוּי בְּסִיּוֹן שֶׁהוּא קְבֻלַּת הַתּוֹרָה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקֵּן הָאֲמוּנָה פּנ"ל. וְעַל-יְדֵי תְּקוּן הַמְּדַמָּה וְהָאֲמוּנָה, שֶׁנִּתְתַּקֵּן עַל-יְדֵי נְבוּאָה, בְּחִינַת: "בְּפֶסֶא לְיוֹם חֲגָנוּ" - עַל-יְדֵי-זֶה זֹכִיךְ לְבְּחִינַת חֲדוּשׁ הָעוֹלָם, בְּחִינַת שִׁיר חֲדָשׁ הַנ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת "בְּחֲדָשׁ שׁוֹפָר". וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת הַתְּגַלּוֹת הַכְּבוֹד, בְּחִינַת תְּקֵעוֹ פּנ"ל. כִּי עַל-יְדֵי הַתְּגַלּוֹת הַכְּבוֹד זֹכִיךְ לְהַתְּפַשֵּׁטוֹת הַנְּבוּאָה וְכוּ' פּנ"ל. וְכָלֵל כָּל הַבְּחִינּוֹת הָאֵלוּ נַעֲשִׂין עַל-יְדֵי בְּחִינַת כִּי חֵק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מְשַׁפֵּט לְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִטָּה עַז הַנ"ל, פּנ"ל, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשִׂין כָּל הַבְּחִינּוֹת הַנ"ל, פּנ"ל:

ט

אֵל אֲשֶׁר יִהְיֶה שְׁמָהּ הָרוּחַ לְלֶכֶת יִלְכוּ (יְחֻזְקָא א):

אֵיתָא בְּתַקּוּנֵי זְהַר (תְּקוּן יג, דף כז): כְּלָהוּ עֲרֻקִין דְּלִבָּא מִתְּנַהֲגִין בְּתַר רוּחָא, הַדָּא הוּא דְכָתִיב: "אֵל אֲשֶׁר יִהְיֶה הָרוּחַ לְלֶכֶת" וְכוּ', דִּהְיֵנוּ הָרוּחַ הַיּוֹצֵא מִכְּנִפֵי הָרָאָה. כִּי 'אֱלֹמָלָא פְּנִיפֵי רָאָה דְנִשְׁבִּין עַל לְבָא, הַיּוֹ לְבָא אוֹקִיד כָּל גּוּפָא' (שֵׁם בְּתַקּוּנֵי זְהַר). כִּי עַל-יְדֵי הָרוּחַ מְכַבִּין הַנֵּר וּמְדַלִּיקִין הַנֵּר. כְּנִרְאָה בְּחֹשׁ, שֶׁלְּפַעֲמִים נִכְבָּה הַנֵּר עַל-יְדֵי הָרוּחַ הַמְּנַשֵּׁב, וְלְפַעֲמִים מְדַלִּיקִין הַנֵּר שֶׁנִּכְבָּה עַל-יְדֵי הָרוּחַ שֶׁמְנַשֵּׁב בּוֹ. כִּי כְּבוֹי הַנֵּר הוּא עַל-יְדֵי שְׁנוּפֵל עַל הַנֵּר עֲפְרוּרִיּוֹת, וְנִפְרָדִין חֲלָקֵי הָאֵשׁ שֵׁישׁ בּוֹ מִסוּד הָאֵשׁ, וְאֵינָם יְכוּלִים לְבַעֵר. וְעַל-כֵּן כְּשֶׁמְנַפְּחִין בּוֹ, אֵזִי הָרוּחַ מְנַפֵּחַ מִן הַנֵּר הָעֲפְרוּרִיּוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה חוֹזְרִים וְנִתְחַבְּרִים וְנִתְקַשְּׁרִים חֲלָקֵי הָאֵשׁ וּמִתְחַלְּטִין לְדֻלְקָא. [וְכֵן לְפַעֲמִים מְכַבִּין הַנֵּר עַל-יְדֵי הָרוּחַ, שֶׁמְנַפֵּחַ וּמְפָרֵד הָאֵשׁ מִהַנֵּר]. וּמִנְהִיגֵי הַדוֹר הֵם בְּחִינַת רוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּמִדְבָר כ"ז): "אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ" - 'שֵׁינְדַע לְהַלֵּךְ נִגְדַּד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד' (א). וְיִשְׂרָאֵל הֵם בְּחִינַת לְבָא, כִּי יִשְׂרָאֵל הֵם לְבָא דְכָל עַלְמָא (זְהַר פִּינְחָס רכא):. וְצָרִיכִין מְנַהֲיַי הַדוֹר לְנֻשֵׁב בְּבְּחִינַת רוּחַם עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם לְבָא דְעַלְמָא, לְנַפֵּחַ מֵהֵם הָעֲפְרוּרִיּוֹת, דִּהְיֵנוּ מְרָה-שְׁחוּרָה שְׁנוּפֵל עֲלֵיהֶם, שֶׁעַל-יְדֵי זֶה אֵינוּ יְכוּלֵי הָאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי, שֶׁהוּא בְּחִינַת לֵב, לְדֻלְקָא וְלְבַעֵר לְהַשִּׁים יִתְבַּרְךָ. גַּם יֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁהֵם בְּחִינַת עֲרֵב-רֵב, וְכִשְׁהֵם נּוֹפְלִים עַל הַלֵּב, דִּהְיֵנוּ עַל יִשְׂרָאֵל, זֶה גַּם-כֵּן בְּחִינַת עֲפְרוּרִיּוֹת, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה אֵין יְכוּלֵי לְבַעֵר פּנ"ל. וְעַל-כֵּן צָרִיכִין מְנַהֲיַי הַדוֹר לְנַפֵּחַ הָעֲפְרוּרִיּוֹת מִן הַלֵּב, דִּהְיֵנוּ מְכַל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְחוֹזְרִין וְנִתְחַבְּרִין חֲלָקֵי

הָאֵשׁ שֶׁבְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְנִתְקַשְׁרִין יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד, וְנַעֲשִׂין בְּחִינַת לֵב. וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה בְּחִינַת לֵב לְמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ שִׁיְהִי שָׁם בְּחִינַת לֵב, וְחוֹזֵר וְבוֹעֵר לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ כִּנ"ל:

אך לפעמים, כשמונשב רוח סערה, אזי הוא מבעיר האש מאד חוץ מן המדה. כמו־כן לפעמים יש שמונשב בהאדם בחינת רוח סערה, ומבעירו ביותר חוץ מן המדה, שזה בחינת הריסה, בחינת (שמות י"ט): "פן יהרסו לעלות אל ה'" וכו', כי 'במפלא ממה אל תדרש' (חגיגה יג), ואסור להרס לעלות אל ה' מה שאינו ראוי לו לפי בחינתו. על־כן כשרואה אדם שבוער ביותר חוץ מהמדה, ידע שזה בחינת רוח סערה כנ"ל. ואלהיו היה יכול להכניע זאת (עין זהר פינחס דף רכז: ובהר חדש על רות). וזה בחינת: 'איש אשר רכב על סוסי אש בסערה' - שהיה רכב ומכניע סוסי אש בסערה, דהינו האש הדולק ביותר מן המדה, שבא על ידי הסערה כנ"ל, היה אלהיו רכב על זה ומכניעו. כי הרוח צריך לנשב במדה, כדי שיידלק האש שבלב במדה על־פי מזג השווה כנ"ל:

י

מה שהעולם רחוקים מהשם יתברך ואינם מתקרבים אליו יתברך, הוא רק מחמת שאין להם ישוב־הדעת, ואינם מיישבין עצמן. והעקר - להשתדל לישוב עצמו היטב, מה התכלית מכל התאוות ומכל עניני העולם הזה, הן תאוות הנכנסות לגוף, הן תאוות שחוץ לגוף, כגון כבוד, ואז בודאי ישוב אל ה':

אך דע, שעל ידי מרה־שחורה אי אפשר להנהיג את המוח פרצונו, ועל־כן קשה לו לישוב דעתו. רק על ידי השמחה יוכל להנהיג המוח פרצונו, ויוכל לישוב דעתו, כי שמחה הוא עולם הרוח, בבחינת (ישעיה נ"ה): "כי בשמחה תצאו", שעל ידי שמחה נעשין בן־חורין ויוצאין מן הגלות. ועל־כן כשמקשר שמחה אל המוח, אזי מחו ודעתו בן־חורין, ואינו בבחינת גלות, ואזי יוכל להנהיג את מחו פרצונו ולישוב דעתו, מאחר שמוחו בחרות ואינו בגלות. כי על ידי גלות אין הדעת מישב, כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (מגילה יב:): על בני עמון ומואב, דמיתבא דעתיהו מחמת שלא הלכו בגלות, שנאמר (ירמיה מ"ח): "שאנן מואב מנעוריו וכו', ובגולה לא הלה, על כן עמד טעמו בו" וכו':

ולבוא לשמחה הוא על ידי מה שמוצא בעצמו איזה נקדה טובה על־כל פנים, כמבאר על פסוק: "אזמרה לאלקי בעודי" (בלקוטי הראשון, בסימן רפב), עין שם. ועל־כל פנים יש לו לשמח במה שזכה להיות מצרע ישראל, שלא עשני גוי, וכמו שאנו אומרים: 'ברוך אלקינו שבראנו לכבודו, והבדילנו וכו' ונתן לנו תורת אמת' וכו'. מכל זה וכיוצא בזה ראוי לו לקח לו שמחה לשמח דעתו כנ"ל. וזה בחינת (שבת עז:): 'בדיחא דעתה', שהוא דבר גדול, דהינו שמקשר השמחה למחו ודעתו, ואזי המוח משחרר, ויש לו ישוב־הדעת כנ"ל, וגם למעלה נעשה מזה יחוד גדול על ידי בדיחא דעתה:

יא

דע, כשאדם מתפלל בשדה, אזי כל העשבים כלם באין בתוך התפלה, ומסיעין לו, ונותנין לו כח בתפלתו. וזה בחינת שנקראת התפלה שיחה, בחינת (בראשית ב): "שיח השדה", שכל שיח השדה נותנין כח וסיוע בתפלתו. וזה בחינת (שם כ"ד): "ויצא יצחק לשוח בשדה" - שתפלתו היתה עם סיוע וכח השדה, שכל עשבי השדה נתנו כח וסיוע בתפלתו כנ"ל, שבשביל זה נקראת התפלה שיחה כנ"ל. ועל־כן בקלה נאמר (דברים י"א): "והאדמה לא תתן את יבולה"; כי כל יבול הארץ צריכין לתן כח וסיוע בתוך התפלה, וכשיש פגם ועכוב על זה, אזי נאמר: "והאדמה לא תתן את יבולה". כי אפלו כשאנו מתפלל בשדה, נותנים גם־

כּן יבּוּל הָאָרֶץ סִיּוּעַ בְּתַפְלָתוֹ, דְּהִינּוּ כָּל מַה שְׁפִסְמוּךְ אֶל הָאָדָם, כְּגוֹן אֲכִילָתוֹ וְשִׁתְיָתוֹ וְכִיּוּצָא, רַק כְּשֶׁהוּא בְּשׂוּדָה, שְׂאִי סְמוּךְ לָהֶם בְּיֹתֵר, אֲזִי כָּל הַעֲשׂוּבִים וְכָל יבּוּל הָאָדָמָה נוֹתֵן כַּח בְּתַפְלָתוֹ כִּנְ"ל. וְזֶה יבּוּל - רֵאשֵׁי תַבּוֹת: וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשׂוּדָה - שֶׁכָּל יבּוּל הַשְּׂוּדָה הַתַּפְלָלוֹ עִמּוֹ, כִּנְ"ל: (זֶה הָעֲנִין מִבְּאֵר הַיֵּטֵב בַּמַּאמָר תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפֵר, הַמִּתְחִיל בְּדָף א, עִין שָׁם):

יב

כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר שְׂכָלוֹ וְחֻכְמָתוֹ, יוֹכֵל לִפְלֵ בְטָעוּתִים וּמְכַשׁוֹלוֹת רַבִּים, וְלָבוֹא לְיַדֵי רַעוּת גְּדוֹלוֹת, חֵס וְשָׁלוֹם. וַיֵּשׁ שְׂקָלְקָלוֹ הַרְבֵּה, כְּגוֹן הַרְשָׁעִים הַגְּדוֹלִים מֵאֵד הַמְּפָרְסָמִים, שֶׁהֵטְעוּ אֶת הָעוֹלָם, וְהִכֵּל הָיָה עַל-יַדֵי חֻכְמָתָם וְשִׂכְלָם. וְעַקֵּר הַיְהִדוּת הוּא רַק לִילָךְ בְּתַמִּימוּת וּבְפִשְׁטוּת, בְּלִי שׁוּם חֻכְמוֹת, וְלַהֲסַתְּפֵל בְּכָל דְּבַר שְׂעוּשָׁה, שִׁיְהִיָּה שָׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלָבְלִי לְהַשְׁגִּיחַ כָּלֵל עַל כְּבוֹד עֲצָמוֹ. רַק אִם יֵשׁ בְּזֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה, וְאִם לֹא - לֹא, וְאֲזִי בְּיָדָי לֹא יִכָּשֵׁל לְעוֹלָם. וְאִפְלוּ כְּשִׁנוּפֵל, חֵס וְשָׁלוֹם, לְסַפְקוֹת, וַיֵּשׁ שְׁנִפְיָתוֹ גְּדוֹלָה מֵאֵד מֵאֵד, רַחֲמָנָא לְצַלָן, שְׁנוּפֵל לְסַפְקוֹת וְהִרְהוּרִים, וּמְהִרְהוּרֵי אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף-עַל-פִּי-כֵן הַנִּפְיָה וְהִרְיָדָה הִיא תַכְלִית הָעֲלִיָּה.

כִּי דַע, כִּי שֶׁרֵשׁ כָּל הַבְּרִיאָה הוּא הַכְּבוֹד. כִּי כָּל מַה שְׁבָרָא הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לֹא בְּרָאוּ אֶלָּא לְכְבוֹדוֹ, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב: "כָּל הַנִּקְרָא בְּשִׁמִּי וְלְכְבוֹדִי בְּרֵאתִיו" וְכו' (יוֹמָא לַח). וּמֵאַחַר שֶׁהִכֵּל נִבְרָא בְּשִׁבִיל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, נִמְצָא שְׁכָבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא שֶׁרֵשׁ כָּל הַבְּרִיאָה. וְאֶף-עַל-פִּי שְׂכָלוֹ אֶחָד, עַל כָּל זֶה בְּהַבְּרִיאָה יֵשׁ חֻלְקִים, וּבְכָל חֻלְק וְחֻלְק מִהַבְּרִיאָה יֵשׁ בּוֹ בַחֲיִנַת כְּבוֹד מִיָּחָד, שֶׁהוּא שֶׁרֵשׁוֹ כִּנְ"ל. וְזֶה בַחֲיִנַת (אֲבוֹת פָּרָק ה): 'בַּעֲשׂוּרָה מֵאַמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וְהִלָּא בַּמַּאמָר אֶחָד יָכוֹל לְהַבְּרִאוֹת, אֶלָּא בְּשִׁבִיל שְׂכָר וְעִנְשׁ נִבְרָא בַּעֲשׂוּרָה מֵאַמְרוֹת'. וּבְכָל מַאמָר וּמַאמָר יֵשׁ בּוֹ בַחֲיִנַת כְּבוֹד מִיָּחָד, שֶׁהוּא שֶׁרֵשׁוֹ, כִּי הַכְּבוֹד הוּא שֶׁרֵשׁ הַכָּל כִּנְ"ל. וְזֶה בַחֲיִנַת (תַּהֲלִים כ"ט): "וּבְהִיכָלוֹ כָּלוּ אִמֵּר כְּבוֹד" - שְׂבָכָל מַאמָר מְלַבֵּשׁ בּוֹ כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל-יַדֵי זֶה נִבְרָא הָעוֹלָם, כִּי 'מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ' (יְשַׁעְיָה ו). וְאִפְלוּ בַּעֲבֻרוֹת יוֹדְבָרִים רַעִים, חֵס וְשָׁלוֹם, שֶׁשָּׁם אֵין כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, בַּבַּחֲיִנַת (יְשַׁעְיָה מ"ב): "וּכְבוֹדִי לֹא אֶתֵּן", שֶׁיֵּשׁ גְּבוּל לְהַכְּבוֹד שֶׁלֹּא יִתְפַּשֵּׁט לְשָׁם, וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁמְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, עִם כָּל זֶה יֵשׁ גְּבוּל כְּשִׁמְגִיעַ לְמִקּוֹמוֹת הַנִּ"ל, שֶׁלֹּא יֵצֵא לְשָׁם, בַּבַּחֲיִנַת: 'וּכְבוֹדִי לֹא אֶתֵּן' כִּנְ"ל. וַיֵּשׁ גְּבוּל לְכָל כְּבוֹד וְכְבוֹד, שֶׁמְלַבֵּשׁ בְּכָל מַאמָר וּמַאמָר מַעֲשָׂרָה מֵאַמְרוֹת כִּנְ"ל, שֶׁלֹּא יִתְפַּשֵּׁט לְמִקּוֹמוֹת הַחִיצוֹנִים כִּנְ"ל.

אָבֵל דַּע, כִּי אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּיָדָי גַּם הֵם מְקַבְּלִים חַיּוֹת מְמוֹנֵי יִתְבָּרַךְ, וְאִפְלוּ מְקוֹמוֹת הַמְּטַנְפִים אוֹ בְּתֵי עֲבוֹדָה-זָרָה צְרִיכִין גַּם כֵּן לְקַבֵּל חַיּוֹת מְמוֹנֵי יִתְבָּרַךְ. אֵךְ דַּע, כִּי הֵם מְקַבְּלִים מִבַּחֲיִנַת מַאמָר סְתוּם, שֶׁהוּא בְּרֵאשִׁית מַאמָר סְתוּם (עִין חֲא"ג שְׁבַת קַד ד"ה מִם סְתוּמָה, מַאמָר סְתוּם), שֶׁהוּא כּוֹלֵל כָּל הַמַּאמְרוֹת, וְכָלֵם מְקַבְּלִים חַיּוֹת מְמוֹנֵי. וְהַכְּבוֹד שֶׁל הַמַּאמָר סְתוּם הוּא סְתוּם וְנִעְלָם בְּתַכְלִית הַהֲסָתְרָה, וּמִשָּׁם הֵם מְקַבְּלִין חַיּוֹת. כִּי מִבַּחֲיִנַת הַכְּבוֹד וְהַמַּאמְרוֹת הַמְּתַגְלִים אֵי אֶפְשָׁר לָהֶם לְקַבֵּל חַיּוֹת מִשָּׁם, בַּבַּחֲיִנַת: 'וּכְבוֹדִי לֹא אֶחַר לֹא אֶתֵּן' כִּנְ"ל, רַק מִהַמַּאמָר סְתוּם, שֶׁהוּא נִסְתָּר בְּתַכְלִית הַהֲסָתְרָה, מִשָּׁם מְקַבְּלִין חַיּוֹת. וְדָבָר זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּין, וְאִסוּר לְהִרְהוּר בְּזֶה כָּלֵל.

וְעַל-כֵּן כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל, חֵס וְשָׁלוֹם, לְבַחֲיִנַת מְקוֹמוֹת אֵלוֹ, דְּהִינּוּ לְבַחֲיִנַת מְקוֹמוֹת הַמְּטַנְפִים, וְנוֹפֵל לְסַפְקוֹת וְהִרְהוּרִים וּבְלַבּוּלִים גְּדוֹלִים, וְאֲזִי מִתְחִיל לְהַסְתְּפֵל עַל עֲצָמוֹ, וְרוֹאֵה שְׂרַחוּק מֵאֵד מְכָבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹאֵל וּמִבְקֵשׁ אֵיָה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, מֵאַחַר שֶׁרוֹאֵה בְּעֲצָמוֹ שְׂרַחוּק מְכָבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. מֵאַחַר שֶׁנִּפְּל לְמִקּוֹמוֹת כְּאֵלוֹ, רַחֲמָנָא לְצַלָן, וְזֶה זֶה עַקֵּר תִּקּוּנוֹ וְעֲלִיתוֹ, בַּבַּחֲיִנַת 'יְרִידָה תַכְלִית הָעֲלִיָּה', הַמוּבָא בְּסִפְרִים. כִּי אֵיָה מְקוֹם

כבודו - זה בחינת הכבוד עליון של המאמר העליון, דהינו המאמר סתום בראשית פנ"ל, שמשם נמשך חיות למקומות האלו. נמצא כשמשבשש ומחפש איה מקום כבודו, בזה בעצמו הוא חוזר ועולה אל הכבוד העליון, שהוא בחינת איה, שמגדל הסתרתו והעלמו הוא מחיה מקומות הללו, ועכשו, על ידי שהוא נפל לשם, ואזי מבקש איה מקום כבודו. ובזה חוזר ומדבק עצמו לשם, ומחיה את נפילתו, ועולה בתכלית העליה.

וזה בחינת קרבן עולה, שמכפר על הרהור הלב. כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מדרש רבה, ויקרא, פרשה ז), כמו שקתנו: "והעולה על רוחכם" - שעולה מכפר הרהור. פי יש בחינת (תהלים ל"ח): "לבי סחרחר", פי יש קלפה, שהיא מעקמת ומסבבת הלב בעקומים וסבובים ובלבולים הרבה, והיא בחינת קלפת נגה. ועל כן נקרא סחרחר, תרגום של סביב: 'סחור סחור', בחינת (יחזקאל א): "ונגה לו סביב". פי היא בחינת תרגום, כמו בא (עין בלקוטי א' סימן ט), ועל כן פתיב בלשון תרגום. וכשאדם נופל לשם, שזה בחינת מקומות המטנפים, ואזי מבקש וצועק איה מקום כבודו, וזה בעצמו תקונו. פי חוזר ושבו אל הכבוד העליון, שהוא בחינת איה פנ"ל. וזהו בחינות עולה, בחינת (בראשית כ"ב): "ואיה השעה לעולה". שבחינת איה היא בחינות שעה לעולה, לתקן ולכפר הרהור הלב, שבא ממקומות המטנפים פנ"ל. פי על ידי בחינות איה נתתקן ועולה משם פנ"ל.

וזה בחינות מה שמואב בסוף תקונים (תקון תנינא דף א): 'בראשית - ת - בך א תי"ש', דהינו השעה לעולה, שנעשה על ידי בחינת איה, שהוא בחינות בראשית מאמר סתום פנ"ל. וזה בחינות תשובה, פי זה עקר התשובה, כשאדם מבקש ומחפש אחר כבודו יתברך, ורואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, ומתגעגע ושואל ומצטער איה מקום כבודו, וזהו בעצמו תשובתו ותקונו פנ"ל, והבן היטב.

ויש בזה עוד הרבה דברים. פי כשאדם הולך בדרך או פשהולך בדרכים ברוחניות, אזי התורה הולכת לפניו, בבחינות (משלי ו): "בהתהלךך תנחה אתך", פי יש בזה כמה בחינות, פי כל אחד לפי תורתו. ולפני כל תורה יש בחינות ספקות הנ"ל, כגון בחינות תורה, קדם שמחודשין יש כמה ספקות ובלבולים, קדם שמברר ומלבן הדבר פראוי. ואלו הספקות הם בחינת עץ הדעת טוב ורע, שהוא בחינת נגה. וכשמגיע אל התורה בעצמה, זה בחינת עץ החיים וכו':

שיק לעיל; וזהו בחינות: 'אם יאמר לה אדם, היכן אלך - תאמר לו: בכרך גדול של רומי' (ירושלמי תענית פרק א) - שגם שם, שמשלמים גלולים ועבודה זרה, גם שם מסתור הוא יתברך פנ"ל. והכלל - כשנופל לשם, חס ושלוש, אזי כשמתחיל לבקש איה מקום כבודו, בזה הוא מחיה את עצמו מחיית הקדשה. פי חיות הקלפות הוא רק מההסתרה, מה שנסתר השם יתברך שם בתכלית ההסתרה, עד שאין יודעין ממנו יתברך כלל. אבל תכף כשמבקשין איה מקום כבודו, נמצא שיודעין על כל פנים שיש אלו"ק יתברך, רק שהוא נסתור ונעלם, ועל כן מבקשין 'איה מקום כבודו'. ובזה בעצמו מחיה עצמו במקום נפילתו. פי איה הוא בחינות מאמר סתום, שהם מקבלין חיות משם, רק שחיות הקלפות הוא מההסתרה. אבל הוא מחיה את עצמו בבחינות חיות הקדשה במקום נפילתו, על ידי הבקשה והחפוש שמחפש איה מקום כבודו פנ"ל. ואחר כך זוכה לעלות משם לגמרי אל הקדשה בעצמה, דהינו במקום התגלות כבודו יתברך. פי עקר הקדשה - שיתגלה כבודו יתברך. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

(זאת התורה, וגם מאמר המתחיל: אלו המתפארין עצמן וכו', וכל מה שנאמר בדרך וכו', כגון הקשו וכו' - הכל אחד, פי כל אלו המאמרים קשורים זה בזה, והם מרמזים ונסתרים בדרך רבותינו, זכרונם לברכה (שבת דף עז) בתוך האגדה הפליאה מאד, מה ששאל רבי זירא את רב יהודה פד הוי בדיחא דעתה, ואי בעי מנה כל חללי דעלמא וכו',

וְשָׂאֵל אוֹתוֹ כִּמָּה שְׂאֵלוֹת, וְהֵם פְּלִיאוֹת נִשְׁגְּבוֹת מְאֹד, כְּגוֹן: מֵאֵי טַעַמָּא תּוֹרָא אֲרִיכָא גְנוּבָתָהּ וְכוּ', מֵאֵי טַעַמָּא תְּרַנְגוּלָא מְדָלָא עֵינָא וְכוּ', וְכָל הַשְּׂאֵלוֹת הַנֶּאֱמָרוֹת שֶׁם כָּלָם הֵם פְּלִיאוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד, וְשֶׁם מְרַמֵּז וְנִסְתָּר כָּל הַנֶּ"ל. וְיֵמָּה שְׂמוּבָא לְעֵיל בְּעֵנֵן שְׂמִיחָה וּבְדִיחָא דְעֵתָהּ שִׁיבָה גַם-כֵּן לָזָה, וּמְרַמֵּז גַם-כֵּן בְּאַגְדָּה הַנֶּ"ל, שְׂנַאֲמַר שֶׁם בְּעֵת שֶׁהָיָה בְּדִיחָא דְעֵתָהּ.

גַּם מָה שְׂמוּבָא בְּמֵאֲמַר הַזֶּה עַל פְּסוּק: "וְאִיָּהּ הַשָּׂה לְעֵלָה", מְרַמֵּז בְּאַגְדָּה הַנֶּ"ל, שְׂנַאֲמַר שֶׁם: 'אִי בְּעֵי מִנָּה כָּל חֲלָלֵי דְעֵלְמָא' - זֶה סוּד בְּחִינַת חֲלָל הַפְּנוּי, שֶׁהוּא כְּבִיכּוֹל פְּנוּי מֵאַלְקוּתוֹ יִתְבַּרְךָ. וּבְאַמְת בּוּדָאֵי אֵי אֶפְשָׁר שְׂלָא יְהִיָּה שֶׁם גַם-כֵּן הַשֶּׁם יִתְבַּרְךָ, כִּי אִם-כֵּן מֵהֵיכָן יִקְבַּל חֵינֵת. אַךְ זֶהוּ בְּחִינַת הַנֶּ"ל, שֶׁמְקַבֵּל חֵינֵת מִבְּחִינַת מֵאֲמַר סְתוּם, בְּחִינַת בְּרָאשִׁית וְכוּ'. גַּם מָה שְׂמוּבָא לְקַמּוֹן בְּעֵנֵן יְרָאָה 'יְרָא שְׂבֵת', שִׁיבָה גַם-כֵּן לְכָאן, כִּי כָּל יְרָאָה יֵשׁ לָהּ מֵאֲמַר וְכוּ', וְיֵשׁ מֵאֲמַר שְׂכּוֹלָל כָּלָם וְכוּ' כִּנ"ל. גַּם מָה שְׂמוּבָא לְקַמּוֹן בְּעֵנֵן הַשְּׂגָחָה שִׁיבָה גַם-כֵּן לָזָה, עַל אַגְדָּה הַנֶּ"ל: מֵאֵי טַעַמָּא תְּרַנְגוּלָא מְדָלֵי עֵינָא. וְלֹא זְכִינוּ לְשִׁמְעַע בְּאוּר כָּל זָה):

יג

כְּשֶׁחוֹלְקִין עַל הָאָדָם, נִמְצָא שְׂרוּדְפִין אוֹתוֹ, וְהוּא בּוֹרַח בְּכָל פַּעַם לְהִשָּׁם יִתְבַּרְךָ, וְכָל מָה שֶׁחוֹלְקִין עָלָיו יוֹתֵר, מְקַרְבִּין אוֹתוֹ יוֹתֵר לְהִשָּׁם יִתְבַּרְךָ כִּי הַשֶּׁם יִתְבַּרְךָ בְּכָל מְקוֹם, בְּבְחִינַת (תְּהִלִּים קל"ט): "אִם אָפֶסַק שְׂמִימִם שֶׁם אֲתָהּ, וְאַצִּיעָה שְׂאוֹל הַנֶּהָ", נִמְצָא שְׂבֵכָל מְקוֹם בּוֹרַח לְהִשָּׁם יִתְבַּרְךָ. וְזֶה בְּחִינַת: "וּפְרַעַה הַקְּרִיב" - 'שֶׁהַקְּרִיב אֶת יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׂבִשְׂמִימִם' (מְדַשְׁ-רַבָּה, בְּשִׁלַּח פְּרָשָׁה כ"א), שֶׁעַל-יְדֵי רְדִיפָתוֹ אוֹתָם נִתְקַרְבוּ יוֹתֵר לְהִשָּׁם יִתְבַּרְךָ כִּנ"ל:

יד

"רַבִּים לּוֹחֲמִים לִי מְרוֹם" (תְּהִלִּים נ"ו), הֵינּוּ שִׁישׁ לוֹ שׁוֹנְאִים לְמַעְלָה בְּמְרוֹם. וְכִמוֹ שְׂאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה (עַיֵן סִנְהֶדְרִין מִד: וּבְדָף קג): 'כְּשֶׁם שִׁישׁ צָרִים לְמַטָּה, כֵּן יֵשׁ צָרִים מְלַמְעָלָה':

טו

אֵלּוּ הַמִּתְפַּאֲרִין עֲצָמָן בְּשִׁקְר בְּגְדוֹלוֹת וְנִפְלְאוֹת, וְכֹאֵלּוּ אֵין שׁוּם דְּבָר נִמְנָע מֵהֶם, וְהַכֵּל בְּיָדָם, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁהֵם מִנְהִיגֵי הַדוֹר - הֵנָּה עֶקֶר כַּחֵם וְיִנְיָקָתָם הוּא רַק מֵהַצְּדִיקִים הַגְּדוֹלִים. כִּי יֵשׁ צְדִיקִים אֲמִתִּיִּים גְּדוֹלִים בְּמַעְלָה, וְיֵשׁ לָהֶם פֶּה קְדוֹשׁ, וְדַרְכָם לְדַבֵּר גְּדוֹלוֹת וְנִפְלְאוֹת, וְהֵם בְּאַמְת יְכוּלִים לְעַבֵּד ה' בְּכָל דְּבָר שֶׁבְעוֹלָם: בְּאַכִּילָה וּשְׂתִיָּה וּשְׂאָר דְּבָרִים. וְכִמוּבָא בְּפִנְנוֹת, 'שְׁלַפְעָמִים מִמְתִּיקִין דִּינִים עַל-יְדֵי אַכִּילָה וּשְׂתִיָּה'. וְיֵשׁ צְדִיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁיְכוּלִין לַעֲשׂוֹת פְּדִיוֹן עַל-יְדֵי אַכִּילָתָם וְכִיּוּצָא. וּמַחֲמַת הַהִתְפַּאֲרוֹת שֶׁל אֵלּוּ הַצְּדִיקִים הַגְּדוֹלִים שִׁיּוּצָא מִפִּיהֶם הַקְּדוֹשׁ, מְזָה בָּא, שֶׁנִּמְצָאִים צְבוּעִים שְׂקֵרָנִים, שֶׁמִּתְדַּמִּים עֲצָמָן כְּקוֹף, וּמִתְפַּאֲרִין עֲצָמָן גַּם כֵּן מִמֶּשׁ בְּאֵלּוּ הַלְשׁוֹנוֹת שֶׁל הַתְּפַאֲרוֹת, שִׁיּוּצָא מִפִּיהֶם קְדוֹשׁ שֶׁל הַצְּדִיק הַאֲמִתִּי. וְכִיעֵין שְׂמַצִּינוּ בְּנִבְיָאִים, שִׁיּוּצָא הָיָה מִתְנַבֵּא בְּשׁוּק הָעֵלְיוֹן: "הִנְנִי שׁוֹבֵר אֶת קִשְׁת עֵילָם" וְכוּ' (יִרְמִיָּה מ"ט), וְחִנְנִיָּה בֶן עַזַּרָּה, נְבִיא שִׁקְר, הָיָה מִתְנַבֵּא בְּלִשׁוֹן זֶה מִמֶּשׁ לְהַפְּךָ, (סִנְהֶדְרִין פט) כְּמוֹ-כֵן מִתְנַהֵג עַכְשָׁיו כִּנ"ל.

אֲבָל עֶקֶר יְנִיקָתָם - רַק מִצְדִּיקִים כְּאֵלּוּ שֶׁהוֹלְכִים בְּגְדוֹלוֹת וְנִפְלְאוֹת כִּנ"ל. כִּי מִצְדִּיקִים פְּשׁוּטִים, עוֹבְדֵי ה' בְּפִשְׁטוּת, בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵין לָהֶם שׁוּם פֶּחַ, מֵאַחַר שֶׁהַצְּדִיקִים בְּעֲצָמָן אֵינָם מְדַבְּרִים גְּדוֹלוֹת, וּמִתְנַהֲגִים בְּפִשְׁטוּת בְּעַבְדוּת תְּמָה, עַל-כֵּן אֵין לָהֶם שִׁקְר וְהַגְּדוֹלוֹת שֶׁלָּהֶם אַחֲרָה בָּהֶם כָּל-כָּף. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁגַּם בְּזֶה אֶפְשָׁר קִצַּת שִׁיּוּצָא שְׂקֵרָנִים צְבוּעִים בְּדָרְךָ זֶה. כְּמוֹ שְׂנַמְצָא, שִׁישׁ אֲנָשִׁים שִׁיּוּצָבִים

מעטפים בטלית ותפליון כל היום, והם צבועים, עם כל זה אין להם כח להטעות העולם כל-כך כמו אלו המתפארים בגדולות פנ"ל.

כי דע, שהצדיק האמת הנ"ל מקבל דבור פיו הקדוש מבעלי-צדקה, וזה בחינת (תהלים קי"ט): "נדבות פי רצה נא ה'" - שהצדיק מקבל דבור פיו מנדיבי לב, דהינו בעלי-צדקה. וצדקה היא בחינת מים, בבחינת (שם קי"ד): "ההפכי הצור אגם מים", 'הצור' - זה בחינת (תהלים ע"ג): "צור לבבי", פי יש "לב אבן" (תהזקאל ל"ו), דהינו "אבירי לב הרחוקים מצדקה" (ישעיה מ"ו), וזהו: "ההפכי הצור אגם מים", דהינו שנתהפך ללב רב, בחינת (איכה ב): "שפכי כמים לבך נכח פני ה'", הינו לב רב להתנדב לצדקה. ובשביל זה נקרא צדקה מים, כמו שכתוב (עמוס ה): "וצדקה פנחל איתן", וזה בחינת (קהלת י"א): "שלח לחמך על פני המים", הנאמר בצדקה. ועל-ידי הצדקה נעשה פה קדוש של הצדיק פנ"ל, וזה בחינת (ראש השנה ו): "בפיך" - זו צדקה, שעל-ידי צדקה נעשה הפה של הצדיק פנ"ל. והצדיק הוא בחינת (דברים ל"ג): "בכור שורו הדר לו", ובכור נוטל פי שנים, הינו שדבור פיו הקדוש יש לו שני משמעות, ומזה בא שיש כח וניקה להצבועים הנ"ל לינק מהם, להפך דבריהם אל השקר שלהם, מאחר שהדבור הקדוש בעצמו יש לו שני משמעות, בבחינת פי שנים פנ"ל:

אבל באמת הוא טובה להצדיק האמת מה שנמצאים אלו השקרנים המתדמים אליהם. כי יש רשעים שנותנין צדקה לצדיקים, ועל-ידי הצדקה נעשה בחינת יבק, הינו: יחיד ברכה קדושה, וכל שלש בחינות אלו נאמרו במים, שהיא בחינת צדקה פנ"ל. 'יחוד' - כמו שכתוב (בראשית א): "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד". 'ברכה' - כמו שכתוב (שם): "ישרצו המים שרץ נפש חיה" וכו'. 'קדושה' - כמו שכתוב (במדבר ה): "מים קדושים". ומחמת זה נמצאים בעלי-צדקה שהם נואפים, פי הם יונקים מבחינת היבק הנ"ל. ובחינת היבק בקדושה הוא בחינת זוגין דקדושה, ואצלם נתקלקל זאת היניקה, ונעשה אצלם נאוף, רחמנא לצלון. ועל-פן הצדקה שלהם היא רעה אצל הצדיק. כי הצדיק מקבל דבור פיו הקדוש מן הצדקה, וכשנתקלקל אצלם פנ"ל, גורם פגם לדבור פיו של הצדיק, שמקבל משם פנ"ל. ועל-פן הוא טובה מה שנמצאים השקרנים הנ"ל, שאזי אלו הרשעים הנותנים צדקה פונין אליהם ונותנין להם, וכמאמר ירמיה הנביא: 'הכשילים בעניים שאינם מהגנים', כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (בבא קמא טז): "ואזי נצול הצדיק האמת מפגם הצדקה שלהם פנ"ל. אבל עקר כח יניקת השקרנים הנ"ל הוא רק מאלו הצדיקים הגדולים, ההולכים בגדולות פנ"ל, אבל מאלו העוסקים בתורה תמיד ומתנהגים בפשיטות, אין להם יניקה וכח פנ"ל:

לשון הגמרא

מאי טעמא גמלא זוטרי גנובתה, משום דאכל פיס. מאי טעמא תורא אריכא גנובתה, משום דדיר באגמי, ובעי לכרפוישי בקי:

רש"י:

דאכלה פיס. קוצים, לפיכך זנבו קצר, כדי שלא ידבקו בו הקוצים. ובעי לכרפוישי בקי. להבריח היתושים:

וזהו ששאל רבי זירא את רב יהודה: מאי טעמא גמלא זוטרי גנובתה ותורי אריכא גנובתה (שבת עז): 'גמלא' - זה בחינות הצדיק הפשוט, בבחינת (תהלים קל"א): "ולא הלכתי בגדלות ונפלאות כגמל עלי אמו".

כי הוא מתנהג בפשיטות, ואינו מדבר גדולות, וכל עבודתו הוא בבחינת שתיקה. פי אין יוצא מפיו גדולות ונפלאות, והוא רק כגמול עלי אמו, וזהו בחינת 'גמלא'.

ו'זוטרי גנובתה' - זה בחינת נביא ומורה שְקָר, הוא הגָב, כמו שְפָתוֹב (בישעיה ט). הינו אלו הצבועים המשקרים, בחינת נביאי השקר, שאחיותם הוא רק בצדיקים הגדולים כנ"ל. אבל בהצדיקים הפשוטים, שהם בחינת גמלא, אין להם אחיזה כל-כה, וזהו זוטרי גנובתה' כנ"ל. וזהו: 'תורי אריכא גנובתה' - זהו בחינת הצדיקים הגדולים, בחינת: "בכור שורו הדר לז" כנ"ל. ו'אריכא גנובתה' - הינו שְעָקָר יניקת הנביא ומורה השקר, שהוא הגָב, הוא רק אצלם כנ"ל.

וזהו שהשיב: 'משום דאכלי קוצי', הינו שאלו הצדיקים הפשוטים, שהם בחינת גמלא, 'אכלי קוצי' - שאוכלים ומכלים את הקוצים והחוחים, הסובבים את השושנה העליונה. ושושנה זה בחינת הדבור הקדוש, בחינת (שיר השירים ה): "שפתותיו שושנים" וכו'. כי הם עוסקים בתורה ועבודה יום ולילה ומכלים כל החוחים, שלא יהיה להם יניקה מהדבור הקדוש. כי מעבודה פשוטה בתמימות אין להם יניקה כנ"ל. כי אינם יכולים להתדמות אליהם ולנהג שקר שלהם על-ידם, מאחר שהנהגתם רק בתמימות ובפשיטות כנ"ל.

'ותורי אריכא גנובתה, משום דדירי באגמי ובעי לכרפויי בקי'. 'דירי באגמי' - הינו שמקבלים דבור פיהם הקדוש מבעלי צדקה, מבחינת: "ההפכי הצור אגם מים" כנ"ל. וזהו 'דירי באגמי ובעי לכרפויי בקי' - בחינת יב"ק הנ"ל, שצריכין לגרש היבק של הצדקה שנותנין ושעים, כי אצלם נפגם היבק כנ"ל, וגורם רעה להצדיק שמקבל דבור פיו מהם כנ"ל. ועל-כן הוא טובה גדולה מה שיוניק מהם הנביא וכו', שהוא הגָב, שעל-ידי זה מגרשין הרשעים מעצמן. כי מכשילין אותן בשקרנים הנ"ל, שפונין אליהם ונותנין להם הצדקה, ונצולין הצדיקים, כנ"ל:

כ"ו לחודש

יז

צריך לזהר מאד להיות שמיח וטוב לב בשבת, כי מעלות וקדשות שבת גדולה ויקרה מאד, כמובא, ובפרט ב'ראשית חקמה' בשער הקדשה בתחלתו, עין שם. וראוי ונכון ללמד ב'ראשית חקמה' בשער הנ"ל, ולשוים לבו היטב על כל הדברים הנאמרים שם בענין קדשות ומעלות שבת קדש. כי יש שם כמה דברים פרטיים יקרים מקדשות ומעלות שבת. כי כל ענין ומעלה הנאמר שם על שבת הוא דבר בפני עצמו, והבן שם היטב, כדי שיתלהב לבו לקבל שבת בשמחה גדולה ועצומה כראוי.

ועל-ידי זה היראה בשלמות, דהינו עם דעת, כי בחל אפשר שיהיה היראה עם כסילות, בבחינת (איוב ד): "הלא יראתך כסלתך". ועקר הכסילות הוא מחמת השעבוד שיש בחל, כי על-ידי השעבוד אין הדעת שלם. וכמו שכתוב במואב (ירמיה מ"ח): "שאנן מואב מנעוריו וכו' ובגולה לא הלה, על-כן עמד טעמו בו" וכו'. וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מגלה יב): "כי על-ידי שעבוד וגלות הדעת מבלבל. אבל בשבת הוא חרות, וכשיש חרות ואין שעבוד וגלות, אזי הדעת שלם כנ"ל. ועקר החרות - על-ידי התענוג והשמחה של שבת, בחינת (ישעיה נ"ח): "אז תתענג על ה'", הנאמר בשבת. ועל-ידי זה נעשה חרות, בבחינת (שם נ"ה): "כי בשמחה תצאו", שעל-ידי שמחה יוצאין לחרות. וכשיש חרות, הדעת בשלמות כנ"ל וצאי היראה כראוי, בבחינת גרא שבת (תקוני-זהר תקון ט), כי אז היראה בלי כסילות שיש בימי החל, כי עקר הכסילות - מחמת השעבוד כנ"ל. ובזה מעלין היראות הנפולות, דהינו מה שייראים לפעמים משור

וכדומה, פי על-ידי הדעת מרימין אותן. ועקר הדעת הוא בשבת על-ידי השמחה, שעל-ידי-זה יש חרות ואזי הדעת בשלמות כנ"ל:

והכלל, שצריך לנהוג שמחה גדולה בשבת קדש, ולבלי להראות שום עצבות ודאגה כלל. רק להתענג על ה' ולהרבות בתענוגי שבת בכל מיני תענוג, הן אכילה ושתייה, הן מלבושים כפי מה שייכול. פי אכילת שבת היא כלה רוחניות, פלו קדש, ועולה למקום אחר לגמרי מן אכילת חל, כמבאר במקום אחר (לעיל בסיון נז, ובסיון רעז, ועין זהר וקנהל דף ריח ובמק"מ שם):

דרך השם יתברך - להביט על הטובות שעושין, ואף שנמצא בהם גם-כן מה שאינו טוב, אינו מסתכל על זה. כמו שכתוב (במדבר כ"ג): "לא הביט און ביעקב". (א). מכל-שכן שהאדם אסור לו להביט על חברו לרעה, למצא בו דוקא מה שאינו טוב ולחפש למצא פגמים בעבודת חברו, רק אדרבא, מחיב להביט רק על הטוב. ולזה טובה גדולה שיש טבע והשגחה. פי כשהאדם עושה טוב, אזי מנהיג אותו בהשגחה. וכשהוא אינו טוב, ואם היה מנהיג אותו בהשגחה - לא היה יכול להגיע לו שום טובה, אזי מניח אותו על הטבע, ויכול להיות שיהיה לו טובות על-פי הטבע. ואם לא היה רק השגחה, היה אפשר שתתבטל ההשגחה לגמרי. פי כשהיה רואה יתברך, שאין האדם מתנהג פראוי, היה כועס, והיה מסיר ההשגחה לגמרי. אבל עכשו מניחו על-פי הטבע, וכשהוא חוזר למוטב, משגיח עליו כנ"ל. ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו טבע והשגחה. פי באמת גם הטבע היא השגחתו יתברך, וזה אי אפשר לאדם להבין שני דברים כאחד, דהינו הטבע שבאמת היא השגחתו יתברך:

יח

סכנה גדולה להיות מפרסם ולהנהיג העולם. לא מבעיא כשאינו ראוי כלל, ולובש טלית שאינו שלו, רק אפלו עובדי השם באמת, גדולי הדור, יש עליהם סכנות נוראות בהנהגת העולם. פי איש פשוט רחוק מאד, שיעבר על רציחה, אפלו אם אינו איש פשוט, פי אין לו תאווה לזה. ואפלו כשמגיע, חס ושלום, לתאווה כזו, רחמנא לצלן, אינו בא לידו, ויש לו כמה מניעות לזה; ואפלו אם יעבר, לא יעבר כפי-אם לעתים רחוקות, וקרוב שלא יעבר רק פעם אחת כל ימיו. אבל בהנהגת העולם ובחיושין דאורייתא שמחידשין, יכולים לעבר ממש גנב ונאף ורצח בכל פעם, בכל רגע, רחמנא לצלן (א):

יט

עקר התכלית והשלמות הוא רק לעבד השם בתמימות גמור, בלי שום חכמות כלל. פי יש מחקרים שאומרים, שעקר התכלית והעולם הבא הוא רק לדעת כל דבר כמות שהוא, כגון לידע הפוכב כמו שהוא, לידע מהותו ומפני מה עומד במקום ההוא. פי יש משפיל ומשפיל ושכל, דהינו הכח המשפיל והשכל בעצמו והדבר המשפיל וזהו התכלית והעולם הבא אצלם, שיהיה נעשה אחד מהמשפיל והמשפיל והשכל, והם מבליים ימיהם על זה בעולם הזה לחקר ולהשיג המשפלות, שזהו התכלית אצלם, וזהו בעצמו העולם הבא לדעתם. רק שבעולם הזה שמלבושין בגוף, אין להם תענוג כל-כף מן החקירות, ובעולם הבא שיתפשטו מהגוף, יתענגו מאד מזה. ולדעתם הרעה, עקר השגת התכלית הוא על-ידי חקירות וחכמות חיצוניות שלהם.

אבל באמת אצלנו עקר השגת התכלית הוא רק על-ידי אמונה ומצוות מעשיות, לעבד השם על-פי התורה בתמימות ובפשיטות. ועל-ידי-זה בעצמו זוכין למה שזוכין, 'עין לא ראתה' וכו', כמו שכתוב (תהלים קי"א):

”ראשית חכמה יראת ה” - שעקר ראשית וקדימת החכמה הוא רק יראת ה’, שצריך להקדים היראה להחכמה.

ונתדע שאין הדבר פדעתם, חס ושלוש. כי אם כן לא ישיגו התכלית, רק מתי מעט מעט מאד, דהינו הבעלי-שכל פילוסופים. ומה יעשו קטני הערף, שאין להם שכל פזה לחקר חקירות, לדעת המשפלות, שהם רב ועקר העולם, איך ישיגו הם את התכלית.

אבל באמת עקר השגת התכלית הוא רק על-ידי תמימות דיקא, דהינו יראת השם ומצוות מעשיות בפשיטות גמור. וזהו (סוף קהלת): ”סוף דבר הכל נשמע, את האלוקים ירא ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם”. הינו ששלמה המלך, עליו השלום, מלמד אותנו, שעקר השגת התכלית, שהוא בחינת סוף דבר, הוא רק על-ידי תמימות ופשיטות, ליראה את ה’ ולשמור מצותיו בפשיטות. וזהו: ”סוף דבר הכל נשמע, את האלוקים ירא ואת מצותיו שמור”, שזהו בחינת תמימות ופשיטות, ליראה את ה’ ולקיים מצותיו בעבדא וכו’ בפשיטות פנ”ל. וזה שפטים: ”כי זה כל האדם” - הינו כי זה יכול כל אדם לקיים, ולהשיג על-ידי זה את התכלית, מאחר שעקר הוא ”את אלוקים ירא” וכו’. על-כן יכול כל אדם להשיג התכלית, כי זה כל אדם יכול לקיים:

ובאמת הוא אסור גדול מאד להיות מחקר, חס ושלוש, וללמד ספרי החכמות, חס ושלוש. רק הצדיק הגדול מאד, הוא יכול להכניס עצמו בזה, ללמד השבע חכמות. כי מי שנכנס בתוך החכמות הללו, חס ושלוש, יכול לפל שם.

כי יש אבן נגף בכל חכמה וחכמה, שהיא בחינת עמלק, שעל-ידי האבן הנגף הזה יכולין לפל, חס ושלוש. כי עמלק היה פילוסוף ומחקר וכפר בעקר, כמו שכתוב (דברים כ”ה): ”ולא ירא אלוקים”, דהינו שהוא רק נוהג על-פי חכמות, ואין לו יראה כלל. אבל הצדיק פשנכנס באלו השבע חכמות, הוא מחזיק עצמו ונשארו קים על עמדו על-ידי אמונה, בבחינת (חבקים ב): ”וצדיק באמונתו יחיה”. כי ”שבע יפול צדיק וקם” (משלי כ”ד), הינו שהצדיק הגדול הולך דרך אלו השבע חכמות, ואף-על-פי ששם יכולין להחליק ולפל על-ידי האבן נגף, בחינת עמלק פנ”ל, אבל הצדיק - שבע יפול, וקם, על-ידי אמונה פנ”ל. וזה: ”שבע יפול צדיק וקם” - סופי תבות עמלק, שהוא האבן נגף של השבע חכמות, שעל-ידו נופלין, חס ושלוש, אך הצדיק שבע יפול, וקם על-ידי אמונה פנ”ל.

וזה שכתוב במשה רבנו (שמות י”ד): ”ויהי ידיו אמונה”, במלחמת עמלק, כי על-ידי אמונה החליש את עמלק, דהינו החכמות והחקירות פנ”ל. וזה: ”ויהי ידיו אמונה”. ידיו - הינו בחינת מצוות מעשיות שהם בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים קי”ט): ”כל מצותיך אמונה”. שעל-ידי אמונה ומצוות מעשיות, שהם הפך בחינת עמלק, החלישו פנ”ל. ואמונה זה תפלה, כמו שתרגם: ’פרישן בצלו’. כי התפלה משנה הטבע, ונתבטלין החכמות והחקירות, שהם הולכים על-פי הטבע. וזהו עקר התכלית אצלנו, שתהיה התפלה נכללת באחדותו יתברך, בבחינת (דברים י): ”הוא תהלתך והוא אלוקיך”, שהתפלה והשם יתברך אחד, כביכול, וזהו עקר התכלית באמת:

והמחקרים והכופרים מפרשים כל התורה כלה על-פי חכמות ואפיקורסות שלהם, שכל התורה, ואפלו מצוות מעשיות הכתובים בתורה, מפרשים הפל על-פי צורה ושכל. לא מבעיא מעשיות הכתובים בתורה, אומרים שהם מרמזים רק על הנמשל והצורה לבד, דהינו שכליות שלהם, אלא אפלו מצוות מעשיות המפרשים בתורה, מפרשים הפל שהם מרמזים רק על שכליות וחכמות שלהם, וכופרים בפשוטו לגמרי. וזהו בחינת מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (תנחומא והויא ברש”י תצא), ’שהיה עמלק חותך מילות

וזורק כלפי מעלה. כי מילה היא מצוה ראשונה, שנצטווה בה אברהם אבינו, שהיה ראש למאמינים. ועמלק, שהוא בחינת הפילוסופים והכופרים, הוא כופר בכל המצוות ומפרש הכל על שכליות לבד כנ"ל. וזהו: 'חותך מילות זורק כלפי מעלה' - שכופר במצוות מילה, וזורק כלפי מעלה אל השכל. כי הם מפרשים הכל רק על שכליות לבד, וכופרים בעשיות המצוות כנ"ל. אשרי מי שאינו יודע מהם כלל. ועל-כן עקר הכנעתו - על ידי אמונה, בחינת: "ויהי ידיו אמונה" וכו' כנ"ל:

(זאת התורה לא שמעתי מפיו הקדוש בעצמו, ועין בהשמטות מזה).

כ

שיך לא"ב חדש, מריבה, אות י'

על-ידי המחלקת שיש בעולם, על-ידי זה נעשין מפרסמים קדם זמנם. הינו פי פשאחד נכנס בעבודת השם, הוא צריך לשהות ולהתמהמה עד שיתפרסם בעולם, ועל-ידי פגם המחלקת נתפרסם קדם זמנו. ועל-ידי זה הם גורמים הזק והפסד להאיש הזה, שנעשה מפרסם קדם זמנו, או גם להדרך לעבודת השם, שהיה זה רוצה לגלות בעולם, ואזי גורמין מיתה לבעלי המחלקת. ולפעמים, שאין הפגם גדול כל-כך, אזי גורמין עניות.

וזה הסוד מבאר בתורה בפסוק (שמות כ"א): "וכי ינצו אנשים יחדו ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה" וכו'. כי כשמתחיל לנכנס לאיזה דרך הוא בחינת הריון, וצריך להתעלם שם בבחינת עבוד, כי עדין לא נתגלה זה הדרך בעולם, רק הוא נכנס לשם לגלותו, ואזי הוא בחינת הריון, בבחינת (משלי ד'): "בדרך חכמה הריתי". בחינת הריון, וצריך לשהות שם ולהתמהמה, לחמם עצמו שם כמו עבר במעי אמו, עד שיגיע הזמן, שיצא לאויר העולם, לגלות זה הדרך בעולם. וכשיצא קדם זמנו, זה בחינת נפל. ופגם זה נעשה על-ידי מחלקת כנ"ל.

וזה בחינת: "וכי ינצו אנשים יחדו" - הינו מחלקת, על-ידי זה: "ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה" - הינו בחינת המפרסמים שנעשין קדם זמנם, שהם בבחינות נפלים כנ"ל, וענשם מיתה או עני, לפי הפגם כנ"ל. וזה: "אם לא יהיה אסון" - פירש רש"י: באשה. הינו שלא יפסידו ויקלקלו את הדרך חכמה בעצמו, שהיא בחינות אשה הרה כנ"ל, רק יפסידו הנפלים, דהינו האנשים בעצמן, שנתפרסמו ויצאו בעולם קדם זמנם. כי כמו שבאשה הרה, כשנוגפין אותה עד שמפלת נפלים, יש שתי בחינות, דהינו שלפעמים היא מפסדת הנפלים לבדם, שמפלת אותם על-ידי שיצאו בלא עתם, ולפעמים גם האשה הרה בעצמה נזקקת על-ידי זה ונסתלקה. כמו-כן בבחינות הנ"ל. הינו שלפעמים נפסדין האנשים בעצמן, שנתפרסמו קדם זמנם, שהם בחינת נפלים, אבל עדין לא נסתלק הדרך חכמה בעצמו, רק הנפלים לבד, ויכולין אחרים להתעבר שם בבחינת הריון הנ"ל, כמו במשל אשה הרה כנ"ל. ולפעמים נפסד גם הדרך חכמה בעצמו, באפן שאפלו איש אחר אינו יכול לנכנס לשם בבחינת הריון, לגלות ולהוציא זה הדרך לעולם, שזה בחינת מיתה האשה הרה כנ"ל. ולפי הפגם, כן העניש. כמו שמפרש בתורה, "אם לא יהיה אסון" - באשה, "ענוש יעניש" - בממון, הינו עניות, שנעשה כשאין הפגם גדול כל-כך כנ"ל. "ואם יהיה אסון" - באשה, שגרמו להפסיד גם הדרך בעצמו כנ"ל, אזי: "ונתת נפש תחת נפש", הינו מיתה כנ"ל. ה' יצילנו:

כא

כְּשֶׁמִחְדָּשִׁין חֲדוּשֵׁי-תוֹרָה, וְאֵזִי יֵשׁ אֵלֹהֵי הַיְדוּעִים, הַמְּסַתְּפָלִים וּמִצְפִּים עַל זֶה, וְצָרִיךְ לְהַעֲמִיד אֲנִשֵׁי-חֵיל, לְהַעֲמִידם לַפְּנִיָּהם וּלְאַחֲרֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַרֵּב זֶר; וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי לְמוּד הַפּוֹסְקִים, שֶׁצָּרִיךְ לְלַמֵּד פּוֹסְקִים קֹדֶם הַחֲדוּשׁ שֶׁמִּחְדָּשׁ וְאַחֲרֵי-כֵן, וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשִׂין בְּחִינַת אֲנִשֵׁי-חֵיל מִלַּפְּנֵיהֶם וּמִלְאַחֲרֵיהֶם. וְהַתּוֹרָה יוֹרֶדֶת וְהוֹלֶכֶת בֵּינֵיהֶם לְבִטּוּחַ, כִּי הָאֲנִשֵׁי-חֵיל עוֹמְדִים עִם הַכְּלִי-זָזוֹן, וְאֵינָם יְכוֹלִים אֵלֹהֵי הַנִּלְוֵה לְהִתְקַרֵּב:

כב

בְּעֵנֵינוּ הַהִכָּנְעָה טוֹעִים הָעוֹלָם הַרְבֵּה, כִּי הֲלֹא כָּמָה אָנוּ מִיִּגְעִין עֲצָמֵנוּ בַּעֲבוּדוֹת וּבַתְּפִלָּה כְּדֵי לְצַאת מִמַּחֲזִין דְּקִטְנוּת לְמַחֲזִין דְּגִדּוּלָה, וְאִם-כֵּן אֵי אֶפְשָׁר שְׂיִהְיֶה הַהִכָּנְעָה בְּכַשִּׁיטוּת, כִּי אִם-כֵּן הוּא נִכְנָס לְקִטְנוּת, וְעַל-כֵּן בְּהִכָּרַח שְׂיִישׁ בְּזֶה דַעַת. וְעַל-כֵּן לֹא כָל אָדָם יְכוֹל לִהְיוֹת עֵנוּ כְּרֵאוֹי, רַק מִשֶּׁה רַבְּנוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, הוּא הִיָּה "עֵנוּ מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה" (בַּמִּדְבָּר י"ב). וְרַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה, קָרְאוּ לְעֵנוּהָ שֶׁאֵינוּ כְּרֵאוֹי - חֲנֻפָּה, כְּמוֹ שֶׁאֱמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה (סוּטָה מ"א): עַל יְרֵמְיָה הַנְּבִיא, שְׂיִהְיֶה עֵנוּ נֶגֶד הַנְּבִיאֵי-שְׂקָר חֲנֻפָּה, וְאָמַר לוֹ בְּהִכָּנְעָה: אָמֵן, כֵּן יַעֲשֶׂה ה'; וְאֱמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה, עַל זֶה: 'כָּל הַמַּחֲנִיף וְכוּ' לְסוּף נוֹפֵל בְּיַד בְּנוֹ וְכוּ':

כג

בְּעֵנֵינוּ הַשְּׂמִחָה. עַל-פִּי מִשְׁלַל, שֶׁלְּפַעֲמִים כְּשֶׁבִּגְדֵי-אָדָם שְׂמִחִים וּמְרַקְדִים, אֵזִי חוֹטְפִים אִישׁ אֶחָד מִבְּחוּץ, שֶׁהוּא בַּעֲצָבוּת וּמְרָה שְׂחֹרָה, וּמְכַנְּסִים אוֹתוֹ בְּעַל-כְּרָחוּ לְתוֹךְ מַחּוּל הַמְּרַקְדִים, וּמְכַרְיָחִים אוֹתוֹ בְּעַל-כְּרָחוּ שְׂיִהְיֶה שְׂמִיחַ עִמָּהֶם גַּם-כֵּן, כֵּן יֵשׁ בְּעֵנֵינוּ הַשְּׂמִחָה. כִּי כְּשֶׁאָדָם שְׂמִיחַ, אֵזִי הַמְּרָה שְׂחֹרָה וְיִסוּרִים נִסְתַּלְקִים מִן הַצַּד. אֲבָל מַעֲלָה יִתְרָה - לְהַתְאַמֵּץ לְרִדְף אַחַר הַמְּרָה שְׂחֹרָה דְּיִקְא, לְהַכְנִיס אוֹתָהּ גַּם-כֵּן בְּתוֹךְ הַשְּׂמִחָה, בְּאִפְסוֹ שֶׁהַמְּרָה שְׂחֹרָה בַּעֲצָמָה תִּתְהַפֵּף לְשְׂמִיחָה. שְׂיִהְיֶה הַמְּרָה שְׂחֹרָה וְכָל הַיִּסוּרִין לְשְׂמִיחָה, כְּדָרְךְ הַבָּא לְתוֹךְ הַשְּׂמִיחָה, שֶׁאֵז מַגְדֵּל הַשְּׂמִיחָה וְהַחֲדוּהָ מִהַפֵּף כָּל הַדְּאָגוֹת וְהַעֲצָבוּת וְהַמְּרָה שְׂחֹרָה שֶׁלוֹ לְשְׂמִיחָה. נִמְצָא שְׂחוּטֵף הַמְּרָה שְׂחֹרָה וּמְכַנְּסִים אוֹתָהּ בְּעַל-כְּרָחָה לְתוֹךְ הַשְּׂמִיחָה, כְּמִשְׁלַל הַנִּלְוֵה.

וְזֶה בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה ל"ה): "שִׁשׁוֹן וְשְׂמִיחָה יִשְׂיִגוּ וְנָסוּ יִגוֹן וְאַנְחָה" - שְׂיִהְיֶה יִגוֹן וְאַנְחָה בּוֹרְחִים וְנָסִים מִן הַשְּׂמִיחָה, כִּי בַעַת הַשְּׂמִיחָה דְּרָךְ הַיִּגוֹן וְאַנְחָה לְעַמֵּד מִן הַצַּד כֵּן"ל, אֲבָל צָרִיךְ לְרִדְף אַחֲרֵיהֶם דְּיִקְא, וְלִהְיוֹת גַּם וְלִהְיוֹת גַּם, לְהַכְנִיס אוֹתָם דְּיִקְא לְתוֹךְ הַשְּׂמִיחָה כֵּן"ל. וְזֶהוּ: "שִׁשׁוֹן וְשְׂמִיחָה יִשְׂיִגוּ" וְכוּ' - שֶׁהַשִּׁשׁוֹן וְשְׂמִיחָה יִשְׂיִגוּ וְיִתְפָּסוּ אֶת הַיִּגוֹן וְאַנְחָה, שֶׁהֵם נָסִים וּבּוֹרְחִים מִן הַשְּׂמִיחָה, לְהַכְנִיס אוֹתָם בְּעַל-כְּרָחָם לְתוֹךְ הַשְּׂמִיחָה כֵּן"ל. כִּי יֵשׁ יִגוֹן וְאַנְחָה שֶׁהֵם הַסְּטָרָא-אַחֲרָא, שֶׁאֵינָם רוֹצִים לִהְיוֹת מְרַכְּבָה אֶל הַקְּדוּשָׁה, וְעַל-כֵּן הֵם בּוֹרְחִים מִן הַשְּׂמִיחָה. עַל-כֵּן צָרִיךְ לְהַכְרִיחַ אוֹתָם לְתוֹךְ הַקְּדוּשָׁה, דְּהֵינּוּ הַשְּׂמִיחָה, בְּעַל-כְּרָחָם, כֵּן"ל:

כד

מִצְוָה גְדוּלָה לִהְיוֹת בְּשְׂמִיחָה תָּמִיד, וְלִהְתַּגַּבֵּר לְהַרְחִיק הַעֲצָבוּת וְהַמְּרָה שְׂחֹרָה בְּכָל פֶּחוּ. וְכָל הַחוֹלְאֵת הַבָּאִין עַל הָאָדָם, כָּלָם בָּאִין רַק מִקְּלָקוּל הַשְּׂמִיחָה. כִּי יֵשׁ עֲשָׂרָה מֵינֵי נְגִינָה שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׂמִיחָה, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב (תְּהִלִּים צ"ב): "עֲלֵי עֲשׂוֹר וְכוּ' כִּי שְׂמִיחָתְנִי ה' בְּפַעֲלֶךָ" וְכוּ'. וְאֵלֹהֵי יוֹד מֵינֵי נְגִינָה בָּאִין בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה מֵינֵי דְּפִיקוּן, וְהֵם מְחִיִּין אוֹתָן (א). וְעַל-כֵּן כְּשִׁישׁ קְלָקוּל וּפְגָם בְּהַשְּׂמִיחָה, שְׂיִהְיֶה בְּחִינַת יוֹד מֵינֵי נְגִינָה, עַל-יְדֵי-זֶה בָּאִין

חולאת מן היד מיני דפיקין, שנתקלקלן על ידי קלקול היד מיני נגינה, שהם השמחה כנ"ל. כי כל מיני חולאת פלולים ביד מיני דפיקין, וכן כל מיני נגונים פלולים ביד מיני נגינה. וכפי קלקול השמחה והנגון, כן בא חולאת כנ"ל. וגם חכמי הרופאים האריכו בזה, שכל החולאת - על ידי מרה שחרה ועצבות, והשמחה הוא רפואה גדולה.

ולעתיד תתגדל השמחה מאד, ועל כן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ירושלמי ספח פרק לולב וערבה ובמדרש רבה שמיני פרשה יא): 'עתיד הקדוש ברוך הוא להיות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבוא', דהינו שיעשה מחול לצדיקים, והוא יתברך יהיה ראש חולה, פי שכינה למעלה מראשותיו של חולה, כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (נדרים מ), שניאמר: "ה' יסעדנו על ערש דני". כי אין להחולה שום חיות, רק השכינה מחיה אותו. ולעתיד על ידי השמחה יתקון כל החולאת כנ"ל, ואז יהיה השם יתברך ראש חולה, דהינו ראש המחול כנ"ל, כי השמחה היא בחינת תקון החולה כנ"ל. ובשביל זה נקראין השמחה והקוידין חולה כנ"ל, כי הם תקון החולאת כנ"ל:

והכלל, שצריך להתגבר מאד בכל הכחות, להיות אף שמח תמיד. כי טבע האדם - למשוך עצמו למרה שחרה ועצבות מחמת פגעי ומקרי הזמן, וכל אדם מלא יסורים, על כן צריך להכריח את עצמו בכח גדול להיות בשמחה תמיד ולשמח את עצמו בכל אשר יוכל, ואפלו במלי דשטותא. אף שגם לב נשבר הוא טוב מאד, עם כל זה הוא רק באיזו שעה, וראוי לקבוע לו איזה שעה ביום לשיבר לבו ולפרש שיחתו לפניו יתברך, כמובא אצלנו, אבל כל היום כלו צריך להיות בשמחה. כי מלב נשבר בקל יכולין לבוא למרה שחרה, יותר מאשר יכולין לפשל על ידי שמחה, חס ושלום, לבוא לאיזה הוללות, חס ושלום, כי זה קרוב יותר לבוא מלב נשבר למרה שחרה. על כן צריך שיהיה בשמחה תמיד, רק בשעה מיחדת יהיה לו לב נשבר:

כה

ההתבודדות הוא מעלה עליונה וגדולה מן הכל. דהינו לקבוע לו על כל פנים שעה או יותר להתבודד לבדו באיזה חדר או בשדה, ולפרש שיחתו בינו לבין קונו בטענות ואמתלאות בדברי חן ורצוי ופיזים, לבקש ולהתחנן מלפניו יתברך, שיקרבו אליו לעבודתו באמת. ותפלה ושיחה זו יהיה בלשון שמדברים בו, דהינו בלשון אשכנז (במדינתנו). כי בלשון הקדש קשה לו לפרש כל שיחתו, וגם אין הלב נמשך אחרי הדבורים, מחמת שאינו מרגל כל כף בהלשון, כי אין דרכנו לדבר בלשון הקדש. אבל בלשון אשכנז - שמספרים ומדברים בו, קל וקרוב יותר לשיבר לבו, כי הלב נמשך וקרוב יותר אל לשון אשכנז, מחמת שהוא מרגל בו. ובלשון אשכנז יכול לפרש כל שיחתו. ואת כל אשר עם לבבו ישיח ויספר לפניו יתברך, הן חרטה ותשובה על העבר, והן בקשת תחנונים לזכות להתקרב אליו יתברך מהיום ולהלאה באמת, וכיוצא בזה כל חד לפום דרגה. ויזהר מאד להרגיל עצמו להתמיד בזה מדי יום ביום שעה מיחדת כנ"ל, ושאר היום יהיה בשמחה כנ"ל.

והנהגה זו הוא גדולה במעלה מאד מאד, והוא דרך ועצה טובה מאד להתקרב אליו יתברך, כי זאת היא עצה כללית, שפולל הכל. כי על כל מה שייחסר לו בעבודת השם, או אם הוא רחוק לגמרי מכל וכל מעבודתו יתברך - על הכל יפרש שיחתו ויבקש מאתו יתברך כנ"ל. ואפלו אם לפעמים נסתתמין דבריו, ואינו יכול לפתח פיו לדבר לפניו יתברך כלל, אף על פי כן זה בעצמו טוב מאד. דהינו ההכנה שהוא מוכן ועומד לפניו יתברך, וחספץ ומשתוקק לדבר, אף שאינו יכול, זה בעצמו גם כן טוב מאד, וגם יוכל לעשות לו שיחה

ותפלה מזה בעצמו. ועל זה בעצמו יצעק ויתחנן לפניו יתברך, שנתרחק כל-כף, עד שאינו יכול אפלו לדבר. ויבקש מאתו יתברך רחמים ותחנונים, שיחמל עליו ויפתח פיו, שיוכל לפרש שיחתו לפניו.

ודע, שפמה וכמה צדיקים גדולים מפרסמים ספרו, שלא באו למדרגתם, רק על-ידי הנהגה זו. והמשפיל יבין מעצמו גדל מעלת הנהגה זו, העולה למעלה למעלה, והוא דבר השווה לכל נפש מקטן ועד גדול, פי כלם יכולים לנהג הנהגה זו, ועל-ידי זה יבואו למעלה גדולה. אשרי שיאחז בזה:

גם טוב לעשות מהתורה תפלה. דהינו כשלומד או שומע איזה מאמר תורה מצדיק האמת, אזי יעשה מזה תפלה, דהינו לבקש ולהתחנן לפניו יתברך על כל מה שנאמר שם באותו המאמר, מתי יזכה גם הוא לבוא לכל זה, וכמה הוא רחוק מזה. ויבקש מאתו יתברך, שיזכהו לבוא לכל הנאמר שם באותו המאמר.

והמשפיל והחפץ באמת, יוליכו ה' בדרך אמת ויבין בעצמו דבר מתוך דבר, איך להתנהג בזה, באפן שיהיו דבריו דברי חן וטענות נכונות, לרצותו יתברך שיקרבהו לעבודתו באמת. וענן השיחה זו עולה למקום גבוה מאד, ובפרט כשעושה מתורה תפלה, מזה נעשה שעשועים גדולים מאד למעלה:

כו

שיך לא"ב החדש, שכרות, אות ד'

צריך להרחיק משכרות, ולדקדק שלא לשתות יותר מיכלתו, כדי שלא יבוא לידי שכרות, פי מעט השתיה לפי הצורך הוא טובה להרחיב דעתו. ודע, כי הדעת מלבש בחסדים, וכששותה במדה פראוי לפי ערכו, אזי נתרחב דעתו ונתרומם מחו, ואזי נגדלין החסדים ביותר על-ידי השתיה. פי כשנתרומם הדעת, נתרוממין ונגדלין החסדים, כי הדעת מלבש בחסדים כנ"ל. ועל זה אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ערויבין ס"ה): "כל המתפתה ביינו, יש בו מדעת קונו". 'מתפתה' דיקא, בחינת חסדים, שעל-ידי היין נגדלין החסדים. וזהו מתפתה - שעל-ידי הגדלת החסדים הוא מתפתה ומתפיס, אף-על-פי שלא היה ראוי להתפתות לפי חסדים סתם, והיה יכול להיות רגז, אבל על-ידי הגדלת החסדים על-ידי היין הוא מתפתה כנ"ל. אבל השותה יותר מדאי ומשתפר, אזי אדרבא, מתגברין תקף הגבורות, ונעשה כעס ורגז, ולפעמים מתגברין גבורות דסטרא אקרא, ויוכל לבוא לידי רעות וכי, חס ושלום:

ודע, שעל-ידי שכרות שוכחין כל המצוות והאזהרות שצוה משה רבנו, עליו השלום. פי משה הוא מלבש בכל אחד ואחד מישראל, בכל איבר ואיבר, ומזכיר כל איבר ואיבר, שיעשה המצוה השייכה לאותו איבר. כי רמ"ח מצוות פנגד רמ"ח איברים. ועל-כן משה נקרא מחקק (דברים ל"ג), שהוא גימטריא רמ"ח, שזמכיר רמ"ח מצוות כנ"ל. ועל-ידי השכרות שוכח אותם, בבחינת (משלי ל"א): "פן ישתה וישכח מחקק", שעל-ידי השתיה והשכרות שוכח רמ"ח מצוות של משה כנ"ל. והתלבשות משה באיברים זהו בעצמו בחינת התלבשות הדעת בחסדים כנ"ל. כי משה הוא הדעת, והאיברים הם רמ"ח, בחינת אברהם איש החסד, שהוא גימטריא רמ"ח איברים:

כז

מי שהוא פרנס-חדש או מנהיג, (שקורין רוגירי), והוא מנהיג בכשרות ובישר, ורואה ומסתכל להטיל המשאוי על כל אחד פראוי לו, כפי מה שמעריך את כל אחד בישר להכביד על זה ולהקל על זה פראוי, על-ידי זה מבטל הארבע מדות רעות, דהינו 'עבודה זרה' 'גלוי עריות' 'ושפיכות דמים' 'ולשון הרע'.

והסוד - כי הנדר שנודרין צריכין לשלם מיד, והמאחר נדרו גורם אלו הארבע מדות הנ"ל. כדאיתא במדרש (ויקרא פרשה לז), שלמד מיעקב, שבשביל שאחר נדרו בא לידי ארבע הנ"ל. 'עבודה זרה' - שניאמר: "הסירו את אלקי הנקר". 'גלוי עריות' - 'ותצא דינה' וכו' 'שפיכות דמים' - בשכם. 'לשון הרע' - 'וישמע את דברי בני לבן'. ואיתא (שם), שבשביל שראה משה בסבלות בני ישראל, כמו שכתוב: "וירא בסבלותם", דהינו שנתן לב על סבלותם, שהיו מכבידין עליהם, והעבודה השייך לאיש נתנו על אשה, וכן להפך, והיה משה מסתכל על זה, והפך הדבר ונתן על כל אחד העבודה הראוי לו, מה שראוי לאיש וכו', וכן בין אנשים בעצמן הסתכל לתן על כל אחד מה שראוי לו. ואמר לו השם יתברך למשה, שעל ידי זה תזכה להתיר נדר, שניאמר בו גם כן: "בין איש לאשתו" וכו'. נמצא שעל ידי שמסתכלין להעריך כל אחד פראוי, על ידי זה זוכין להתרת נדרים, ועל ידי זה נצולין מארבע מדות הנ"ל, כנ"ל. והבו:

כח

דע, שיש חלוקים בין התורות, כי יש תורה שלא נתנה אפלו לדרש, ויש תורה שנתנה לדרש ולא נתנה לכתב. ויש שנתנה לכתב, וכמו שמצינו שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (גטין ס): 'דברים שבעל פה - אי אתה רשאי לאמרום בכתב' וכו'. ומי שידע להבחין ולהפיר בין התורות, איזהו נתנה לכתב, ואיזהו לא נתנה לכתב - הוא יכול להפיר את איש ישראל בין האמות, ואפלו אם אחד מישראל עומד בין כמה אמות, יכול להפירו.

וסוד זה מרמז בפסוק (הושע ח): "אכתב לו רבי תורתו כמו זר נחשבו" (א). הינו כשכותבין רבי תורתו, הינו רב יותר מהראוי, דהינו שכותבין מה שלא נתן לכתב כנ"ל, אזי "כמו זר נחשבו", הינו שאין יוכל להפיר את הישראל, וכמו זר נחשב אצלו, שנדמה לו לזר ולנכרי, וכן להפך, שיוכל לטעות על הנכרי שהוא ישראל כנ"ל. כי עקר ההבדל שבין ישראל לאמות הוא בבחינת מה שלא נתן לכתב, בבחינת תורה שבעל פה. כמו דאיתא (ב), 'שבשביל זה נתנה תורה שבעל פה, מחמת שצפה שיהיו ישראל בגלות, ויעתיקו האמות לעצמן תורה שבעל פה, על כן נתן לנו תורה שבעל פה, שזה אינם יכולים להעתיק, מחמת שהוא בעל פה'. נמצא שעקר ההבדל והיתרון של ישראל על האמות הוא בבחינת תורה שבעל פה, שלא נתן לכתב. ויש בכל אחד ואחד מישראל חלק מבחינת תורה שבעל פה, שלא נתן לכתב. ועל כן מי שמפיר בין התורות שנתנו לכתב ושלא נתנו לכתב, הוא יכול להפיר בין ישראל לאמות, כי זה עקר הבדלם כנ"ל:

כט

כשארע שאלה בבית האדם על ידי תערובת אסור בהתר, ואין בהתר כדי לבטל את האסור - בזה מראין לו, שפגם באיזהו יחוד של מעלה. כי כל היחודים והזווגים הם בבחינת בטול אסור. וזה בבחינת 'ואסור לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות'. נמצא שמאסור נעשה התר, כי בתחלה היא ארוסה, ואז היא אסורה, ואחר כך נעשית התר בנשואין. ועל כן גם בזווג התחתון של זה העולם נאמר (תהלים ס"ח): "אלקים מושיב יחידים ביתה", הינו זווגים. כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה, (סוטה ב) זה הפסוק לענגן זווגים, אזי: "מוציא אסירים בכושרות", הינו שנעשה האסור כשר והתר, בבחינת בטול האסור כנ"ל. ועל כן כשאין נתבטל האסור, והשאלה אסורה, היא סימן שפגם ביחוד של מעלה, כי היחוד הוא בבחינת בטול האסור כנ"ל:

כְּשֶׁבָא סֵפֶר חֲדָשׁ לְעוֹלָם, וְזֶה מִבְּאֵר אֲצִלְנוּ, שְׂיֵישׁ חֲדוּשִׁים שְׁנַעְשִׁין עַל-יְדֵי דְמַעוֹת (כְּמוֹבָא בְּסִימָן רסב), אֲזִי אֱלוֹ הַדְּמַעוֹת שֶׁל הַחֲדוּשִׁים, שְׂמֵהֶם נַעֲשֶׂה הַסֵּפֶר הַחֲדָשׁ, הֵם עוֹמְדִים כְּנֶגֶד גְּזֵרוֹת הָאֱמוּנָה, וּמִבְּטָלִין: וְהַדְּבָר מִבְּאֵר, כִּי כָל כַּחֵם הִיא מִן הַדְּמַעוֹת שֶׁל יַעֲשֹׂו (א), וְעַל-כֵּן כְּשֵׁישׁ אֱלוֹ הַדְּמַעוֹת הַנִּ"ל, הֵם עוֹמְדִים כְּנֶגְדָם וּמִבְּטָלִין. וְזֶה אוֹתִיּוֹת בְּכִיָּה - רַא שִׁי-תְבוּת: "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּחוֹל הֵימָּ" (הוֹשֵׁעַ ב) - 'מָה חוֹל הֵימָּ מִגֵּן מִן גְּלֵי הֵימָּ, שְׂלֵא יִשְׁטְפוּ הָעוֹלָם (ב), כֵּן בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִגֵּן עֲלֵיהֶם' הַבְּכִיָּה וְהַדְּמַעוֹת כְּנֶגֶד גְּזֵרוֹת הָאֱמוּנָה כְּנִ"ל. וְזֶה: "וְהִיָּה מִסְפֵּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּחוֹל הֵימָּ" - 'מִסְפֵּר', הֵינּוּ מִסְפֵּר הַנִּ"ל, מִשְׁם בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל כָּחוֹל הֵימָּ, הֵינּוּ בְּכִיָּה וְדַמַּעוֹת שֶׁל הַחֲדוּשִׁין שְׂבִסְפֵּר, שְׂמִגֵּן עֲלֵיהֶם כְּנִ"ל:

לא

עַל-יְדֵי הַנְּגִינָה אָדָם נָפֵר, אִם קִבֵּל עָלָיו עַל תּוֹרָה. וְסִימָן: "בְּפִתְחָי יִשְׂאוּ" (בְּמִדְבָּר ז), וְדַרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָם לְבִרְכָה (עֲרִכִין יא): 'אֵין יִשְׂאוּ אֶלָּא לְשׁוֹן שִׁירָה', שְׂנַאֲמַר: "שְׂאוּ זְמֵרָה וְתִנְנוּ תַרְ", וּמִקְרָא זֶה נֶאֱמַר בְּמִשְׁאָ בְּנֵי קָהֵת, שְׂהִיוּ נוֹשְׂאִין בְּפִתְחָי אֶת הָאָרוֹן, הֵינּוּ בְּחִינַת עַל תּוֹרָה:

לב

יֵשׁ צְדִיקִים גְּנוּזִים, וְהֵם יוֹדְעִים פְּנִים בְּתוֹרָה, אֲךָ הֵם צְרִיכִים לְהַעֲלִים תּוֹרָתָם, וְכִמוּ שְׂמִסְפָּרִין מַעֲשֶׂה מִהַבְּעַל-שֵׁם טוֹב עִם הַדְּרִשׁוֹן. וְגַם אֲצִלוּ יֵשׁ לַפְּעָמִים, שְׂיִוְדַע תּוֹרָה שְׂיֵישׁ לָהּ פְּנִים, דְּהֵינּוּ פְּנִים בְּתוֹרָה, וְהוּא צְרִיף לְהַעֲלִימָה, וְאֵינוּ אוֹמְרָה; וְלַפְּעָמִים אֵינוּ כּוֹתְבָה כָּלֵל, וְלַפְּעָמִים כּוֹתְבָה וְאַחֲרֵי-כֵן שׁוֹרְפָה. וּבְאֵמַת אִם הִיתָה נִכְתְּבַת, הִיָּה מִזָּה סֵפֶר וְהִיָּה בָּא בְּתוֹף הָעוֹלָם. וְגַם יֵשׁ בְּהֵם שְׂמוֹת, בְּחִינַת שְׂמִי שְׂנִכְתְּבַת בְּקִדְשָׁה, אֲךָ הָעוֹלָם מְקַלְקֵלִין זֹאת, וּצְרִיכִין לְהַעֲלִימָה וּלְשׁוֹרְפָה.

אָבֵל הוּא טוֹבָה לְהָעוֹלָם, מָה שְׂנַעֲלָם וְנִשְׂרָף תּוֹרוֹת וְסִפָּרִים הִלְלוּ. כִּי גַם יֵשׁ כְּמוֹ סִפָּרִים, שְׂכַבֵּר נַעֲשֹׂו סִפָּרִים וְנִמְחוּ וְנִאֲבָדוּ מִן הָעוֹלָם, כִּי בְּנִדְאֵי הַצְּדִיקִים הַגְּדוֹלִים הַקְּדוֹמוֹנִים, תִּנְאִים וְאִמּוֹרָאִים וְכִיּוֹצֵא בְּהֵם, עֲשׂוּ סִפָּרִים הַרְבֵּה, אֲךָ נִאֲבָדוּ. אֲךָ הוּא טוֹבָה לְהָעוֹלָם, כִּי אִם לֹא הִיָּה זֹאת, לֹא הִיָּה אֶפְשָׁר לָנוּ כָּלֵל לְהַתְקַרֵּב לְהֵשֵׁם יִתְבָּרָךְ.

כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה סִפָּרֵי מִיָּנִין, שְׂאִם הִיוּ, חֵס וְשְׁלוֹם, מִתְּפַשְׁטִין בְּעוֹלָם, לֹא הִיָּה אֶפְשָׁר כָּלֵל לְהַתְקַרֵּב לְהֵשֵׁם יִתְבָּרָךְ. כִּי יִרְבְּעֵם בְּן נְבֹט, שְׂעֲשֶׂה שְׂנֵי עֲגָלֵי זָהָב וְאָמַר: "הִנֵּה אֶלְקִיָּהּ יִשְׂרָאֵל" וְכו' (מְלָכִים א י"ב), וְהִטְעָה כָּל יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵיהֶם - הִיעֲלָה עַל הַדְּעַת, שְׂהִטְעָה עִם רַב בְּשִׁטּוֹת כְּזֶה לְעַבֵּד עֲגָלִים, אֲךָ בּוֹדָאֵי הִיָּה בְּזֶה חֲכָמוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד מְאֹד שֶׁל אֶפִיקוֹרְסוֹת, וְאִם הִיָּה, חֵס וְשְׁלוֹם חֵס וְשְׁלוֹם, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, נִמְצָא עֲתָה דָף אֶחָד מִסִּפָּרִים הִלְלוּ, חֵס וְשְׁלוֹם, הִיוּ מִתְּחַקְקִים מְאֹד מִהֵשֵׁם יִתְבָּרָךְ, וְלֹא הִיָּה אֶפְשָׁר לְהַתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרָךְ כָּלֵל. וּבְשִׁבִיל זֶה הוּא טוֹבָה מָה שְׂנַתְעַלְמִין וְנִשְׂרָפִין הַסִּפָּרִים הַקְּדוּשִׁים הַנִּ"ל:

כִּי הַסֵּפֶר הוּא בְּחִינַת שֵׁם ה', בְּבְחִינַת: "מִגְדֵּל עֵז שֵׁם ה', בּו יְרוּץ צְדִיק וְנִשְׁגָב" (מִשְׁלֵי י"ח). וְאִתָּא בְּאֵהָר (בְּרַאשִׁית דָף לז:): שֵׁם ה' - דָּא סֵפֶר, כִּי סֵפֶר בְּמִסְפָּר שֵׁם, כְּמוֹבָא. כִּי הַסֵּפֶר הוּא בְּחִינַת שְׂמִי שְׂנִכְתְּבַת בְּקִדְשָׁה, וְנִתְפַשֵּׁט בְּעוֹלָם וְעוֹשֶׂה שֵׁם. וְדַע, שְׂכַל אֶחָד וְאֶחָד צְרִיף לְשִׁמּוֹר אֶת בְּחִינַת מְשִׁיחַ שְׂיֵישׁ לוֹ. כִּי כָל אֶחָד כְּפִי קִדְשָׁתוֹ וְטָהָרְתוֹ, כֵּן יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת מְשִׁיחַ, וְצְרִיף לְשִׁמּוֹר מְאֹד, שְׂלֵא יִתְקַלְקַל בְּחִינַת מְשִׁיחַ שְׂלוֹ. וְעַקֵּר הַדְּבָר שְׂבוּ תְלוּי בְּחִינּוֹת מְשִׁיחַ הוּא שְׂמִירָה מְנַאֲוֵף. כִּי מְשִׁיחַ הוּא בְּחִינּוֹת חֵטָם, בְּבְחִינּוֹת (אִיכָה ד): "רוּחַ אֶפְיָנוּ

מְשִׁיחַ הַ", וְנֹאֵף תְּלוּי בַחֲטָא, כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב (שְׁמוֹת כ): "לֹא תִנְאַף". וְאֵי תִנְאַף בְּמִדְרָשׁ (רַבָּה פְּרָשַׁת נִשְׂא פְּרָשָׁה י):
'לֹא תִהְיֶה אֶף'. וְצִרְיָה לְשִׁמּוֹר עֲצָמוֹ מְאֹד אֶפְלוּ מֵרִיחַ נֹאֵף, כִּי הוּא פּוֹגֵם בְּחֵינַת מְשִׁיחַ שְׁלוֹ, שֶׁהוּא בְּחֵינַת
חֲטָא כַּנִּל. וּבְחֵינַת מְשִׁיחַ הוּא שׁוֹרָה עַל אֲנָפִי אֹרִי תֵא, דְּהֵינּוּ הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁמְגַלִּין הַפְּנִים שֶׁל תּוֹרָה,
וְשֶׁם מְרַחֵף רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, בְּבְחֵינַת (בְּרֵאשִׁית א): "וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם". רוּחַ אֱלֹקִים - דָּא
רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ' (זֶהר וַיְחִי דָף רמ), 'שְׁמֵרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם', וּמַיִם הוּא הַתּוֹרָה, כְּמוֹבָא (א):

וְדַע, שֶׁבְּחֵינַת - "רוּחַ אֲפִינוּ מְשִׁיחַ הַ" - נַעֲשֶׂה רוּחַ-קִנְיָא, שֶׁהוּלֵךְ וּמְקַנָּא, בְּכָל מְקוֹם שֶׁמוּצֵא שָׁם נֹאֵף,
הוּא נַעֲשֶׂה רוּחַ-קִנְיָא וּמְקַנָּא עַל זֶה לְגַדְל קְדוּשָׁתוֹ וְטְהָרָתוֹ. וּפְעָמִים "מְקַנָּא וְהִיא נְטֻמָּא, אוֹ עֶבֶר עָלוּ
רוּחַ-קִנְיָא וְכוּ' וְהִיא לֹא נְטֻמָּא", (בְּמִדְבָר ה) כִּי לְגַדְל עֲצָם קְדוּשָׁתוֹ וְטְהָרָתוֹ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹא נְטֻמָּא, הוּא
מְקַנָּא עַל הַסְּתִירָה לְבַד, כִּי נִחַשְׁב פָּגָם כְּנִגְד עֲצָם טְהָרָתוֹ שֶׁל הָרוּחַ-קִנְיָא, וְנַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי-זֶה לְפְעָמִים גֹּט.
וְעַל-כֵּן נִקְרָא הַגֹּט "סִפֵּר פְּרִיתוֹת" (דְּבָרִים כ"ד), כִּי נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַסִּפֵּר, שֶׁשָׁם שׁוֹרָה רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, שֶׁהוּא
הָרוּחַ-קִנְיָא כַּנִּל. אוֹ שֶׁמְשַׁקֵּה אוֹתָהּ מֵיָם מְאָרְרִים, וְאַזִּי נְבַדְקָת אִם נְטֻמָּא וְכוּ' וְאִם לֹא, אֲזִי אֲדַרְבָּא:
"וְנִקְתָּה וְנִזְרַעָה זָרַע" וְכוּ':

וְדַע, שֶׁיֵּשׁ יְחִידָא תַּתְּנָא שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁהוּא בְּכַשְׁרוֹת גְּדוֹל בְּקְדוּשָׁה וּבְטְהָרָה כָּל-כָּף, עַד שֶׁבּוּ תְּלוּי יְחִידָא
עֲלָא. שֶׁהוּא, דְּהֵינּוּ הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, כְּשֵׁרִים כָּל-כָּף, שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה מְאֹד וְאִין בָּהּ שׁוּם שְׁמִץ פְּסוּל, וְגַם הוּא
כְּשֵׁר מְאֹד, וְזוּגָם בְּכַשְׁרוֹת וּבְקְדוּשָׁה כָּל-כָּף, שֶׁבּוּ תְּלוּי יְחִידָא עֲלָא. כִּי 'אִישׁ וְאִשָּׁה, זְכוּ - שְׂכִינָה שְׁרוּיָה
בֵּינֵיהֶם' (כְּמוֹ שֶׁדִּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבִרְכָה, סוּטָה יז), כִּי יֵשׁ בּוֹ יו"ד וּבָהּ ה"א, שֶׁזֶהוּ יְחִידָא עֲלָא. וְזֶה הַזּוּג
וְהַיְחִידָא תַּתְּנָא הוּא יָקָר מְאֹד מְאֹד, מֵאַחַר שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם נַעֲשֶׂה יְחִידָא תַּתְּנָא בְּקְדוּשָׁה כְּזוֹ, שֶׁבּוּ תְּלוּי
יְחִידָא עֲלָא.

וְהִנֵּה הָרוּחַ-קִנְיָא שֶׁהוּא בְּחֵינַת רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ כַּנִּל, שֶׁהוּא מְקַנָּא עַל נֹאֵף, מֵהוּא עוֹשֶׂה כָּאן, מֵאַחַר
שֶׁהֵם קְדוּשִׁים וְטְהוּרִים מְאֹד, אֶף דַּע, שֶׁכָּאן בָּא הָרוּחַ-קִנְיָא בְּשִׁבִיל אֲהֶבָה. כִּי אֵי תִנְאַף בְּזֶהר (וַיְחִי דָף רמ):
'כָּל רְחִימוּתָא דְלָא קְשִׁיר עֲמָה קִנְיָא, לֹא רְחִימוּתָא רְחִימָא', הַדָּא הוּא דְכִתִּיב: "כִּי עֲזָה כְּמוֹת אֲהֶבָה, קִשְׁיָה
כְּשֹׁאֵל קִנְיָא". כִּי הַקִּנְיָא מוֹרָה עַל אֲהֶבָה. כִּי מִחֲמַת גְּדֹל הָאֲהֶבָה הוּא מְקַנָּא בָּהּ: "אַל תִּסְתְּרִי" כְּדִי שֶׁלֹא
יִתְקַלְקַל הָאֲהֶבָה, חֵס וְשְׁלוֹם, וְזֶה פּוֹעֵל כָּאן הָרוּחַ-קִנְיָא הַנִּל בְּשִׁבִיל אֲהֶבָה כַּנִּל. אֶף מִחֲמַת שְׂאֵף-עַל-
פִּי-כֵן זֶה הַיְחִידָא תַּתְּנָא הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם, יוֹכֵל לְהַתְקַלְקַל הַשְּׁלוֹם שֶׁבֵּינֵיהֶם, חֵס וְשְׁלוֹם, עַל-יְדֵי הָרוּחַ-
קִנְיָא. כִּי הַקִּנְיָא, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהִיא בְּשִׁבִיל אֲהֶבָה, יְכוּלָה לְהַטִּיל מִחֲלָקָת, חֵס וְשְׁלוֹם, עַל-יְדֵי שֶׁמְקַנָּא לָהּ
וְכוּ':

וְעַל-כֵּן דַּע, שֶׁבְּשִׁבִיל זֶה צְרִיכִין הַצְּדִיקִים הַגְּדוֹלִים לְהַעֲלִים תּוֹרָתָם, לְשַׁרְפֵן וּלְהַאֲבִידוֹן כַּנִּל, כְּדִי שֶׁיְהִיָּה
נְסִתְלַק הָרוּחַ-קִנְיָא, שֶׁלֹא יִקְלַקַל, חֵס וְשְׁלוֹם, שְׁלוֹם הַזּוּג הַקְּדוּשׁ הַנִּל. כִּי יְחִידָא תַּתְּנָא שֶׁלֵּהֵם יָקָר מְאֹד,
וְכַשְׁנִתְקַלְקַל שְׁלוֹם שֶׁבֵּינֵיהֶם עַל-יְדֵי הָרוּחַ-קִנְיָא כַּנִּל, הוּא הַפְּסֵד גְּדוֹל מְאֹד. וְעַל-כֵּן מְכַרְחִין שֶׁיְהִיָּה
נִאֲבָדִין הַתּוֹרוֹת וְהַסְּפָרִים הַנִּל, כְּדִי לְסַלֵּק הָרוּחַ-קִנְיָא. כִּי הָרוּחַ-קִנְיָא הוּא רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, שֶׁהוּא שׁוֹרָה
עַל אֲנָפִי אֹרִי תֵא, דְּהֵינּוּ הַסְּפָרִים כַּנִּל; נִמְצָא כְּשֶׁנִּשְׁרָפִין וְנִאֲבָדִין הַסְּפָרִים, מִמִּילָא נְסִתְלַק הָרוּחַ-קִנְיָא,
שֶׁהוּא רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, שֶׁשׁוֹרָה עַל הַסְּפָרִים כַּנִּל.

וְזֶהוּ סוּד "שְׁמִי שֶׁנִּכְתַּב בְּקְדוּשָׁה - יִמְחָה" - כִּי הַסִּפֵּר הוּא בְּחֵינַת שֵׁם ה', בְּחֵינַת 'שְׁמִי שֶׁנִּכְתַּב בְּקְדוּשָׁה' כַּנִּל.
וְאִמְרָה תּוֹרָה, שֶׁיִּמְחָה וְיִאֲבָד, כְּדִי לְהַטִּיל שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁתוֹ, דְּהֵינּוּ זּוּג הַקְּדוּשׁ הַנִּל, שֶׁבְּשִׁבִיל הַשְּׁלוֹם
שֶׁבֵּינֵיהֶם נִמְחִין וְנִאֲבָדִין הַסְּפָרִים, שֶׁהֵם בְּחֵינַת שְׁמִי שֶׁנִּכְתַּב בְּקְדוּשָׁה כַּנִּל. וְאַזִּי נוֹשְׂאִין קַל-וְחֹמֶר לְמַעֲלָה
(כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבִרְכָה, (שִׁבְת קטז): וְיָמָה שְׁמִי שֶׁנִּכְתַּב בְּקְדוּשָׁה, שֶׁהוּא הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים הַנִּל,

אמרה תורה - ימחה - בשביל להטיל שלום וכו', ספרי המינין שהם מטילין שנאה ותחרות בין ישראל וכו', על אחת כמה וכמה שימחו ויאבדו ויעקרו מן העולם, שימחו ויעקרו זכרם מן העולם. נמצא שעל ידי אבדת הספרים הקדושים בא טובה, שנאבדו ונעקרו ספרי המינין, ואזי יכולים להתקרב אליו ותברך. אמון:

לג

"ויחד יתרו על כל הטובה" וכו' (שמות י"ח), ואמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין צד), 'שנעשה בשרו חדידין חדידין'. כי כל השמחות הם רק בשעתן, כגון, למשל שמחה של חתונה או ברית, השמחה הוא רק בשעתן, ואם יסתכל על הסוף, אין שום שמחה בעולם, כי סוף אדם וכו' (ברכות יז). אבל אם יסתכל על הסוף של הסוף, אז יש לו לשמח מאד, כי סוף כל סוף, דהינו התכלית הוא טוב מאד.

והנה זהו רק מצד הנשמה, שמצדה המות טוב מאד, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (בראשית רבה פרשה ט): 'והנה טוב מאד' - זה וכו', כי הוא טוב מאד, שעל ידו באין לתכלית הטוב. אך מי שהוא צדיק, ואפלו גופו נקי וקדוש מאד, אזי יכול לשמח גם עם גופו, אפלו אם יסתכל על הסוף, מאחר שגם גופו טהור וקדוש. כמו שכתוב (תהלים נ"ו): "באלקים בטחתי מה יעשה בשר לי" - שהבשר, דהינו הגוף אינו יכול לעשות לו שום הצק, וכמו שכתוב (תהלים ט"ז): "אף בשרי ישכן לבטח" - שהצדיק בטוח, שגם להגוף יהיה טוב מאד, ועל כן יכול לשמח גם עם גופו, אפלו כשמסתכל על הסוף.

אבל מי שאין גופו קדוש כל-כך, בפרט גר, שאף על-פי שיש בו גבורה מאד, אף על-פי-כן גופו נוצר מטפה טמאה, ואיך אפשר לשנות זאת. נמצא שזה האיש שאין גופו קדוש כל-כך, בפרט גר, אי אפשר לו לשמח עם גופו כשמסתכל על התכלית.

וזהו: "ויחד יתרו על כל הטובה" - שיתרו היה שמח על כל הטובה, פרוש, אפלו כשהסתכל להלאה מן הטובה. וזהו: "על כל הטובה" - למעלה ולהלאה על הטובה, אף על-פי שהסתכל על זה, הינו להלאה מן הטובה, הינו על הסוף, אף על-פי-כן היה שמח מאד. כי מצד הנשמה אף כשמסתכל על הסוף, הוא טוב מאד כנ"ל, אך שנעשה בשרו חדידין חדידין - בשרו דיקא, דהינו הגוף. כי מאחר שהיה גר, לא היה שמחתו בגופו כשהסתכל על הסוף כנ"ל. וזהו: 'נעשה בשרו חדידין חדידין' - בשרו דיקא כנ"ל:

לד

"ויחד יתרו על כל הטובה" (שמות י"ח). כי אצל סתם בני-אדם אין השמחה של כל הטובות ביחד, כי יש חלוקים רבים בענין השמחה. למשל כשבאין על חתונה, יש מי שמח מן האכילה שאוכל, דגים ובשר וכיוצא, ויש אחד, שמח מן הכלי-זמר, ויש שמח מדברים אחרים כיוצא בהם, ויש שמח מן החתונה עצמה, כגון המתתנים, שאינן משגיחים על אכילה ושתיה, רק שמחים מן החתונה עצמה, וכיוצא שאר חלוקים. אבל אין אדם שיהיה שמח מפל השמחות ביחד. ואפלו מי שמח מפל הדברים הנ"ל, אף על-פי-כן אין השמחה מפל הדברים ביחד, רק מפל אחד בפני עצמו בזה אחר זה. גם יש אחד, שאין לו שום שמחה כלל, לא מן האכילה ושתיה ולא משאר דברים, ואדרבא, יש לו קנאה וצער, שמקנא על השדוף, על שזה נשתדף בזה. אבל שלמות וגדלות השמחה הוא, מי שזוכה לשמח מפל הטובות ביחד.

וזה אי אפשר כ"אם כשמסתכל למעלה על כל הטובה, דהינו על השורש, שמשם נמשכין כל הטובות. ושם בהשורש הכל אחד, ואזי שמחתו מפל הטובות ביחד, ואז השמחה גדולה מאד, ומאירה באור גדול

מאד. פי על-ידי הפלילות שנקלל שמחה בחברתה, נגדל ביותר אור השמחות. וכן כל מה שנקלל יותר רבוי השמחות זה בזה, נגדל ונתוסף אור השמחה ביותר ויותר, פי נגדל ונתוסף האור מאד, על-ידי התנוצצות שמתנוצץ משמחה לחברתה. וכל מה שיש יותר שמחות שנקללין ביחד, נתוסף ביותר ויותר אור ההתנוצצות. ועל-פן שנקלל השמחה של כל הטובות ביחד, אצי אור השמחה גדול מאד על-ידי רבוי ההתנוצצות מזה לזה ומזה לזה פנ"ל.

וזהו: "ויחד יתרו על כל הטובה" - שהיה שמח מפל הטובות ביחד. וזהו: "על כל הטובה", פי היה מסתפל למעלה על כל הטובה, הינו על השרש, ששם הכל אחד, ושם נכללין כל השמחות יחד, ועל-פן היה שמח על כל הטובות ביחד פנ"ל:

לה

לומדי-תורה ראוי להם לידע עתידות, וזה שכתוב: "קדם ידעתי" (תהלים קי"ט) - שאני יודע מקדם מה שיהיה. ומהיכן - "מעדתיה", דהינו מן התורה:

לו

תכף שנעשה ספר מן התורות הגבוהות והנפלאות מאד מאד, מאחר שנעשה מהם ספר, יש עליהם חפזים והסתרות, שנחפה ונסתר אורם הצח והנפלא. והדפין של פריכה הם מחפים וכו':

לז

"ממתים ידך ה' ממתים מחלד וכו' אני בצדק אהיה פניך" וכו' (תהלים י"ז). הפלל - שעקר התכלית הוא רק לעבד ולילך בדרך ה' לשמו יתברך, כדי לזכות להפיר אותו יתברך ולדעת אותו יתברך, שזהו עקר התכלית, וזהו רצונו יתברך, שאנחנו נפיר אותו יתברך. ואין ראוי לאדם שיהיה לו פונה אחרת בעבודתו יתברך, פי אם למלאות רצונו יתברך, שאמר ונעשה רצונו.

פי יש מי שעובד כל ימיו ורודף אחר תאוות עולם הזה, כדי למלאות בטנו וכרסו בתאוות עולם הזה. ויש מי שעובד ומשתדל, כדי לזכות לעולם הבא, וגם זהו נקרא מלוי בטן, שרוצה למלאות בטנו ותאוותו עם עולם הבא. וזהו בחינות, "חלקם בחיים וצפונם בתמלא בטנם". 'חלקם בחיים וצפונם' - הינו הן אותן שבוחרין חלקם בחיים, דהינו למלאות תאוותם בחיים חיותם, בעולם הזה, והן אותן שבוחרין ברב טוב הצפון, דהינו עולם הבא, וזהו 'וצפונם', שבוחרין בטוב הצפון, דהינו עולם הבא - וישניהם הם בחינת מלוי בטן פנ"ל: וזהו 'חלקם בחיים וצפונם' - תמלא בטנם, שאלו שתי הפתות, הן הבוחרין בעולם הזה והן העובדין בשביל העולם הבא, שהם בחינות 'חלקם בחיים וצפונם', פנ"ל, - שניהם הם בבחינת 'תמלא בטנם', שרוצים למלאות בטנם ותאוותם; זה - בעולם הזה, וזה - בעולם הבא. רק שזה הבוחר בעולם הבא הוא חכם יותר, שבוחר בעולם עומד, הקים והנצח, וממאס עולם הזה, שהוא עובר וכלה. וגם באמת בוודאי טוב יותר הרבה לעבד ה', אפלו אם עובד בשביל עולם הבא, אף על-פי-כן גם זה נקרא בחינת מלוי בטן פנ"ל. וזהו: 'שבועו בנים' - שהשביעה שלהם הוא בנים, כדרך העולם, שכל עבודתם הוא כדי להשאיר ירשה לבניו.

ובאמת מי שאינו איש קדוש, ורודף אחר תאוות, ומניח ממונו לבניו, הוא כמו מי שמלכלך עצמו בטונף, ולוקח טונף ומכסה על הטונף. פי באמת ממונו דקדשה הוא גבוה מאד, ויש בו פמה בחינות גבוהות

וְקִדּוּשׁוֹת עֲלִיּוֹנוֹת מְאֹד, כְּמִבְּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר. אֲבָל הַמָּמוֹן שֶׁל תַּאֲוֹת עוֹלָם הֵזָה הוּא מוֹתְרוֹת, שֶׁנִּשְׁאָר מִן הָאֲדָם מוֹתְרוֹת, אַחֵר שֶׁמֵּלֵא תַּאֲוֹתוֹ בְּעוֹלָם הֵזָה, וְהַמוֹתְרוֹת אַחֵר כָּל תַּאֲוֹתָיו הוּא הַמָּמוֹן שֶׁנִּשְׁאָר אַחֲרָיו. גַּם הַבְּנִים שֶׁאֵינָם נוֹלְדִים בְּקִדְשָׁה, הֵם גַּם-כֵּן מוֹתְרוֹת מִמֶּשׁ, כִּי הֵם בָּאִים מִמוֹתְרוֹת וְסִרְחוֹן וְעֵכֶרֶת הַמִּחַ שִׁיּוּצָא לַחוּץ, וּמִזֶּה נִתְּהוּ הַבְּנִים, בְּחִינַת (אֲבוֹת פָּרָק ג) 'טִפְּהָ סְרוּחָה', סִרְחוֹן מִמֶּשׁ. וּבִשְׂבִיל זֶה נִקְרָאִים הַבְּנִים עוֹלָלִים, לְשׁוֹן טִנוּף, כִּי "עוֹלָל" פִּרְשׁ רַש"י (תְּהִלִּים ח): 'טִנוּף וְלִכְלוּף', וְכַנ"ל. וְיָמֵי שְׂמֹנִיחַ בְּנִים כָּאֵלוֹ, הוּא גְּנָאִי וּבִזְיוֹן. כִּי הֵם בְּחִינַת מוֹתְרוֹת וְטִנוּף, עַל-כֵּן הוּא רוֹצֵה לְכַסּוֹת אוֹתָם וְלִפְּוֹת אוֹתָם עִם הַמָּמוֹן, שֶׁהוּא גַם-כֵּן מוֹתְרוֹת גְּמוּר, שֶׁנִּשְׁאָר אַחֵר כָּל הַתַּאֲוֹת כַּנ"ל, וְזֶהוּ הִרְשָׁה שֶׁמִּשְׁאִיר לָהֶם אַחֵר מוֹתוֹ, נִמְצָא שֶׁמִּכְסָה בְּטִנוּף עַל טִנוּף. וְזֶהוּ: "יִשְׁבְּעוּ בְּנִים" - שֶׁהַשְּׂבִיעָה שֶׁלָּהֶם הוּא בְּנִים, שֶׁבִשְׂבִילָם הֵם מְבַלִּים אֶת יְמֵיהֶם. וְהִנְחִיחוּ יִתְרָם לְעוֹלָלֵיהֶם - שֶׁמִּכְסִּים בְּמוֹתְרוֹת עַל הָעוֹלָלִים, שֶׁהֵם גַּם-כֵּן בְּחִינַת מוֹתְרוֹת כַּנ"ל, הִינּוּ הִרְשָׁה שֶׁמִּנְיָחִים לְבְּנִים, שֶׁבִשְׂבִיל זֶה מְבַלִּים יְמֵיהֶם כַּנ"ל.

אֲבָל אֲנִי, אֵין בּוֹחֵר לְעַצְמִי מִשְׁתֵּי הַכַּתּוֹת הַנ"ל, כִּי-אִם לְזִכּוֹת לַחֲזוֹת בְּנֵעַם ה', וְזֶהוּ: "אֲנִי בְּצִדְקָא אֶחְזֶה פְּנִיךָ"; שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, אָמַר, שֶׁבְּחֵר לוֹ רַק לְזִכּוֹת בְּצִדְקוֹת שְׁלוֹ, לַחֲזוֹת פְּנֵי ה' וְלִהְפִיר הַבוֹרָא יִתְבַּרְךָ, וְגַם הַבְּנִים שֶׁהוּא חִפֵּץ לְהִשְׁאִיר, כִּי בְּשִׂבְלוֹ יִתְבַּרְךָ, כִּי לֵהֲשִׁילִים, כְּבִיכּוֹל, צָלַם דְּמוּת תְּבִנְיָתוֹ, כִּי הַבְּנִים דִּקְדָּשָׁה הֵם גְּבוּהִים מְאֹד. וְכִמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה (יְבָמוֹת סג): 'כָּל מִי שֶׁאֵינּוּ עוֹסֵק בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה, כָּאֵלוֹ מִמַּעַט אֶת הַדְּמוּת'. כִּי כְּשֶׁבָא וְנוֹלָד בֶּן בְּעוֹלָם, נוֹלָד וּבָא צָלַם אֱלֹקִים, כְּבִיכּוֹל, וְנִשְׁלַם צָלַם דְּמוּת תְּבִנְיָתוֹ. וְזֶהוּ: 'אֶשְׂבְּעָה' - דִּהְיִנּוּ הַשְּׂבִיעָה שֶׁל בְּנִים, בְּחִינַת יִשְׁבְּעוּ בְּנִים הוּא רַק: "בְּהַקִּיץ תִּמְוִנְתָּךְ", שֶׁעֵקֶר שְׂבִיעֵתוֹ שֶׁל בְּנִים הוּא רַק מֵה שֶׁהוּא מְקִיץ וּמְעוֹרֵר בְּזֶה תִּמְוִנְתוֹ יִתְבַּרְךָ, בְּחִינַת צָלַם דְּמוּת תְּבִנְיָתוֹ, כַּנ"ל:

וְזֶהוּ: "מִמְתִּים יְדָה ה'" וְכו'. כִּי יֵשׁ שֶׁהֵם מִתִּים מִיָּתָה טְבֵעִית, שֶׁהֵם נוֹלְדִים בְּלַחוּת שְׂרִישִׁית וְשִׁאָר דְּבָרִים כָּאֵלוֹ, שֶׁעַל-יָדָם רְאוּי לָהֶם לַחֲיוֹת מִסִּפֵּר שְׁנַיִם כָּאֵלוֹ, וְהֵם מְתַקְיָמִים וְחַיִּים כָּל אוֹתָן הַשְּׁנַיִם, עַד שֶׁנִּכְפָּסָק וְנִכְלָה לַחוּתָם וְחַיּוּתָם, וְהֵם מִתִּים מִחֶלֶד. וְזֶהוּ בְּחִינַת: "מִמְתִּים מִחֶלֶד".

וְיֵשׁ שֶׁהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ גּוֹזֵר עֲלֵיהֶם מִיָּתָה קִדְּם זְמַנָּם בְּשִׂבִיל עֲנֵשׁ, וְזֶהוּ: "מִמְתִּים יְדָה ה'" וְכו', וְאֵלוֹ רְאוּי לָהֶם עוֹלָם הַבָּא, מֵאַחֵר שֶׁמְתוֹ קִדְּם זְמַנָּם. אֲבָל הַמְתִּים מִחֶלֶד הֵם בְּחִינַת בְּנֵי עוֹלָם הֵזָה, שֶׁאֵין לָהֶם עוֹלָם הַבָּא, כִּי הֵם חַיִּים וְקִיָּמִים בְּעוֹלָם הֵזָה בְּלִי שׁוּם עֲנֵשׁ, עַד שֶׁמְתִים מִחֶלֶד כַּנ"ל.

וְדוֹד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, אָמַר, שֶׁמִּשְׁתֵּי הַכַּתּוֹת הַנ"ל, דִּהְיִנּוּ בְּנֵי עוֹלָם הֵזָה וּבְנֵי עוֹלָם הַבָּא, וְזֶהוּ: "מִמְתִּים יְדָה ה'", מִמְתִּים מִחֶלֶד, הִינּוּ מִן הַמְתִּים עַל-יְדֵי ה', וְיֵשׁ לָהֶם עוֹלָם הַבָּא, וּמִן הַמְתִּים מִחֶלֶד, דִּהְיִנּוּ בְּנֵי עוֹלָם הֵזָה, וְזֶהוּ: "חֶלְקָם בְּחַיִּים וְצִפּוּנָה", הִינּוּ שְׁתֵּי הַכַּתּוֹת כַּנ"ל, שֶׁשְׂנִיָּהֶם בְּחִינַת: "תִּמְלָא בְּטָנָם", הִינּוּ מְלוּי בְּטָן בְּעוֹלָם הֵזָה אוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא כַּנ"ל, וְזֶהוּ: "יִשְׁבְּעוּ בְּנִים וְהִנְחִיחוּ יִתְרָם לְעוֹלָלֵיהֶם", כַּנ"ל, וְגַם מִי שֶׁבּוֹחֵר בְּעוֹלָם הַבָּא, וְרוֹצֵה לְהִשְׁאִיר זְכוּתוֹ לְבְּנָיו, גַּם זֶה בְּחִינַת: "יִשְׁבְּעוּ בְּנִים וְהִנְחִיחוּ" וְכו'. אֲבָל אֲנִי בּוֹחֵר לְעַצְמִי מִשְׁתֵּי הַכַּתּוֹת הַנ"ל - "בְּצִדְקָא אֶחְזֶה פְּנִיךָ", שֶׁעַם כָּל הַצְּדָקוֹת שֶׁלִּי אֲזַכֶּה לַחֲזוֹת פְּנֵי ה', אֶשְׂבְּעָה בְּהַקִּיץ תִּמְוִנְתָּךְ, כַּנ"ל. וְעַם כָּל זֶה טוֹב מְאֹד אֶפְלוּ מִי שֶׁעוֹבֵד בְּשִׂבִיל עוֹלָם הַבָּא.

וְגַם טוֹב לְהִשְׁאִיר זְכוּתוֹ לְבְּנָיו, כְּמוֹבָא, שֶׁאֵין לְאָדָם לְקַבֵּל כָּל שְׂכָרוֹ, רַק יִשְׁאִיר מְזָכוּתוֹ לְבְּנָיו אַחֲרָיו. רַק שֶׁהַצְּדִיקִים הַשְּׁלָמִים, אוֹהֲבֵי ה' בְּאַמְתָּה, כְּגוֹן דָּוִד וְכוּצָא, אֵין בּוֹחֵרִים בְּכָל זֶה כִּלְל, וְאֵין רוֹצִים לֹא בְּעוֹלָם הֵזָה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא וְלֹא לְהִשְׁאִיר זְכוּתָם וְצִדְקָתָם לְבְּנֵיהֶם, רַק לְמִלְאוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ וְכַנ"ל:

לה

לפְעָמִים הגָדוֹל הוֹלֵךְ וְנוֹסֵעַ לְהִקָּטֵן, וְלִפְעָמִים לְהִפָּךְ. דִּהְיִנוּ שְׁלִפְעָמִים הַצַּדִּיק נוֹסֵעַ עַל הַמְדִינָה וּמֵאִיר לְהַתְלַמִּידִים, וְלִפְעָמִים הַתְלַמִּידִים בָּאִים אֶצְלוֹ.

וְדַע, שֶׁזֶּאת הַבְּחִינָה הִיא גְדוּלָה, דִּהְיִנוּ כְּשֶׁהַגָּדוֹל נוֹסֵעַ לְהִקָּטֵן, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא גְדוּלָה בְּיִתְרָה. כִּי זֶה פְּשוּט שֶׁהִקָּטֵן צָרִיךְ לָבוֹא לְהִגְדוֹל, כִּי הוּא צָרִיךְ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ. אֲךָ לִפְעָמִים אִרְוֵי שֶׁל הַגָּדוֹל הוּא גְדוֹל מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְהִקָּטֵן לְקַבֵּל מִן הַגָּדוֹל בְּמִקוֹמוֹ מִחֲמַת רַבּוּי הָאוֹר הַגָּדוֹל מְאֹד, עַל-כֵּן מְכַרַח הַגָּדוֹל לְהוֹרִיד וְלִהְיוֹת עֲצוּמוֹ אֶצְלוֹ הִקָּטֵן וְלִילֵךְ אַחֲרָיו, כְּדֵי שֶׁעַל-יָדֵי זֶה יִתְמַעַט וְיִתְגַּשֵּׁם הָאוֹר קֶצֶת, כְּדֵי שֶׁיִּוָּכַל הִקָּטֵן לְקַבֵּלוֹ. נִמְצָא כְּשֶׁהַגָּדוֹל צָרִיךְ לִילֵךְ לְהִקָּטֵן, זֶהוּ מִגְדֵּל עֲצָם מֵעֲלָתוֹ מְאֹד כַּנִּל.

וּמִשֶּׁה רַבְּנוּ, עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם, הִיא גְדוּלָה בְּמַעֲלָה כָּל-כָּף, עַד שֶׁאֶפְלוּ לִפְנֵי גְדוּלָה הִיא צָרִיךְ לְהִקָּטֵן עֲצוּמוֹ וְלִהְיוֹת הַכְּנָעָה נִגְדָם. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר י"ב): "וְהָאִישׁ מִשֶּׁה עָנּוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם" וְכוּ' הִינּוּ אֶף-עַל-פִּי שְׁגָם הֵם הֵיוּ גְדוּלָה מְאֹד, כְּגוֹן יְהוֹשֻׁעַ וְאַהֲרֹן, עִם כָּל זֶה הִיא מִשֶּׁה רַבְּנוּ, עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם, בְּמַעֲלָה גְדוּלָה וְעֲצוּמָה מְאֹד, עַד שֶׁהִכְרַח לְהִקָּטֵן עֲצוּמוֹ וְלִהְיוֹת עֲצוּמוֹ נִגְדָם, כְּדֵי שֶׁיִּוָּכַלוּ לְקַבֵּל אִרְוֵי כָּל-זֶה בְּחִינַת (מִגְלָה ל"א): 'בְּכָל מְקוֹם שֶׁאֵתָּה מוֹצֵא גְדוּלָתוֹ, שָׁם אֵתָּה מוֹצֵא עֲנוּתוֹתָיו' - שֶׁבְּכָל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ גְדוּלוֹת בְּיִתְרָה, שָׁם צָרִיךְ עֲנוּת וְקִטְנוּת, כְּדֵי שֶׁיִּוָּכַלוּ לְקַבֵּל הָאוֹר כַּנִּל.

וְהִנֵּה כְּשֶׁהִקָּטֵן בָּא לִפְנֵי הַגָּדוֹל כְּדֵי לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, וְאִזִּי הַגָּדוֹל מֵאִיר בּוֹ. וְעַקֵּר הַדְּבָר לַעֲשׂוֹת מִמֶּחִין דְּקִטְנוּת מִחִין דְּגְדוּלוֹת, דִּהְיִנוּ לְהֵאִיר בְּהִקָּטֵן, לְהִגְדִּיל דַּעְתּוֹ, שֶׁיִּתְגַּדֵּל מִקִּטְנוּתוֹ וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה גְדוֹל, דִּהְיִנוּ שֶׁיִּבְאוּ לְמִחִין דְּגְדוּלוֹת, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת הַמִּתְקָה. וְלִפְעָמִים מֵאִיר בּוֹ עַל-יָדֵי הָאֵרֶת פְּנִים וְנִחְמוֹת, שֶׁמֵאִיר לוֹ פְּנִי בְּפָנִים שׁוֹחֲקוֹת, אֲנָפִין נְהִירִין, וְלִפְעָמִים אֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל עַל-יָדֵי זֶה, וְהוּא בְּבִחִינַת: 'אֶעֱא דְלֹא דְלִיק, מִבְּטָשִׁין לֵה', שֶׁצָּרִיךְ לְהֵאִיר בּוֹ עַל-יָדֵי יְסוּרִין, שֶׁצָּרִיךְ לְיָסְרוֹ וּלְבַזּוֹתוֹ, כְּדֵי לְבַטֵּל אוֹתוֹ שֶׁיִּוָּכַל לְקַבֵּל. וְדַע, כִּי אֶף-עַל-פִּי שֶׁהַגָּדוֹל צָרִיךְ לְהוֹרִיד עֲצוּמוֹ וּלְבַטֵּל עֲצוּמוֹ קֶצֶת מִגְדוּלוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּוָּכַל הִקָּטֵן לְקַבֵּל, אֶף-עַל-פִּי כֵּן אֵין נִחְשָׁב זֶה הַגְּרָעוֹן וְהַהִפְסָד שֶׁל הַגָּדוֹל, שֶׁצָּרִיךְ לְבַטֵּל אוֹרוֹ לְפִי שְׁעָה, כְּנֶגֶד הַתְקוּן שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּהִקָּטֵן, שֶׁהוּא מִתְקַנּוֹ וּמִגְדִּילוֹ. כִּי בְטוֹל וְקִטְנוּת הַגָּדוֹל הוּא רַק לְפִי שְׁעָה, וְאַחֲרֵי-כֵן חוֹזֵר לְמַעֲלָתוֹ, וְהוּא מִתְקַן וּמִגְדִּיל אֶת הִקָּטֵן לְגַמְרֵי כַּנִּל:

וְיֵשׁ חֲלוּקִים בְּעֵינֵי קִטְנוּת וְהַכְּנָעָה הַגָּדוֹל אֶצְלוֹ הִקָּטֵן, כְּדֵי לְקַבֵּל אוֹרוֹ כַּנִּל, כִּי הִפֵּל לְפִי הָעֵנָן: לִפְעָמִים הוּא בְּתַנּוּעָה בְּעֵלְמָא, וְלִפְעָמִים צָרִיךְ לִילֵךְ וּלְנוֹסֵעַ אֵלָיו, וְהִפֵּל לְפִי הָעֵנָן. כְּמוֹ נֵר שֶׁכָּפָה, כְּשֶׁיֵּשׁ בּוֹ קֶצֶת אוֹר, עֵדִין יְכוּלִין לְהִדְלִיקוֹ, רַק עַל-יָדֵי מָה שֶׁמְקַרְבִּין אוֹתוֹ קֶצֶת לְנֵר הַדּוּלֵק, דִּהְיִנוּ שֶׁאוֹחֲזִין אוֹתוֹ לְמִטָּה אֶצְלוֹ נֵר הַדּוּלֵק, כְּפִדּוּעַ בְּחֹשׁ, וְזֶה מִחֲמַת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֵדִין קֶצֶת אוֹר, אֲבָל כְּשֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם אוֹר, אֵין יְכוּלִין לְהִדְלִיקוֹ מִרְחוּק, כִּי אִם כְּשֶׁמְקַרְבִּין אוֹתוֹ מִמֶּשׁ לְהָאוֹר אוֹ לְהִפָּךְ וְכוּ':

לט

"לְכוּ חֲזוּ מִפְעֻלוֹת ה', אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ" (תְּהִלִּים מ"ו). כִּי בְּאֵמַת הַדְּבָר נִפְלְא וְנוֹרָא מְאֹד, אֲשֶׁר בָּרָא הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כֹּפָה וְכֹמָה דְּבָרִים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂי ה'! וְאֶפְלוּ בְּזֶה הָעוֹלָם לְבַד עֲצוּמוֹ נִפְלְאוֹת ה', אֲשֶׁר בָּרָא דּוֹמָמִים וְצוֹמָחִים וְכוּ', וּמִי יוּכַל לְשַׁעַר גְּדֻלַּת ה' שֶׁיֵּשׁ בְּבְרִיּוֹת שֶׁל זֶה הָעוֹלָם, מִכָּל-שָׁכֵן שֶׁאֵר הָעוֹלָמוֹת. וְהִפֵּל כְּאֲשֶׁר לִכְל לֹא נִבְרָא אֶלָּא בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל.

וישראל בעצמן, עקר בריאתו - בשביל בחינת שבת, שהיא התכלית. כי שבת היא תכלית מעשה שמים וארץ, שהיא בחינת עולם הנשמות (הקדמת הזר דף א; וזה תרומה קלו), שהיא עולם שכלו שבת, ושם ישיגו את השם יתברך פראוי, בלי שום מסך המבדיל ובלי שום מונע; כי אז יהיה נעשה אחדות גמור, וכל אחד יהיה מראה באצבעו: "זה ה' קנינו לו", כמאמר רבותינו, זכרונם לברכה (תענית לא), וזהו התכלית, שבשביל זה ברא השם יתברך את כל הבריאה כלה.

ועל-כן יש בודאי בכל דבר ודבר, שנברא בעולם בחינת התכלית, כי בכל דבר ודבר יש בו התחלה וסוף, דהינו ההתחלה ממקום שנשתלשל בהשתלשלות, עד שנתגשם ונתהווה בזה התמונה והדמות. וגם יש בו בחינת התכלית והסוף, שבשביל זה נברא, דהינו שיכולין ישראל להעמיק עינם ולדעת ולהתבונן בפירטי הבריאה: בתבנית האיברים ובנין וקומה ודמות וכי, של כל דבר ודבר, להתבונן בהם גדלות הבורא יתברך, ולעבדו יתברך על-ידי זה. וכן למעלה מעלה עד התכלית, ששם נסמך אותו הדבר אל התכלית. כי כל דבר ודבר יש לו אחיזה בהתכלית, שבשבילו נברא, שעל-ידי דבר זה יכולין להשיגו יתברך ולעבדו עד אותו התכלית, ששם נסתים אותו הדבר ונסמך אל התכלית. וצריך כל אחד להעמיק עיניו בזה, לדעת ולהפיר גדלות הבורא בכל דבר ודבר, בתבניתו ודמותו, בפירטי איבריו ובנינו וכיוצא בזה, ולעבדו יתברך בזה, עד אשר יבוא לבחינת התכלית של אותו הדבר, שהיא בחינת שבת, עולם הנשמות וכי:

והנה הבעלי-שכל שיש להם שכל גדול, הם יכולים זאת. אבל קטני ערך כמונו היום, שכלנו במדרגה פחותה מאד בבחינת רגליו, איך אפשר לנו לבוא לידיעה זו. ועל-כן יש לנו לכסף ולהתענגע ולהשתוקק מאד, מי יתן והיה לנו מנהיג הדור, רועה נאמן, שיהיה לו זה הכח, שיוכל להאיר אפלו בנו בבחינת רגליו, ידיעה והשגה הנ"ל, שנגזפה לבוא אל התכלית. כמו משה רבנו, עליו השלום, שמוגדל עצם מעלתו היה יכול להאיר אפלו בפחות שפחותים, אפלו בשפחה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מכילתא פ' רשת בשלח ופירש"י שם, ועין זהר בשלח נה, ויקרא כב): 'ראתה שפחה על הים, מה שלא ראה יחזקאל הנביא'. הרי שאפלו יחזקאל, שהיה נביא גדול כזה, לא היה רואה, מה שראתה שפחה בימי משה. וכל זה מחמת גדל עצם מעלת המנהיג, שהיה משה רבנו המנהיג, והוא יכול להאיר אפלו בבחינת רגליו. שאפלו הרגליו שרחוקים מהמח, אף-על-פי-כן גם הם יוכלו להשיג ולדעת התכלית, על-ידי מפעלות ה' אשר ברא בעולם השפלה הזה כנ"ל. כי על-ידי גדלות המנהיג יכול להמשיך המוח אפלו לרגליו, ואז יוכל להיות, שהרגליו אלו הם גדולים ממח אחר.

וזהו: 'לכו חזו'. 'לכו' דיקא, הינו בחינת הרגליו, שהם כלי ההליכה, גם הם יחזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ. הינו פעלות ה' אשר שם בארץ הזו, דהינו בזה העולם השפלה, שעל-ידי מפעלות ה' שבארץ הזאת השפלה, יכולין לדעת ולהשיג התכלית. וזהו: 'אשר שם שמות בארץ', הינו שהתכלית שהיא בחינת שמות - ראשי-תבות: תכלית מעשה שמים וארץ, בבחינת (בראשית ב): 'נפש חיה הוא שמו', וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ז): 'אל תקרא שמות, אלא שמות' דהינו עולם הנשמות שהיא התכלית, הוא מלבד ונאחז בארץ השפלה הזו, שעל-ידי עולם הזה השפלה, דיקא על ידו מרחין להשיג התכלית כנ"ל. ובאמת הוא חדוש נפלא ונורא מאד, שהשגת התכלית, שהוא דבר גבוה כזה להשיג אותו יתברך, הוא תלוי דיקא בבריות עולם השפלה, וכל הנשמות מרחין לעבר בזה העולם כדי להשיג התכלית. כי אין משיח בן דוד בא, עד שיכלו כל הנשמות שבגוף (במות סב.), כי כלם מרחין לבוא לזה העולם השפלה, כדי להשיג התכלית על-ידו כנ"ל. נמצא שכלם הם בחינת נצרך לבריות, שהם נצרכים לבריות העולם, להשיג התכלית על-ידם כנ"ל:

וְרָאוּ לָנוּ לומר זאת בְּבִכְיָה, בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ, לְבִכּוֹת וְלִהְתַּגַּעֵגַע, לְבַקֵּשׁ וְלִהְתַּחַן לְפָנָיו יְתָבְרָה, מִתִּי נִזְכָּה לָזֶה, שִׁיְהִיָּה לָנוּ זֶה הַדַּעַת, שְׁנוֹכַל לְדַעַת וְלִהְפִיר הַבוֹרָא יְתָבְרָה מִכָּל דָּבָר שֶׁל זֶה הָעוֹלָם בְּפִרְטֵי פִרְטֵיּוֹת כַּנִּל, עַד הַתְּכָלִית כַּנִּל. וּכְפִי הַמְדַרְגָּה פְּחוּתָה שְׁלֵנוּ עֲתָה, וְכַלְנוּ אֵין פְּנִינֵנוּ יְפוֹת כָּלָל (א) אָנוּ צְרִיכִין שִׁירְחַם עֲלֵינוּ הַשֵּׁם יְתָבְרָה, לְתַן לָנוּ מְנַהֵיג רוּעָה נְאֻמָּן, שִׁיִּכַּל לְהָאִיר בְּנוּ יְדִיעָה הַנִּל, כְּדִי שְׁנוֹכַל לְעַבְדוֹ יְתָבְרָה כְּרָאוּי וְלְבוֹא אֶל הַתְּכָלִית כַּנִּל:

הַשִּׁשֶּׁת יָמִים הֵם הַהֲתַחֲלָה, שְׁבִיבָהּ נִבְרָא הַכָּל, וְשִׁבְתָּ הוּא הַסּוּף וְהַתְּכָלִית וְכוּ'. וּבּוֹדָאי יֵשׁ חֲלוּק בֵּין הַבְּרִיּוֹת, כִּי בּוֹדָאי יֵשׁ חֲלוּק בֵּין מַה שְׁנִבְרָא קִדְם וּבֵין מַה שְׁנִבְרָא בְּשִׁשִּׁי, שֶׁהוּא סְמוּךְ יוֹתֵר לְשִׁבְתָּ. וְאֵינְתָא בְּסִפְרִים, "כִּי שִׁשֶּׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" (שְׁמוֹת ל"א), שְׁגַם הַשִּׁשֶּׁת יָמִים בְּעֶצְמוֹ נִבְרָאוּ, וְהֵם בְּסוּד עֲגָלָה אֶל הַנְּקֻדָּה פְּנִימִית, שֶׁהִיא שִׁבְתָּ (זֶהר וְנִקְהַל רד), אַךְ אֶף-עַל-פִּי כֵן יֵשׁ חֲלוּקִים:

מַה שְׁאֻמְרוּ רַבּוּתֵינוּ, זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה: 'נוֹחַ לוֹ לְאָדָם שֶׁלֹּא נִבְרָא יוֹתֵר מִשְׁנִבְרָא' (עֲרוּבִין יג:), וְכֵן מַה שְׁפָתוּב (קִהְלֵת ד:): "וְטוֹב מִשְׁנִיָּהֶם אֶת אֲשֶׁר עָדוֹן לֹא הָיָה" - הַדָּבָר תְּמִימִי: וְאִם-כֵּן עַל מַה נִּבְרָא. וּבּוֹדָאי אֵין הַדְּבָרִים נְאֻמְרִין כִּי-אִם בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁכַפִּי צְרוּת עוֹלָם הַזֶּה וְהִיסוּרִין שְׁסוּבְלִין בְּנִי-אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, בּוֹדָאי הָיָה טוֹב יוֹתֵר אִם לֹא הָיָה נִבְרָא כָּלָל. אֲבָל בְּעוֹלָם הַבָּא בּוֹדָאי טוֹב יוֹתֵר מַה שְׁנִבְרָא, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה דִּיקָא בְּאֵין אֶל הַתְּכָלִית כַּנִּל. וְגַם אֶפְלוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה - 'יָפָה שְׁעָה אַחַת בְּתִשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הַזֶּה מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא' (אָבוֹת פָּרָק ד:):

'נִיֶּסֶן - רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה לְמַלְכִים' (רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה ב), וְאֵז מִמִּנִּין כָּל הַמַּלְכִים לְמַעְלָה, וּבּוֹדָאי נוֹתְנִין מִתְּנוּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שְׁמִמְלִיכִין אוֹתוֹ. וְהַשֵּׁם יְתָבְרָה יִתֵּן לָנוּ גַם-כֵּן מְלָךְ וּמְנַהֵיג, רוּעָה נְאֻמָּן, שִׁיִּכַּל לְהָאִיר בְּנוּ וְכוּ' כַּנִּל. "וְאֵינְחֵנוּ הֵם הָעַם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיךְ - הַהוֹלְכִים אַחֵר עֲצָתְךָ" (ב), שְׁמִתְנַהֲגִים אַחֵר הַמְּנַהֵיג. וּמִי יִתֵּן וְהָיָה לָנוּ מְנַהֵיג כְּמוֹ מִשָּׁה רַבָּנוּ, עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם, וְכוּ' כַּנִּל (כָּל זֶה שִׁיָּךְ לְסִימָן ל"ט):

מ

מִי שִׁיּוֹדַע מְאֻרְץ-יִשְׂרָאֵל, שְׁטַעַם בְּאֻמַּת טַעַם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, הוּא יְכוֹל לְהַפִּיר בְּאַחַר, אִם הָיָה אֲצֵל צְדִיק עַל רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה אִם לֹאוּ, וְאִם אוֹתוֹ הַצְּדִיק הוּא גְדוֹל בְּמַעְלָה אוּ קָטָן, וְאִם הוּא צְדִיק אֲמִתִּי אִם לֹאוּ, אוּ אִם הוּא בְּעֶצְמוֹ צְדִיק.

כִּי טַעַם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל יְכוֹלִין לְצִייר לְפָנָי מִי שִׁיּוֹדַע טַעַם שְׂכָל. כִּי רַק מִי שֶׁהוּא אִישׁ בּוֹר, אִי אֶפְשָׁר לוֹ לִידַע זֹאת, אֲבָל מִי שִׁיּוֹדַע מִשְׂכָּל, כְּגוֹן לוֹמְדִים שְׁמִרְגִישִׁים מְעַט טַעַם הַשְּׂכָל בְּפִשְׁט וְקִשְׂיָא כְּדָרְךָ הַלּוֹמְדִים, אוּ חֲכָמִים בְּחֻכְמוֹת אַחֲרוֹת, שְׁמִרְגִישִׁים טַעַם שְׂכָל, יְכוֹלִין לְהַבִּין טַעַם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי 'אוֹרֵא דְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מְחִפִּים' (בְּבֵא בִּתְרָא קנח, וּבִזְהַר פִּינְחָס דְּרַמָּה: וּבִתְקוּן כב). וְטַעַם הַחֲכָמָה וְהַשְּׂכָל בּוֹדָאי יִקָּר מְאֹד, אַךְ עֲקָר מַעֲלַת קְדוּשַׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הוּא רַק עַל-יְדֵי הַשְּׂגָחַת הַשֵּׁם יְתָבְרָה. וּמַחֲמַת שְׁהַשֵּׁם יְתָבְרָה מְסַתְּפַל בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל תְּמִיד, כְּמוֹ שְׁפָתוּב (דְּבָרִים י"א): "תְּמִיד עֵינֵי ה' אֵלֶיךָ בְּהַ מְרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה", עַל-יְדֵי-זֶה אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מְקַדְשֶׁת וְאוֹרֵה מְחִפִּים, כִּי עֵינַיִם עַל-שֵׁם הַחֲכָמָה, כִּי הַתְּפַתְחוֹת הַחֲכָמָה נִקְרָא בְּחִינַת עֵינַיִם, כְּמוֹ שְׁפָתוּב (בְּרֵאשִׁית ג): "וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם", וּפְרַשׁ רַש"י: 'עַל-שֵׁם הַחֲכָמָה נְאֻמְרָה'. וּמַחֲמַת שְׁעֵינֵי ה' בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, שְׁמִסְתְּפַל בְּהַ תְּמִיד, עַל-יְדֵי-זֶה 'אוֹרֵא דְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מְחִפִּים'.

אַךְ מִהִיכָן נִמְשָׁךְ וְנִתְעוֹרֵר זֹאת אֲצֵל הַשֵּׁם יְתָבְרָה, דְּהֵינּוּ בְּחִינַת עֵינַיִם לְהַשְּׂגִיחַ כַּנִּל, זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי נְשִׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שְׁהַשֵּׁם יְתָבְרָה מְתַפָּאֵר בָּהֶם, בְּבְחִינַת (יְשַׁעִיָּה מ"ט): "יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּהַ אֲתַפְּאֵר". וְעַל-יְדֵי הַהֲתַפְּאָרוֹת נַעֲשִׂין בְּחִינַת תְּפִלִּין, שְׁנִקְרָאִין פָּאֵר (סְפָה כה), וְהַתְּפִלִּין הֵם בְּחִינַת מַחִין, וְנִכְנָסִין לְפָנִים וּבּוֹקְעִין

בְּעֵינַיִם, וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה הַשְּׁגַחַת הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבִיכּוֹל, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה קְדֻשַׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת אֲוִירָא דְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מִחֲפִים כַּנ"ל. וְעַל-שֵׁם זֶה נִקְרָא אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, שְׁמִקְבְּלַת קְדֻשָּׁתָהּ, מִבְּחִינַת: "יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּהּ אֶתְפָּאֵר", כַּנ"ל.

אֲךָ בּוֹדַי לֹא כָּל הַעֲתִים שְׁווֹת בְּהִתְקַרְבוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי לְפַעֲמִים, חֵס וְשְׁלוֹם, יֵשׁ שְׁנִיתֵרַחֵק אֶחָד מֵהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ (א), וְאִזִּי אֲדַרְבָּא, הַשְּׂכִינָה צוֹעֲקֵת: 'קַלְנִי מֵרֵאשִׁי, קַלְנִי מִזְרוּעֵי' (סְנֵהֲדִרִין מו). הֵינּוּ שְׂצַעֲקָתָהּ, שְׁנִיתֵקְלָקֵל וְנִפְגָּם בְּחִינַת הַהִתְפָּאָרוֹת שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהִתְפָּאֵר בָּהֶם, וְנִפְגָּם בְּחִינַת הַתְּפִלִּין, שְׁנַעֲשִׂין מִן הַהִתְפָּאָרוֹת כַּנ"ל. וְזֶה: 'קַלְנִי מֵרֵאשִׁי, קַלְנִי מִזְרוּעֵי', 'מֵרֵאשִׁי' מִזְרוּעֵי דִיקָא, בְּחִינַת תְּפִלִּין (שְׁמִנְיָחִין עַל הָרֵאשׁ וְעַל הַזְרוּעַ) וְכַנ"ל. רַק כְּשֶׁאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נִתְקַרַב לְהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנִתְוַסַּף עוֹד יִשְׂרָאֵל שְׂרוּצָה לְעַבְדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מֵה שְׁנִיתוֹסְפִין יוֹתֵר רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל שְׂרוּצִים לְעַבְדוֹ וְלִהְתְּקַרַב אֵלָיו, אִזִּי נִתְגַּדֵּל וְנִתְוַסַּף יוֹתֵר הַתְּפָאָרוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל הַמִּתְקַרְבִּים אֵלָיו. וְעַל-יְדֵי זֶה הַהִתְפָּאָרוֹת נַעֲשִׂין תְּפִלִּין, מַחִין, וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה קְדֻשַׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת 'אֲוִירָא דְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מִחֲפִים' עַל-יְדֵי עֵינֵי הַשְּׁגַחַתוֹ כַּנ"ל:

אֲךָ מִי שְׂיָכוֹל לְרְאוֹת זֹאת הַהִתְפָּאָרוֹת, שְׁמִתְפָּאֵר הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, אִזִּי הוּא מְקַבֵּל בְּחִינַת פָּאֵר וּמַחִין מִן זֹאת הַהִתְפָּאָרוֹת שְׂרוּצָה, וְנַעֲשִׂין אֶצְלוֹ גַם-כֵּן בְּחִינַת תְּפִלִּין, וְנִכְנָסִין לְפָנִים כַּנ"ל, וּבּוֹקְעִין בְּעֵינַיִם כַּנ"ל, וְאִזִּי נַעֲשִׂין עֵינָיו גַם-כֵּן בְּבְחִינַת עֵינֵי ה'. וְאִזִּי בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא מְסַתְּפֵל וְרוֹצֵה, נַעֲשֶׂה שָׁם גַם-כֵּן בְּחִינַת אֲוִירָא דְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מִחֲפִים, כִּי עֵקֶר קְדֻשַׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הוּא רַק מִבְּחִינַת עֵינַיִם הַנ"ל.

אָבֵל מִי הוּא זֶה שְׂיָכוֹל לְרְאוֹת אֶת הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׂיָכוֹל לְרְאוֹת הַתְּפָאָרוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲמָנָם מִי שְׂרוּצָה אֶת הַצְּדִיק הָאֵמֶת, שֶׁהוּא מְקַרַב בְּנֵי-אָדָם לְעַבּוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא עֵקֶר הַתְּקַרְבוֹת יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׂמִים, נִמְצָא שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ הַהִתְפָּאָרוֹת שְׁמִתְפָּאֵר הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַמּוֹ, כִּי עַל-יְדוֹ כָּל הַהִתְקַרְבוֹת וְהַהִתְפָּאָרוֹת. אִזִּי מִי שְׁמִסְתְּפֵל בּוֹ, וְעֵקֶר הַדְּבָר בְּעַת הַקְּבוּץ, בְּעַת שְׁמִתְקַבְּצִים אֵלָיו הַעוֹלָם הַבָּאִים לְשִׁמְעַת אֶת דְּבַר ה', וּבִיּוֹתֵר - בְּרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה, שְׁאִזִּי הוּא הַקְּבוּץ הַגָּדוֹל, אִזִּי הַהִתְפָּאָרוֹת גְּדוֹל בִּיּוֹתֵר, מִחֲמַת שְׁמִתְקַבְּצִים הַרְבֵּה בְּנֵי-אָדָם, הַחֲפִצִּים לְהִתְקַרַב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִזִּי נִתְגַּדֵּל וְנִתְוַסַּף פָּאֵר וִיפִי הַצְּדִיק, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ הַהִתְפָּאָרוֹת כַּנ"ל, אִזִּי מִי שְׁמִסְתְּפֵל בְּאֵמֶת בְּזֶה הַצְּדִיק הָאֵמֶת, אִזִּי הוּא גַם-כֵּן מְקַבֵּל מִן הַהִתְפָּאָרוֹת הַזֹּאת, וְנַעֲשִׂין אֶצְלוֹ גַם-כֵּן בְּחִינַת תְּפִלִּין מַחִין כַּנ"ל, וְאִזִּי נַעֲשִׂין עֵינָיו גַם-כֵּן כַּנ"ל בְּבְחִינַת עֵינֵי ה'. וְאִזִּי גַם בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא מְסַתְּפֵל, נַעֲשֶׂה גַם-כֵּן בְּחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת 'אֲוִירָא דְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מִחֲפִים', כִּי הוּא מִחֲפִים הָאֲוִיר עַל-יְדֵי הַסְּתַפְּלוֹתוֹ בְּעֵינָיו הַנ"ל, שְׁנַעֲשִׂין מִן הַהִתְפָּאָרוֹת כַּנ"ל.

וְזֶה פְרוּשׁ (יִשְׁעִיָה ל"ג): "מְלַךְ בִּפְיּוֹ תַחֲזִינָה עֵינֵיהָ", הֵינּוּ כְּשֶׁתִּזְכֶּה לְרְאוֹת מְלַךְ בִּפְיּוֹ, דְּהֵינּוּ הַצְּדִיק בִּפְיּוֹ וְתִפְאָרְתּוֹ, דְּהֵינּוּ בְּעַת הַקְּבוּץ, שְׁאִזִּי הוּא יְפִיו וְתִפְאָרְתּוֹ כַּנ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה: "עֵינֵיהָ תִרְאִינָה אֶרֶץ מְרַחֲקִים", בְּחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת 'אֲוִירָא דְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מִחֲפִים'. כִּי הַחֲכָמָה נִקְרָא מְרַחֲקִים, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (קְהֵלֶת ז): "אֲמַרְתִּי אַחֲכָמָה וְהִיא רַחוּקָה", הֵינּוּ שְׁעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁתִּרְאֶה אֶת הַצְּדִיק בִּפְיּוֹ וְתִפְאָרְתּוֹ כַּנ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה בְּכָל מְקוֹם שֶׁתִּרְאֶה בְּעֵינֵיהָ, יִהְיֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת אֲוִירָא דְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מִחֲפִים כַּנ"ל. וְזֶהוּ: 'עֵינֵיהָ תִרְאִינָה אֶרֶץ מְרַחֲקִים' כַּנ"ל. נִמְצָא, מִי שְׂיָשׁ לוֹ תִאֲוָה וְהַשְׁתַּוְקוּת לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בְּפֶרֶט מִי שְׂטַעַם טַעַם הָאֵמֶת שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁפּוֹגַע וּמִתְוַעֵד יַחַד עִם אָדָם שֶׁהִיא אֶצֶל צְדִיק אֵמֶת עַל רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה, הוּא מְחַבֵּב לְהַרְגִישׁ אִזִּי טַעַם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה הָאִישׁ נַעֲשֶׂה גַם זֶה הָאֲוִיר בְּבְחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כַּנ"ל, וְרְאוּי שְׂיִתְעוֹרֵר לוֹ עֵתָה הַשְׁתַּוְקוּת וְגַעְגּוּעֵין לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתוֹ. וְעֵקֶר הַדְּבָר - שְׂיִהְיֶה בְּאֵמֶת וּבְתַמִּימוּת:

וַיֵּשׁ בָּזָה עוֹד עֲנִיָּים, כִּי 'אֵין אָדָם מֵת וְחָצִי תֵּאָוֶתוּ בְּיָדוֹ'. (קְהֵלֶת־רַבָּה סְדֵר א) נִמְצָא שְׂאֵין מִמֶּלֶא תֵּאָוֶתוּ וְרָצוֹנוּ בְּמִמּוֹן לְעוֹלָם, כִּי תִמִּיד חָסֵר לוֹ כִּנּוּי. אַבְל יֵשׁ בְּחִינַת שְׁפַע כְּפֹלָה, בְּחִינַת (אֵיב כ"ב): "וְכִסְף תוֹעֲפוֹת לָךְ", שֶׁהוּא לְשׁוֹן כְּפֹל. נִמְצָא שְׁבָזָה הַשְּׁפַע נִתְמַלֵּא רָצוֹנוֹ, מֵאַחַר שֶׁהִיא כְּפֹלָה (וְלֹא סִיִּם):

מא

לְפַעֲמִים הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ עוֹשֶׂה מוֹפְתִים עַל־יְדֵי בְּעָלֵי הַפּוֹסְקִים, בְּבְחִינַת (דְּבָרֵי־הַיָּמִים א ט"ז): "מִפְתִּיּוֹ וּמִשְׁפָּטֵי פִיהוּ", שְׁעַל־יְדֵי 'מִשְׁפָּטֵי פִיהוּ', שְׁפּוֹסֵק שֶׁיְהִיָּה כָּהֵן, נַעֲשֶׂה מוֹפֵת. כִּי מִחֲמַת שְׁנִתְקַבַּל לְבַעַל־פּוֹסֵק, וְכִשְׁפּוֹסֵק בְּאֶסֶר וְהִתֵּר וְכִיּוֹצֵא, מְקַבְּלִין דַּעְתּוֹ, כְּמוֹ־כֵן כְּשִׁפּוֹסֵק בְּאֵיזָה עֲנָן, מְקַבְּלִין דַּעְתּוֹ, וְנַעֲשִׂין מוֹפְתִים עַל־יָדוֹ. וְזֶהוּ בְּחִינַת הַמוֹפְתִים שְׁמִסְפְּרִין מֵהַגְּאוּנִים שֶׁהֵיוּ בַּדּוֹרוֹת שְׁלֹפְנֵינוּ:

מב

"כִּי אָנִי יְיָ רַפְּאֵךְ" (שְׁמוֹת ט"ו) - רֵאשִׁי־תִבּוֹת: אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. (וְעַיֵן בְּמָקוֹם אַחֵר בְּאוּר עֲנָן זָה):

מג

עַל־יְדֵי חֲלִישׁוֹת הַלֵּב נוֹפְלִים פְּחָדִים עָלָיו. כִּי הַגְּבוּר אֵין לוֹ שׁוּם פְּחָד, וְעַקֵּר הַגְּבוּרָה הוּא בְּלֵב. דְּהֵינוּ מִי שְׁלֵבוֹ חֲזָק, אֵינוֹ מִתְיָרָא מִשׁוּם דְּבַר, וְרִץ לְתוֹךְ קִשְׁרֵי הַמְּלַחְמָה, וּמִתְגַּבֵּר עַל־יְדֵי חֲזָק וְאִמָּץ לְבוֹ. וְכֵן לְהַפְּךָ, רַפְּי־לֵבב הֵם מִתְפַּחְדִּים. וְזֶה שְׁפָתוֹב (דְּבָרִים כ): "אִישׁ הִיָּרָא וְרַף הַלֵּבב", פִּרְשׁ רַש"י: 'הִיָּרָא' וְכוּ', כִּי עַל־יְדֵי רַף־לֵבב, עַל־יְדֵי־זָה הוּא מִתְיָרָא, כִּנּוּי־ל:

מד

הָאֲמוּנָה תּוֹלָה בְּפָה שֶׁל אָדָם, בְּבְחִינַת: "אוֹדִיעַ אֲמוּנָתְךָ בְּפִי" (תְּהִלִּים פ"ט). הֵינוּ עַל־יְדֵי שְׁמִדְבָרִין הָאֲמוּנָה בְּפָה, זָהוּ בְּעַצְמוֹ אֲמוּנָה, וְגַם עַל־יְדֵי־זָה בְּאֵים לְאֲמוּנָה. וּמִחֲמַת זָה צְרִיךְ לְזַהֵר מְאֹד מִדְּבֻרִים שֶׁל כְּפִירָה וְאִפְיקוֹרְסוּת, אַף־עַל־פִּי שְׂאֵינוֹ אוֹמְרָם מִלְּבוֹ; הֵינוּ שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ מֵאֲמִין וְאֵינוֹ כּוֹפֵר, חֵס וְשָׁלוֹם, רַק שֶׁהוּא חוֹזֵר וְאוֹמֵר דְּבָרֵי אִפְיקוֹרְסוּת שְׁשִׁמְעַ בְּשֵׁם אַחֲרִים, שֶׁהֵם אִפְיקוֹרְסִים, וְהוּא מִתְלוֹצֵץ מֵהֶם, אַף־עַל־פִּי כֵּן גַּם מִזָּה צְרִיךְ לְזַהֵר מְאֹד, כִּי הַדְּבַר הַזֶּה שֶׁל כְּפִירָה מִזִּיק לְאֲמוּנָה. גַּם הוּא אֶסֶר גְּמוּר, כִּי עַל הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ, בְּרוּךְ הוּא, אֶסֶר לוֹמֵר דְּבָרֵי הַלְּצוֹת, אֶפְלוּ בְּדַרְךְ שְׁחוּק.

וְכַבֵּר מִבְּאֵר בְּסִפְרִים וּבְדְבָרֵינוּ בְּכַמְהָ מְקוֹמוֹת, לְהַרְחִיק עַצְמוֹ מֵאֹד מְאֹד לְבָלֵי לְעַיֵן כָּלל בְּסִפְרֵי הַמְּחַקְרִים הַפִּילוֹסוֹפִיָּא, וְאֶפְלוּ מִסִּפְרִים שֶׁל חֻקִּיָּה שְׁחַבְּרוּ גְּדוּלִים מֵאַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, גַּם מֵהֶם צְרִיךְ לְהַרְחִיק מְאֹד, כִּי הֵם מִזִּיקִים מְאֹד לְאֲמוּנָה, כִּי דֵי לָנוּ בְּאֲמוּנָתֵנוּ שֶׁקְּבַלְנוּ מֵאַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים. וְזֶה כָּלל גְּדוּל וְיִסוּד וְעַקֵּר בְּעַבְדַּת הַשֵּׁם - לְהִיּוֹת תָּם וְיָשָׁר וְכוּ', לְעַבְדֵי אוֹתוֹ יִתְבַּרַךְ בְּתַמִּימוּת, בְּלֵי שׁוּם חֻקְמוֹת וְחֻקִּירוֹת כָּלל כָּלל לֹא.

גַּם מִחֻקְמוֹת שְׂיֵשׁ בְּעַבְדוֹת הַשֵּׁם בְּעַצְמוֹ צְרִיךְ לְהַרְחִיק מְאֹד. כִּי כָל אֵלוֹ הַחֻקְמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שְׂיֵשׁ לְהִנְכַנְסֵין וּמִתְחִילִין קֶצֶת בְּעַבְדוֹת הַשֵּׁם, אֵינָם חֻקְמוֹת כָּלל, וְהֵם רַק דְּמִיּוֹנוֹת וְיִשְׁטוּתִים וּבְלִבּוֹלִים גְּדוּלִים. וְאֵלוֹ הַחֻקְמוֹת מִפִּלִּין מְאֹד אֶת הָאָדָם מֵעַבְדוֹת הַשֵּׁם, דְּהֵינוּ מֵה שְׁחוֹשֵׁב וְחוֹקֵר וּמְדַקְדֵק בְּיוֹתֵר, אִם הוּא יוֹצֵא כְּרֵאוֹי בְּמָה שְׁעוֹשֶׂה. כִּי בְּשׁוֹר־נֶדָם אֵי אֶפְשָׁר לוֹ שְׂיֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּשִׁלְמוּת, 'וְאֵין הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ הוּא בָּא בְּטְרוּנְיָא' וְכוּ' (עַבְדוּה־זָרָה ג), וְלֹא נִתְּנָה תְּנֻחָה לְמִלְאַכְי־הַשָּׁרֵת' (קְדוּשִׁין נד). וְעַל אֵלוֹ הַמְּדַקְדֵקִים

ומחמירים בחמרות יתרות, עליהם נאמר (ויקרא י"ח): "וחי בהם", 'ולא שימות בהם', (יומא פה:) כי אין להם שום חיות כלל, ותמיד הם במרה שחרה, מחמת שנדמה להם שאינם יוצאים ידי חובתם בהמצוות שעושין, ואין להם שום חיות משום מצוה מחמת הדקדוקים והמרה שחרות שלהם (והוא בעצמו אינו מחמיר שום חמרא כלל):

ובאמת, אחר כל החכמות, אפלו מי שידע חכמות באמת, אחר כל החכמות צריך להשליך כל החכמות ולעבד את ה' בתמימות בפשיטות גמור בלי שום חכמות. וזה היא החכמה הגדולה שבכל החכמות, לבל יהיות חכם כלל. כי באמת אין חכם בעולם כלל, 'ואין חכמה ואין תבונה נגדו יתברך' (א). והעקר הוא, כי 'רחמנא לבא בעי' (סנהדרין קו: זהר תצא דף רפא:):

מה

בענין בני-אדם שרוצים ומכינים עצמן כפיה פועמים לנסע לצדיק האמת, ואחר-כך יש להם מניעות, ונמנעים - דע, כי שבת היא נקדה הפנימית, וממנה יונקים כל הששה ימים, שהם בחינת העגולים סביב הנקדה, כמו שכתוב באהר (ויקהל דף רד.) וכמובא. והקלפות מוליכין את הרשעים סביב הנקדה, בבחינת (תהלים י"ב): "סביב רשעים יתהלכון", ואינם מניחים אותם להתקרב לפנים אל הנקדה הפנימית, וכל זמן שהם עדין בתוך העגולים, עדין יש להם תקוה להתקרב. אפלו פושעי ישראל - כל זמן שלא יצא מן העגולים לגמרי, חס ושלום, עדין יש לו תקוה להתקרב אל הנקדה הפנימית אבל מי שכבר יצא לגמרי, חס ושלום, מן העגולים, כגון משמדים, אזי אי אפשר לו להתקרב כלל. והצדיק הוא בחינת שבת, בחינת הנקדה הפנימית, שמוננו יונקים הכל, כמובא:

מו

מסירת נפש יש לכל אחד ואחד מישראל בכל יום ובכל שעה, כגון שנותן ממונו לצדקה. והמון הוא הנפש, "כי אליו הוא נושא את נפשו" (דברים כ"ד). דהינו שמוסר נפשו ביגיעות וסכנות קדם שפרוץ המון, ואחר-כך נוטל המון ונותנו בשביל השם יתברך, נמצא מוסר נפשו. וכן בתפלה איתא במדרש הנעלם (ח"י שרה דף קכד:), שהיא בחינת, "כי עליה הרגנו כל היום" וכו', הינו מסירת נפש. כי צריך יגיעה גדולה ומלחמה גדולה עם המחשבות והבלבולים, ותחבולות לנוס ולברח מהם, ועל זה נאמר: 'כי עליה הרגנו' וכו', כמובא במדרש הנעלם, נמצא שהוא מסירת נפש, וכן פיוצא בזה:

ודע, שהמניעות שיש לכל אחד לעבודת הבורא יתברך שמו, כגון לנסע להצדיק האמת וכיוצא, ולכל אחד ואחד נדמה לו, שהמניעות שלו גדולים יותר משל חברו, וקשה לעמד בהם.

דע, שלכל אחד אין לו מניעות רק כפי כחו, כפי מה שיכול לשאת ולעמד בהם - אם ירצה. ובאמת אין שום מניעה, כי גם בהמניעה בעצמה מלבש שם השם יתברך, וכמובאר במקום אחר (בלקוטי א' סימן קטו). והמניעה הגדולה שבכל המניעות היא מניעת המוח, דהינו מה שמוחו ולבו חלוקים מהשם יתברך או מהצדיק, כי אפלו כשמשבר המניעות שיש לו לנסע להצדיק האמת ובא לשם, עם כל זה, כשמוחו חלוק וקשה לו קשיות על הצדיק, ויש לו עקמומיות בלבו על הצדיק, זאת המניעה מונע אותו יותר מכל המניעות.

וכן בתפלה; שבתחלה יש לו כפיה מניעות על התפלה, ואחר-כך כשעובר עליהם ובא להתפלל, כשלבו עקם ופתלתל מהשם יתברך, זאת המניעה גדולה מכלם כנ"ל, הינו בחינת (תהלים ל"ח): "לבי סחרחר".

תרגום - 'סביב' - 'סחור סחור'. דהינו שלבו מסבב ומקף ומעקם בעקמומיות וקשיות וכפירות על השם יתברך, שזה בחינת (שמות א): "וימררו את חיייהם בעבדה קשה" וכו'. ואיתא בתקונים (תקון יג דף כח): בקשיא וכו', הינו הקשיות שלבו, שהם המניעה הגדולה מכלם, ואזי צריך לצעק לאביו שבשמים בקול חזק מעמקי הלב, ואזי השם יתברך שומע קולו ופונה לצעקתו. ויכול להיות, שמה בעצמו יפלי ויתבטל לגמרי כל הקשיות והמניעות הנ"ל, ועל-כל-פנים השם יתברך שומע קולו, שזה ישועתו. וזה אותיות קשיא - ראשי-תבות: "שמע יי קולי אקרא" (תהלים כ"ז) שצריך רק לקרות לה, כשמתגבר עליו הקשיא והפירה פנ"ל.

ומעין זה מה שמספרים בשם הבעל-שם טוב, זכר צדיק וקדוש לברכה, משל, שמה אהד הניח אוצר גדול במקום אחד, וסבב באחיזת-עינים כמה וכמה חומות סביב האוצר, וכשבאו בני-אדם לאלו החומות, נדמה להם שהם חומות ממש, וקשה לשברם. וקצתם חזרו תכף, וקצתם שברו חומה אחת ובאו אל השניה ולא יכלו לשברה, וקצתם שברו יותר ולא יכלו לשבר הנשארם, עד שבא הבר-מלך, אמר: אני יודע, שכל החומות הם רק באחיזת-עינים, ובאמת אין שום חומה כלל, והלך לבטח עד שעבר על כלם. ומזה יבין המשפיל הנמשל מאליו על כל המניעות וההסתות ופתיים, שהם בחינת חומות, שיש על אוצר של יראת-שמים, שבאמת אינם כלום. והעקר - לב חזק ואמיץ, ואז אין לו שום מניעה, ובפרט המניעות בגשמיות, כגון מחמת ממון או שמונע אותו אשתו ובניו וחונתו או אביו ואמו וכו', וכיצא, הם כלם בטלים ומבטלים למי שלבו חזק ואמיץ להשם יתברך. וגם אפלו גבורה של הגבורים, הוא רק מחזק ואמץ הלב, שיש לו לב חזק ביותר לרוץ בקשרי המלחמה, כמובא בספרים (א):

מז

ספנה גדולה לומר תורה, וצריך לזה גיעה גדולה ואמנות יתרה, שייכל לשקל בפלס דבריו, באפן שלא ישמע כל אחד ואחד מהשומעין פיהם מה שצריך לו, לא יותר. ואף-על-פי שהכל שומעין כל התורה שאומר, עם כל זה לא ישמע כל אחד רק מה שצריך לבד. וכמובא על פסוק "וישמע יתרו": 'והלא כל העולם שמעו, אלא יתרו שמע' וכו' (זהר יתרו דף סח). כי רק שמיעת יתרו נחשב לשמיעה, שנכנס באזניו, ושמיעת כל העולם אינו נחשב שמיעה כלל. ומי שאינו יכול לומר תורה בבחינה זו, אסור לו לומר תורה.

כי כל אחד ואחד כשבא אל הצדיק לשמע תורה, בא עמו גם הרע שלו, דהינו הקלפות הנבראים על-ידי עברות, חס ושלום, והם הדוחקים את העולם ועושים בלבול ודחק גדול בשעת אמירת התורה, כי הרע הנ"ל של כל אחד רוצה לבלבל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): 'האי דחקא דכלה מניהו', הינו מהרע של כל אחד ואחד, שהם הקלפות פנ"ל. ואלו הקלפות רוצים גם-כן לינק מן התורה, ויניקתם הוא רק מהמותרות, דהינו מה שאחד שומע יותר ולמעלה ממחו והבנתו, זה בחינת מותרות, ומשם יניקתם. וזה בחינת רצי תורה שנמסר לחיצונים, כי יניקתם רק מבחינת רצי תורה, דהינו ממה שיהוא למעלה ממח האדם, כל אחד לפי הבנתו.

על-כן צריך החכם האומר תורה, שיהיה לו אמנות הנ"ל, שלא ישמע שום אחד מהשומעין מה שאינו לפי מחו והבנתו, שאינו שיה לו פנ"ל, כדי שלא לתן להם יניקה, חס ושלום. ודע, שיש קלפה דקה, שסמוכה להקדשה, שזאת הקלפה הדקה יכולה לינק אפלו מגוף התורה בעצמה, אפלו אם אין בה מותרות. והתקון לזה - כשנדברים מישועת ישראל, שאז בורחת אותו הקלפה הדקה. וזה בחינת מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (זבחים קטז), 'שיתרו בא והלך לו קדם מתן-תורה', כי יתרו הוא בחינת הקלפה הדקה

שְׁבוּרַחַת, כְּשִׁשׁוּמְעַת יְשׁוּעוֹת יִשְׂרָאֵל. וְהַצְדִּיק הָאֲמֵת יֵשׁ לוֹ אֵימָה גְדוֹלָה כְּשִׁאֲמַר תּוֹרָה, יוֹתֵר מֵאֵימַת
רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְיוֹם-הַכַּפּוּרִים:

מח

כְּשִׁאֲדָם נִכְנָס בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם, אֲזֵי הַדָּרָךְ - שְׁמֵרָאִין לוֹ הַתְּרַחֲקוּת. וְנִדְמָה לוֹ שְׁמֵרַחֲקִין אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה, וְאִין
מִנִּיחִין אוֹתוֹ כְּלָל לִכְנָס לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם, וּבִאֲמַת כָּל הַהִתְרַחֲקוּת הוּא רַק כְּלוֹ הַתְּקַרְבוּת. וְצָרִיךְ הַתְּחַזְּקוּת
גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד לְבָלִי לִפְלַ בְּדַעְתּוֹ, חֵס וְשָׁלוֹם, כְּשִׁרֹּאָה שְׁעוֹבְרִים כְּמָה וְכְמָה יָמִים וְשָׁנִים, שֶׁהוּא מְתַיַּגֵּעַ
בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת בְּשִׁבִיל עִבּוּדוֹת הַשֵּׁם, וְעֵדִין הוּא רְחוֹק מְאֹד, וְלֹא הַתְּחִיל כְּלָל לִכְנָס לְשַׁעְרֵי הַקְּדוּשָׁה. כִּי
רוּאָה עֲצָמוֹ שֶׁהוּא מְלֹא עֵדִין עֲבִיית וְגִשְׁמִיית וְהַרְהוּרִים וּבִלְבוּלִים גְּדוֹלִים, וְכָל מָה שֶׁהוּא רוּצָה לַעֲשׂוֹת
בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם אֵיזָה דָּבָר שְׁבִקְדוּשָׁה, אִין מִנִּיחִין אוֹתוֹ. וְנִדְמָה לוֹ כְּאִלוֹ אִין הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ מְסַתְּפֵל עָלָיו כְּלָל,
וְאִין רוּצָה כְּלָל בְּעִבּוּדוֹתוֹ, מִחֲמַת שֶׁהוּא רוּאָה שֶׁהוּא צוֹעֵק בְּכָל פְּעַם וּמִתְחַנֵּן וּמִתְנַפֵּל לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ שִׁיעֲזָרְהוּ
בְּעִבּוּדוֹתוֹ, וְאִף-עַל-פִּי-כֵן עֵדִין הוּא רְחוֹק מְאֹד מְאֹד. עַל-כֵּן נִדְמָה לוֹ כְּאִלוֹ אִין הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ מְסַתְּפֵל עָלָיו
כְּלָל וְאִין פּוֹנָה אֵלָיו כְּלָל, כִּי הוּא יִתְבַּרְךָ אִין רוּצָה בּוֹ כְּלָל. הֵן עַל כָּל אֵלָה וְכִיּוֹצֵא בְּזָה צָרִיךְ הַתְּחַזְּקוּת גְּדוֹל,
לְחַזֵּק עֲצָמוֹ מְאֹד מְאֹד, וְלְבָלִי לְהַסְתְּפֵל עַל כָּל זֶה כְּלָל. כִּי בִּאֲמַת כָּל הַהִתְרַחֲקוּת הוּא רַק כְּלוֹ הַתְּקַרְבוּת
כַּנִּל.

וְכָל הַנִּל עֵבֶר עַל כָּל הַצְדִּיקִים, כְּאֲשֶׁר שְׁמַעְנוּ מִפִּיהֶם בְּפִרוּשׁ, שֶׁנִּדְמָה לָהֶם, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ אִין מְסַתְּפֵל
וּפּוֹנָה אֵלֵיהֶם כְּלָל, מִחֲמַת שֶׁרָאוּ שֶׁזֶה זְמַן רַב, שֶׁהֵם מְבַקְשִׁים וְיִגְעִים וְעוֹשִׂים וְעוֹבְדִים עִבּוּדַת הַשֵּׁם
יִתְבַּרְךָ, וְעֵדִין הֵם רְחוֹקִים מְאֹד מְאֹד, וְאִלוֹ לֹא הָיוּ מְחַזְּקִים עֲצָמוֹן מְאֹד לְבָלִי לְהַסְתְּפֵל עַל זֶה, הָיוּ נִשְׁאָרִים
בְּמִקּוּמָם הָרֵאשׁוֹן, וְלֹא הָיוּ זוֹכִים לְמָה שֶׁזָּכּוּ.

וְהַכְּלָל, אֶהוּבֵי אַחֵי, חֲזַק וְאֲמִץ מְאֹד, וְאֵחָז עֲצָמָה בְּכָל הַפְּחוּת לְשִׁאֵר קָיָם בְּעִבּוּדוֹתָהּ, וְאֵל תְּחִישׁ וְאֵל תְּסַתְּפֵל
כְּלָל עַל כָּל הַנִּל אוֹ כִּיּוֹצֵא בְּזָה. וְאִם אֲתָה רְחוֹק מְאֹד מְאֹד מִפְּנֵי יִתְבַּרְךָ, וְנִדְמָה לָךְ, שֶׁאֲתָה פּוֹגֵם בְּכָל שְׁעָה
מִמֶּשׁ נִגְדוֹ יִתְבַּרְךָ, עִם כָּל זֶה כְּנִגְדָה זֶה תִּדְעַ, שֶׁאִישׁ בְּזָה שֶׁהוּא מְגִשֵּׁם כָּל-כָּף - כָּל תְּנוּעָה וְתִנּוּעָה שֶׁהוּא
מִנְתַּק עֲצָמוֹ מֵעַט מֵעַט מִן גִּשְׁמִייתוֹ וּפּוֹנָה לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ הִיא גְּדוֹלָה וְיִקְרָה מְאֹד מְאֹד, וְאִפְלוּ נִקְדָּה קִטְנָה
מְאֹד, שֶׁהוּא נִעְתָּק מִגִּשְׁמִייתוֹ אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, הוּא רֵץ בְּזָה כְּמָה וְכְמָה אֲלָפִים פְּרָסוֹת בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים,
כְּאֲשֶׁר תִּבֵּן הֵיטֵב מִן הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הַצְדִּיק שֶׁהַתְּגַבֵּר עָלָיו מְאֹד הַעֲצָבוֹת וְכוּ', כְּמוֹבֵא אֲצֻלְנוּ. וְעַל זֶה יִשְׁמַח
מְאֹד וְיִחַזֵּק עֲצָמוֹ בְּשִׁמְחָה תְּמִיד, כִּי עֲצָבוֹת מִזִּיק מְאֹד מְאֹד.

וְדַע, שֶׁתִּתְּכֶךָ כְּשִׁאֲדָם רוּצָה לִכְנָס בְּעִבּוּדוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, אֲזֵי תִתְּכֶךָ הִיא עִבְרָה גְּדוֹלָה כְּשִׁישׁ לוֹ עֲצָבוֹת, חֵס וְשָׁלוֹם,
כִּי 'עֲצָבוֹת הִיא סְטֵרָא-אַחֲרָא (זֶהֱרַח נַח דַּף ע"א), וְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ שׁוֹנֵא אוֹתָהּ':

וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת עֲקֻשׁוֹן גְּדוֹל בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם, לְבָלִי לְהִנִּיחַ אֶת מְקוּמוֹ, דְּהֵינּוּ מֵעַט מְקַצֵּת עִבּוּדוֹתוֹ שֶׁהַתְּחִיל, אִף
אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה. וְזָכַר דְּבָר זֶה הֵיטֵב, כִּי תִצְטָרֵךְ לָזֶה מְאֹד, כְּשֶׁתְּתַחֵל קַצֵּת בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם. כִּי צָרִיךְ
עֲקֻשְׁנוּת גְּדוֹל מְאֹד לְהִיּוֹת חֲזַק וְאֲמִץ, לְאֵחָז עֲצָמוֹ, לַעֲמֹד עַל עֲמִדוֹ, אִף אִם מְפִילִין אוֹתוֹ, חֵס וְשָׁלוֹם,
בְּכָל פְּעַם. כִּי לְפַעְמִים יֵשׁ שְׁמֵפִילִין אֶחָד מִעִבּוּדַת הַשֵּׁם, כִּיְדוּעַ, אִף-עַל-פִּי-כֵן עָלָיו לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלוֹ,
לַעֲשׂוֹת מָה שִׁיּוּכַל בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם, וְאֵל יִנִּיחַ עֲצָמוֹ לְפַל לְגַמְרֵי, חֵס וְשָׁלוֹם. כִּי כָל אִלוֹ הַנְּפִילוֹת וְהִירִידוֹת
וְהַבְּלוּלִים וְכִיּוֹצֵא בְּזָה צָרִיכִים בְּהִכְרַח לְעֵבֶר בָּהֶם, קֹדֶם שֶׁנִּכְנָסִין בְּשַׁעְרֵי הַקְּדוּשָׁה, וְגַם הַצְדִּיקִים
הָאֲמֵתִים עֲבָרוּ בְּכָל זֶה.

ודע, שיש אחד שכבר הוא אצל הפתח של הקדשה, והוא חוזר לאחוריו מחמת הבלבולים הנ"ל, או שאי אפשר שהוא סמוך אצל הפתח, אז מתגבר עליו הסטרא-אחרא והבעל-דבר מאד מאד, רחמנא לצלן, בהתגברות גדול ונורא מאד מאד, רחמנא לצלן, ואין מניחין אותו לכנס לתוך הפתח, ומחמת זה הוא חוזר לאחור, חס ושלום. כי כן דרך הבעל-דבר והסטרא-אחרא, פשוטה שהאדם סמוך סמוך ממש לשערי הקדשה, וכמעט שיכנס, אזי הוא מתפשט עליו בהתגברות גדול מאד מאד, רחמנא לצלן. על-כן צריך אז התחזקות גדול נגדו.

ושמענו מצדיק אמתי שאמר, שאלו היה אומר לו אחד, יהיה מי שיהיה, בעת שעסק בעבודת השם בתחלתו: אחי, חזק ואחז עצמך - הייתי רץ ומזדרז מאד בעבודתו יתברך, כי גם עליו עבר כל הנ"ל, ולא היה שומע שום התחזקות משום אדם. על-כן מי שרוצה לזכור את היטב. וחזק עצמך מאד, ועשה מה שתוכל בעבודת השם, ובקבוצת הימים והשנים תכנס לבטח בעזרתו יתברך לתוך שערי הקדשה, כי השם יתברך מלא רחמים ורוצה בעבודתך מאד.

ודע, שכל התנועות וההתקוות, שאמה נתק ונענת בכל פעם איזה מעט מן גשמיית לעבודתו יתברך, כלם מתקבצים ומתחברים ומתקשרים ובאים לעזרתך בעת הצרה, דהינו כשיש, חס ושלום, איזה דחק ועת צרה, חס ושלום. ודע, שהאדם צריך לעבר על גשר צר מאד מאד, והכלל והעקר - שלא יתפחד כלל:

ודע, שיש אילן, שגדלים עליו עלים, שכל עלה צריך להיות גדל מאה שנים, והוא נמצא בפרדסים של השרים, וקורין אותו בלשונם מאה שנים. ומסתמא פשגדל מאה שנים, בנדיאי עובר עליו מה שעובר, ואחר-כך בסוף המאה שנים הוא יורה בקול גדול כמו קני-שרפה, שקורין אורמאטיע. והבן הנמשל היטב:

וראוי לילך עם מה שצאמר במאמר אזהרה לאלקי בעודי (בלקוטי הראשון בסימן רפ"ב), דהינו לבקש ולחפש למצא בעצמו איזה זכות ואיזה נקדה טובה. ובזה המעט טוב שמוצא בעצמו, ישמח ויחזק עצמו, ואל יניח את מקומו, אף אם נפל למה שצפן, רחמנא לצלן, אף-על-פי-כן יחזק עצמו במעט דמעט טוב שמוצא בעצמו עדין, עד אשר יזכה לשוב על-ידי-זה להשם יתברך, וכל הזדונות יהיו נעשין זכיות (עין יומא פ:). ומה עשה הבעל-שם טוב, זכר צדיק לברכה, על הים, פשהסיתו הבעל דבר וכו'. ומזה תבין, עד היכן אמה צריך להתחזק ולבלי ליאש עצמך, חס ושלום, אף אם יהיה מה שיהיה. והעקר להיות בשמחה תמיד. וישמח עצמו בכל מה שיוכל, ואפלו על-ידי מלי דשטותא, לעשות עצמו פשוטה ולעשות עניני שטות וצחוק או קפיצות וקוידים, כדי לבוא לשמחה, שהוא דבר גדול מאד:

מט

לפי גדלות השם יתברך ועצם רוממותו יתברך, בתנועה קלה בעלמא ובהסתכלות בעלמא, שאינו כראוי לפי כבודו יתברך, היה ראוי לבוא על האדם מה שראוי, חס ושלום, אף השם יתברך מלא רחמים, וכל העולם מלא רחמנות, והוא רוצה מאד בהעולם. על-כן צריך לחזק עצמו מאד בעבודתו בכל מה שיוכל, אף אם הוא כמו שהוא. ויסמוך על רחמיו המרבים מאד בלי שעור, כי בנדיאי לא יעזב אותו, אף אם עבר מה שעבר. העבר אין, והעקר - מכאן ולהבא לא יעשה עוד, ויהיה - שב ואל תעשה - על-כל-פנים, הן במחשבה והן במעשה. כי גם המחשבה של אנשים פאלו היא גם-כן עשייה, כי גם בעולם העשייה יש מחשבה, וצריך להיות שב ואל תעשה במעשה ובמחשבה כנ"ל. ומה שנועשה עמו ממילא, אל יחוש ואל יסתכל על זה כלל:

ודע, שעקר התשובה השלמה היא, כשאדם עובר באלו המקומות ממש שהיה מקדם התשובה, כל אחד לפי מה שעבר עליו בימים הקודמים, וכשעובר באלו המקומות והענינים שהיה מתחלה ממש, ועכשו פונה ערף מהם, וכופה יצרו לבלי לעשות עוד מה שעשה - זהו עקר התשובה השלמה, ורק זה נקרא תשובה:

והוא מעלה גדולה, כשיש עדין יצר הרע להאדם, כי אז יכול לעבד אותו יתברך עם היצר הרע דיקא, דהינו לקח כל ההתלהבות והחמימות ולהכניסו בתוך עבודת השם, דהינו להתפלל ולהתחנן בחמימות והתלהבות הלב וכיוצא. ואם אין יצר הרע להאדם, אין עבודתו שלמה כלל. והעקר - לעצור ולעכב החמימות בעת התאוות, ולהניחו בעת התפלה והעבודה, שם יניח חמימותו והתלהבותו לתוך העבודה כנ"ל. ואפלו מי שאינו איש כשר, נזדמן לו לפעמים, שמתפלל בהתלהבות, וזה בא גם כן מחמימות היצר הרע שיש לו, רק שהוא אינו מקבל על זה שוכר. אבל מי שרוצה להתנהג בכשרות, הוא מעלה גדולה כשיש לו עדין יצר הרע כנ"ל:

ג

המחשבה - ביד האדם להטותה כרצונו למקום שהוא רוצה, וכמבאר במקום אחר, שאי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד כלל, ואפלו אם לפעמים הולכת מחשבתו ופורחת ומשוטטת בדברים אחרים וזרים, הוא ביד האדם לחזור ולהטותה בעל-כרחו אל הדרך הישר, לחשב מה שראוי. והוא ממש כמו סוס שפונה מן הדרך וסר לדרך אחר, שתופסין אותו באפסר וכיוצא, ומחזירין אותו בעל-כרחו אל הדרך הישר, כמו-כן במחשבה ממש, שיכולין לתפסה בעל-כרחו להשיבה אל הדרך הראוי:

נא

היצר הרע נוקש באדם בכל פעם ומעוררו למה שמעוררו. ואף אם אין האדם שומע לו ופונה ערף ממנו, אף-על-פי-כן הוא נוקש בו עוד פעם שני ושלישי ורביעי ויותר. אבל אם האדם הוא חזק בדעתו ועקשן נגד היצר הרע, ואינו פונה אליו כלל, אזי היצר הרע מסתלק והולך לו. וכן בתפלה, בענין המחשבות הבאים לבלבל, הוא ממש כנ"ל, שהמחשבה באה פמה פעמים, פעם אחר פעם, לבלבל. וצריך להיות חזק לבלי להסתפל עליה כלל בשום אופן, ואזי תסתלק. ועין במקום אחר מזה:

נב

מה שקשה קשיות על הצדיקים, זהו מכרח להיות. כי הצדיקים מתדמים ליוצרים, כמובא, וכמו שקשה קשיות על השם יתברך, כמו-כן בהכרח שיהיה קשה קשיות על הצדיק, כי הוא מתדמה אליו יתברך:

ובענין הקשיות שקשה על השם יתברך, מרגלא בפמה לומר: אדרבא, כן ראוי להיות דיקא, שיהיו קשיות על השם יתברך, וכך נאה ויפה לו יתברך לפי גדלתו ורוממותו. כי מעצם גדלתו ורוממותו, שהוא מרומם מאד מדעתנו, על-כן בודאי אי אפשר שנבין ונשיג בשכלנו הנהגתו יתברך. ועל-כן בהכרח שיהיו עליו יתברך קשיות, כי כן נאה ויפה להבורא יתברך, שיהיה מרומם ונשא מדעתנו, שעל-ידי-זה קשה הקשיות כנ"ל; ואם היה הנהגתו כפי חיוב דעתנו, אם-כן היה, חס ושלום, דעתנו כדעתנו:

נג

גדל יקרת המחשבה נודע לי עתה. כי המחשבה יקרה מאד מאד, שנעשה ממנה דברים שלמים ממש, שיש להם קיום כל הימים שיתקיימו העולמות, כל זמן אשר השם יתברך וכו' וכו'. וחכמה יקר יותר, כי מחשבה הוא שעולה על מחשבתו לבד, וחכמה הוא שבונה בחכמתו בנינים בשכלו, והוא יקר מאד, ועקר הדבר - שיהיה באמת. ואפלו פשוט שמחדישין, הוא גם כן דבר גדול מאד, וצריך גם כן שיהיה באמת. וגם להפך, כשהוא בלא אמת, נעשה ממנה גם כן דברים להפך:

נד

הבחירה - ביד האדם לעשות פרצונו. ואפלו כל הדברים, הכל ביד האיש הישראלי להתנהג הכל פרצונו כבחירתו. כי ביד ישראל יש בחירה בידם על כל דבר שבעולם. כי אצל אחרים יש דברים שהם מכרחים בהם, אבל אצל איש הישראלי, כל דבר ודבר שהוא עושה, פגון לנסע לאיזה מקום וכיוצא, יש בו עבודה, ועל כן יש לו בחירה על הכל:

נה

רוח העולם הזה אין לשער, דהינו מה שהאדם יכול להרויח בזה העולם, ואין צריך על זה הוצאות משלו, שקורין אויש-לאג, רק ממה שהכין לפניו הבורא יתברך. יכול להרחיב ידו ולהרויח הרבה מאד. עין לא ראתה וכו':

נו

כשיש להאדם לב, אין שיק אצלו מקום כלל, כי אדרבא, הוא מקומו של עולם וכו'. כי האלקות הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים ע"ג): "צור לבבי". ואצל השם יתברך נאמר (שמות ל"ג): "הנה מקום אתי" - שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו (א). נמצא, מי שיש לו לב ישראלי, אין ראוי לו לומר שמקום זה אין טוב לפניו, כי אין שיק אצלו מקום כלל, כי אדרבא, הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו כנ"ל:

נז

דע, כשצדיק גדול אמת מגלה תורה, חדושים נפלאים ונוראים, הוא טובה להקטנים במעלה, שעל ידי זה נתגדל הקטן במעלה, שהכל רצים ובאים אליו. וגם בהסטר-אחרת נתגדל אחד על ידי זה, כמו שמצינו בבלעם, כשנתן השם יתברך את התורה לישראל, באו כל האמות לבלעם (כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה, זבחים קטז). נמצא שעל ידי נתינת התורה לישראל נתגדל בלעם, ובאו אליו כל העולם, והוא עמד עצמו על איזה פסוק ואמר להם תורה. כי אז כשבאו אליו, שאלו אותו מה ששאלו - "ה' למבול ישב", והוא עמד על פסוק, והשיב להם: "ה' עז" וכו'. וכן בישראל בעצמן שהם בקדשה ואינם באים, חס ושלו, לבלעם וכיוצא בו. אף כשצדיק גדול אמת מגלה חדושים, ונעשה רעש גדול, שזה מגלה חדושים נוראים פאלו, אזי כלם מתקבצים ובאים לאיזה קטן במעלה, ונאספים אצלו לשמע ממנו, מחמת הרעש שנעשה על ידי החדושים, שמגלה הצדיק הגדול, והוא עומד עצמו על איזה פסוק ואומר להם מה שאומר:

יש בני-אדם שאומרים, שְׁכַשְׁהֲצַדִּיק גָּדוֹל בְּמַעֲלָה, מַחֲמַת גְּדֻלָּתוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשְׁגִּיחַ וּלְהִסְתַּכֵּל עַל בְּנֵי הָעוֹלָם, כִּי הוּא רְחוּק מֵהָעוֹלָם. וּבְאֵמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי אֲדַרְבָּא, כְּשֶׁהֲצַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד, הוּא יָכוֹל לְהִשְׁגִּיחַ וּלְהִסְתַּכֵּל יוֹתֵר עַל הָעוֹלָם. וְכִמוֹ שֶׁמְצִינּוּ בְּרַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַפְאִי, שֶׁבְּנֻדָּאֵי הָיָה גָּדוֹל בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד, יוֹתֵר וְיוֹתֵר הִרְבֵּה מֵהֲצַדִּיקִים שֶׁבְּזַמַּן הַזֶּה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָמַר: 'אוֹי לִי אִם אִמֵּר, אוֹי לִי אִם לֹא אִמֵּר' (פְּרָק טז מִשְׁנָה טז). נִמְצָא שֶׁרַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַפְאִי הָיָה בְּקִי כָּף בְּתוֹךְ הָעוֹלָם, עַד שֶׁהָיָה מִתְיָרָא לומר דְּבִרֵי־תוֹרָה, שְׁלֹא לְמִדּוֹ מְמוֹנֵי הַרְמָאִים. הָרִי שֶׁהָיָה בְּקִי מְאֹד בְּהָעוֹלָם, עַד שֶׁאֲדַרְבָּא, הָיָה מִתְיָרָא פֶּן יִלְמְדוּ מְמוֹנֵי רַמְאוֹת, כִּי בְּאֵמֶת כָּל מַה שֶׁהֲצַדִּיק גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, יָכוֹל לְהִשְׁגִּיחַ וּלְהִסְתַּכֵּל בְּעוֹלָם יוֹתֵר, כִּי הֲלֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא מְרוֹמֵם וּמְנֻשָּׂא מְאֹד מִן הָעוֹלָם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מְשֻׁגָּח בְּהִשְׁגָּחַה פְּרֻטִית עַל כָּל הָעוֹלָם.

כִּי בְּאֵמֶת מִי שֶׁהוּא יֵשׁ, אֲזִי אֵינוֹ יָכוֹל לְהִיּוֹת בְּכָל מְקוֹם בְּבֵת־אֶחָת, כִּי מַה שֶׁהוּא יֵשׁוּת, כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד פָּאן אֵינוֹ פָּאן, כְּגוֹן כְּשֶׁהוּא בְּאֵיזָה עֲבוּדַת הַשֵּׁם, אֵינוֹ יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּעוֹלָם. אֲבָל מִי שֶׁהוּא אֵין, אֵין מְקוֹם שְׁלֹא יִהְיֶה שָׁם, כִּי אֵין לוֹ מְקוֹם כָּלָל. וְעַל־כֵּן כָּל מַה שֶׁהֲצַדִּיק נִכְלָל יוֹתֵר בְּאֵין, הוּא יָכוֹל לְהִשְׁגִּיחַ וּלְהִסְתַּכֵּל בְּעוֹלָם בְּיוֹתֵר, כִּי אֵין שִׁיבָה לומר עָלָיו שֶׁהוּא בְּמְקוֹם גְּבוּהָ וּרְחוּק מֵהָעוֹלָם, כִּי אֵין לוֹ מְקוֹם כָּלָל, וְכִמוֹ שֶׁמוֹבָא בְּדַבְּרֵינוּ (בְּלֻקְוֵי קַמָּא, סִימָן קסב) בְּשֵׁם הַמַּגִּיד, עַל הַרוֹצֵה לְהַחֲפִים, יְדָרִים וְכוּ', עֵין שָׁם:

יש זריז ונשכר, זריז ונפסד (עין פסחים נ:). כי דע, כי "מצוה גוררת מצוה" (אבות פרק ד), נמצא שהמצוה גוררת את חברתה. ובנדאי יש איזה בחינה בין המצוות, מה שהיא בין מצוה למצוה, שהיא מקשר מצוה אחת לחברתה, אשר על־ידי־זה המצוות נגדרים אחת אחר חברתה. ובאמת זאת הבחינה בעצמה, הינו מה שהיא בין המצוות כנ"ל, זאת הבחינה היא גם־כן יקרה מאד.

ועל־כן מי שהיא צדיק מנעוריו והולך בדרך הישר מימיו, מדרגא לדרגא, כמו שכתוב באברהם (בראשית כ"ד): "ואברהם זקן בא בימים" - שאברהם בא לדרגא שלו על־ידי הימים, כמובא בזהר (חיי שרה דף קכט.), כי 'בן שלש שנים הפיר את בוראו' (נדרים לב), והיה הולך תמיד מדרגא לדרגא. ומי שהיא בבחינה זו, הוא מפסיד על־ידי הזריזות. כי כשהוא זריז גדול ורץ בזריזות ממצוה למצוה, אזי הוא מפסיד על־ידי־זה את בחינת הקדושה, מה שהיא בין מצוה למצוה כנ"ל. כי על־ידי זה הזריזות הוא עובר ומדלג על הבחינה הזאת, כי המצוה בעצמה הולכת אליו, כי היא נמשכת ונגררת אליו על־ידי המצוה ראשונה, שגוררת את השניה כנ"ל. וכשגם הוא רץ בזריזות אל המצוה, אזי יוכל לדלג ולעבר את הבחינה הנ"ל, דהינו מה שהיא בין המצוות כנ"ל, ועל־כן הוא זריז ונפסד. אבל כששונה קצת, יוכל בתוך כף להשיג גם הבחינה שבין המצוות כנ"ל.

וכל זה - למי שהולך בדרך ה' פסדר מנעוריו. אבל מי שצריך לעשות תשובה, הוא צריך דוקא להיות זריז גדול מאד מאד, למחר ולרוץ מאד, להמלט על נפשו, ואסור לו לשהות כלל לעמד ולהתישב, כי בעל־תשובה אינו הולך מדרגא לדרגא כלל, ואין בינו ובין הקדושה שום בחינה הנ"ל, כי הוא צריך להתחיל מחדש, והוא צריך לרוץ ולדלג אל הקדושה, כמובא, שהבעל־תשובה צריך לדלג על מה שצריך לדלג, ולקפץ אל הקדושה בזריזות גדול. ואיש כזה הוא זריז ונשכר כנ"ל:

ובחינה שבין המצוות כנ"ל הוא כגון: "וידבר ה' אל משה לאמר ועשית". ובדאי יש עבודה גם באלו הדבורים, שהם קדם המצוה. כי עקר המצוה בעצמה נאמר בתורה אחר-כך, אחר תבת "ועשית", אבל באמת בודאי גם בפסוקים הנ"ל שבין מצוה למצוה, יש בהם עבודה. וזהו בחינה הנ"ל מה שבין מצוה למצוה. ועוד יש בזה, ועין במקום אחר (בלקוטי א סימן כב) מענין זה, שבאמת יש עבודה גם בפסוק וידבר וכו'.

ס

כשיש מלחמות בעולם, השכל מחייב שיהיה יקרות, פי נתעורר הקללה של קין: "כי תעבד את האדמה לא תסוף תת כחה לך" (בראשית ד), על-ידי השפיות-דמים שיש בעולם. פי קללה זו נאמרה על שפיות-דמים, פי האדמה היא חייבת בזה כשיש שפיות-דמים. פי הגשמים נעשין על-ידי האדים העולים מן הארץ, כמו שכתוב (בראשית ב): "ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה", פי מן האדים העולים מן הארץ, מזה נעשים גשמים, וכשיש מלחמות ושפיות-דמים, אזי נעשה מן האדים הנ"ל שפיות-דמים.

וזה שכתוב (חזקאל ל"ה): "ותגר את בני ישראל על-ידי חרב בעת אידם", הינו בחינת אדים הנ"ל, שעל-ידם נעשה השפיות-דמים. וכן בכמה אמות: מצרים ועמון ומואב, כשנבא על מפתם, נאמר שם: "בעת אידם" - בחינת אדים הנ"ל, שעל-ידם נעשה השפיות-דמים כנ"ל. ועל-כן כשיש מלחמות ושפיות-דמים, אזי האדמה נותנת כחה לשם, פי מן האדים העולים ממנה נעשה השפיות-דמים, ועל-כן אין יורדין גשמים, פי הגשמים נעשין מן האדים, ועכשו נעשה מן האדים ענין אחר, דהינו שפיות-דמים כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה - (תענית ח): 'בשעת גשמים אפלו גיסות פוסקות בו'. פי כשיש גשמים, נפסקים הגיסות והמלחמות כנ"ל.

ולזה מקשר מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה: 'כשהיה רבי עקיבא בתפיסה, אמר לו רבי שמעון בן יוחאי: רבי, למדני תורה, ואם לאו, אני אומר ליוחאי אבא ומוסרף למלכות' (פסחים קיב). והדברים תמוהים מאד מאד, שרבי שמעון יאמר כדברים האלה לרבו, שימסרו למלכות. וגם כי מסתמא כשרבי עקיבא רבו לא רצה ללמדו, בודאי פנו לטובה. וגם הלא כבר היה תפוס בתפיסה, ומה ימסרהו עוד:

אך דע, פי גם על-ידי מי שאומר תורה ברבים, ושומעים לתלמידים שאינם הגונים, על-ידי זה בא גם-כן עצירת גשמים, פי על-ידי כבוד התורה בא גשמים, בבחינת (שמות ט"ז): "וכבוד ה' נראה בעינינו", ועל-ידי הענין בא גשמים. וזה בחינת (תהלים כ"ט): "אל הכבוד הרעים, ה' על מים רבים"; הינו בחינת גשמים שבאים על-ידי כבוד ה', בחינת כבוד התורה. והלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, אמרו רבותינו, זכרונם לברכה, (חלין קלג) שהוא פזורק אבן למרקוליס, ופרשו רבותינו, זכרונם לברכה (א) שמרקולי"ס פרושו: מ"ר קלו"ס, הינו חלוף הכבוד. נמצא כשלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, הוא הפך הכבוד, ועל-כן בא על-ידי זה עצירת גשמים, הפך הכבוד, שעל-ידו באין גשמים. וזה בחינת (משלי כ"ו): "כפטר בקציר כן לא נאווה לכסיל כבוד", הינו כשלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, שזה בחינת: "נותן לכסיל כבוד" (שם) (ב), שנותן כבוד התורה לכסיל, דהינו לתלמיד שאינו הגון, ועל-ידי זה מקלקל הגשמים. וזהו: "כפטר בקציר", הינו קלקול הגשמים שירדין שלא בעונתו. פי בשעת הקציר, אזי אדרבה, מזיק הפטר - כן לא נאווה לכסיל כבוד, פי על-ידי זה בעצמו הוא קלקול הגשמים כנ"ל:

וְזֶה שְׁאֵמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי לְרַבִּי עֲקִיבָא: לְמַדְנֵי תוֹרָה, וְאִם לָאוּ, אֲנִי אוֹמֵר וְכוּ'. כִּי רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה מְקַהֵל קְהָלוֹת וְדוֹרֵשׁ בְּרַבִּים, וְסֹבֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׁמַפְנֵי זֶה נִתְפָּס בַּתְּפִיסָה, מִחֲמַת שְׁהָיָה דוֹרֵשׁ בְּרַבִּים, וְשְׁמַעוֹ בְּנֵי-אָדָם שְׁאֵינָם מְהַגְנִים. כִּי עַל-יַדֵּי חֲדוּשֵׁי תוֹרָה שְׁמַגְלִין, עַל-יַדֵּי זֶה נִמְשָׁךְ אֱלָקוּת, כְּבִיכּוֹל, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת כ"ה): "וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה", הֵינּוּ כְּשֶׁתְּרָצוּ לְקַח וּלְהַמְשִׁיךְ אוֹתִי, אִי אֶפְשֶׁר כִּי-אִם עַל-יַדֵּי הַתּוֹרָה, כִּי עַל-יַדֵּי הַתּוֹרָה מִמְשִׁיכִין אוֹתוֹ, כְּבִיכּוֹל. וְלִהְיֶכֶן נִמְשָׁךְ הָאֱלָקוּת - לְתוֹךְ מִחַ הַשּׁוֹמֵעַ. וְאַף-עַל-פִּי שְׁזָהוּ תְפִיסָה, כְּבִיכּוֹל, בְּבַחֲיַנַּת (שִׁירֵי-הַשִּׁירִים ז): "מִלֶּךְ אֲסוּר בְּרֵהֻטִים" - 'בְּרֵהֻטִי מַחִין' (סוֹף הַתְּקוּנִים תְּקוּן ו, דף ה' ג). 'אֲסוּר' דִּיקָא, שְׁמָה שְׁנַמְשָׁךְ אֱלָקוּתוֹ יִתְבַּרֵךְ, כְּבִיכּוֹל, בְּרֵהֻטִי מַחִין הוּא בְּבַחֲיַנַּת תְּפִיסָה, בְּבַחֲיַנַּת (תְּהִלִּים ס"ח) "שְׁבִיטָה שְׁבִי", אֶף-עַל-פִּי-כֵן הוּא נִיחָא לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ, שְׁהָיָה נִמְשָׁךְ, כְּבִיכּוֹל, עַל-יַדֵּי הַתּוֹרָה, אֶף-עַל-פִּי שְׁהוּא בְּבַחֲיַנַּת תְּפִיסָה.

אֲבָל כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה לְתַלְמִיד שְׁאֵינּוּ הַגּוֹן, וּמִמְשִׁיךְ אֱלָקוּתוֹ יִתְבַּרֵךְ לְתוֹךְ מִחַ שְׁלוֹ, זֶהוּ תְפִיסָה מִמֶּשׁ, וְעַל-כֵּן עֲנִישׁוּ תְפִיסָה. וְעַל-כֵּן סֹבֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, שְׁעַל-יַדֵּי זֶה נִתְפָּס רַבִּי עֲקִיבָא בַּתְּפִיסָה כְּנ"ל, כִּי עַל-יַדֵּי הַתְּפִיסָה יִתְתַּקֵּן, וַיִּזְדַּכְּכוּ הַדְּבוּרִים, שְׁהַכְּנִים לְתַלְמִידִים שְׁאֵינָם הַגּוֹנִים, בְּבַחֲיַנַּת (בְּרַאשִׁית מ"ב): "וְאַתֶּם הַאֲסוּרוֹ וַיִּבְחַנוּ דְּבָרֵיכֶם". וְעַל-כֵּן אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי לְרַבִּי עֲקִיבָא, שְׁיִלְמְדוּנוּ תּוֹרָה, וְעַל-יַדֵּי זֶה שְׁיִלְמְדוּ עִתָּה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, עַל-יַדֵּי זֶה יִתְתַּקֵּן פָּגַם הַנ"ל, שְׁלֵמֵד תּוֹרָה לְתַלְמִידִים שְׁאֵינָם מְהַגְנִים:

וְאִם לָאוּ, אֲנִי אוֹמֵר וְכוּ' - 'אֲנִי אוֹמֵר' דִּיקָא, הֵינּוּ שְׂרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר לְרַבִּי עֲקִיבָא, שְׁאִם הוּא אֵינּוּ רוֹצֵה לְלַמְדוֹ תּוֹרָה, אֲזִי אֲנִי אוֹמֵר תּוֹרָה. וְזֶהוּ: 'אֲנִי אוֹמֵר לְיוֹחָאִי אֲבָא', כִּי כָל חֲדוּשֵׁי הַתּוֹרָה שְׁמַגְלִין, עַל-יַדֵּי זֶה מְגַלִּין חֲסָדִים, כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (פְּתוּבוֹת צו): 'כָּל הַמוֹנֵעַ תְּלַמְדוֹ מִלְשִׁמְשׁוֹ, כְּאֵלוּ מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ חֲסֵד', שְׁנֵאמַר: "לְמַסּ מִרְעֵהוּ חֲסֵד". וַיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד חֲסָדִים וּגְבוּרוֹת: חֲסָדִים מִצַּד הָאָב וְכוּ'. וְרַבִּי עֲקִיבָא לֹא הָיָה לוֹ מִצַּד הָאָב חֲסָדִים, כִּי הָיָה בֶן גְּרִים, וְלֹא הָיָה לוֹ זְכוּת אֲבוֹת, כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (בְּרֻכּוֹת כ"ז), שְׁלֹא רָצוּ לְמַנּוֹתוֹ נְשִׂיא לְרַבִּי עֲקִיבָא, מִשּׁוּם דְּלִית לֵהּ זְכוּת אֲבוֹת. וְסֹבֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׂרַבִּי עֲקִיבָא - אֵין רוֹצֵה לוֹמַר תּוֹרָה מִחֲמַת זֶה, מִחֲמַת שְׁאֵין לוֹ חֲסָדִים מִצַּד הָאָב. אֲבָל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי בּוֹדֵאֵי הָיָה לוֹ חֲסָדִים מִצַּד אָבִיו רַבִּי יוֹחָאִי, (שְׁהָיָה גְּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל) (ד). וְעַל-כֵּן אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: 'וְאִם לָאוּ, אֲנִי אוֹמֵר לְיוֹחָאִי אֲבָא', הֵינּוּ שְׁאֵנִי אוֹמֵר לְהַתּוֹרָה שְׁהוּא בְּבַחֲיַנַּת 'יוֹחָאִי אֲבָא', בְּבַחֲיַנַּת הַחֲסָדִים מִצַּד הָאָב, שְׁמִשְׁם הַתְּגַלּוֹת הַתּוֹרָה, כִּי הַתְּגַלּוֹת הַתּוֹרָה הוּא הַתְּגַלּוֹת הַחֲסָדִים כְּנ"ל.

וְזֶהוּ: 'וּמוֹסְרָךְ לְמַלְכוּת' - כִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, שְׁזֶה שְׂרַבִּי עֲקִיבָא אֵינּוּ רוֹצֵה לוֹמַר תּוֹרָה וּלְגַלּוֹת הַחֲסָדִים, וְעַל-יַדֵּי הַתְּגַלּוֹת הַחֲסָדִים עַל-יַדֵּי הַתּוֹרָה שְׁהָיָה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר עִתָּה, הָיָה מִתְּקַן פָּגַם הַנ"ל, שְׁלֵמֵד תּוֹרָה לְתַלְמִידִים שְׁאֵינָם הַגּוֹנִים. אֶף רַבִּי עֲקִיבָא אֵינּוּ רוֹצֵה לְגַלּוֹת חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה וּלְגַלּוֹת הַחֲסָדִים, מִחֲמַת שְׁאֵין לוֹ חֲסָדִים מִצַּד הָאָב. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, שְׁזֶהוּ רַק מִחֲמַת עֲנִיּוּת שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, שְׁמִחֲמַת עֲנִיּוּתוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא הוּא סוֹבֵר שְׁאֵין יְכוֹל לְגַלּוֹת תּוֹרָה, מִחֲמַת שְׁאֵין לוֹ חֲסָדִים מִצַּד הָאָב, וְאֵין יְכוֹל לְתַקֵּן פָּגַם הַנ"ל כִּי-אִם עַל-יַדֵּי הַתְּפִיסָה, כִּי הַתְּפִיסָה הוּא תְּקוּן וְזַכּוּן לְהַדְּבוּרִים כְּנ"ל. אֲבָל בְּאֶמְתּוֹ רַבִּי עֲקִיבָא הוּא רַבִּי גְּדוֹל כְּזֶה, שְׁיֵישׁ לוֹ חֲסָדִים מִצַּד עֲצָמוֹ, וְאֵין צָרִיךְ לְזְכוּת אֲבוֹת כְּלָל, וְיְכוֹל רַבִּי עֲקִיבָא לְגַלּוֹת תּוֹרָה עַל-יַדֵּי הַחֲסָדִים שְׁיֵישׁ לוֹ מִצַּד עֲצָמוֹ לְבַד, וְעַל-יַדֵּי זֶה יִתְקַן פָּגַם הַנ"ל, כְּנ"ל.

וְעַל-כֵּן אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: 'אֲנִי אוֹמֵר וְכוּ', הֵינּוּ שְׁאֵנִי אוֹמֵר תּוֹרָה, שְׁיֵישׁ לִי חֲסָדִים מִצַּד הָאָב, וְעַל-יַדֵּי זֶה יָבִיא אֶת רַבִּי עֲקִיבָא לְתוֹךְ בְּבַחֲיַנַּת גְּדוּלוֹת, עַד שְׁיִכְרַח רַבִּי עֲקִיבָא בְּעַל-כְּרַחוּ לוֹמַר תּוֹרָה. כִּי בְּאֶמְתּוֹ רַבִּי עֲקִיבָא יְכוֹל בְּנוֹדֵאֵי לְגַלּוֹת תּוֹרָה, אֶף-עַל-פִּי שְׁאֵין לוֹ זְכוּת אֲבוֹת, כִּי רַבִּי עֲקִיבָא גְּדוֹל כְּלָל, שְׁיְכוֹל לְגַלּוֹת תּוֹרָה עַל-יַדֵּי חֲסָדִים שְׁיֵישׁ לוֹ מִצַּד עֲצָמוֹ, רַק שְׁהוּא עֲנוּ, וְעַל-יַדֵּי שְׁיִגְלֶה רַבִּי שְׁמַעוֹן תְּלַמְדוֹ תּוֹרָה, שְׁהוּא

יש לו חסדים מצד האב, על ידי זה יביא את רבי עקיבא לבחינת גדלות, עד שיכרח בעל-כרחו לומר תורה אף-על-פי שאינו רוצה. וזהו: 'ואם לאו', הינו שאמר רבי שמעון לרבי עקיבא: אם אין אתה רוצה לומר תורה, וזהו מחמת ענותנותך, אזי 'אני אומר ליוחאי אבא', הינו שאני אומר תורה, פי יש לי חסדים מצד האב פנ"ל, 'ומוסרך למלכות', שאביא אותך ואמסרך בעל-כרחך למלכות, לבחינת גדלות, ותהיה מכרח בעל-כרחך לגלות תורה, שהיא התגלות החסדים פנ"ל. כי על-ידי שרבי שמעון בן יוחאי תלמידו יאמר תורה, על-ידי זה יביא את רבי עקיבא לבחינת גדלות בעל-כרחו, ויכרח לומר תורה, שהוא התגלות החסדים, שהוא תקוין פגם הנ"ל:

(ולא באר איך על-ידי התגלות התורה שמגלה חסדים, על-ידי זה יתתקן פגם הנ"ל. גם לא באר איך על-ידי התלמיד שיש לו זכות אבות, כשמגלה תורה, על-ידי זה יהיה רבו מכרח לבוא בגדלות ולומר תורה).

וזהו: 'ומוסרך למלכות' - מסירה הוא לשון בעל-כרחו, כמו שכתוב (במדבר ל"א): 'וימסרו מאלפי ישראל' - פירש רש"י: 'שנמסרו בעל-כרחם'. כי רבי שמעון בן יוחאי יביא את רבי עקיבא בעל-כרחו לבחינת גדלות על-ידי שהוא יאמר תורה פנ"ל:

סא

השם יתברך הוא למעלה מהזמן, כמובא. וזה הענין הוא באמת דבר נפלא ונעלם מאד, ואי אפשר להבין זאת בשכל אנושי. אף דע, שעקר הזמן הוא רק מחמת שאין מבינים, דהינו מחמת ששכלנו קטן, פי כל מה שהשכל גדול ביותר, הזמן נקטן ונתבטל ביותר. פי בחלום, שאז השכל נסתלק, ואין לו רק פח המדמה, אזי ברבע שעה יכולים לעבר כל השבועים שנה, כאשר נדמה בחלום, שעובר והולך כמה זמנים בשעה מעט מאד, ואחר-כך כשנתעוררים מהשנה, אזי רואים, שכל אלו הזמנים והשבועים שנה שעברו בחלום, הוא זמן מעט מאד באמת. וזה מחמת שאחר-כך בהקנין אז חוזר השכל אליו, ואצל השכל כל אלו השבועים שנה שעברו בחלום הם רק רבע שעה אצלו, רק שבועים שנה ממש, הם שבועים שנה גם אצל השכל שלנו.

ובאמת בהשכל הגבוה למעלה משכלנו, גם מה ששחשב אצלנו לשבועים שנה ממש הוא גם-כן רק רבע שעה או פחות. פי כמו שאנו רואין שיכולין לעבר שבועים שנה בחלום, ובאמת אנו יודעין אחר-כך בשכל שלנו שהוא רק רבע שעה, כמו-כן ממש, מה ששחשב לפי שכלנו שבועים שנה ממש, הוא בשכל הגבוה למעלה יותר רק רבע שעה, רק שאין אנו מבינים זאת. פי גם בחלום אם היה אחד בא אצלו בשעת החלום והיה אומר לו, שכל זה שנדמה לו שעוברים ימים ושנים, שבאמת אינם כלום, והכל הוא רק רבע שעה - בודאי לא היה מאמין לו כלל, פי לפי הדמיון שבחלום נדמה לו שעוברים ימים ושנים ממש; כמו-כן ממש, אף-על-פי שאצלנו לפי שכלנו נדמה שזהו זמן של שבועים שנה, בשכל הגדול יותר הוא רק רבע שעה. וכן למעלה מעלה, שבשכל שהוא גבוה עוד יותר למעלה, גם אותו הזמן שבשכל הגבוה משכלנו אינו נחשב שם, בשכל הגבוה עוד יותר, רק לזמן מעט ופחות מאד. וכן למעלה מעלה, עד אשר יש שכל גבוה כל-כך, ששם כל הזמן כלו אינו נחשב כלל, פי מחמת גדל השכל מאד, כל הזמן אין ואפס לגמרי, כמו שאצלנו השבועים שנה שעוברים בחלום הם רק רבע שעה באמת פנ"ל, כמו-כן יש שכל למעלה משכל, עד שהזמן נתבטל לגמרי:

ועל-כן משיח - שעבר עליו מה שעבר מיום בריאת העולם וסבל מה שסבל, ואחר כל זה, בסוף יאמר לו השם יתברך: "בני אתה, אני היום ילדתיך" (תהלים ב). והדבר תמוה ונפלא מאד, לכאורה, אף כל זה מחמת

גָּדַל עֲצָם שְׂכָלוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, לְפִי גָּדַל מְדַרְגָתוֹ שֶׁיֵּאָחֵז אֵז, וּמַחֲמַת הַפְּלִגָּת עֲצָם מַעֲלַת שְׂכָלוֹ, שֶׁיִּגְדַל אֵז מְאֹד מְאֹד. עַל־כֵּן יִהְיֶה כָּל הַזְּמַן שֶׁעֲבַר עָלָיו מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן, כָּלוּ אֵין וְאָפֶס מִמֶּשׁ, וַיִּהְיֶה מִמֶּשׁ כְּאֵלוֹ נוֹלָד הַיּוֹם, כִּי יִתְבַטֵּל כָּל הַזְּמַן בְּשְׂכָלוֹ, שֶׁיִּהְיֶה גָּדוֹל מְאֹד. וְעַל־כֵּן יֵאָמֵר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶתִיךָ" - 'הַיּוֹם' מִמֶּשׁ, כִּי כָּל הַזְּמַן שֶׁעֲבַר, אֵין וְאָפֶס לְגַמְרֵי כֵּן"ל:

וְכֵן אָנוּ רוֹאִים בְּמָקוֹם גַּם־כֵּן, שֶׁהַבְּעַל־כַּח יָכוֹל לַעֲבֹר מְקוֹם גָּדוֹל בְּשִׁעָה מְעֻטָּה. נִמְצָא שֶׁאֲצָלוֹ כָּל זֶה הַמְּקוֹם הוּא קָטָן, וְאֲצָל הַחֲלוּשֵׁי־כַח נִחְשָׁב זֶה הַמְּקוֹם גָּדוֹל, וְצָרִיכִים לִילָךְ שִׁעָה מְרַבָּה עַד שֶׁעוֹבְרִים אוֹתוֹ הַמְּקוֹם. וְכִמוֹ־כֵן לְמַעֲלָה מַעֲלָה, כָּל מֵה שֶׁהַכַּח גָּדוֹל יוֹתֵר, הַמְּקוֹם נִקְטָן אֲצָלוֹ יוֹתֵר, וְכֵן לְמַעֲלָה מַעֲלָה, עַד שֶׁהַמְּקוֹם נִתְבַטֵּל לְגַמְרֵי, רַק שֶׁבְּשִׂכְלָנוֹ אֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּין כָּל זֶה, כְּמוֹ שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּין בְּחִלּוּם אֶת הַאֲמִתּוֹ, שֶׁכָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁנִּדְמָה בְּחִלּוּם אֵינוֹ כְּלוּם בְּאֲמִתּוֹ, כְּמוֹ־כֵן גַּם אָנוּ אֵי אֶפְשָׁר לָנוּ לְהַבִּין, שֶׁכָּל הַזְּמַן שֶׁלָּנוּ אֵינוֹ כְּלוּם לְמַעֲלָה בְּשִׂכְלֵה הַגְּבוּהָ כֵּן"ל:

סב

"אֵלֶּה מִסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (בַּמִּדְבָּר ל"ג). אֵיִתָּא בַּמִּדְרָשׁ (א) שֶׁמִּסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, דִּהְיָנוּ הַנְּסִיעוֹת שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל נוֹסְעִין מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, הֵם מְכַפְרִין עַל אֵלֶּה אֱלֹקֵיךָ יִשְׂרָאֵל, הֵינּוּ עַל פְּגָם עֲבוּדַת־זָּרָה. כִּי אֶפְלוּ כְּשֶׁאֵין עוֹבְדִין עֲבוּדַת־זָּרָה, יֵשׁ פְּגָם עֲבוּדַת־זָּרָה, כִּי קָלְקוּל הָאֱמוּנָה הִיא גַם־כֵּן בְּחִינַת עֲבוּדַת־זָּרָה, וְכִמוֹ שְׂמוּבָא (בְּשֵׁם הַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב) עַל פְּסוּק (דְּבָרִים י"א): "וְסִרְתָּם וְעַבְדְּתָם אֱלֹקִים אֲחֵרִים", שֶׁתִּכְרַךְ כְּשֶׁסָּרִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא בְּחִינַת עֲבוּדַת־זָּרָה, וְעַל־יְדֵי הַנְּסִיעוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִתְכַפֵּר. וְכָל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוּדַת־זָּרָה בְּעוֹלָם, חֲרוֹן־אֵף בְּעוֹלָם' (סִפְרֵי, פְּרֻשַׁת רָאָה וְהוּבָא בְּפִרְש"י שֵׁם). נִמְצָא כְּשֶׁנִּתְכַפֵּר פְּגָם עֲבוּדַת־זָּרָה כֵּן"ל, נִמְתַּק הַחֲרוֹן־אֵף, וְנִמְשָׁךְ רַחֲמָנוּת. וְעַקֵּר רַחֲמָנוּת הוּא בְּבִחִינַת (בְּרֵאשִׁית מ"ג): "וְאֵל שְׂדֵי יִתְּן לָכֶם רַחֲמִים" - 'לָכֶם' דִּיקָא. הֵינּוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתְּן לָנוּ הַרְחֲמָנוּת, שֶׁיִּמְסֹר אֶת הַרְחֲמָנוּת בְּיַדְנוּ. כִּי אֲצָלוֹ יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לְהִיּוֹת, שֶׁגַּם הַחֲלוּאֵת הַקְּשָׁה וְכָל הַיִּסּוּרִין הֵם הַרְחֲמָנוּת שְׂלוֹ, כִּי בְּנִדְאֵי כָּל מֵה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה לְהִאָּדָם, אֶפְלוּ יִסּוּרִין קָשִׁים, הַכֹּל הוּא רַק רַחֲמָנוּת. אֲבָל אָנוּ מְבַקְשִׁים, שֶׁיִּתְּן וְיִמְסֹר בְּיַדְנוּ אֶת הַרְחֲמָנוּת, כִּי אֵין אָנוּ מְבִינִים הַרְחֲמָנוּת שְׂלוֹ, וְגַם אֵין אָנוּ יְכוּלִין לְקַבֵּל אוֹתוֹ הַרְחֲמָנוּת שְׂלוֹ הַכֵּן"ל, רַק שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתְּן בְּיַדְנוּ אֶת הַרְחֲמָנוּת, שֶׁאֲנַחְנוּ בְּעֲצָמֵנוּ נִרְחַם עָלֵינוּ, וְאֲצָלָנוּ הַרְחֲמָנוּת בְּפִשְׁטוּת, לְהַתְרַפָּא מִן הַחֲלוּיָהּ וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה. וְזֶהוּ יִשְׂרָאֵל - רֵאשִׁי תְבוּת: אֵל שְׂדֵי יִתְּן לָכֶם רַחֲמִים, כֵּן"ל, כִּי הַרְחֲמָנוּת נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי מִסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֵּן"ל:

סג

דַּע, כִּי יַעֲקֹב אָבִינוּ, כְּשֶׁשָּׁלַח אֶת בְּנָיו - עֲשָׂרַת הַשְּׂבָטִים - לְיוֹסֵף, שָׁלַח עִמָּהֶם נְגוּן שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְזֶה סוּד: "קָחוּ מִזְמַרְתֵּי הָאָרֶץ בְּכַלְיָכֶם" וְכו' (בְּרֵאשִׁית מג), בְּחִינַת זְמֵר וְנְגוּן, שֶׁשָּׁלַח עַל־יְדֵם לְיוֹסֵף, וְכִמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רַש"י: "מִזְמַרְתֵּי" - 'לְשׁוֹן זְמֵר' וְכו'.

כִּי דַע, כִּי כָּל רוּעָה וְרוּעָה יֵשׁ לוֹ נְגוּן מִיָּחָד לְפִי הָעֲשָׂבִים וְלְפִי הַמְּקוֹם שֶׁהוּא רוּעָה שָׁם, כִּי כָּל בְּהֵמָה וּבְהֵמָה יֵשׁ לָהּ עֵשֶׂב מִיָּחָד, שֶׁהִיא צָרִיכָה לְאָכְלוֹ. גַּם אֵינוֹ רוּעָה תְּמִיד בְּמְקוֹם אֶחָד. וְלְפִי הָעֲשָׂבִים וְהַמְּקוֹם שֶׁרוּעָה שָׁם, כֵּן יֵשׁ לוֹ נְגוּן. כִּי כָּל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב יֵשׁ לוֹ שִׁירָה שְׂאוֹמֵר, שֶׁזֶה בְּחִינַת פֶּרֶק שִׁירָה, וּמִשִּׁירַת הָעֲשָׂבִים נַעֲשֶׂה נְגוּן שֶׁל הָרוּעָה. וְזֶה סוּד מֵה שֶׁכְּתוּב (שֵׁם ד): "וַיִּתְּלַד עֲדָה אֶת יִבְלָה, הוּא הָיָה אָבִי יִשָּׁב אֲהֵל וּמִקְנֶהָ וְשֵׁם אָחִיו יִבְלָה, הוּא הָיָה אָבִי כָּל תַּפְּשׁ כְּנֹזֵר וְעוֹגֵב". כִּי תִכְרַךְ כְּשֶׁהָיָה בְּעוֹלָם רוּעָה מִקְנֶהָ, הָיָה תִכְרַךְ כְּלִי־זְמֵר

כַּנְל. וְעַל-כֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שֶׁהָיָה "יָדַע נֶגֶן" (שְׁמוּאֵל-א ט"ז), עַל-כֵּן הָיָה רוּעָה (שָׁם) כַּנְל. (גַּם מְצִינֵנוּ בְּאֲבוֹת הָעוֹלָם כָּלָם, שֶׁהָיָה רוּעֵי מִקְנָה). וְזֶה בְּחִינַת (יְשׁוּעָה כ"ד): "מִכַּנְף הָאָרֶץ זְמֵרַת שְׁמַעֲנֵנוּ", הֵינּוּ שְׁזֵמִירוֹת וְנִגּוּנִים יוֹצְאִים מִכַּנְף הָאָרֶץ, כִּי עַל-יַדֵי הָעֲשָׂבִים הַגְּדֹלִים בְּאָרֶץ נַעֲשֶׂה נֶגֶן כַּנְל. וְעַל-יַדֵי שֶׁהָרוּעָה יוֹדַע הַנֶּגֶן, עַל-יַדֵי-זֶה הוּא נֹתֵן כַּח בְּהָעֲשָׂבִים, וְאִזִּי יֵשׁ לְבַהֲמוֹת לְאֹכֵל. וְזֶה בְּחִינַת (שִׁיר-הַשִּׁירִים ב) "הַנֶּצְנִים נִרְאוּ בְּאָרֶץ, עַת הַזְמִיר הִגִּיעַ", הֵינּוּ שֶׁהַנֶּצְנִים גְּדֹלִים בְּאָרֶץ עַל-יַדֵי הַזְמִיר וְהַנֶּגֶן הַשִּׁירָה לָהֶם כַּנְל. נִמְצָא שֶׁעַל-יַדֵי הַזְמִיר וְהַנֶּגֶן שֶׁהָרוּעָה יוֹדַע, הוּא נֹתֵן כַּח בְּעֲשָׂבִים, וְיֵשׁ מִרְעָה לְבַהֲמוֹת.

גַּם הַנֶּגֶן הוּא טוֹבָה לְהָרוּעָה בְּעֲצָמוֹ, כִּי מִחַמַּת שֶׁהָרוּעָה הוּא תָמִיד בֵּין בְּהֵמוֹת, הִיא אֶפְשָׁר שֶׁיִּמְשִׁיכוּ וְיִוְרִידוּ אֶת הָרוּעָה מִבְּחִינַת רוּחַ הָאָדָם לְרוּחַ הַבְּהֵמִיּוֹת, עַד שֶׁיִּרְעָה הָרוּעָה אֶת עֲצָמוֹ, בְּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית ל"ז): "וַיִּלְכוּ לְרַעוֹת אֶת צֹאן אֲבֵיהֶם" וְכוּ', וּפְרָשׁ רַש"י: "שֶׁהָלְכוּ לְרַעוֹת אֶת עֲצָמָן". וְעַל-יַדֵי הַנֶּגֶן נִצּוֹל מִזֶּה, כִּי הַנֶּגֶן הוּא הַתְּבַרְרוּת הָרוּחַ, שֶׁמְבַרְרִין רוּחַ הָאָדָם מִן רוּחַ הַבְּהֵמָה, בְּבְחִינַת (קֹהֶלֶת ג): "מִי יוֹדַע רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הַעֹלָה הִיא לְמַעְלָה, וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה", כִּי זֶהוּ עֵקֶר הַנֶּגֶן - לְלַקֵּט וּלְבַרֵּר הָרוּחַ טוֹבָה, כְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר. וְעַל-כֵּן עַל-יַדֵי הַנֶּגֶן נִצּוֹל מִרוּחַ הַבְּהֵמִיּוֹת, כִּי נִתְבַרְרַר רוּחַ הָאָדָם מִרוּחַ הַבְּהֵמָה עַל-יַדֵי הַנֶּגֶן כַּנְל:

וְיֵשׁ חֲלוּקִים רַבִּים בְּנִגְיָה, כִּי יֵשׁ נֶגֶן שָׁלֵם, וְיֵשׁ נֶגֶן שֶׁהוּא בְּכַמָּה בָבוֹת, וְיִכּוּלִים לְחַלְקוֹ לְבָבוֹת וְעֲנִינִים: וְדַע, שֶׁהַמֶּלֶךְ יֵשׁ לוֹ כָּל הַנֶּגֶן כְּלוּ בְּשִׁלְמוֹת, אֲבָל הַשָּׂרִים אֵין לָהֶם רַק אֵיזָה חֵלֶק בְּנֶגֶן, כָּל אֶחָד לְפִי מְקוֹמוֹ. וְעַל-כֵּן אָמַר דְּנִיָּאל לְנְבוּכַדְנֶצַּר (דְּנִיָּאל ד): "אֲנִתָּה הוּא אֵילָנָא וְכוּ' וּמִזֹּן לְכֹלָא בֵּה". כִּי נְבוּכַדְנֶצַּר שֶׁהָיָה מֶלֶךְ וְיֵשׁ לוֹ כָּל הַנֶּגֶן, עַל-יְדוֹ נִמְשָׁךְ כָּל הַמִּזֹּן, כִּי הַמִּזֹּן נִמְשָׁךְ עַל-יַדֵי הַנֶּגֶן כַּנְל. וְעַל-כֵּן יַעֲקֹב אָבִינוּ, אֵף שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדַע אֵז שֶׁהוּא יוֹסֵף, רַק כְּפִי מַה שֶׁסָּפְרוּ לוֹ הַשִּׁבְטִים הַנְּהַגוּתֵיו שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁלַח לוֹ נֶגֶן הַשִּׁירָה לְשׂוֹר כְּמוֹתוֹ, כְּפִי מַה שֶׁשָּׁמַע מִבְּנֵי דָרְכָיו וְהַנְּהַגוּתֵיו, כִּי יַעֲקֹב רָצָה לְפַעַל אֶצְלוֹ עַל-יַדֵי הַנֶּגֶן מַה שֶׁהָיָה צָרִיךְ, עַל-כֵּן שֶׁלַח לוֹ אוֹתוֹ הַנֶּגֶן שֶׁל אָרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר לְבָנָיו: "קָחוּ מִזְמֵרַת הָאָרֶץ בְּכֻלֵּיכֶם", הֵינּוּ שֶׁיִּקְחוּ בְּחִינַת הַנֶּגֶן הַנֶּגֶן הַנֶּגֶן, שֶׁהוּא בְּחִינַת 'זְמֵרַת הָאָרֶץ' כַּנְל, בְּפִלְסוֹפִיָּה שֶׁלָּהֶם. "וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מִנְּחָה, מִעֵט צָרִי וּמִעֵט דְּבִשׁ, נִכְאֵת וְלֹט, בְּטַבְּנִים וּשְׂקִידִים" - הֵם בְּחִינַת מְשֻׁקְלוֹת וּמִדּוֹת הַנֶּגֶן, כִּי הַנֶּגֶן נַעֲשֶׂה מְגִדּוּלֵי הָאָרֶץ כַּנְל:

סד

מַה שֶׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁכָּל הַנֶּגִידִים הַגְּדוֹלִים, כְּמִעֵט כָּלָם, הֵם מְשֻׁגְעִים מִמַּשׁ כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא עֲשִׂיר, יֵשׁ לוֹ שִׁגְעוֹן גָּדוֹל - דַּע, כִּי הַמָּמוֹן עוֹשֶׂה אוֹתוֹ מְשֻׁגָּע. כִּי הַמָּמוֹן הוּא מְנַפִּילַת הָעֲשִׂירוֹת שֶׁל הַנְּבִיאִים, כִּי 'כָּל הַנְּבִיאִים הָיוּ עֲשִׂירִים' (נְדָרִים לח), וְהַנְּבִיאָה כְּשֶׁבָּאָה עַל הַנְּבִיא, הִיא כְּמוֹ מְשֻׁתְּגָע, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י: "וַיִּתְנַבֵּא" - 'וַאֲשֶׁתִּטֵּי' (שְׁמוּאֵל-א י"ח): וְאֶצְל הַנֶּגִידִים הַנֶּגֶן נַעֲשֶׂה עַל-יַדֵי הַמָּמוֹן שִׁגְעוֹן גָּמוֹר, וְעַל-כֵּן הֵם נַעֲשִׂים מְשֻׁגְעִים עַל-יַדֵי הָעֲשִׂירוֹת שֶׁלָּהֶם:

סה

כְּשֶׁמִּקְנָאִין קִנְיָתָה ה' צְבָאוֹת, נִחְשָׁב כְּמוֹ צְדָקָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּפָרֶק הַשְּׁתַּפְּיוֹ, עַל מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה (בְּבֵא-בִתְרָא י): "צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹי" - 'אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל', וְחֻסֵּד לְאֲמִים חֲטָאת" - 'אֵלּוּ הָעַפּוֹסִים', שֶׁכָּל חֻסֵּד שֶׁעוֹשִׂין וְכוּ'. וְהִבִּיאוּ רְאִיָה מִנְּבוֹזְרָאָדוֹן, עֵינֵן שָׁם. וְכָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת שָׁם: 'וְנִבְזְרָאָדוֹן עָשָׂה אֵז צְדָקָה, שֶׁקָּנָא לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא'. נִמְצָא שֶׁקִּנְיָתָה ה' צְבָאוֹת הוּא כְּמוֹ צְדָקָה:

הצדיק הוא מְכַרְח לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּעַד יִשְׂרָאֵל, דְּהִינּוּ כְּשִׁינְצָא אֶחָד חוּץ לַשׁוּרָה וּפּוֹרֵק עַל, אַזִּי הַצְּדִיק מְכַרְח לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּשִׁבְלֵוֹ. עַל־פִּי מְשָׁל, שְׁפַעַם אֶחָד נָסְעוּ שְׁנֵי בְּנֵי־אָדָם עִם סוּס מְבֹהֵל וּמְשֻׁגָע, וְנִשְׂא אֹתָם הַסּוּס וְהַשְּׁלִיכָם מִן הָעֵגְלָה. וְעַמַּד אֶחָד וְהִתְחִיל לְהַכּוֹת אֶת הַסּוּס בְּאַגְרוֹף, וְהִכָּה אוֹתוֹ הַרְבֵּה. וְשָׁחַק מִמֶּנּוּ הַשְּׁנֵי וְאָמַר לוֹ: הֲלֹא אַתָּה מִכָּה אֶת יָדְךָ, וַיֵּמָה תּוֹעִיל לְהַסּוּס הַכָּאָה זֶה, רַק אַתָּה צָרִיךְ לִקַּח רְצוּעָה, שְׁמַכִּין בָּהּ הַסּוּסִים, לְהַכּוֹת אוֹתוֹ. וְהִלָּךְ וְעָשָׂה כֵּן, וְלָקַח רְצוּעָה וְהִתְחִיל לְהַכּוֹת אֶת הַסּוּס. וְעַמַּד הַסּוּס וְרָץ בְּבִהְלָה גְדוּלָּה, וּבִרְחַ וְנִשְׂא אוֹתָם וְהַשְּׁלִיךְ אוֹתָם לְתוֹךְ רֶפֶשׁ וְטִיט, וְהַסּוּס בָּרַח לוֹ לְהִלָּךְ. נִמְצָא, שְׁגָם זֶה אֵינוֹ עֹשֶׂה טוֹבָה. וְיַעֲצוּ אוֹתוֹ שְׁיַעֲשֶׂה כֵּן; שְׁיִקַּח חֶבֶל יָפֵה, וְיִקְשֹׁר אֶת הַסּוּס לְאַיְזָה אֵילָן, וְיִכָּה אוֹתוֹ הַרְבֵּה, וּבָזָה יִלְמְדוּ לְהִיטִיב. וְעָשָׂה כֵּן, וְהִכָּה הַסּוּס הַרְבֵּה וְנִתְיַגַע. וְרָאָה שְׁגָם זֶה אֵינוֹ עֹשֶׂה טוֹבָה, כִּי אֵינוֹ כְּדַאי הַסּוּס כָּלּוֹ בְּעַד הִיגִיעָה וְהַקְצָר־רוּחַ, שְׁיֵישׁ לוֹ עַל־יַדֵּי הַהַכָּאָה, וְאֵין תִּקְנָה לְסוּס כְּזֶה רַק לִירוֹת אוֹתוֹ עַל־יַדֵּי קְנֵי־שׁוֹרְפָה, וְזֶה צָר לוֹ.

כֵּן כְּשִׁאֶחָד יוֹצֵא לַחוּץ, וְאֵינוֹ מִתְנַהֵג כְּשׁוּרָה - אֵין יְכוּלִין לְמַצֵּא עֲצָה מֵהַלַּעֲשׂוֹת לוֹ. כִּי הִיא אֶפְשָׁר לְהַעֲנִישׁ אוֹתוֹ בְּעַצְמוֹ אוֹ עַל־יַדֵּי שְׁלִיחַ אוֹ בְּאֶפְסוֹ אַחֵר, אֲךָ כָּל הַעֲנִישִׁים הֵם נוֹגְעִים לְהַצְּדִיק בְּעַצְמוֹ. כְּמוֹ שְׁמַצִּינוּ אֶצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, "שְׁבֹכֵל צָרְתֶם לוֹ צָר" (יִשְׁעִיָּה ס"ג), כִּי הֵם חִלְקוּ אֶל־וֹ"ק מִמַּעַל, וְעַל־כֵּן כְּשִׁישׁ לָהֶם צָרָה, חֵס וְשָׁלוֹם, לוֹ צָר כְּבִיכּוֹל; כְּמוֹ־כֵן אֶצֶל הַצְּדִיק גַּם־כֵּן, "כִּי גַם עֲנוּשׁ לְצְדִיק לֹא טוֹב" (מִשְׁלֵי י"ז), כִּי הַעֲנִישׁ שְׁמַעֲנִישׁ אֶת אֶחָד, הוּא נוֹגֵעַ לְהַצְּדִיק בְּעַצְמוֹ. כִּי הָאָדָם נִתְהוּהָ מֵאַרְבָּעָה יְסוּדוֹת (א) אֵשׁ, רוּחַ, מִים, עֶפְרָה. וְכָל אֵלוֹ הָאֲרָבָעָה יְסוּדוֹת נִמְשָׁכִין מִיְסוּד הַפְּשׁוּט, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַצְּדִיק, בְּחִינַת (מִשְׁלֵי י'): "צְדִיק יְסוּד עוֹלָם". שֶׁהַצְּדִיק הוּא בְּחִינַת יְסוּד הַפְּשׁוּט, שְׁמַמְנוֹ נִמְשָׁכִין כָּל הָאֲרָבָעָה יְסוּדוֹת, בְּבִחִינַת (בְּרַאשִׁית ב): "וְנִהַר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן", וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהִיא לְאַרְבָּעָה רִאשִׁים. "נִהַר יֵצֵא מֵעֵדֶן" - זֶה בְּחִינַת 'צְדִיק יְסוּד עוֹלָם', בְּחִינַת יְסוּד הַפְּשׁוּט, אֲשֶׁר "מִשָּׁם יִפְרֹד" - הָאֲרָבָעָה יְסוּדוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת אֲרָבָעָה רִאשִׁים כְּנ"ל. נִמְצָא שְׁכָלֶם נִמְשָׁכִין מֵהַצְּדִיק, וְעַל־כֵּן אִם הוּא מַעֲנִישׁ אֶת אֶחָד, נוֹגֵעַ אֶת הַצְּדִיק בְּעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן: "גַּם עֲנוּשׁ לְצְדִיק לֹא טוֹב" כְּנ"ל:

וְזֶה שְׁאֶמְרוּ הַבְּעַל־מוֹסֵר, שְׁכִשְׁבָאִים לְצְדִיק וְרוֹאִים אוֹתוֹ, בְּבִחִינַת (יִשְׁעִיָּה ל): "וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֵיךְ", רֹאוּי שְׁיִמְצָא אֶת עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ הַצְּדִיק, שְׁיִסְתַּכַּל בְּעַצְמוֹ עַל כָּל הַמְּדוּת, אֵיךְ הוּא אוֹחֵז בָּהֶם עַל־יַדֵּי רִאשִׁית פְּנֵי הַצְּדִיק. כִּי כָּל הַמְּדוּת נִמְשָׁכִין מֵהָאֲרָבָעָה יְסוּדוֹת הַנ"ל, כְּמוֹבֵא (ב). וְעַל־כֵּן כְּשִׁרְוֹאָה אֶת הַצְּדִיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְסוּד הַפְּשׁוּט, שְׁמַמְנוֹ נִמְשָׁכִין כָּל הָאֲרָבָעָה יְסוּדוֹת, רֹאוּי לוֹ שְׁיִסְתַּכַּל וְיִרְגִישׁ עַל־יַדֵּי־זֶה אֵיךְ הוּא אוֹחֵז בְּכָל הַמְּדוּת, שְׁבָאִין מִן הָאֲרָבָעָה יְסוּדוֹת, שְׁנִמְשָׁכִין מֵהַצְּדִיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְסוּד הַפְּשׁוּט כְּנ"ל:

וְזֶה: וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֵיךְ - רֹאשֵׁי־תִבּוֹת: אֵשׁ רוּחַ מִים עֶפְרָה, שֶׁהֵם הָאֲרָבָעָה יְסוּדוֹת, שְׁמַמְנוֹ נִמְשָׁכִין כָּל הַמְּדוּת, שְׁכָלֶם נִמְשָׁכִין מֵהַצְּדִיק כְּנ"ל. וְעַל־כֵּן כְּשִׁרְוֹאִין אֶת הַצְּדִיק, שְׁזֶה בְּחִינַת: וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֵיךְ, עַל־יַדֵּי־זֶה רֹאוּי בְּעַצְמוֹ אֵיךְ הוּא אוֹחֵז בְּכָל הַמְּדוּת, שְׁבָאִין מֵהָאֲרָבָעָה יְסוּדוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מִים, עֶפְרָה, שְׁנִמְשָׁכִין מֵהַצְּדִיק כְּנ"ל:

וְזֶה שְׁקוֹרִין הָעוֹלָם אֶת מְחֻרַת יוֹם־הַכְּפוּרִים שֵׁם ה', כִּי אַחֵר יוֹם־הַכְּפוּרִים, אֵז נִתְגַּלָּה בְּחִינַת שֵׁם ה'. וְזֶה שְׁנִצְטָווּ תַּנְכֵף לְמְחֻרַת יוֹם־הַכְּפוּרִים עַל שַׁבָּת, כִּי לְמְחֻרַת יוֹם־הַכְּפוּרִים נִתְרַצָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְיִשְׂרָאֵל וְהִזְהִירָם עַל מְלֹאכֶת הַמְּשָׁפָן, וְאֵזִי הִקְהִילָם מִשָּׁה וְהִזְהִירָם עַל שַׁבָּת, כְּדִי שְׁלֹא יִטְעוּ לוֹמַר שְׁמְלֹאכֶת הַמְּשָׁפָן דוּחָה שַׁבָּת (כְּמוֹבֵא בְּפִרְשׁ"י פְּרָשֵׁת וַיְקַהֵל). נִמְצָא שְׁתַּנְכֵף לְמְחֻרַת יוֹם־הַכְּפוּרִים הִזְהִירוּ עַל שַׁבָּת, וְשַׁבָּת שְׁמָא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (זֶהר יִתְרוֹ דף פח:). כִּי אֵז, אַחֲרֵי יוֹם־הַכְּפוּרִים, נִתְגַּלָּה בְּחִינַת שֵׁם ה'.

כי כְּשֶׁמַעֲנִישִׁין אֶת אֶחָד, עוֹקְרִין אוֹתוֹ מִשְׂרֵשׁ חַיִּיתוֹ, כִּי אֶפְלוּ שְׂאֵר עֲנָשִׁים נִקְרָאִים בְּחִינַת מִיתָה, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת ד): "כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשָׁךְ", וְאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (עֲבוּדָה-זָרָה ה.), 'שְׁנַעֲשׂוּ עֲנִיִּים'; וְהַשֵּׁם הוּא הַחַיִּית, בְּבִחִינַת (בְּרֵאשִׁית ב): "נַפְשׁ חַיָּה הוּא שְׂמוֹ". וְשִׁמוֹ מְשַׁתָּף בְּשִׁמְנוֹ כְּבִיכּוֹל' (יְרוּשְׁלָמִי תַעֲנִית פָּרָק ב, וּבְפִרְשׁ"י יְהוֹשֻׁעַ ז, יִרְמְיָה יד, וּבִילְקוּט יְהוֹשֻׁעַ ז). וְעַל-כֵּן כְּשִׁישׁ לְיִשְׂרָאֵל אֵיזָה עֲנָשׁ, חֵס וְשָׁלוֹם, נוֹגַע אֶת עֲצָמוֹ יִתְבַּרֵּךְ, כְּבִיכּוֹל, כִּי עֶקֶר הָעֲנָשׁ נוֹגַע בְּהַחַיִּית שֶׁהוּא הַשֵּׁם, וְשִׁמוֹ מְשַׁתָּף בְּשִׁמְנוֹ כְּנ"ל.

וְעַל-כֵּן כְּשֶׁאָמַר מֹשֶׁה: "וְאִם אֵין מַחֲנֵי נָא" (שְׁמוֹת ל"ב), וְהִשִּׁיבוּ הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ: "מִי אֲשֶׁר חָטָא לִי אֶמְחִנוּ" וְכוּ' (שָׁם) - בְּקִשׁ מֹשֶׁה, שְׁיַעֲשֶׂה לְמַעַן שְׂמוֹ הַגְּדוֹל הַמְּשַׁתָּף בְּשִׁמְנוֹ (ג). כִּי מֵאַחַר שֶׁשִּׁמוֹ יִתְבַּרֵּךְ מְשַׁתָּף בְּשִׁמְנוֹ, נִמְצָא כְּשִׁיעֲנִישׁ אוֹתָם, נוֹגַע אֶת עֲצָמוֹ יִתְבַּרֵּךְ, כְּבִיכּוֹל, כְּנ"ל. וְעַל-כֵּן אִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (מְגִלָּה י'): 'הוּא אֵינוֹ שָׁשׁ' וְכוּ', כִּי נוֹגַע בְּעֲצָמוֹ יִתְבַּרֵּךְ, כְּבִיכּוֹל, כִּי שְׂמוֹ מְשַׁתָּף בְּשִׁמְנוֹ כְּנ"ל. נִמְצָא כְּשֶׁנִּתְרַצָּה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם-הַכַּפּוּרִים וְאָמַר: "סַלְחָתִי כִּדְבָרֶיךָ", אֲזִי, כְּבִיכּוֹל, נִגְדָּל שְׂמוֹ יִתְבַּרֵּךְ הַמְּשַׁתָּף בְּשִׁמְנוֹ כְּנ"ל. וְעַל-כֵּן נִצְטוּוּ תַכְּף אַחַר יוֹם-הַכַּפּוּרִים עַל שִׁבְתָּ כְּנ"ל, כִּי שִׁבְתָּ שְׂמָא דְקַדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא כְּנ"ל, וְעַל-כֵּן קוֹרִין מְחַרְת יוֹם-הַכַּפּוּרִים שֵׁם ה', כִּי אַחַר הַמְּחִילָה וְהַסְּלִיחָה שְׁנַעֲשֶׂה בְּיוֹם-הַכַּפּוּרִים, נִגְדָּל שֵׁם ה', כְּנ"ל:

סז

(חֲבוּר הַתְּחַלַּת הַתּוֹרָה בְּסוּפָה)

"בְּרֵאשִׁית - לְעִינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל". כִּי יֵשׁ עֲנָנִין דְּמַכְסִּין עַל עֵינָא, שֶׁהֵם רוּמֵי רַבְתֵּי וְרוּמֵי זְעִירָתָא, כְּמוֹבָא (בְּרַעֲיָא מְהִימְנָא, פִּינְחָס דְּרַבִּי רַנְב). וְזֶה בְּחִינַת (קִהְלֵת י"ב): "וְשָׁבוּ הָעֵבִים אַחַר הַגָּשָׁם" - 'זֶה מְאוּר עֵינִים, שֶׁהוֹלֵךְ אַחַר הַבְּכִיָּה'. כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (שִׁבְתָּ קנא), 'שְׁעַל-יְדֵי הַבְּכִי הוֹלֵךְ וּמְסַתְּלֵק מְאוּר עֵינִים. וְזֶה בְּחִינַת שְׁקִיעַת הָאוּר בְּמַעְרָב, כִּי בְּמַזְרַח חֲמָה זוֹרַחַת וּבְמַעְרָב שׁוֹקַעַת, נִמְצָא שְׁמַעְרָב הוּא שְׁקִיעַת הָאוּר. וְכַל זֶה עַל-יְדֵי בְּחִינַת הַבְּכִי, שְׁעַל-יְדוֹ מְסַתְּלֵק מְאוּר הָעֵינִים כְּנ"ל, שֶׁזֶה בְּחִינַת שְׁקִיעַת הָאוּר כְּנ"ל. כִּי מַעְרָב - רֵאשִׁי-תַבּוֹת: "רַחַל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ" (יִרְמְיָה ל"א), (כְּמוֹבָא בְּכַתְבֵי הָאֲרִיז"ל), כִּי שְׁכִינָה בְּמַעְרָב (בְּבֵא-בְּתָרָא כה), וְהַשְׁכִּינָה בּוֹכָה וּמִיִּלְלַת, כְּבִיכּוֹל, עַל יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת (יִרְמְיָה ל"א): "רַחַל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ, מֵאַנְהָ לְהַנְחִים עַל בְּנֵיהָ כִּי אֵינְנוּ" - שֶׁהִיא בּוֹכָה עַל צָרַת יִשְׂרָאֵל, הַמְּפָזְרִים בְּגוֹיִים וְאֵינָם עַל מְקוֹמָם. וְעַל-כֵּן שְׁקִיעַת הָאוּר בְּמַעְרָב, כִּי עַל-יְדֵי הַבְּכִיָּה מְסַתְּלֵק מְאוּר עֵינִים, שֶׁזֶה בְּחִינַת שְׁקִיעַת הָאוּר כְּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת 'כְּתַל הַמַּעְרָב', שֶׁשֵּׁם הַשְׁכִּינָה בּוֹכָה וּמִיִּלְלַת עַל חֲרַבֵּן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, כִּי בְּ"מַעְרָב" שֵׁם רַחַל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ, כְּנ"ל.

וְיֵשׁ 'מְאוּרֵי אוּר וּמְאוּרֵי אֵשׁ' (א), וְהֵם זֶה לְעַמַּת זֶה. שְׁכִּישׁ כַּח לְ"מְאוּרֵי אוּר", אֲזִי נִכְנָעִין 'מְאוּרֵי אֵשׁ', וְכֵן לְהַפָּךְ, חֵס וְשָׁלוֹם, שְׁכִּישׁ נִכְנָעִין וְנִסְתְּלֵקִין מְאוּרֵי אוּר, חֵס וְשָׁלוֹם, אֲזִי מִתְגַּבְּרִין 'מְאוּרֵי אֵשׁ'. וְזֶה בְּחִינַת חֲרַבֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בְּחִינַת (אֵיכָה א): "מִמְרוֹם שְׁלַח אֵשׁ בְּעֲצַמְתִּי", כִּי נִתְגַּבְּרוּ מְאוּרֵי אֵשׁ עַל-יְדֵי שְׁנִסְתְּלָקוֹ מְאוּרֵי אוּר, בְּבִחִינַת: "רַחַל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ", כִּי הַבְּכִיָּה הוּא בְּחִינַת הַסְּתְּלָקוֹת מְאוּרֵי אוּר כְּנ"ל, וְאֲזִי מִתְגַּבְּרִין, חֵס וְשָׁלוֹם, מְאוּרֵי אֵשׁ, בְּחִינַת: "מִמְרוֹם שְׁלַח אֵשׁ" וְכוּ' כְּנ"ל:

וְזֶה בְּחִינַת הַהֲעֲלָמָה, שְׁנִתְעַלַּם הַיְפִי וְהַפָּאָר שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. כִּי יֵשׁ צְדִיק, שֶׁהוּא הַיְפִי וְהַפָּאָר וְהַחַן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ, בְּבִחִינַת (בְּרֵאשִׁית ל"ט): "וַיְהִי יוֹסֵף יְפֵה-תֹאֵר וַיְפֵה-מְרֹאֵה", בְּחִינַת (תְּהִלִּים מ"ח): "יְפֵה נוֹף מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ" (ב). כִּי זֶה הַצְּדִיק הָאֲמִתִּי שֶׁהוּא בְּחִינַת יוֹסֵף, הוּא הַהַדּוּר וְהַיְפִי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְכִשְׁזֶה הַיְפִי

והפאר נתגלה בעולם, דהינו כשזה הצדיק, שהוא היפי של כל העולם, נתפרסם ונתגדל בעולם, אזי נפתחין העינים של העולם. שכל מי שנכלל בזה החן האמת של זה הצדיק, שהוא החן והיפי של העולם, דהינו שמתקרב אליו ונכלל בו, נפתחין עיניו ויכול לראות, והעקר להסתפל על עצמו. וכמבאר לעיל (בסימן 10), שעל ידי שמתקרב לצדיק אמת, שהוא בחינת (משלי י): "צדיק יסוד עולם", בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, בבחינת (בראשית ב): "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים"; 'נהר יוצא מעדן' - זה בחינת: 'צדיק יסוד עולם', שהוא בחינת יסוד הפשוט, אשר "משם יפרד והיה לארבעה ראשים" - הינו בחינת הארבעה יסודות, שנמשכין מן הצדיק כנ"ל. וכשמתקרב אליו, על ידי זה ראוי לו להסתפל בעצמו על כל המדות, איך הוא אוהז בהם. פי כל המדות נמשכין מן הארבעה יסודות, כידוע (ג), והארבעה יסודות נמשכין מן הצדיק כנ"ל, ועל כן כשנתגלה זה הצדיק, שהוא החן והיפי של העולם, כל מי שמתקרב ונכלל בזה החן האמת, נפתחין עיניו, ורואה ומסתפל על עצמו, איך הוא אוהז בכל המדות, שנמשכין מארבעה יסודות, שהם נמשכין מהצדיק כנ"ל. וגם יכול לראות ולהסתפל בגדלת השם ולהסתפל בעולם, על ידי שנתחוו עיניו על ידי התגלות הפאר של הצדיק האמת כנ"ל.

פי כשזה הצדיק נתגלה ונתפרסם בעולם, זה בחינת 'שם', דהינו שנתפרסם ויש לו שם בעולם, ובתוך זה השם של הצדיק האמת מלבש ומשתף שמו יתברך, פי 'שמו משתף בשמנו' (ד). נמצא כשנתגדל שם הצדיק, נתגדל שמו יתברך, וכל מה שנתגדל יותר שם הצדיק, נתגדל יותר שמו יתברך, כפי יכול, פי שמו משתף בשמנו כנ"ל. ושם ה' הוא בחינת (זכריה י"ד): "ה' אחד ושמו אחד" פי שמו יתברך הוא אחדות פשוט, אך למטה משתלשל משמו יתברך בחינת הארבעה יסודות, פי שמו אחד יתברך - הוא בחינת ארבע אותיות השם. ועל כן למטה נשתלשל משמו יתברך בחינת הארבעה יסודות. ומתחלה משתלשל מארבע אותיות השם בחינת תלת גונון דעינא ובת עין, ואחר כך משתלשל לארבעה יסודות. ומקדם משתלשל לבחינת: 'צדיק יסוד עולם', שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות. וזה: 'ראו פי קרא ה' בשם בצלאל' (שמות ל"ה) (ה) - 'ראו דיקא, פי על ידי שנתגלה ונתגדל שם בצלאל, על ידי זה 'ראו', פי על ידי זה נפתחין העינים ורואים כנ"ל. וזה: "פי קרא ה' בשם בצלאל", הינו, פי ה' הוא בשם בצלאל, פי שמו משתף בשמנו, ועל ידי זה ראו כנ"ל.

פי כח הראות נמשך גם כן מבחינת השם, שהוא בחינת ארבע אותיות, שמשם נמשך תלת גונון דעינא ובת עין כנ"ל. וזה בחינת שבת - שין בת. שין - תלת גונון דעינא, ב"ת עין (תקו ע) - פי 'שבת שמא דקדשא בריה הוא' (זהר יתרו דף פח). גם הצדיק הוא בחינת שבת, כמו שכתוב (בזהר נשא דף קמד): 'אנת הוא שבת דכלהי יומי'. וזה: 'ראו פי ה' נתן לכם את השבת' (שמות ט"ז) - 'ראו דיקא, פי שבת, שהוא שמא דקדשא בריה הוא, הוא בחינת כח הראות, בחינת תלת גונון דעינא ובת עין כנ"ל.

ועל כן בכל מקום שזכר בגין בית המקדש, נזכר שבת, כמו שכתוב (ויקרא י"ט): "את שבתתי תשמרו, ומקדשי תיראו". וכן בכל מקום שהזכיר על מלאכת המשכן, הזכיר מקדם על שבת, פי שבת מאיר להבית המקדש, פי המקדש הוא גם כן בחינת עינים, כמו שכתוב (יחזקאל כ"ד): "גאון עצכם, מחמד עיניכם" (עין בבא בתרא ד). ושבת הוא בחינת הגונון המאירין במקדש, פי שבת הוא בחינת כח הראות, שהם תלת גונון דעינא ובת עין, המאירין לבית המקדש שהוא בחינת עינים. וזה בחינת מחין. פי מתחלה נעשה מבחינת שם ה', שהוא ארבע אותיות, בחינת ארבעה מחין, בחינת (שמות ל"א): "ואמלא אתו רוח אלקים בחכמה וברבונה ובדעת ובכל מלאכה". 'חכמה, רבונה ודעת וכל מלאכה' - זה בחינת ארבעה מחין (כמו שמובא בתקווי זהר דף יג: בהקדמה), שהם נעשין מבחינת שם ה', כמו שכתוב: 'ראו פי קרא ה' בשם

בצלאל, ואמלא אותו וכו' בחכמה ובתבונה" וכו', ואחר-כך נעשה בחינת תלת גונון דעינא ובת עין, ואחר-כך ארבעה יסודות פנ"ל:

ובשביל זה נקראים הצדיקים "עיני העדה" (במדבר טו) (עין בבא-בתרא ד), פי על ידם נפתחין העינים פנ"ל. ואזי כשנתגלה הפאר והיפי של הצדיק האמת ונתגדל שמו, שצה בחינת הגדלת שמו יתברך, כביכול, פנ"ל, שעל-ידי-זה נעשין המחין וכח הראות, ונפתחין העינים פנ"ל, אזי יש להעולם בעל-הבית, שהוא משגיח על העולם. וזה בחינת 'בראשי'ת - רא"ש בי"ת' (תקוני זהר תקון ג דף יח.). 'ראש' זה בחינת מחין, 'בית' זה בחינת בית-המקדש, שעקר קיימו - על-ידי בחינת המחין, שהם בחינת תלת גונון דעינא ובת עין, בחינת שבת, שמאיר לבית-המקדש פנ"ל. גם 'בית' זה בחינת הפתים של התפלין, ששם הם המחין, בחינת: 'ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה'. 'ואמלא' דיקא, בחינת הפתים שהמחין ממלאין אותם, ואזי יש בעל-הבית בחינת ראש הבית, שהוא מחזק בדקי הבית, פי תקון הבית-המקדש הוא על-ידי-זה פנ"ל:

אבל יש, חס ושלוש, ההפך ממש. כשנתפרסם, חס ושלוש, מי שאין בו שם ה' כלל, וכשנתפרסם ונתגדל שמו של זה, כביכול, נתמעט ונתעלם שם ה', ואזי נתגדלין בעולם בעלי שמות וקדרים, שקורין טאטירין, ובאין לעולם, חס ושלוש, דברים שאין מועיל להם כפי-אם שמות הטמאה, חס ושלוש, שכל זה הפך שם ה', פי נתעלם שם ה', חס ושלוש. ואזי נסתלקין ונכנעין מאורי אור, חס ושלוש, שהם בחינת מאור העינים, בחינת תלת גונון דעינא ובת עין, שנמשכין משם ה' פנ"ל. וכשנכנעין מאורי אור, אזי מתגברין מאורי אש, ומצה באין שרפות בעולם, חס ושלוש, על-ידי שמתגברין ונתגדלין בשם אלו המפרסמים של שקר, שעל-ידי-זה נתעלם שם ה', חס ושלוש, ונכנעין מאורי אור, ומתגברין מאורי אש, בחינת: "ממרום שלח אש", שצה בחינת שרפת בית-המקדש, שנעשין גם-כן על-ידי הסתלקות מאורי אור, שעל-ידי-זה נתגברו מאורי אש פנ"ל:

וזה בחינת: "ויצאת אש בציון ותאכל יסודותיה" (איכה ד). 'יסודותיה' - זה בחינת ארבעה יסודות, שנמשכין מבחינת מאורי אור, מבחינת תלת גונון דעינא ובת עין, שנאכלו ונשרפו על-ידי: 'ויצאת אש בציון, על-ידי ההתגברות מאורי אש פנ"ל:

והנה מה שעבר אין, כי כבר נשרף בית-המקדש. אך כעת, שהשם יתברך מצפה לשוב אלינו ולחזור ולבנות בית-המקדש, ראוי לנו שלא לעכב, חס ושלוש, בנן בית-המקדש, רק להשתדל בבנינו. על-כן מאד צריך לזהר לקום בחצות, להיות מתאבל על חרבן בית המקדש, כי אולי בגלגול הראשון היה הוא הגורם שייחרב הבית-המקדש, ואפלו אם לאו, אולי הוא מעכב עתה בנן בית-המקדש, ונחשב גם-כן כאלו הוא גרם להחרבו (ו). על-כן צריך לזהר מאד לקום בחצות, ולהיות מתאבל מאד על חרבן בית-המקדש, והשם יתברך הבטיח לכל המתאבל על ציון לשום לאבלי ציון "פאר תחת אפר" (ישעיה ס"א). 'פאר תחת אפר' דיקא. 'פאר' זה בחינת המחין, בחינת תפלין, בחינת ראש בית, בחינת פלליות הגונון, בחינת תלת גונון דעינא ובת עין, בחינת מאורי אור, בחינת שבת שמאיר לבית-המקדש פנ"ל. 'תחת אפר' - 'אפר' זה בחינת מאורי אש, (שהוא ההפך מהפנ"ל), הינו שיהיו נכנעין מאורי אש, שעל-ידם נשרף הבית-המקדש, ויתגברו מאורי אור, שהם קיום הבית-המקדש פנ"ל, וזהו 'פאר תחת אפר', פנ"ל.

נמצא, שעל-ידי שהוא מתאבל על הבית-המקדש, על-ידי-זה מכניע מאורי אש, ומתגברין מאורי אור, שהם בחינת שבת פנ"ל. וזה מתאבל - ראשי-תבות: "לא תבערו אש בכל משבתיתכם" (שמות ל"ה). פי על-ידי שמתאבלין, נכנעין מאורי אש פנ"ל. וזהו: "ביום השבת", פי אזי מאירין מאורי אור, שהם בחינת שבת,

בְּחִינַת תְּלַת גּוּגִין דְּעֵינָא וּבֵת עֵין, שֶׁהֵם מְאִירִין לְהַבִּית־הַמְקַדָּשׁ, בְּבְחִינַת: "אֵת שַׁבְּתַי תִּשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִירְאוּ" כִּנ"ל. וְזֶה שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת ל"א): "לְעֵשׂוֹת אֵת הַשַּׁבָּת לְדַרְתֵּם". וְאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה (זֶהוּ פִינְחָס דְּרַמְג: וּבִתְקוּן כד): 'לְדַרְתֵּם' כְּתִיב - לְשׁוֹן דִּירָה. הֵינּוּ כִּי עַל-יְדֵי שַׁבָּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְאֹרֵי אֹר, עַל-יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה דִירָה, דְּהֵינּוּ בְּחִינַת הַבֵּית־הַמְקַדָּשׁ, שֶׁקִּיּוּמוֹ עַל-יְדֵי שַׁבָּת כִּנ"ל. גַּם דִּירָה מִמֶּשׁ, כִּי עַל-יְדֵי שַׁבָּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְאֹרֵי אֹר, עַל-יְדֵי זֶה נִכְנָעֵין מְאֹרֵי אֵשׁ, וְנִצְלוּיִן מִשְׁרָפוֹת כִּנ"ל (ז). נִמְצָא שֶׁקִּיּוּם דִּירוֹת יִשְׂרָאֵל הוּא עַל-יְדֵי שַׁבָּת כִּנ"ל:

וְזֶהוּ: 'בְּרֵאשִׁית - רֵאשׁ בֵּית', בְּחִינַת הַבְּעַל־הַבֵּית שֶׁל הָעוֹלָם. הֵינּוּ הַצְדִּיק הָאֱמֵת, שֶׁהוּא הַיְפִי וְהַפְּאָר שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת יוֹסֵף, בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית מ"ב): "וַיֹּסֵף הוּא הַשְּׁלִיט הוּא הַמְשֻׁבֵּר" וְכוּ', בְּחִינַת רֵאשׁ בֵּית, בְּחִינַת בְּעַל־הַבֵּית שֶׁל הָעוֹלָם. כִּי עַל-יְדֵי קִיּוּם הַבֵּית־הַמְקַדָּשׁ וְקִיּוּם הַבְּתִים וְהַדִּירוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּנ"ל. וְעַל-יְדֵי שְׁנִתְגַּדֵּל הַשֵּׁם שֶׁל זֶה הַצְדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת רֵאשׁ בֵּית, עַל-יְדֵי זֶה נִפְתָּחִין הָעֵינַיִם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּנ"ל. וְזֶהוּ 'בְּרֵאשִׁית - לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל'. 'בְּרֵאשִׁית', הֵינּוּ רֵאשׁ בֵּית, בְּחִינַת הַצְדִּיק הַנִּלְל, שֶׁהוּא הַפְּאָר שֶׁל הָעוֹלָם כִּנ"ל, עַל-יְדֵי נִפְתָּחִין עֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל כִּנ"ל:

וְזֶה בְּחִינַת הַסִּפּוּד עַל סְלוּק הַצְדִּיק. כִּי בְּרֵאשִׁית הוּא הַסִּפּוּד עַל נַח, הֵינּוּ מְאֹמֵר הַנִּלְל עַל בְּרֵאשִׁית הוּא הַסִּפּוּד עַל סְלוּק הַצְדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת נַח. כִּי שָׁם נֶאֱמָר מִבְּחִינַת הַהֶעֱלָמָה, שְׁנִתְעַלַּם הַפְּאָר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הֵינּוּ שְׁנִתְעַלַּם וְנִתְעַלַּם הַצְדִּיק שֶׁהוּא הַפְּאָר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהֵנָּה לְהַצְדִּיק שְׁנִתְעַלַּק, אֵין לוֹ הַסִּפּוּד כָּלל בְּמָה שְׁנִתְעַלַּם וְנִתְעַלַּק, כִּי אִם נִתְעַלַּם וְנִתְעַלַּק מִכָּאן, הוּא גָדוֹל וּמְפָאָר שָׁם בְּעוֹלָם הַבָּא, בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית ו): "אֵת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ נַח". אָבֵל עַל הַדּוֹר יָתוּם שְׁנִשְׁאַרוּ וְעַל הַתּוֹלְדוֹת, דְּהֵינּוּ הַבְּנִים שְׁנִשְׁאַרוּ, הוּא רַחֲמָנוּת גָּדוֹל מְאֹד, וְעֲלִיָּהֶם נֶאֱמָר כִּמְקוּנָה: "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נַח", כִּמְקוּנָה וְאֹמֵר: 'אֵלֶּה' הֵם הַתּוֹלְדוֹת וְהַבְּנִים שֶׁל הַצְדִּיק, בְּחִינַת נַח שְׁנִתְעַלַּק, וְאֵלֶּה הֵם הַתּוֹלְדוֹת הַיְתוּמִים שְׁנִשְׁאַרוּ:

כִּי דַע, שֶׁכָּל הַדְּרוֹת כָּלֵם נִמְשָׁכִין מִן הַצְדִּיק שֶׁהוּא הָרֵאשׁ, בְּחִינַת רֵאשׁ בֵּית, בְּחִינַת הַבְּעַל־הַבֵּית שֶׁל הָעוֹלָם כִּנ"ל, בְּבְחִינַת (יִשְׁעְיָה מ"א): "קוֹרָא הַדְּרוֹת מֵרֵאשׁ", שֶׁכָּל הַדְּרוֹת נִמְשָׁכִין מִן הָרֵאשׁ, דְּהֵינּוּ הַצְדִּיק הַנִּלְל. וְאִזִּי כְּשֵׁי זֶה הַצְדִּיק שֶׁהוּא הָרֵאשׁ בֵּית, אִזִּי יֵשׁ בְּחִינַת 'רֵאשׁ' וַיֵּשׁ בְּחִינַת 'בֵּית', וְאִזִּי כָּלֵנוּ, דְּהֵינּוּ כָּל בְּנֵי הַדּוֹר, כָּלֵם בְּחִינַת בְּנֵי בֵּית. אָבֵל כְּשֶׁנִּתְעַלַּם זֶה הָרֵאשׁ שֶׁהוּא הַפְּאָר, בְּחִינַת שֵׁם ה' כִּנ"ל, אִזִּי מִתְגַּבְּרִין, חֵס וְשְׁלוֹם, שְׁמוֹת הַטְּמָאָה שֶׁל הַחִיצוֹנִים, שְׂזָה בְּחִינַת הַמְּפָרְסָמִים שֶׁל שְׁקָר כִּנ"ל. וְהֵם בְּחִינַת רֵאשׁ שֶׁל הַסְּטֵרָא־אֲחֵרָא, שֶׁהוּא כִּנְגֵד רֵאשׁ הַנִּלְל דְּקִדְשָׁה, בְּחִינַת "רֵאשׁ כָּל חוּצוֹת", שְׂזָהוּ בְּחִינַת רֵאשׁ דְּסְטֵרָא־אֲחֵרָא, בְּחִינַת מְפָרְסָמִים שֶׁל שְׁקָר, בְּחִינַת שֵׁם הַטְּמָאָה שֶׁל הַחִיצוֹנִים, חֵס וְשְׁלוֹם, וְאִזִּי אֵין בֵּית, וּמִתְגַּלְגְּלִים בְּחוּצוֹת, חֵס וְשְׁלוֹם. וְעַל-כֵּן נִקְרָא רֵאשׁ כָּל חוּצוֹת, כִּי נִתְעַלַּם, חֵס וְשְׁלוֹם, בְּחִינַת רֵאשׁ בֵּית, וְאִזִּי אֵין בֵּית, וּמִתְגַּלְגְּלִים בְּחוּצוֹת, חֵס וְשְׁלוֹם. וְעַל זֶה נֶאֱמָר: "תִּשְׁתַּפְּכֶנָּה אֲבָנֵי קִדְשׁ בְּרֵאשׁ כָּל חוּצוֹת, בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים הַמְּסֻלָּאִים בַּפֶּז" וְכוּ' (אֵיכָה ד). דְּהֵינּוּ שִׁיִּשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים מִתְגַּלְגְּלִים, חֵס וְשְׁלוֹם, 'בְּרֵאשׁ כָּל חוּצוֹת', כִּי נִתְעַלַּק וְנִתְעַלַּם הָרֵאשׁ בֵּית, דְּהֵינּוּ הַצְדִּיק הָאֱמֵתִי, וְנִתְגַּבֵּר, חֵס וְשְׁלוֹם, הַהֶפֶךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֵׁם שֶׁל הַטְּמָאָה שֶׁל הַחִיצוֹנִים, בְּחִינַת 'רֵאשׁ כָּל חוּצוֹת' כִּנ"ל:

וְיִרְמִיָּהוּ הַנְּבִיא הָיָה מְקוּנָה וּמְחַבֵּב דָּם יִשְׂרָאֵל שְׁנִשְׁפָּה, וְהָיָה מְשִׁתְּתֵף בְּצַרְתּוֹ, וְהָיָה רוֹאֶה יִשְׂרָאֵל מוֹלִיכִים בְּקוֹלְרִין, וַיְדִיהוּן מְהַדְקִין לְאַחוּרָא, וְרַחֲמָיָה עַל צִנְאֵרִיהוּן, וְהָיָה מְשִׁתְּתֵף עִמָּהֶם, וְהָיָה מְקוּנָה עַל כָּל טַפְּהָ דָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל: "בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים הַמְּסֻלָּאִים בַּפֶּז וְכוּ' תִּשְׁתַּפְּכֶנָּה אֲבָנֵי קִדְשׁ" וְכוּ':

וְזֶהוּ: "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נַח", הֵינּוּ כִּמְקוּנָה עַל הַתּוֹלְדוֹת שְׁנִשְׁאַרוּ כִּנ"ל. וְזֶהוּ: "נַח אִישׁ צְדִיק תָּמִים הָיָה", הֵינּוּ שְׁהָיָה וְנִסְתַּלַּק וְכוּ' כִּנ"ל:

והנה כל הדרות כלם נמשכין מן הצדיק שהוא הראש, בחינת "קורא הדרות מראש" כנ"ל. וזה בחינת: "אלה תולדות נח" - שכל התולדות, דהינו הדרות, כלם נמשכין מן נח שהוא בחינת הצדיק, בחינת הראש, בחינת 'קורא הדרות מראש', כנ"ל:

ודע, שגם הדור האתרוג נמשך גם כן מן הראש הנ"ל. וזה בחינת 'קורא הדרות מראש', בחינת הדור האתרוג, שנמשך גם כן מהראש הנ"ל, דהינו הצדיק הנ"ל, שהוא הראש והפאר וההדור של העולם כנ"ל. והנה עקר ההדור הם ישראל, פי אף-על-פי שגם הם ויפת הם תולדות נח, אף-על-פי כן עקר ההדור הם ישראל, שבאים מבני שם. וזה בחינת: 'הדור מצונה עד שליש' (בבא קמא ט: ושלחן ערוך ארח-חיים סימן תרנו) - זה בחינת שם, שהוא השליש משלשה בני נח (ועין בסנהדרין קיא מה שדרשו על פסוק: 'והשלישית יגתר בה' - שלישי של נח, שלישי של שם), שהוא עקר ההדור והפאר כנ"ל. והוא בחינת שם, שם דיקא, בחינת שם הקדוש, שהוא בחינת פאר והדור כנ"ל: (והבן היטב לקשר כל זה עם מה שמבאר לעיל במאמר בראשית, ובסימן סו, פי הכל מקשר יחד, עין שם היטיב)

שיך לעיל: "רחל מבכה על בניה" - זה בחינת 'עולמתא שפירתא דלית לה עינין' (זהר משפטים דף צה). פי "רחל היתה יפת-תאר ויפת-מראה" (בראשית כ"ט), ועל-כן עקר ההולדה של הצדיק שהוא בחינת יוסף, שהיה יפה-תאר ויפה-מראה, בחינת הפאר והיפי של העולם כנ"ל, הוא מרחל. אבל עכשו בגלות, אחר החרבון, היא בבחינת 'רחל מבכה על בניה', ועל-כן היא בחינת 'עולמתא שפירתא דלית לה עינין' פי מאור עינים נסתלקין על-ידי הבכי כנ"ל, והבן היטב. ועל-ידי זה מקשר היטב מאמר הנ"ל, שמתחיל לדבר מענין 'רחל מבכה על בניה', ואחר-כך מדבר מההעלקמה, שנתעלם הצדיק, שהוא הפאר והיפי, בחינת יוסף, בחינת: "ויוסף היה יפה-תאר" וכו', פי הכל ענין אחד, פי עקר הולדת הצדיק, שהוא בחינת יוסף וכו' כנ"ל, הוא מרחל וכו' כנ"ל:

סח

עקר שלמות הצדיק - שיוכל להיות למעלה ולמטה, שיהיה יכול להראות למי שהוא למעלה ונדמה בדעתו שהוא במדרגה עליונה, יהיה מראה לו שהוא ההפך. וכן להפך, למי שהוא למטה מאד במדרגה התחתונה, בתוך הארץ ממש, יהיה מראה לו שאדרבא, הוא סמוך להשם יתברך.

וזה השלמות מכרח שיהיה להצדיק, ובלא זה אינו צדיק כלל, פי צריך להראות למי שהוא למטה מאד בדיוטא התחתונה לגמרי, שעדין הוא סמוך לה' ממש, כפיכול, ולעוררו ולגלות לו: ה' עמו, ואל תירא ואל תפחד ואל תחת, פי הוא יתברך עמו ואצלו וקרוב לו ממש, פי "מלא כל הארץ כבודו" (ישעיה ו). על-כן אפלו אם האדם נופל, חס ושלום, למקום שנופל, רחמנא לצלן, והוא בשפל המדרגה התחתונה ממש - גם משם יוכל לדבק את עצמו בה' ולשוב אליו יתברך, פי "מלא כל הארץ כבודו". וכבר דברנו מזה, שכשהאדם מנח למטה לגמרי, ורואה שהוא בדיוטא התחתונה, חס ושלום, רחוק מאד מהשם יתברך - ראוי לו להחיות עצמו בזה בעצמו, הינו פי זהו בעצמו הוא התקרבות, מאחר שרואה שהוא רחוק. פי מקדם היה מרחק כל-כך, עד שלא היה יודע כלל שהוא רחוק, ומאחר שעל-כל-פנים יודע שהוא רחוק זהו בעצמו התקרבות, ובזה בעצמו ראוי לו להחיות את עצמו ולשוב אל ה':

וכן להפך, למי שהוא למעלה מאד, צריך הצדיק להראות לו שהוא רחוק לגמרי מהשם יתברך, 'מה חמית מה ידעת' וכו' (א). וזהו שלמות הצדיק, בבחינות (דברי-הימים א כ"ט): "כי כל בשמים ובארץ", שהוא בחינת הצדיק, כידוע, 'דאחד בשמיא ובארעא' (ב), דהינו כנ"ל, שיהיה למעלה ולמטה, שיהיה מראה למי שהוא

למעלה, בבחינות שמים, שהוא להפך, שהוא רחוק מאד ואינו יודע כלל בידיעתו יתברך, בחינות: 'מה חמית מה ידעת' וכו', כי שם למעלה בשמים, שם דיקא, שואלים 'איה מקום כבודו'. ולהפך, למי שהוא למטה בארץ ממש, יהיה מראה לו פי ה' עמו, כי 'מלא כל הארץ כבודו'. וזהו עקר השלמות, להיות למעלה ולמטה.

וזה בחינות בנים ותלמידים שצריכין להניח בעולם. פי לכאורה הדבר תמוה, פי הלא העקר - שצריך האדם לשבר עצמו לגמרי מן החמר, ואם כן למה הוא חיוב פשהאדם נסתלק לגמרי למעלה, דהינו אחר ההסתלקות, שיניח אחריו בנים בזה העולם הגשמי, שימלאו מקומו בזה העולם, הלא אדרבא, טוב להסתלק לגמרי למעלה. אך באמת, העקר השלמות להיות למעלה ולמטה, בשמים ובארץ, פי פשהוא בעולם אחד לבד, אין זה שלמות, רק שניהם יחד, מעלה ומטה, זהו עולם שלם. ועל כן מחיב האדם שיהיה נשאר ממנו שארית בארץ, בן או תלמיד, כדי שגם פשהיה למעלה אחר ההסתלקות, יהיה למטה גם כן בזה העולם, דהינו מה שנשאר ממנו למטה בן או תלמיד הנמשכים ממנו.

ועקר הוא המוח, שיהיה נשאר למטה ממחו, ועל כן צריך להניח בן או תלמיד, כמו שדדשו רבותינו, זכרונם לברכה, (בבא בתרא קטז) על פסוק: "אשר אין חליפות למו" - 'חד אמר בן, וחד אמר תלמיד', פי התלמיד הוא מוח הרב, וכן הבן נמשך גם כן ממוח האב. ורבי יוחנן סבר תלמיד, פי לא היה לו בנים. פי אצל התלמיד המוח מפשט מגשמיית, אבל אצל הבן המוח מלבש בהטפה זרעית, אבל גם זה צריכים:

והכלל, שצריך שישאר ממנו בנים ותלמידים, והתלמידים יאירו יותר לתלמידים אחרים, וכן להלן יותר, שגם התלמידים יפירו וירבו ויעשו תלמידים אחרים, ותלמידי תלמידיו יעשו יותר תלמידים, וכן להלן יותר ויותר, כדי שיהיה נשאר מחו גם למטה לעולם ועד. וכן הבנים צריכים גם כן שישאר זכרם לדורי דורות, בנים ובני בנים וכו'. פי זהו עקר השלמות של הצדיק, שיהיה למעלה ולמטה, בבחינת: 'פי כל בשמים ובארץ' - דאחד בשמיא וארעא: (עין כל זה במאמר ויהי מקץ - פי מרחמם ינהגם (בסימן ז), עין שם, פי שם מבאר הענין היטב.)

סט

מה שנוהגים לתן ברכה להאיש, המביא המשקה לאורחים או על החתנה וכיוצא, (הינו פשנושאין זן או דבש לאורחים או על חתנה, אצי נוהגין לתן מן המשקה להשלים, הנושא את המשקה, לעשות ברכה) הוא על פי מה שכתוב בזהר (פקודי דף רמב.), שיש כמה דברים שהם נושאים ונושאים, וחושב שם כמה דברים שהם נושאים, דהינו שנושאים אותם, ובאמת אלו הדברים הם נושאים, כגון המרכבה, שהיא נשאת ונושאת, וכן הארון, שהיו נושאים אותו "והוא נושא את נושאו" וכו'. וזה בחינת ברכה שנותנין כפ"ל, פי ברכה - ראשי תבות: "פי רוח החיה באופנים" (יחזקאל א), בחינת נשאת ונושאת. פי האופנים נושאים החיות, והחיות נושאים אותם, פי רוח החיה באופנים, וכן הוא כל המרכבה, שהאופנים נושאים את החיות, והחיות את המרכבה, ובאמת המרכבה נושאת הכל. ועל כן זה שנושא את המשקה נותנין לו ברכה, שהוא בחינת: 'פי רוח החיה באופנים', בחינת נושא ונושא, פי הוא נושא את המשקה, ועתה המשקה מנושא אותו. (או שנעשה מזה שברים, פי המשקה הוא מכבה וגם מחממת קצת - ולא באר הדבר הזה כלל):

כל מי שגדול יותר, צריך לבקש מבקשו ברחוק מקום יותר. כמו שאנו רואין, שהצומח - חיותו ומבקשו סמוך לו מיד, כי הוא צומח מן הארץ בסמוך לו ממש, ובהמה - מבקשה סמוך לה גם כן על הארץ, אף הוא ברחוק יותר קצת מן הצומח, כי הבהמה גדולה במעלה מן הצומח. אבל בן-אדם צריך לבקש מבקשו ברחוק יותר ויותר מן הבהמה. ועל כן משה רבנו, עליו השלום, שהיה גדול במעלה מאד, היה צריך לבקש מבקשו ברחוק מקום ביותר, ועל כן הצרף לבקש לו אשה ממדן, כי מבקשו היה רחוק מחמת גדלתו:

עא

דע, כי יש מחין של ארץ-ישראל ויש מחין של חוץ-לארץ. וגם המחין של חוץ-לארץ הם מקבלי ויונקים גם כן מהמחין של ארץ-ישראל.

כי עקר המחין והחכמה היא בארץ-ישראל, כמו שאמרנו רבותינו, זכרונם לברכה במדרש (בראשית-רבה פרשת ט"ז): 'אין חכמה פתחת ארץ-ישראל וכו'. וכל אחד מישראל יש לו חלק בארץ-ישראל, וכל אחד כפי חלקו שיש לו בארץ-ישראל, כן הוא מקבל ויונק מהמחין של ארץ-ישראל. נמצא שכל המחין הם בחינת מחין של ארץ-ישראל, כי כלם מקבלי משם, כי שם בארץ-ישראל עקר המחין והחכמה כנ"ל.

אבל אף-על-פי-כן יש מחין של חוץ לארץ, וזה נעשה על-ידי פגם הכבוד, חס ושלום. שמי שפוגם, חס ושלום, בכבוד השם יתברך, אזי על-ידי פגם הכבוד של השם יתברך אין יכולין לקבל ולינק מהמחין של ארץ-ישראל, וכפי הפגם שפוגם בכבוד השם יתברך, כמו-כן אינו יכול לקבל ולינק מהמחין של ארץ-ישראל, ואזי נשארו המחין בבחינת מחין של חוץ-לארץ ממש. וכשהמחין הם בחינת מחין של חוץ-לארץ, אזי אין יכולין להשוות דעתן יחד. וזהו בחינת המחלקת שיש בעולם, כי מחין של חוץ-לארץ אין יכולין להשוות עצמן יחד. אבל היה ראוי שלא יהיה מחלקת כפי-אם בחוץ-לארץ, ובאמת אנו רואין שגם בארץ-ישראל יש מחלקת:

אך דע, כי אלו המחין של חוץ-לארץ, שנעשו על-ידי פגם הכבוד כנ"ל, הם מבקשים לעצמן תקון. והתקון של אלו המחין של חוץ-לארץ הוא בעת ששופע נעם העליון, שעל-ידי-זה נעשה התגלות הכבוד, אז הוא זמן תקונם של אלו המחין של חוץ-לארץ.

כי כבוד הוא תקון העולם, כי כל העולם נברא בשביל הכבוד, כמו שכתוב (ישעיה מ"ג): 'לכבודי בראתינו' וכו' (יומא לח), הינו בשביל כבוד השם יתברך. כי יש כבוד פרטי לכל מאמר ומאמר של העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, אשר בשביל אותו הכבוד היה זה המאמר, שעל-ידו נברא חלק פלוני מהבריאה. נמצא שכל מאמר ומאמר יש לו כבוד מיוחד, שבשביל זה הכבוד היה אותו המאמר. כי זה המאמר, שבו נברא חלק פלוני מהבריאה, היה בשביל כבוד זה, כדי שיגיע כבוד זה להשם יתברך, וכן מאמר אחר, שבו נברא חלק אחר מהבריאה, היה בשביל כבוד אחר, שיגיע אותו הכבוד להשם יתברך, וכן כל המאמרות, כלם היו רק בשביל כבוד השם יתברך, אשר בשביל זה נברא העולם כנ"ל:

ועל-כן כשאחד מישראל זוכה לראות בעצמו איזה התגלות הכבוד, הינו כשיש לו איזה כבוד, אזי הוא צריך לידע מאיזה מאמר נתהוה זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר, שעל-ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל. ובודאי לאו כל אדם זוכה לזה, להגיש בעצמו התגלות כבוד השם יתברך. אבל אלו שהם בהיכלא דמלפא, כשיש להם איזה כבוד, אזי אין לוקחין לעצמן כלל מן הכבוד, רק הם מעלין כל הכבוד

להשם יתברך, כדי שיתגדל ויתעלה כבודו יתברך, כדי שיהיה על ידי זה תקון העולם כנ"ל. והם מבינים בהכבוד מאיזה מאמר נתנהו זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר, שעל ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל. וזה בחינת (תהלים כ"ט): "ובהיכלו פלו אומר כבוד", הינו שאצל אלו שהם בהיכלא דמלכא, הכבוד הוא פלו אומר, הינו פלו מאמר, כי הכבוד שיש להם הוא פלו רק בשביל המאמר, שנתנהו בשביל זה הכבוד, אשר על ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל:

וזה בחינת: "ואשר פח בהם לעמד בהיכל המלך" (דניאל א). פח זה בחינת כ"ח אתון דמעשה בראשית' (תקוני זכר, תקון יח), בחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. הינו שאלו שהם בהיכלא דמלכא, הם מגלין ומאירין כ"ח אתון הנ"ל על ידי הכבוד כנ"ל, וזהו: "ואשר פח בהם לעמד" וכי - לפי פשוטו של מקרא, הינו פח ממש, כי בודאי צריך שיהיה להם פח וגבורה לעמד בזה, שיזכו להיות בהיכלא דמלכא, אשר שם הכבוד הוא פלו אומר, בחינת כ"ח אתון דמעשה בראשית כנ"ל:

ועקר הכבוד של השם יתברך נתגלה רק על ידי האדם. כי האדם הוא תכלית כל הנבראים, כי עקר הבריאה היתה בשביל האדם (א). כי עקר התגלות כבודו יתברך הוא על ידי האדם. ועל כן על ידי ההולדה, כשנולדו ונתברכו בני אדם ביותר, על ידי זה נתגלה כבודו ביותר, כי עקר התגלות הכבוד - על ידי בני אדם כנ"ל:

ודע, כי מחין של ארץ ישראל הם בחינת נעם, ומחין של חוץ לארץ הם בחינת חובלים, כמו שפיתוב (זכריה י"א): "לאחד קראתי נעם ולאחד קראתי חבלים". ואמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין כד): 'נעם' - אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, שמנעימים זה לזה בהלכה, 'חבלים' - אלו תלמידי חכמים שבחוץ לארץ, שחובלים זה לזה בהלכה. ועקר ההולדה הוא על ידי בחינת נעם העליון, כי מנעם העליון נתעוררין שלהובין דרחימותא (ב), אשר על ידם בא ההולדה, בבחינת (שמואל ב א): "נעמת לי מאד, נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים". שעל ידי נעם העליון מתעורר האהבה, בחינת שלהובין דרחימותא שעל ידם ההולדה:

ונעם העליון שופע תמיד, אבל צריכין פלי לקבל על ידו שפע נעם העליון. ודע, שעל ידי צדקה נעשה הפלי לקבל על ידה מנעם העליון שלהובין דרחימותא, כי צדקה היא נדיבות לב, כמו שפיתוב (שמות כ"ה): "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי", ונדיבות לב, הינו שנפתח ונתנדב הלב, ועל ידי זה נפתחין שבילין דלבא, ונעשין פלי לקבל שלהובין דרחימותא, שנמשכין מנעם העליון כנ"ל. ויש צדקה של ארץ ישראל, ויש צדקה של חוץ לארץ, ועקר הוא הצדקה של ארץ ישראל, שעל ידה נעשה פלי לקבל מנעם העליון, שעל ידי זה ההולדה כנ"ל. וזה בחינת (הושע י): "זרעו לכם לצדקה", כי עקר ההולדה - על ידי צדקה כנ"ל. וזה בחינת (בראשית ל"ז): "אלה תולדות יעקב יוסף", הינו שעקר ההולדה - על ידי יעקב ויוסף. כי יעקב הוא בחינת צדקה, כמו שפיתוב (תהלים צ"ט): "משפט וצדקה ביעקב אתה עשית", ועקר ההולדה - על ידי צדקה כנ"ל, (שהיא הפלי לקבל השפעת נעם העליון כנ"ל, ויוסף הוא בחינת נעם, כמו שפיתוב לקמן):

ועל ידי ההולדה, הינו שנולדו ונתברכו בני אדם, על ידי זה נתגלה כבודו יתברך ביותר כנ"ל. וזה בחינת (שם כ"ב): "כל זרע יעקב פברוהו", כי על ידי ההולדה שנעשה על ידי בחינת יעקב, שהוא בחינת צדקה כנ"ל, על ידי זה: 'פברוהו', כי על ידי זה נתברכה כבודו יתברך כנ"ל:

ואזי כששופע נעם העליון על ידי הפלי, הנעשה על ידי צדקה בשביל ההולדה כנ"ל, וגם בחינת הנעם העליון שהוא המחין, מקבל ונשפע עוד מלמעלה יותר, כפי דע, אזי אלו המחין של חוץ לארץ, שהם בחינת

חובלים, הם נופלים גם כן באלו המחין של ארץ-ישראל, שהם בחינת נעם, כדי להתתקן על-ידי-זה, כי אז הוא זמן תקונם של אלו המחין של חוי-לארץ. כי עקר פגם וקלקול המחין של חוי-לארץ הוא על-ידי פגם הכבוד, שעל-ידי-זה אינם יכולים לינק ממחין של ארץ-ישראל, ואזי הם בחינת מחין של חוי-לארץ ממש, וזהו קלקולם כנ"ל.

וזה בחינת (משלי י"ג): "בז לדבר יחבל לו". 'בז לדבר', הינו בזיונות, הפך הכבוד, על-ידי-זה: 'יחבל לו', הינו מחין של חוי-לארץ שהם בחינת חובלים, כי על-ידי פגם הכבוד נשארין המחין בבחינת חובלים, שהם מחין של חוי-לארץ כנ"ל. נמצא שעקר קלקול המחין של חוי-לארץ הוא על-ידי פגם הכבוד.

ועל-כן בעת ששופע נעם העליון על-ידי הפלי של צדקה בשביל הולדה, שעל-ידי-זה נעשה התגלות הכבוד כנ"ל, אז הוא זמן תקונם של המחין של חוי-לארץ, כי מאחר שנתעורר בחינת התגלות הכבוד, על-ידי-זה הם יכולין להתתקן, כי עקר הקלקול שלהם היה על-ידי פגם הכבוד כנ"ל. ועל-כן בעת ששופע נעם העליון בשביל הולדה כנ"ל, אז באים המחין של חוי-לארץ שהם בחינת חובלים, ונופלים במחין של ארץ-ישראל שהם בחינת נעם, כדי להתתקן על-ידי-זה כנ"ל. וזה (תהלים ט"ז): "חבלים נפלו לי בנעמיים" - 'חבלים', הינו המחין של חוי-לארץ שהם בחינת חובלים, הם נופלים בנעמיים, הינו במחין של ארץ-ישראל שהם בחינת נעם כנ"ל, כדי להתתקן על-ידי-זה כנ"ל. וזהו: "אף נחלת שפרה עלי". 'נחלת' - זה בחינת יעקב, בחינת (דברים ל"ב): "יעקב חבל נחלתו", בחינת צדקה. שפרה - זה בחינת יוסף, בחינת (בראשית ל"ט): "ויהי יוסף יפה תאר" וכי, ויפה תאר זה בחינת יפה תאר, הנאמר בדרך ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין צג): 'איש תאר, שפראה פנים בהלכה', הינו בחינת מחין, בחינת נעם, שפראה פנים בהלכה כנ"ל. ועל-ידי שתי בחינות אלו, יעקב ויוסף, שהם בחינת "נחלת שפרה", על-ידי-זה נעשה ההולדה, שאז החובלים נופלים בנעמיים כנ"ל. וזה "יעקב חבל נחלתו". חבל זה בחינת חובלים הנ"ל, שנתתקנים על-ידי בחינת יעקב, בחינת צדקה, שעל-ידי ההולדה, שעל-ידי-זה נתתקנים החובלים, שהם המחין של חוי-לארץ כנ"ל. וזה בחינת חבלי לדה, בחינת חובלים הנ"ל, שנתתקנים על-ידי הולדה כנ"ל. גם זהו בחינת שפרה הנ"ל, בחינת שפיר ושליא, בחינת הולדה וכנ"ל:

ומחמת שהמחין של חוי-לארץ שהם בחינת חובלים, שחובלים זה לזה בהלכה, כי אינם יכולים להשוות דעתן יחד כנ"ל, הם נופלים במחין של ארץ-ישראל שהם בחינת נעם, כדי להתתקן כנ"ל. על-כן לפעמים כשפוגמים הרבה, חס ושלום, אזי אינם יכולין להתתקן, אדרבא, גורמים פגם גם להמחין של ארץ-ישראל, ואזי גם המחין של ארץ-ישראל אינם יכולים להשוות עצמן, כי נפגמו, חס ושלום, על-ידי המחין הפגומים של חוי-לארץ, שנפלו לתוכם כנ"ל. וזהו בחינת המחלקת שיש בארץ-ישראל גם-כן:

וכלל הדברים - כי כל הנבראים וכל ההולדות, כלם הם רק בשביל התגלות כבודו יתברך. ועקר ההולדה - על-ידי הצדקה, שעל-ידי נעשה כלי לקבל מנעם העליון, שעל-ידי-זה נעשה ההולדה, ועל-ידי-זה נתגלה ונתגדל כבודו יתברך כנ"ל. וזה אותיות תרומה הם ספי-תבות: לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו (תהלים כ"ז), כי תרומה, הינו צדקה שהיא נדיבות לב, בחינת: "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי", על-ידי נעשה כלי לקבל מנעם ה', שעל-ידי-זה נמשך התגלות כבודו יתברך, שהוא בחינת: "ובהיכלו כלו אמר כבוד". וזהו: "לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו" - ספי-תבות: תרומה כנ"ל. וזה בחינת השירה, בחינת (שמואל ב' כ"ג): "נעים זמרות ישראל" (ולא גלה יותר):

אשרי הזוכה להרגיש נעימות התורה. כי יש נעימות בתורה, וזהו העקר, לזכות להרגיש הנעימות שיש בהתורה:

"דַּרְכֵי דַרְכֵי נַעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם" (מִשְׁלֵי ג) נִרְאָה לִי):

כ"ח לחודש

עב

דע, שְׁלֵרְאוֹת אֶת עֲצָמוֹ עִם הַצַּדִּיק הָאֵמֶת הוּא גַם-כֵּן דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד. בְּנִדְאֵי כְּשֶׁזֹּכִין לְשִׁמְעַ מִפִּי תוֹרָה, הוּא מַעֲלָה יִתְבָּרַךְ, אֲבָל גַּם כְּשֶׁאֵין שׁוֹמְעִין תוֹרָה, הִרְאָתָה לְבַד, שֶׁזֹּכִין לְרְאוֹת אֶת עֲצָמוֹ עִם הַצַּדִּיק, הוּא גַם-כֵּן טוֹב מְאֹד.

כִּי עַל-יְדֵי שְׁרוּאֵין אֶת עֲצָמוֹ עִם הַצַּדִּיק, עַל-יְדֵי-זֶה מְקַבְּלִין גְּדֻלָּה. וְעַקֵּר הַגְּדֻלָּה הִיא שְׁפָלוּת, כְּמוֹ שֶׁמְצִינֵנוּ אֲצֵל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: 'כָּל מְקוֹם שֶׁאֵתָּה מוֹצֵא גְדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שָׁם אֵתָּה מוֹצֵא עֲנוּתְנוֹתוֹ' (מִגְלָה לא), כִּי עַקֵּר הַגְּדֻלָּה הִיא שְׁפָלוּת. וְעַקֵּר הַתְּחִיָּה לְעֵתִיד, שֶׁיַּעֲמִדוּ בַתְּחִיָּה וְיַחֲיוּ חַיִּים נְצַחִים, עַקֵּר מֵה שֶׁיְהִיָּה נַחֲיָה וְיָקוּם בַתְּחִיָּה הוּא הַשְׁפָּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד. כִּי הַשְׁפָּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד יְהִיָּה נַחֲיָה לְעֵתִיד, וְיָקוּם בַתְּחִיָּה, בְּבַחֲיַנֵּת (יְשַׁעְיָה כ"ו): "הַקִּיצוּ וְרַנְּנוּ שִׁכְנֵי עֵפֶר", וְדַרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה (סוֹטָה ה): 'מִי שֶׁנַּעֲשֶׂה שֶׁכֵּן לְעֵפֶר בְּחַיָּיו'. כִּי עַקֵּר הַתְּקוּמָה בַתְּחִיָּה יְהִיָּה רַק לְהַשְׁפָּלוּת, שֶׁהַשְׁפָּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד יְהִיָּה נַחֲיָה וְיָקוּם בַתְּחִיָּה לְעֵתִיד.

כִּי תַעֲנוּג עוֹלָם הֵבֵא אֵי אֶפְשָׁר לָנוּ לְהַשִּׁיג עֲכָשׁוֹ, וְזֶה מִחֲמַת שֶׁאֵנוּ עֲכָשׁוֹ בְּגִבּוֹל, וְכָל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ גְּבוּל אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַשִּׁיג תַּעֲנוּג עוֹלָם הֵבֵא הַרוּחָנִי. וְעַל-כֵּן גַּם עֲנֵג שִׁבְתָּ, שֶׁהוּא מֵעֵין עוֹלָם הֵבֵא, אֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה (שְׁבַת ק"ח): 'כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשְּׁבַת, נוֹתֵנִין לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מְצָרִים', הֵינּוּ בְּלִי גְבוּל, כִּי עֲנֵג שִׁבְתָּ שֶׁהוּא מֵעֵין עוֹלָם הֵבֵא, הוּא בְּחִינַת בְּלִתֵי גְבוּל. וְעַל-כֵּן עַקֵּר חַיִּים נְצַחִים שֶׁל לְעֵתִיד לְבוֹא, בְּחִינַת תַּעֲנוּג עוֹלָם הֵבֵא, יְהִיָּה רַק לְהַשְׁפָּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד. כִּי שְׁפָלוּת וְעֲנִיוּת הוּא בְּחִינַת בְּלִתֵי גְבוּל, כִּי הוּא בְּחִינַת אֵין מִמֶּשׁ, וְאֵין לוֹ שׁוֹם גְּבוּל, מִחֲמַת שֶׁהוּא בְּתַכְלִית הָעֲנִיוּת, וְעַקֵּר חַיִּים נְצַחִים שֶׁל עוֹלָם הֵבֵא הוּא רַק בְּבַחֲיַנֵּת בְּלִתֵי גְבוּל כַּ"ל. וְעַל-כֵּן שִׁבְתָּ שֶׁהוּא מֵעֵין עוֹלָם הֵבֵא, נֶאֱמַר בּוֹ: "טוֹעֲמֶיהָ - חַיִּים זְכוּ", כִּי מִי שֶׁטוֹעֵם טַעַם עֲנֵג שִׁבְתָּ, זוֹכֶה לְחַיִּים, בְּחִינַת חַיִּים נְצַחִים כַּ"ל:

וְדַע, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי הַתְּנוּצָצוֹת הַמִּחִין שֶׁלוֹ כֵּן זוֹכֶה לְקַבֵּל גְּדֻלָּה, בְּבַחֲיַנֵּת (שִׁיר-הַשִּׁירִים ו): "מִלְּךָ אָסוּר בְּרַהֲטִים" - 'בְּרַהֲטִי מִחִין' (סוֹף הַתְּקוּנִים תְּקוּוֹ ו, דף ה). הֵינּוּ שְׁבַחֲיַנֵּת הַמְּלָכוּת, דְּהֵינּוּ גְדֻלָּה, הוּא אָסוּר וְקָשׁוּר בְּרַהֲטִי מִחִין, שֶׁלְפִי הַתְּנוּצָצוֹת הַמִּחִין כֵּן מְקַבְּלֵי גְדֻלָּה. וְהַמִּחִין וְהַדַּעַת הֵם בְּחִינַת בְּנֵן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁאֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה (בְּרַכּוֹת לג): 'כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַה, כְּאִלּוּ נִבְּנָה בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו. כִּי דַּעַה נִתֵּן בֵּין שְׁתֵּי אוֹתֵיּוֹת, וּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ נִתֵּן בֵּין שְׁתֵּי אוֹתֵיּוֹת' וְכוּ', וְעַל-כֵּן כָּל אֶחָד כְּפִי מַחוֹ וְדַעַתוֹ וּכְפִי שֶׁהוּא מְכַנֵּס עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ הַדַּעַת, כָּל מֵה שֶׁהוּא עוֹסֵק יוֹתֵר לְהַגְדִּיל מַחוֹ וְדַעַתוֹ, כֵּן הוּא עוֹסֵק בְּבִנְיַן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, כִּי עַקֵּר בְּחִינַת בְּנֵן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ הוּא הַדַּעַת כַּ"ל. וְיֵשׁ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִחַ מְהִיר וְחָרִיף, וְהוּא עוֹסֵק תָּמִיד לְהַגְדִּיל מַחוֹ וְדַעַתוֹ, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת עוֹסֵק בְּבִנְיַן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, וְכִפִּי הַגְּדֻלָּת דַּעַתוֹ וּמַחוֹ כֵּן זוֹכֶה לְקַבֵּל גְּדֻלָּה. וְזֶה בְּחִינַת (מִשְׁלֵי כ"ב): "חֲזִיתִי אִישׁ מְהִיר בְּמִלְאֲכָתוֹ, לְפָנָי מְלָכִים יִתְיַצֵּב". 'אִישׁ מְהִיר בְּמִלְאֲכָתוֹ' זֶה בְּחִינַת מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִחַ מְהִיר וְחָרִיף כַּ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת 'מְהִיר בְּמִלְאֲכָתוֹ', הֵינּוּ בְּמִלְאֲכַת בְּנֵן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ (א). כִּי מְלָאֲכַת בְּנֵן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ הוּא כְּפִי מַחוֹ כַּ"ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה: 'לְפָנָי מְלָכִים יִתְיַצֵּב', הֵינּוּ שֶׁזֹּכֶה לְגְדֻלָּה, בְּחִינַת מְלָכוּת, כִּי הַגְּדֻלָּה הִיא כְּפִי הַתְּנוּצָצוֹת הַמִּחִין, בְּבַחֲיַנֵּת: 'מִלְּךָ אָסוּר בְּרַהֲטִים', כַּ"ל:

ויש מח פללי ויש מחין פרטים, וכל המחין הפרטים הם מקבלין ממח הפולל, שהוא חכם הדור. וזהו מעלת הזוכה לראות את עצמו עם הצדיק האמת, שהוא חכם הדור, בחינת חכם הפולל פנ"ל. כי על ידי שזה החכם הפולל רואה אותו ומסתכל בו, על ידי זה מתנוצץ מחו, ועל ידי שמתנוצץ מחו, על ידי זה מקבל גדלה, כי עקר הגדלה הוא על ידי התנוצצות המח פנ"ל. פי עינים על שם החכמה נאמר, כמו שכתוב (בראשית ג): "ותפקחנה עיני שניהם", ופרש רש"י: 'על שם החכמה נאמר'. ועל פן על ידי שזה החכם, שהוא מח הפולל, מסתכל בו, על ידי זה מאיר בו חכמה ומחין, ומתנוצץ מחו, ועל ידי זה מקבל גדלה פנ"ל. כי כל אחד ואחד יש לו איזה מח ודעת לפי מדרגתו. אבל המח והדעת של כל אחד ואחד הוא מנח בקטנות, ואינו מתנוצץ, ועל ידי שמתפלל בו החכם הדור, שהוא מח הפולל, על ידי זה מתנוצץ מחו של כל אחד ואחד כפי מדרגת מחו, ועל ידי התנוצצות המח מקבל כל אחד גדלה כפי מדרגת מחו, כי עקר הגדלה היא על ידי התנוצצות המח פנ"ל:

ועל פן משה רבנו, עליו השלום, שהוא היה הדעת הפולל של כל ישראל, על פן על ידי ראיתו לבד, שהיה מסתכל בתוך כל אחד ואחד, על ידי זה היה יכול לחלק הגדלה והשררה לכל אחד ואחד פראוי לו לפי מדרגת מחו. וזה בחינת (שמות י"ח): "ואתה תחזה מפל העם, ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות" וכו'. 'ואתה תחזה' דיקא, כי על ידי הראיה לבד של משה רבנו, שהיה רואה ומסתכל בכל אחד ואחד, היה מתנוצץ מחו של כל אחד, ועל ידי זה קבל כל אחד ואחד גדלה ושררה כפי ערכו, כפי הראוי לו לפי מדרגת מחו, דהינו בחינת 'שרי אלפים שרי מאות' וכו'. וזהו: 'ואתה תחזה וכו' ושמת עליהם שרי אלפים' וכו', כי על ידי שייחזה משה ויסתכל בעם, על ידי זה בעצמו הוא משים אותם 'שרי אלפים' וכו', כי על ידי הסתכלותו בהם מקבל כל אחד גדלתו, על ידי התנוצצות מחו שמתנוצץ על ידי הסתכלותו שמתפלל בו חכם הדור, בחינת משה פנ"ל. וגם משה היה יכול לצוות, שזה יהיה שר אלה וזה שר מאה וכו', כי על ידי הסתכלותו בהם היה יודע הגדלה המגיע לכל אחד ואחד, כי על ידי הסתכלותו היה יודע התנוצצות המח של כל אחד, אשר כפי התנוצצות המח פן מגיע לו גדלה פנ"ל:

ואזי כשקבל כל אחד גדלה כפי הראוי לו באמת לפי מדרגת מחו, על ידי שיש מנהיג אמתי בחינת משה, שיכול לחלק הגדלה לכל אחד פראוי לו על ידי הסתכלותו לבד, אזי יודע כל אחד מהשרים והמנהיגים של ישראל לחדש חדושוין דאורייתא כפי הראוי לו לפי מדרגת מחו, לא פחות ולא יותר. כי מאחר שכל אחד עומד על מקומו הראוי לו באמת, דהינו שיש לו שררה וגדלה כפי הראוי לו באמת פנ"ל, על פן כל אחד יודע לפי גדלתו והתמנותו איך וכמה הוא צריך לחדש בתורה, ובפני כמה אנשים הוא צריך לומר תורה, כי זה שממנה על אלה מישראל, דהינו שר האלה, הוא צריך לומר תורה בפני אלה אנשים, וכן כלם:

כי יש בחינת רוח בכל אחד ואחד, והמנהיג האמתי של כל ישראל, דהינו בחינת משה הוא בחינת רוח הפולל, בחינת (במדבר כ"ז): "איש אשר רוח בו", ופרש רש"י: 'שיודע להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד'. כי המנהיג האמתי הוא בחינת רוח הפולל, שיודע להלך נגד כל רוח ורוח, פי כלם מקבלים ממנו, פי הוא בחינת רוח הפולל, בחינת (יחזקאל ל"ז): "כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח". ורוח הזה הוא בחינת רוח אלקים, שהוא בעצמו בחינת המחין, בבחינת (שמות ל"א): "ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה", דהינו בחינת המחין, שהם בחינת מלאכת בנין בית המקדש פנ"ל. וכל אחד לפי בחינת הרוח אלקים שיש בו, שהוא בחינת רוח הקדש, רוח נבואה, כמו כן הוא זוכה לחדש בתורה, פי זה הרוח אלקים, הוא שורה על פני התורה, בבחינת (בראשית א): "ורוח אלקים מרחפת על פני המים", הינו על פני התורה שנקראת מים, כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (ב). על פן על ידי הרוח אלקים הזה זוכין לחדש בתורה, פי הרוח אלקים שורה על פני התורה פנ"ל. על פן על ידי המנהיג האמתי שהוא בחינת משה,

בְּחִינַת דַּעַת הַכּוֹלֵל, בְּחִינַת רוּחַ הַכּוֹלֵל, שְׁעַל-יָדוֹ מִתְנוּצֵץ מִחוּ שֶׁל כָּל אֶחָד, שֶׁזֶהוּ בְּעֶצְמוֹ בְּחִינַת רוּחַ אֱלֹקִים שְׁמִמְשִׁיךְ לְכָל אֶחָד, כִּי הָרוּחַ אֱלֹקִים הוּא בְּעֶצְמוֹ הַמּוֹחִין כַּנֶּ"ל. עַל-כֵּן עַל-יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ לְכָל אֶחָד חֲדוּשֵׁין דְּאוּרִיתָא, כִּי הַחֲדוּשֵׁין דְּאוּרִיתָא הֵם עַל-יְדֵי בְּחִינַת הָרוּחַ אֱלֹקִים, שֶׁהוּא שׁוֹרֵה עַל פְּנֵי הַתּוֹרָה כַּנֶּ"ל, שֶׁהוּא בְּעֶצְמוֹ בְּחִינַת הַמּוֹחִין, שְׁכָל זֶה נִמְשָׁךְ מֵהַמְנַהֵג, בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁהוּא דַּעַת הַכּוֹלֵל, רוּחַ הַכּוֹלֵל כַּנֶּ"ל:

אָבֵל זֶה הַמְנַהֵג צָרִיךְ שִׁיְהִי פְּרוּשׁ גָּדוֹל בְּקִדְשָׁה גְדוֹלָה, וְאֵז דְּוִקָא הוּא יָכוֹל לְהִיּוֹת מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל. כִּי עַל-יְדֵי פְּרִישׁוּתוֹ וְקִדְשׁוֹ הַגְּדוֹלָה, הוּא יָכוֹל לְחַזוֹת וּלְהִסְתַּפֵּל בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְלַחֲלֹק הַגְּדוֹלָה לְכָל אֶחָד עַל-יְדֵי הַהִסְתַּפְּלוּת לְבַד, בְּבְחִינַת: "וְאַתָּה תַחֲזֶה" כַּנֶּ"ל, כִּי הַהִסְתַּפְּלוּת הַזֹּאת הִיא תְלוּיָה בְּקִדְשָׁה וּפְרִישׁוּת גְּדוֹל. וְעַל-כֵּן מֹשֶׁה רִבְּנוֹ שֶׁהִיָּה קְדוּשׁ וּפְרוּשׁ גָּדוֹל מְאֹד עַל-פִּי הַדְּבָר, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (דְּבָרִים ה'): "וְאַתָּה פֹה עֹמֵד עִמָּדִי" - עַל-כֵּן הָיָה יָכוֹל לְחַזוֹת וּלְהִסְתַּפֵּל בְּיִשְׂרָאֵל, וְלַחֲלֹק לָהֶם הַגְּדוֹלָה עַל-יְדֵי זֶה.

וְזֶהוּ: "וְאַתָּה תַחֲזֶה" - אַתָּה דְּוִקָא, כִּי רַק מֹשֶׁה שֶׁהִיָּה פְּרוּשׁ גָּדוֹל מְאֹד בְּקִדְשָׁה גְדוֹלָה, זֹכֶה לְהִסְתַּפְּלוּת הַזֹּאת, כִּי הַהִסְתַּפְּלוּת הַזֹּאת, בְּחִינַת "וְאַתָּה תַחֲזֶה", הִיא תְלוּיָה רַק בְּקִדְשָׁה וּפְרִישׁוּת מִתְאַוָּה זֹאת. וְזֶה בְּחִינַת (מְלָכִים א' כ"ב): "וְהִזְנוֹת רָחֲצוּ", וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה (סִנְהֶדְרִין לט:): 'לְמַרְק שְׁתֵּי חֲזִיוֹנוֹת'. הֵינּוּ, שְׁכַפִּי מֵה שְׁרוּחֲצִין עֲצָמֵן מִתְאַוָּה זֹאת, בְּחִינַת: 'וְהִזְנוֹת רָחֲצוּ', דִּהֵינּוּ שְׁרוּחֲצִין עֲצָמֵן מִתְאַוָּה זֹה, כְּמוֹ-כֵן הוּא מְמַרְק וּמְצַחֵחַ שְׁתֵּי חֲזִיוֹנוֹת, בְּחִינַת: 'וְאַתָּה תַחֲזֶה', בְּחִינַת: 'חֲזִית אִישׁ מְהִיר בְּמִלְאֲכָתוֹ' וְכוּ', דִּהֵינּוּ בְּחִינַת הַהִסְתַּפְּלוּת הַנֶּ"ל. כִּי עֵקֶר הַהִסְתַּפְּלוּת הַנֶּ"ל הִיא עַל-יְדֵי קִדְשָׁה וּפְרִישׁוּת מִתְאַוָּה זֹה כַּנֶּ"ל. כִּי תְאַוָּה הַזֹּאת הִיא בְּחִינַת פָּגֶם הָעֵינַיִם, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (בְּמִדְבָר ט"ו): "וְלֹא תִתּוֹרוּ וְכוּ' וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם".

וְעַל-כֵּן צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ בְּיִתְרַת בְּפְרִישׁוּת גְּדוֹל מִזֹּאת הַתְּאַוָּה, וְאֵז יֵשׁ לוֹ עֵינַיִם זָפִים לְחַזוֹת וּלְהִסְתַּפֵּל וּלְתַן הַגְּדוֹלָה לְכָל אֶחָד כְּרֹאֵי לוֹ עַל-יְדֵי הַהִסְתַּפְּלוּתוֹ לְבַד כַּנֶּ"ל, וְאֵז דְּוִקָא הוּא יָכוֹל לְהִיּוֹת מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל כַּנֶּ"ל. וְכִשְׂאִין לְיִשְׂרָאֵל מְנַהֵג וּמְשַׁיֵּחַ כְּזֶה, בְּאַמֶּת כָּל הָעוֹלָם מְעָרֵב וּמְבַלְבֵּל, וְכָל הַרוֹצֵה לְטַל אֶת הַשֵּׁם, נוֹטֵל, כְּמוֹ שְׁמִתְנַהֵג עֲכָשׁוֹ, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים. כִּי יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין שִׁיְהִי עֲלֵיהֶם מְשַׁיֵּחַ, שְׁיִשְׁגִּיחַ וְיִרְאֶה בָּהֶם שְׁיַעֲמִד כָּל אֶחָד עַל מְקוֹמוֹ הָרֹאֵי לוֹ בְּאַמֶּת, וְהַמְשַׁיֵּחַ הַזֶּה יְהִי פְּרוּשׁ וְקְדוּשׁ גְּדוֹל, בְּבְחִינַת קִדְשׁוּת וּפְרִישׁוּת מֹשֶׁה, וְאֵז יָכוֹל לְהִנְהִיג אֶת יִשְׂרָאֵל לְתַן לְכָל אֶחָד גְּדוֹלָה כְּרֹאֵי לוֹ עַל-יְדֵי הַהִסְתַּפְּלוּת לְבַד כַּנֶּ"ל:

וְעַל-יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה תְשׁוּבָה, כִּי עֵקֶר הַתְּשׁוּבָה הִיא עַל-יְדֵי הַבוּשָׁה, וְעַל-יְדֵי זֶה הַמְנַהֵג בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁהוּא מְסַתַּפֵּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, וּמִתְנוּצֵץ מִחוּ, וְזֹכֶה לְבִאּוּרֵי הַתּוֹרָה, דִּהֵינּוּ לְחֲדוּשֵׁין דְּאוּרִיתָא, עַל-יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ בּוּשָׁה עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאֵז רוֹאֶה כָּל אֶחָד אֶת בְּשׁוֹתוֹ וְכִלְמָתוֹ. כִּי עֵבֶרָה הִיא בְּנֻדָּאֵי בּוּשָׁה גְדוֹלָה, כִּי עֵבֶרָה אֵינָה רֹאֵיָה כָּל לְיִשְׂרָאֵל, וּבְנֻדָּאֵי אֵין נֹאָה כָּל לְיִשְׂרָאֵל שִׁיְהִי לוֹ עֵבֶרָה, חֵס וְשָׁלוֹם.

אָבֵל גַּם מְצוּחָה, כְּשִׁרְוֹצִין לַעֲשׂוֹת אֵיזָה מְצוּחָה, רֹאֵי שִׁיְהִי לוֹ גַּם-כֵּן בּוּשָׁה גְדוֹלָה, כִּי אֵיזָה זְכוּת יֵשׁ לוֹ שִׁיְזַכֶּה לַעֲשׂוֹת הַמְצוּחָה, וְאֵיךְ יַעֲז פְּנֵי לְכַנֵּס בְּהִיכַל הַמְּלָךְ לַעֲשׂוֹת מְצוּחָה. וְיִשְׁעַר בְּדַעַתוֹ לְפָנֵי מִי הוּא עוֹשֶׂה הַמְצוּחָה, וְגַם גְּדוֹל מַעֲלַת הַמְצוּחָה בְּעֶצְמָהּ, כִּי הַמְצוּחָה בְּעֶצְמָהּ יִקְרָה מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעַר, וּבְנֻדָּאֵי רֹאֵי שִׁיְפַל עָלָיו בּוּשָׁה גְדוֹלָה כְּשִׁבָּא לַעֲשׂוֹת אֵיזָה מְצוּחָה, כְּשִׁיְסַתַּפֵּל עַל עֲצָמוֹ וְיִרְאֶה שֶׁהוּא רְחוּק מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ שׁוּם זְכוּת שִׁיְזַכֶּה לַעֲשׂוֹת מְצוּחָה. וְאֵם הִיָּה לְהִאָּדָם בּוּשָׁה, הִיָּה מִתְבַּיֵּשׁ אֶפְלוֹ לְקַח הַמַּאֲכָל לְהוֹשִׁיטוֹ לְפִיו, כִּי 'מֵאֵן דְּאָכַל דְּלָאו דִּילָה בְּהִית לְאִסְתַּפּוּלִי בְּאַפֵּה' (יְרוּשְׁלָמִי פֶרֶק א דְּעֶרְלָה), וּמֵאֵחַר שְׂאִין לוֹ שׁוּם זְכוּת, שִׁיְהִי לוֹ אֲכָל, אֵם-כֵּן הוּא אָכַל דְּלָאו דִּילָה וּבְהִית לְאִסְתַּפּוּלִי בְּאַפֵּה, עַל-כֵּן בְּנֻדָּאֵי יֵשׁ לוֹ לְהַתְבַּיֵּשׁ אֶפְלוֹ לְהוֹשִׁיט הַמַּאֲכָל לְפִיו.

אבל עקר הבושה נמשך על ידי המנהיג הנ"ל, בחינת משה, שממשיך באורי התורה לכל אחד, על ידי זה נמשך בושה על כל אחד. כמו שבשעת מתן תורה, שהמשיך משה התורה לישראל, נאמר שם (שמות כ): "ולבעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה (נדרים כ): 'זה הבושה', וזהו: "לבלתי תחטאו", דהינו שיהיה להם בושה לבלתי לעשות חטא ועוון, חס ושלום. וגם אפלו 'לבלתי תחטאו', לבלתי לעשות עברה, צריך שיהיה גם כן יראתו על פניו, דהינו בושה, כי אפלו פשעושים מצוה, צריך שיהיה לו גם כן בושה גדולה כנ"ל. כי איך באים לחטף התפליו, שהם כתרי דמלפא, ולהניחם פתאם על הראש. בודאי ראוי שיהיה לו בושה גדולה, כשפא לעשות איזה מצוה, וזאת הבושה נמשכת על ידי באורי התורה על ידי המנהיג הנ"ל, כמו שהיה בשעת מתן תורה כנ"ל. ועל כן בשעת מתן תורה זכו כל ישראל לבחינת קדושה ופרישות, כמו שכתוב (שמות י"ט): "היו נכונים לשלש ימים, אל תגשו אל אשה". כי כלם נתקדשו בבחינת פרישות על ידי משה, שהיה קדוש ופרוש גדול, שהמשיך להם את התורה על ידי זה כנ"ל, ועל כן נמשך עליהם קדושה ופרישות גם כן.

וכשזוכין לבושה, אזי רואה כל אחד את רחוקו מהשם יתברך, איך הוא רחוק מאד ממנו יתברך, ונופל עליו בושה גדולה, ועל ידי הבושה עושין תשובה, כי עקר התשובה - על ידי הבושה (ג). ותשובה הוא בחינת חיים, בחינת (חזקאל י"ח): "והשיבו וחי", בחינת חיים נצחיים של עולם הבא, בחינת שבת, בחינת: 'טועמיה חיים זכו'. וזהו: "בראשית" - 'יר"א בש"ת', 'יר"א שב"ת' (תקוני אהר תקון ז ותקון ט). כי היראה והבושה, דהינו בחינת תשובה, הוא בחינת שבת, בחינת חיים נצחיים של עולם הבא כנ"ל. ועקר החיים הוא להשפלות של כל אחד, כי השפלות של כל אחד הוא יהיה נחיה, ויקום בתחיה כנ"ל. ועל כן על ידי התשובה שהוא בחינת חיים נצחיים של עולם הבא, על ידי זה חוזר ונחיה, וקם בתחיה השפלות של משה רבנו, שיש בכל אחד מישראל, בכל איבר ואיבר.

כי דע, שיש בכל אחד ואחד מישראל בחינת השפלות של משה בכל איבר ואיבר, וזה זכו ישראל במעמד הר סיני, שאז המשיך משה השפלות שלו בכל אחד ואחד מישראל, בכל איבר ואיבר; אבל אותו השפלות של משה, שהוא משרש בכל אחד מישראל, הוא מנח ושוכב אצל כל אחד ואחד בבחינת שכיבה ומיתה, כי זאת השפלות נתעלם אצל כל אחד, ואינו מתעורר ומתגלה אצלו. אבל על ידי התשובה, שהוא בחינת חיים נצחיים של עולם הבא, שעל ידי זה נחיה השפלות של כל אחד, כי עקר התחיה הוא להשפלות, כי השפלות יהיה נחיה ויקום בתחיה כנ"ל, על ידי זה חוזר ונחיה השפלות של משה, שהוא משרש בכל אחד ואחד מישראל בכל איבר, שמקדם היה מנח ושוכב זאת השפלות בהעלם ואתפסא אצלו, בבחינת מיתה, ועכשו חוזר ונעור ונחיה אותו השפלות על ידי התשובה, שהיא בחינת חיים נצחיים של עולם הבא כנ"ל. כי עקר החיים נצחיים, בחינת תחיה שיהיה לעתיד, יהיה רק להשפלות, כי השפלות של כל אחד יהיה נחיה ויקום בתחיה כנ"ל, ואזי כשנחיה השפלות של כל אחד, בחינת שפלות של משה שיש בכל איבר ואיבר כנ"ל, אזי רואה ומרגיש כל אחד שפלותו, מאחר שחזר ונחיה ונתגלה אצלו בחינת השפלות של משה, שיש בכל איבר ואיבר כנ"ל.

וזה פרוש: "באר חפרוה שרים, פרוה נדיבי העם במחוקק במשענתם וממדבר מתנה" (במדבר כ"א). באר זה בחינת באורי התורה, שזוכין השרים של ישראל, על ידי שמסתכל בהם בחינת משה, שעל ידי זה מקבל כל אחד את גדלתו כראוי לו, שעל ידי זה הם זוכין לבאורי התורה, בחינת חדושים דאורייתא כנ"ל. ועל ידי באורי התורה זוכין לבושה ותשובה כנ"ל, וזהו: "באר חפרוה שרים. חפרוה" - זה בחינת בושה, כמו שכתוב (ישעיה כ"ד): "וחפרה הלבנה ובושה החמה", כי על ידי באורי התורה הנ"ל, בחינות באר, זוכין לבושה כנ"ל, וזהו: חפרוה שרים, הינו שרים הנ"ל, בחינת שרי אלפים שרי מאות וכו' כנ"ל. וזהו: פרוה

נְדִיבֵי הָעַם - נְדִיבֵי הָעַם זֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רַש"י עַל פְּסוּק (שׁוֹפְטִים ה'): "בְּהַתְּנֵדָב עִם" - בְּהַתְּנֵדָב לָבֵם לְתִשׁוּבָה'.

וְזֶהוּ: בְּמַחֲקֵק בְּמִשְׁעֲנֵתָם. מַחֲקֵק - דָּא מִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁדְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה (בְּבֵא־בִתְרָא טו). גַּם מַחֲקֵק בְּגִימְטְרִיא רַמ"ח, הֵינּוּ בְּחִינּוֹת הַשְּׁפָלוּת שֶׁל מִשָּׁה, שֶׁמְלַבֵּשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּרַמ"ח אֵיבָרִיו, בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר פֶּנ"ל. בְּמִשְׁעֲנֵתָם - זֶה בְּחִינַת תְּחִיָּה, כְּמוֹ שֶׁדְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה, (פְּסָחִים סח) עַל פְּסוּק: "וְאִישׁ מִשְׁעֲנֵתוֹ בְּיָדוֹ" - 'עֲתִידִין צְדִיקִים שִׁיחִי מֵתִים' וְכו'. וְזֶהוּ: בְּמַחֲקֵק בְּמִשְׁעֲנֵתָם, הֵינּוּ שִׁיחִיָּה נְחִיָּה הַשְּׁפָלוּת שֶׁל מִשָּׁה, שִׁישׁ בְּכָל הַרַמ"ח אֵיבָרִים שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה פֶּנ"ל. וְזֶהוּ: וּמִמְדַּבֵּר מִתְּנָה - מְדַבֵּר הֵינּוּ שְׁפָלוּת, שֶׁמְשִׁים עֲצָמוֹ כַּמְדַּבֵּר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה, (עֲרוּבִין נד) - עַל-יְדֵי-זֶה: מִתְּנָה, הֵינּוּ שִׁבְתָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה (שִׁבְתָּה י): 'מִתְּנָה טוֹבָה יֵשׁ לִי בְּבֵית גְּנָזִי וְשִׁבְתָּה שְׁמָה'. כִּי עֵקֶר תִּעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא, בְּחִינַת שִׁבְתָּה, בְּחִינַת חַיִּים נְצַחִים, יִהְיֶה רַק לְהַשְּׁפָלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד פֶּנ"ל:

וְזֶה שְׁפָתוֹב: סָלַע יִשְׁכֵּן וַיִּתְלַן (אֵיּוֹב ל"ט). סָלַע זֶה הַבְּעָר, בְּחִינַת בְּאוּרֵי הַתּוֹרָה, בְּחִינַת: 'בְּעָר חֲפָרוּהָ שָׂרִים' פֶּנ"ל. וְזֶהוּ: מִשָּׁם חֲפָר אֶכֶל - בְּחִינַת בּוֹשָׁה פֶּנ"ל. כִּי עַל-יְדֵי בְּאוּרֵי הַתּוֹרָה עַל-יְדֵי זֹכָה לְבוֹשָׁה פֶּנ"ל. וְזֶהוּ: 'מִשָּׁם חֲפָר אֶכֶל', כִּי הוּא מִתְבַּיֵּשׁ לְהוֹשִׁיט הָאֶכֶל לְפִיו עַל-יְדֵי הַבוֹשָׁה שֶׁבָּאָה אֵלָיו פֶּנ"ל. וְזֶהוּ: לְמַרְחוֹק עֵינָיו יִבִּיטוּ - הֵינּוּ שְׂרוּאָה וּמִבִּיט אֵיךְ הוּא רְחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פֶּנ"ל:

וְעַל-כֵּן יִתְרוֹ דִּיקָא אָמַר לְמִשָּׁה: "וְאַתָּה תַחֲזֶה", כִּי מִשָּׁה הָיָה חֲתָנוּ, וַיִּדַע יִתְרוֹ גְּדֹל קְדוּשָׁתוֹ וּפְרִישׁוֹתוֹ, וְעַל-כֵּן הוּא דִּיקָא אָמַר לְמִשָּׁה: "וְאַתָּה תַחֲזֶה". 'וְאַתָּה דִּיקָא, כִּי יִדַע יִתְרוֹ בְּגֹדֵל קְדוּשָׁתוֹ, שֶׁהוּא יָכוֹל לַחֲזוֹת וְלְהַסְתַּכֵּל עַל כָּל אֶחָד, וְלַחֲלֵק לָהֶם הַגְּדֻלָּה וְהַשְּׂרָרָה עַל-יְדֵי הַסְתַּפְּלוּת לְבַד פֶּנ"ל. וְגַם יִתְרוֹ הָיָה גֵר. וְהַגְּרִים בָּאִים מִקְדָּשׁוֹת הַזְּוֵיג שֶׁל הַצְּדִיקִים, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (בְּרַאשִׁית י"ב): "וְאַתָּה הִנֵּפֵשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחַרְוֹ", וְאִתָּא (בְּהַר שְׁלַח-לָךְ דף קסח): שֶׁאֲבָרְהֶם וְשָׂרָה בְּעַת שְׁהִי עֲקָרִים, הוֹלִידוּ מִזְוֵיגָם נְפִשׁוֹת הַגְּרִים. וְעַל-כֵּן יִתְרוֹ שֶׁהָיָה גֵר, שֶׁהוּא בָּא מִקְדָּשׁוֹת הַזְּוֵיג שֶׁל צְדִיקִים, עַל-כֵּן הוּא יוֹדֵעַ גְּדֹל יָקָר קְדוּשָׁת הַצְּדִיקִים, שֶׁלְגֹדֵל קְדוּשָׁתָם נַעֲשֶׂה מִזְוֵיגָם נְפִשׁוֹת הַגְּרִים, מְכַל-שֶׁכֵּן קְדוּשָׁת פְּרִישׁוֹתָם, וְעַל-כֵּן הוּא יוֹדֵעַ, שֶׁלְגֹדֵל קְדוּשָׁתוֹ וּפְרִישׁוֹת מִשָּׁה הוּא יָכוֹל לַחֲזוֹת בְּעַם, וְעַל-יְדֵי רְאִיתוֹ לְבַד יִתֵּן לָהֶם הַגְּדֻלָּה פֶּנ"ל.

וְעַל-כֵּן יִתְרוֹ דִּיקָא אָמַר לְמִשָּׁה: 'וְאַתָּה תַחֲזֶה' וְכו', פֶּנ"ל. וְזֶה אוֹתִיוֹת יִתְרוֹ - סוֹפֵי-תְבוֹת: 'וּרְבִים מִיִּשְׁנֵי אֲדָמַת עֶפְרָיִם' (דְּנִיָּאל י"ב), כִּי יִתְרוֹ דִּיקָא אָמַר לְמִשָּׁה: 'וְאַתָּה תַחֲזֶה', פֶּנ"ל, וְעַל-יְדֵי בְּחִינַת 'וְאַתָּה תַחֲזֶה', עַל-יְדֵי זֹכִין לְגֹדֵל וְזוֹכִין לְבְּאוּרֵי הַתּוֹרָה, וְעַל-יְדֵי זֶה בָּאִין לְבוֹשָׁה וְתִשׁוּבָה. וְעַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת חַיִּים נְצַחִים, חוֹזֵר וְנִחְיָה הַשְּׁפָלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד, כִּי עֵקֶר הַתְּחִיָּה הוּא לְהַשְּׁפָלוּת, בְּבְּחִינַת: "הַקִּיצוּ וּרְנְנוּ שִׁכְנֵי עֶפְרָיִם", פֶּנ"ל. וְכֵן זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי יִתְרוֹ דִּיקָא, כִּי יִתְרוֹ דִּיקָא אָמַר לְמִשָּׁה: 'וְאַתָּה תַחֲזֶה', שֶׁעַל-יְדֵי זֶה נַעֲשִׂין כָּל הַבְּחִינּוֹת הַנֶּ"ל. וְעַל-כֵּן מְרַמֵּז בְּאוֹתִיוֹת יִתְרוֹ: וּרְבִים מִיִּשְׁנֵי אֲדָמַת עֶפְרָיִם יִקְצוּ, שֶׁהוּא סוֹפֵי-תְבוֹת יִתְרוֹ, כִּי עַל-יְדֵי יִתְרוֹ, שֶׁאָמַר: 'וְאַתָּה תַחֲזֶה', עַל-יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ בְּחִינַת חַיִּים, בְּחִינַת תְּחִיָּה, בְּחִינַת: "הַקִּיצוּ וּרְנְנוּ שִׁכְנֵי עֶפְרָיִם", בְּחִינַת: 'וּרְבִים מִיִּשְׁנֵי אֲדָמַת עֶפְרָיִם', 'מִיִּשְׁנֵי אֲדָמַת עֶפְרָיִם' דִּיקָא, הֵינּוּ בְּחִינַת שְׁפָלוּת פֶּנ"ל.

וְזֶה (יִשְׁעִיָּה ד): "וְהָיָה הַנְּשָׂאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קְדוֹשׁ יֵאמָר לוֹ". 'וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם' - זֶה בְּחִינַת יִתְרוֹ, עַל-יְדֵי דִיקָא: 'קְדוֹשׁ יֵאמָר לוֹ' - לְהַצְדִּיק. כִּי יִתְרוֹ, שֶׁהוּא גֵר, הוּא יוֹדֵעַ קְדוּשָׁת הַצְּדִיק פֶּנ"ל, וְעַל-כֵּן אָמַר לְמִשָּׁה: 'וְאַתָּה תַחֲזֶה', מִחֲמַת שֶׁיִּדַע קְדוּשָׁתוֹ פֶּנ"ל, וְזֶה בְּחִינַת: 'קְדוֹשׁ יֵאמָר לוֹ' פֶּנ"ל:

וְכָל הַיּוֹצֵא מִכָּל הַנֶּלֶךְ, שְׁמִי שֶׁבָּא אֶצְלָךְ צַדִּיק אֲמַתִּי וְשׁוֹמֵעַ מִפִּי תוֹרָה, רְאוּי שְׁיִמְשֶׁךָ עָלָיו בּוֹשָׁה וְשִׁפְלוּת גְּדוֹל מְאֹד. וְזֶה סִימָן שֶׁהָיָה אֶצְלָךְ צַדִּיק אֲמַתִּי, כְּשֶׁנִּמְשַׁךְ עָלָיו בּוֹשָׁה וְשִׁפְלוּת עַל-יְדֵי שְׁשֹׁמֵעַ מִפִּי אֵיזָה דָּבָר תוֹרָה, כִּי עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁמִּמֶּשֶׁךְ הַצַּדִּיק הָאֲמַתִּי, עַל-יְדֵי זֶה נִמְשַׁךְ בּוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּשִׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה כִּנְל. וְעַל-יְדֵי הַבּוֹשָׁה, דִּהְיִינוּ תְּשׁוּבָה, עַל-יְדֵי זֶה נַחֲיָה הַשִּׁפְלוּת שֶׁל מִשָּׁה, שְׁיִישׁ בְּכָל אֶחָד בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר, וְאַז מְחַיֵּב שְׁיִרְגִישׁ כָּל אֶחָד שִׁפְלוּתוֹ בְּאֲמַת. אֲבָל מִי שֶׁהוּא בָּא אֶצְלָךְ אֵיזָה מְפָרָס, וְשׁוֹמֵעַ מִפִּי תוֹרָה, וְבָּא עָלָיו גְּדֻלוּת עַל-יְדֵי זֶה וְכו' (הַהֲפָךְ מוֹבֵן מִמִּילָא).

אֲבָל אֵין אֲנוּ יוֹדְעִים כָּלֵל מֵהוּ שִׁפְלוּת אֲמַתִּי, כִּי בּוֹדָאֵי אֵין זֶה תְּכַלִּית שִׁיְהִיָּה שֶׁכָּל וְנִבְּזָה וְעַצֵּל, שֶׁקוֹרִין רַע-מִזֵּל (וּבְלַע"ז: שְׁלִים-מִזְלִינִיק). כִּי הַשִּׁפְלוּת הוּא עֶקֶר הַחַיִּים שֶׁל כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר, וְהוּא כָּל תַּעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא כִּנְל, וְבוֹדָאֵי אֵין זֶה הַתְּכַלִּית שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, שִׁיְהִיָּה נִבְּזָה וְעַצֵּל וְכו', חֵס וְשְׁלוֹם. עַל-כֵּן צְרִיכִין רַק לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ, שְׁיַעֲזֵר לְזָכוֹת לַעֲנִיּוֹת וְשִׁפְלוּת אֲמַתִּי, שֶׁהוּא עֶקֶר הַחַיִּים וְעֶקֶר הַתַּעֲנוּג שֶׁל עוֹלָם הַבָּא כִּנְל:

עג

מִי שֶׁרוֹצֵה לְזָכוֹת לַתְּשׁוּבָה, יְהִיָּה רָגִיל בְּאֲמִירַת תְּהִלִּים, כִּי אֲמִירַת תְּהִלִּים מְסַגֵּל לַתְּשׁוּבָה. כִּי יֵשׁ נוֹן שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה, וּמ"ט שְׁעָרִים יְכוֹל כָּל אָדָם לְכַנֵּס בָּהֶם וּלְהַשִּׁיגֵם, אֲךָ שְׁעַר הַחֲמִשִּׁים הוּא בְּחִינַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ בְּעֶצְמוֹ, כְּבִיכּוֹל, כִּי גַם אֶצְלוֹ יִתְבַּרַךְ מְצִינּוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב (מְלָאכִי ג): "שׁוּבוּ אֵלַי וְאֲשׁוּבָה אֲלֵיכֶם".

וְאֵלוּ הַמ"ט שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה הֵם בְּחִינַת מ"ט אוֹתִיּוֹת שְׁיִישׁ בְּשִׁמּוֹת שְׁנַיִם-עֶשְׂרֵי שְׁבֻטֵי יִה, כִּי כָּל שְׁעַר וְשְׁעַר יֵשׁ לוֹ אוֹת מִמ"ט אוֹתִיּוֹת הַשְּׁבֻטִים, וְהֵנָּה הַפֶּל חֲפָצִים לִירְאָה אֶת שְׁמֶךָ, וְאֶף-עַל-פִּי כֵּן לָאוּ כָּל אָדָם זוֹכֵה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. כִּי יֵשׁ אֶחָד שְׁאֵין לוֹ הַתַּעֲוָרוֹת כָּלֵל לַתְּשׁוּבָה, וְאֶפְלוּ מִי שְׁיִישׁ לוֹ הַתַּעֲוָרוֹת לַתְּשׁוּבָה, אֵינּוּ זוֹכֵה לְהַגִּיעַ אֶל הָאוֹת וְהַשְׁעַר שֶׁל תְּשׁוּבָה הַשְּׂאֵף לוֹ; וְאֶפְלוּ אִם מַגִּיעַ לְשֵׁם, יְכוֹל לְהִיּוֹת שֶׁהַשְׁעַר שֶׁל תְּשׁוּבָה סְגוּר, וּמִחֲמַת כָּל זֶה אֵין הָאָדָם זוֹכֵה לַתְּשׁוּבָה. וְעַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים, אֶפְלוּ מִי שְׁאֵין לוֹ שׁוֹם הַתַּעֲוָרוֹת לַתְּשׁוּבָה, הוּא מִתַּעוֹרֵר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְגַם זוֹכֵה עַל-יְדֵי תְּהִלִּים לְהַגִּיעַ אֶל הַשְׁעַר וְאוֹת הַשְּׂאֵף לוֹ, וְלִפְתַּח הַשְׁעַר. נִמְצָא שֶׁזוֹכֵה עַל-יְדֵי תְּהִלִּים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.

וְזֶה בְּחִינַת (שְׁמוּאֵל ב כ"ג): נֶאֱמַר הַגִּבֹּר הַיּוֹקֵם עַל, וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה (מוֹעֵד קָטָן טז): 'שֶׁהַקִּים עָלָה שֶׁל תְּשׁוּבָה', וְנִעִים זְמֵרוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי עַל-יְדֵי בְּחִינַת נְעִים זְמֵרוֹת יִשְׂרָאֵל, דִּהְיִינוּ סִפֵּר תְּהִלִּים שְׁיִסְד, עַל-יְדֵי זֶה הַיּוֹקֵם עָלָה שֶׁל תְּשׁוּבָה, כִּי עַל-יְדֵי תְּהִלִּים זוֹכִין לַתְּשׁוּבָה כִּנְל. וְזֶה שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה (עֲבוּדָה זָרָה ד): 'לֹא הָיָה דָּוִד רְאוּי לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, אֲלָא כִּי לְהוֹרוֹת תְּשׁוּבָה לִיחִיד' וְכו'. נִמְצָא שֶׁעֶקֶר הַנִּרְאָה הַתְּשׁוּבָה עַל-יְדֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְעֶקֶר הַתְּשׁוּבָה שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ הוּא סִפֵּר תְּהִלִּים, שְׁאֲמָרוּ בְּהַתַּעֲוָרוֹת גְּדוֹל מְאֹד וּבְרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ, עַד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מֵה שֶׁהוּא, יְכוֹל לְמַצָּא אֶת עֶצְמוֹ בְּתוֹךְ סִפֵּר תְּהִלִּים, וְלְזָכוֹת לַתְּשׁוּבָה עַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים כִּנְל:

וְעֶקֶר הַזְּדַכְכוּת שְׁנַיִם-עֶשְׂרֵי שְׁבֻטֵי יִה, שֶׁהֵם מ"ט אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינּוֹת מ"ט שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה, הָיָה בְּמַצְרִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִצְרַיִם הַגְּרוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה עֲלָאָה (כְּמוֹבָא בְּכַתְבֵי הָאֲר"י ז"ל, וְעַן שֵׁם וְהָבֵן הַיֵּטִב). וְעַל-כֵּן אַחַר שֶׁנִּזְדַּכְכוּ שֵׁם בְּמַצְרִים וְזָכוּ לְצִאֵת מִשָּׁם, סִפְרוּ מ"ט יְמֵי הַסְּפִירָה, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד מ"ט שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת מ"ט אוֹתִיּוֹת הַנֶּלֶךְ. וּבִיּוֹם הַחֲמִשִּׁים, אָז: "וַיִּרְד ה' עַל הַר סִינַי" (שְׁמוֹת י"ט) - זֶה בְּחִינַת: "וְאֲשׁוּבָה אֲלֵיכֶם", בְּחִינַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ בְּעֶצְמוֹ, כְּבִיכּוֹל, בְּחִינַת שְׁעַר הַחֲמִשִּׁים כִּנְל:

וזהו: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו" - סופי-תבות הם אותיות תהלים ואותיות תשובה. כי על-ידי תהלים זוכין לתשובה, שהיא בחינת שמות בני ישראל הבאים מצרימה וכו'. כי מ"ט שערי תשובה הם בחינת מ"ט אותיות שיש בשמות בני ישראל, הבאים מצרימה, להזכר שם פנ"ל:

וזה שאנו רואין, שבימי תשובה, דהינו באיל ועשרת-ימי תשובה, כל ישראל עוסקין אז באמירת תהלים, כי אמירת תהלים מסגל לתשובה פנ"ל. ועל-כן הוא דבר גדול מאד לעסק תמיד באמירת תהלים, כי תהלים הוא התעוררות גדול מאד להשם יתברך, אשרי שיאחז בו:

עד

אחר פורים קורין פרות פרה, שהיא הכנה לפסח. כי פרות פרה קורין כדי שיהיו נזהרין לטהר מטמאת מת, כדי שיהיו טהורין לעשות הפסח. ובהתחלה הוא בחינת פור, כי פורים על-שם הפך (אסתר ט ועין בכונות האר"ז"ל בסוד הפיל פור ובסוד פרה אדמה), ואחר-כך נעשה פך"ה, כי גם פורים הוא בודאי הלוך ודרך לפסח. וזהו בחינת (שיר-השירים ה): "שפתותיו שושנים נטפות מור עבר". שפתותיו זה בחינת פסח - פה סח (כמובא). שושנה היא אסתר, (כמובא בזהר הקדוש ובכתבי האר"ז"ל, ושושנה גימטריא אסתר). נטפות מור עבר זה בחינת מרדכי - מר דרור (חלין קלט:), לשון חרות, בחינת חרות של פסח. ועל-כן צרוף של פורים מרמז בפסח, בפסוק (שמות כ"ג): "שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש האביב, כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקם". ממצרים ולא יראו פני ריקם - ראשי תבות פורים, כי פורים הוא דרך לפסח, שיהיו יכולים להיות נזהרין מחמין: (ופסק באמצע הענין ולא גלה יותר).

כי בתחלה היו כל ההתחלות מפסח, ועל-כן כל המצוות הם זכר ליציאת מצרים. ועכשו, (ולא סים).

עה

הסתכלות פני הצדיקים לבד הוא גם-כן דבר גדול מאד. כי אמרו רבותינו, זכרונם לברכה, שהתלמיד-חכם הוא גדול מן התורה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מפות כב:): 'כמה טפשיאי שאר אנשי, דקימו מקמי ספר תורה ולא קימי מקמי גברא רבה'. נמצא שהתלמיד-חכם הוא גדול יותר מן התורה. ואצל התורה מצינו, שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה, (מדרש-רבה א"כ בפתחתא), כי המאור שבה מחזירו למוטב, מכל-שכן אור הצדיק, שההסתכלות בו לבד הוא מועיל לקדשה מאד, בודאי כשזוכין לדבר עמו טוב יותר, אך גם ההסתכלות לבד הוא גם-כן דבר גדול:

עו

ישראל הם נעשים אדונים לבעליהם, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה, (סנהדרין קד): 'כל מקום שהם הולכים, נעשים שרים לאדוניהם'. כי בכל מקום שהם באין בגלות, בתחלה הם כבוישים בגולה, אבל אחר-כך הם נעשים אדונים לבעליהם, כי אחר-כך הם כובשים את המקום ההוא, שהם באים בגולה שם. כי ישראל הם מרימין ומעלין כל המקומות השפלים והנפולים, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מגלה ו): 'עתידין בתי תרטיאות וקרקסאות, שילמדו בהן תורה ברבים', שנאמר (זכריה ט): 'ונשאר גם הוא לאלקינו' וכו' עין שם. כי ישראל מעלין ומנשאים כל המקומות הנפולים, ועל-כן נקראין ישראל בגלות בני הגולה, כי אף-על-פי שאחר-כך הם נעשים אדונים, ומקימין ומנשאים ומעלין הכל, אף-על-פי-כן בתחלה

הם בגלות, כי אף-על-פי-כן הם נע ונד בגלות, אבל אחר-כך הם מעלין ומנשאים הכל כנ"ל, ועל-כן נקראין בני הגולה, כי זה אותיות גולה - ראשי-תבות: ונשאָר גם הוא לאלקינו. כי אחר-כך הם מעלין ומנשאים הכל, בבחינת: 'ונשאָר גם הוא לאלקינו', כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה: 'עתידין בתי תרטיאות וקרקסיות' וכו', כנ"ל:

עז

דע, שכל אחד מישראל, אפלו צדיק גדול, צריך שיהיה לו איזה צער בכל יום, וגם מי שדעתו יותר גדולה, צערו גדול ביותר, בבחינת (קהלת א): "יוסף דעת יוסיף מכאוב". והמתקה הוא על-ידי אכילה בקדשה וביראת-שמים, הינו, שעל-ידי אכילה בקדשה, על-ידי-זה נעשה המתקה, שלא יתגבר הצער ביותר, חס ושלו, וגם שלא יהיה נשתלשל מן הצער, חס ושלו, השתלשלות אל הסטרא-אחרא, שהיא דין קשה, חס ושלו.

ועל-ידי-זה, הינו על-ידי אכילה בקדשה, שעל-ידי-זה נעשה המתקה כנ"ל, על-ידי-זה נעשה הפה בבחינת קומת אדם, בבחינת (שמות ד): "מי שם פה לאדם", הינו שעושה ומשים הפה לבחינת קומת אדם. כי מי שאין אכילתו בקדשה, חס ושלו, אזי פיו הוא בחינת בעל-חי ממש, אבל כשאוכל בקדשה, אזי משים את הפה לאדם, שנעשה מהפה בחינת קומת אדם כנ"ל. כי עקר היראה היא באה לאדם בשעת אכילה דיקא, בבחינת (רות ב): "לעת האכל גשי הלם", (כאשר דברנו מזה [במקום אחר] לעיל בסימן ז אות י) - 'אין הלם אלא מלכות' (זבחים קב), שהיא בחינת יראה, כמו שאמרו (אבות פ"ק ג): 'אלמלא מוראה של מלכות'. נמצא שבשעת אכילה אזי באה היראה להאדם, (וכמבאר במאמר 'זיהי מקץ - כי מרחמם ונהגם', שעקר האכילה והפרנסה נמשכת מבחינת מלכות, שהיא בחינת יראה, עין שם היטב).

ועל-כן כשאוכל בקדשה, וממשיך על עצמו היראה הבאה לו בשעת אכילה, דהינו שאוכל עם יראת-שמים, בקדשה ובטהרה פראוי, אזי הוא מכניס את בחינת המלכות, שהיא בחינת היראה כנ"ל, לתוך הפה, ואזי נעשה מהפה בחינת קומת אדם, בבחינת: "מי שם פה לאדם" כנ"ל. כי כשאינו אוכל בקדשה וביראת-שמים, אזי היראה הבאה בשעת אכילה כנ"ל, היא עומדת מרחוק ואינה נכנסת בו, אבל כשאוכל בקדשה וביראה, דהינו שממשיך על עצמו היראה קדושה הנ"ל, אזי נכנס בחינת היראה מלכות בפיו, ונעשה מהפה בחינת קומת אדם כנ"ל.

ובשכר זה, שאוכל בקדשה וביראת-שמים ועושה מהפה קומת אדם, על-ידי-זה זוכה לעליה יותר גדולה, שנתעלה בחינת קומת אדם הנ"ל, ונעשה בחינת אדם העליון, בבחינת (תזקאל א): "ועל הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה" (א); שזה בחינת אדם העליון, בחינת: 'שכינה מדברת מתוך גרוננו', בחינת: "אדני שפתי תפתח", שבפתיחת פיו הוא בחינת אדני, בחינת 'שכינה מדברת מתוך גרוננו'. הינו כי כשעושה מהפה בחינת קומת אדם, אזי הוא בגדר מדבר, כי גדר האדם הוא הדבור, אבל אחר-כך זוכה שנתעלה הפה בבחינת אדם העליון, הינו בחינת: 'שכינה מדברת מתוך גרוננו', בחינת: 'אדני שפתי תפתח', כנ"ל:

ומה שנמתק הצער על-ידי אכילה בקדשה - פי דע, כי זאת ההשתלשלות, שנשתלשל ובא צער יותר גדול למי שהוא ביר-דעת, בבחינת: "יוסף דעת יוסיף מכאוב", כנ"ל. ולכאורה קשה: מפני מה יהיה כך, שמי שמוסיף דעת יוסיף צער, חס ושלו, אך דע, כי זה בחינת מעברתא של תפלין, כי "ראשית חקמה

יִרְאֵת ה' (תהלים קי"א), 'וְאִם אֵין יִרְאָה אֵין חֲכָמָה' (אבות פֶּרֶק ג), וְעַל-כֵּן כָּל מִי שֶׁזֹּכֵה לְאִיזָה חֲכָמָה וְדַעַת, עוֹבֵר עָלָיו יִרְאָה גַם-כֵּן, כִּי זֶה תַלְמִי בְּזָה כִּנּוּי.

וְזֶה בְּחִינַת מַעֲבַרְתָּא שֶׁל תַּפְלִין. כִּי תַפְלִין הֵם בְּחִינַת מַחִין, וְהִרְצוּעָה הִיא בְּחִינַת יִרְאָה, כִּי רְצוּעָה בִּישׂא הִיא יִרְאָה נְפִילָה (הַקְדָּמַת הַזֶּהר דף יא), וְכֵן הִירְאָה דִקְדוּשָׁה הִיא גַם-כֵּן בְּחִינַת רְצוּעָה דִקְדוּשָׁה. וְזֶה בְּחִינַת הִרְצוּעָה שֶׁעוֹבֵרֶת בְּתוֹךְ הַמַּעֲבַרְתָּא שֶׁל תַּפְלִין, הֵינּוּ שֶׁהִרְצוּעָה שֶׁהִיא הִירְאָה, הִיא עוֹבֵרֶת בְּתוֹךְ הַמַּחִין וְהַתַּפְלִין, כִּי "רֵאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת ה'", כִּנּוּי. וְעַל-כֵּן כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל שֶׁזֹּכֵה בְּכָל יוֹם לְבְּחִינַת מַחִין, בְּחִינַת תַּפְלִין, עוֹבֵר עָלָיו יִרְאָה גַם-כֵּן, בְּבְּחִינַת הִרְצוּעָה שֶׁעוֹבֵרֶת בְּמַעֲבַרְתָּא שֶׁל תַּפְלִין, וּמִזֶּה נִשְׁתַּלְשֵׁל וְנֵבֵא לְכָל אֶחָד אִיזָה צַעַר בְּכָל יוֹם.

וְכָל מִי שֶׁדַּעַתוֹ יוֹתֵר גְּדוּלָה, צַעַרוֹ יוֹתֵר גְּדוּל, כִּי הַצַּעַר נִשְׁתַּלְשֵׁל מִן הִירְאָה, וְהִירְאָה הִיא כְּפִי הַמֶּחַ וְהַדַּעַת כִּנּוּי. וְיֵשׁ צַעַר שֶׁבֵּא מִירְאָה דִקְדוּשָׁה, אֲבָל יֵשׁ שֶׁנִּשְׁתַּלְשֵׁל, חֵס וְשְׁלוֹם, עַד שֶׁבֵּא הַצַּעַר מִבְּחִינַת יִרְאוֹת הַנְּפִילוֹת, רְצוּעָה בִּישׂא. וְאִפְלוּ בַר יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁאֵינוֹ זֹכֵה, אֲזִי, חֵס וְשְׁלוֹם, יֵשׁ לוֹ צַעַר מִרְצוּעָה בִּישׂא, חֵס וְשְׁלוֹם. אֲבָל עַל-יְדֵי אֲכִילָה בְּקִדְשָׁה, שֶׁאוֹכֵל בְּקִדְשָׁה וּמְמַשִּׁיךְ עָלָיו הִירְאָה דִקְדוּשָׁה בְּשַׁעַת הָאֲכִילָה, שֶׁבֵּאָה וְנִגְשָׁת אֵלָיו אִז כִּנּוּי, אֲזִי עַל-יְדֵי זֶה הוּא מְמַתִּיק הַצַּעַר וְהַדִּין הַבֵּא מִרְצוּעָה בִּישׂא, חֵס וְשְׁלוֹם, כִּי הוּא מְמַשִּׁיךְ עָלָיו הִירְאָה דִקְדוּשָׁה, שֶׁעַל-יְדֵי זֶה עוֹלִין וְנִמְתַּקִּין הִירְאוֹת הַנְּפִילוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת רְצוּעָה בִּישׂא, חֵס וְשְׁלוֹם:

וְזֶה בְּחִינַת מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה: רְצוּעָה הֵיטָה יוֹצֵאָה מִחֲלָקוֹ שֶׁל יְהוּדָה לְחֲלָקוֹ שֶׁל בְּנֵימִין, וְעַל זֶה הָיָה אוֹתוֹ צְדִיק מְצַטְעַר בְּכָל יוֹם, וּבִקְשׁ לְבַלְעָה, וְזֶה וְנַעֲשֶׂה אֲשֶׁפִיזְכֵן לְשִׁכְנָה (מְגִלָּה כו).

בְּנֵימִין הוּא בְּחִינַת הַדַּעַת, בְּחִינַת מַחִין, תַּפְלִין. כִּי 'בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ בְּחֲלָקוֹ שֶׁל בְּנֵימִין' (סְפָרֵי פְּרָשַׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה וּבְרִשׁ"י שָׁם, יוֹמָא יב, סוּטָה לז, זְבַחִים נג קיח), וּבֵיית-הַמִּקְדָּשׁ הוּא בְּחִינַת הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה (בְּרִכוֹת לג) 'כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעָה, כְּאֵלּוּ נִבְנָה בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו', כִּי דַעָה נִתַּן בֵּין שְׁתֵּי אוֹתֵיזוֹת, וּבֵיית-הַמִּקְדָּשׁ נִתַּן בֵּין שְׁתֵּי אוֹתֵיזוֹת וְכוּ'.

יְהוּדָה הוּא בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת יִרְאָה. וְזֶהוּ רְצוּעָה - הֵינּוּ רְצוּעָה הַנּוּל, בְּחִינַת יִרְאָה, בְּחִינַת רְצוּעָה שֶׁל תַּפְלִין. שִׁיּוּצֵאת מִחֲלָקוֹ שֶׁל יְהוּדָה לְחֲלָקוֹ שֶׁל בְּנֵימִין - הֵינּוּ כִּי הִרְצוּעָה בָּאָה מִבְּחִינַת חֲלָקוֹ שֶׁל יְהוּדָה, מִבְּחִינַת יִרְאָה, וְנִכְנַסְת בְּחֲלָקוֹ שֶׁל בְּנֵימִין, הֵינּוּ בְּתוֹךְ הַתַּפְלִין מַחִין, בְּבְּחִינַת רְצוּעָה הַעוֹבֵרֶת בְּהַמַּעֲבַרְתָּא שֶׁל תַּפְלִין כִּנּוּי. וְזֶהוּ: וְעַל זֶה הָיָה אוֹתוֹ צְדִיק מְצַטְעַר בְּכָל יוֹם - כִּי מִזֵּאת הִרְצוּעָה בָּא הַצַּעַר בְּכָל יוֹם לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וּבְפֶרֶט לְהַצְדִּיק - שֶׁדַּעַתוֹ יוֹתֵר גְּדוּלָה כִּנּוּי. וְזֶהוּ: וּבִקְשׁ לְבַלְעוּ - הֵינּוּ שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ וּמְחַפֵּשׁ תַּמִּיד לְתַקֵּן וְלְהַמְתִּיק הַצַּעַר, הַבֵּא מִרְצוּעָה הַנּוּל, עַל-יְדֵי הָאֲכִילָה כִּנּוּי.

וְזֶה וְנַעֲשֶׂה אֲשֶׁפִיזְכֵן לְשִׁכְנָה - הֵינּוּ שֶׁזֹּכֵה לְהַמְתִּיק הַצַּעַר עַל-יְדֵי הָאֲכִילָה בְּקִדְשָׁה וּבִירְאֵת-שְׁמִים כִּנּוּי, וְעַל-יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה אֲשֶׁפִיזְכֵן לְשִׁכְנָה, הֵינּוּ שֶׁנַּעֲשֶׂה הַפָּה בְּבְּחִינַת קוֹמַת אָדָם. וְזֶה בְּחִינַת אֲשֶׁפִיזָא, כִּי רַבִּי יוֹסִי בַר אֲסִין (עַרְוֵבִין נג): כִּד הוּי מְשַׁתְּעִי בְּלִשׁוֹן חֲכָמָה, הוּי אָמַר עַל אֲשֶׁפִיזָא: גָּבַר פּוּם דִּין. הֵינּוּ: 'אִישׁ פִּי זֶה' כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רִשׁ"י שָׁם, וְזֶה בְּחִינַת: "מִי שָׁם פֶּה לְאָדָם", שֶׁנַּעֲשֶׂה מִהַפָּה קוֹמַת אָדָם, הֵינּוּ בְּחִינַת אִישׁ פִּי זֶה, שֶׁנַּעֲשֶׂה מִהַפָּה בְּחִינַת אִישׁ, בְּחִינַת קוֹמַת אָדָם כִּנּוּי. וְזֶהוּ: וְנַעֲשֶׂה אֲשֶׁפִיזְכֵן לְשִׁכְנָה, כִּי עַל-יְדֵי הַהִמְתַּקָּה הַנּוּל עַל-יְדֵי אֲכִילָה בְּקִדְשָׁה כִּנּוּי, שֶׁעַל-יְדֵי זֶה זֹכֵה לַעֲשׂוֹת מִהַפָּה בְּחִינַת אָדָם כִּנּוּי, עַל-יְדֵי זֶה זֹכֵה אַחֲרֵי-כֵן לְבְּחִינַת אָדָם הַעֲלִיּוֹן, בְּחִינַת: 'שִׁכְנָה מְדַבֵּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ'. וְזֶהוּ: וְנַעֲשֶׂה אֲשֶׁפִיזְכֵן לְשִׁכְנָה, שֶׁזֹּכֵה לְבְּחִינַת: 'שִׁכְנָה מְדַבֵּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ', כִּנּוּי:

בענין הנהגת הפשיטות של הצדיק האמת. הינו כי לפעמים הצדיק האמת הוא איש פשוט ממש, (שקורין פראסטיק), שמתנהג עצמו בדרכי הפשיטות, ואינו מגלה שום תורה, ועוסק בשיחת חלין וכיוצא, והוא אז בחינת איש פשוט ממש:

דע, כי עקר החיים היא התורה, כמו שכתוב: "כי הוא חייך וארץ ימיה" (דברים ל), 'וכל הפורש מן התורה כפורש מן החיים' (זהר לך-לך דף צב, בהעלותך דף קמח, ואתחנן דף רס). ועל-כן לכאורה, הדבר תמוה ונפלא, איך אפטר לפרש עצמו מן התורה אפלו שעה קלה. ובאמת זהו מן הנמנע ובלתי אפשר להיות דבוק בהתורה תמיד, יומם ולילה, בלי הפסק רגע, וכל בעל-תורה, הן למדן שעוסק בלמוד התורה בגמפ"ת [בגמרא, פרוש רש"י, תוספות] וכיוצא, כל אחד כפי ערכו, כפי עסק למודו, בהכרח שיבטל מהתורה איזה שעה ביום. וכן אפלו בעל השגה, ואפלו מי שהוא גבוה יותר ויותר למעלה למעלה, אף-על-פי-כן בהכרח שיפסיק ויבטל מהשגתו איזה זמן, כי אי אפשר להיות דבוק תמיד בתורה והשגה בלי הפסק. כי צריכין בהכרח להפסיק איזה שעה, אם לעשות איזה משא-וימתן או כיוצא בזה, כי צריכין לעסק בצרכי הגוף גם-כן.

והפלא - כי אי אפשר בשום אופן להיות דבוק בהתורה ובהשגה בלי שום הפסק, ובהכרח צריכין לבטל איזה שעה. ובאותו שעה שמבטלין מהתורה, אזי זה הלמדן או הבעל-השגה הוא בחינת איש פשוט ממש (הינו פראסטיק). ולכאורה, זה הדבר קשה מאד, איך אפטר לפרש עצמו מן התורה אפלו שעה קלה, הלא היא חיינו וכי, ומי הוא זה שירצה לפרש עצמו מן החיים אפלו רגע קלה. ואף-על-פי שאתרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות ט): 'בטילה של תורה זהו קיומה', אף-על-פי-כן מי יתראה בזה להתבטל מן התורה אף שזהו קיומה, אף-על-פי-כן טוב יותר בודאי להיות דבוק בהתורה, אשר היא החיים וארץ הימים. ומי האיש אשר יתראה לפרש מן החיים אפלו רגע אחת, בפרט מי שזוכה לאהבת התורה, ומתמיד מאד בתורה, ודבוק בה מאד, מכל-שכן מי שזוכה להרגיש איזה מתיקות בתורה, לחדש איזה חדיש, אפלו איזה פשוט בגמפ"ת, [בגמרא, פרוש רש"י, תוספות], מכל-שכן וכל-שכן בעל השגה, ובפרט מי שזוכה לגנוזא דמלכא, ומעלה זו אי אפשר לשער במח, ואיך יתראה לפרש מן התורה אפלו שעה קלה.

ובאמת זהו בלתי אפשר להיות דבוק בעסק התורה תמיד כנ"ל, כי בהכרח צריכין לבטל ולהפסיק איזה שעה, ואם-כן במה מחיין עצמן בזו השעה שבטלין מן התורה, הלא עקר החיים הוא מן התורה כנ"ל:

אך דע, כי הצדיק האמת מחיה עצמו באותו הזמן שהוא איש פשוט כנ"ל מהדרך של נסיעת ארץ-ישוראל. כי דע, כי כל אלו הפשוטים, דהינו זה הלמדן בשעה שבטל מן התורה, שאז הוא איש פשוט כנ"ל, וכן יש איש פשוט ממש, שאינו למדן כלל ואף-על-פי-כן הוא איש פשוט וירא-שמים, ובודאי מקבל חיות מן התורה, וכן אפלו הנמוכים למטה יותר, ואפלו אמות העולם, גם הם מקבלים בודאי גם-כן חיות מן התורה. וכל אלו הפשוטים צריכין שיהיה עליהם איש פשוט גדול, שכלם יקבלו על-ידו חיות, כי כל הפשוטים הנ"ל, כלם צריכין לקבל איזה חיות מהתורה, שהיא עקר החיים, ובאמת הם רחוקים מהתורה, כי הם אנשים פשוטים (שקורין פראסטיקים), על-כן צריכין שיהיה עליהם איש פשוט גדול, שעל-ידו הם מקבלין חיות מהתורה:

כי דע, כי כל הפשוטים הנ"ל, הן למדן שהוא עוסק בתורה לשם שמים, (כי פשוט עוסק בתורה שלא לשמה, אינו מועיל בלמודו לשוב העולם, כי שלא לשמה הוא נצרך רק בשביל עצמו, וגם בזה יש בחינות, רק פשוט עוסק לשמה, שזהו

עוסק בִּישׁוּב הָעוֹלָם), כְּשֶׁמִּבְטֵל מְלֻמּוּדוֹ, שָׁאֵז הוּא בְּחִינַת אִישׁ פְּשׁוּט מִמֶּשׁ כַּנִּל. הֵן שָׁאֵר הַפְּשׁוּטִים - כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי אַחֲזִיתוֹ בְּהִתּוֹרָה כֵּן הוּא מְחִיָּה עֲצָמוֹ בְּעֵת פְּשִׁיטוּתוֹ מִבְּחִינַת קִיּוּם הָעוֹלָם קִדְּם קְבֻלַּת הַתּוֹרָה.

כִּי קִדְּם קְבֻלַּת הַתּוֹרָה הָיָה הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם רַק בְּחִסְדוֹ, כִּי לֹא הָיָה עֲדִין תּוֹרָה וְשׁוּם עֲשִׂיָּה שֶׁל מִצְוָה, שְׁעַל-יְדוֹ יִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, וְהָיָה עֶקֶר קִיּוּם הָעוֹלָם עַל-יְדֵי חִסְדוֹ לְבַד. וְהַצְדִּיק - בְּעֵת פְּשִׁיטוּתוֹ, בְּשַׁעַה שְׁבוּדֵל מִן הַתּוֹרָה, הוּא מְקַבֵּל חֵיַת מִבְּחִינָה זוֹ.

וְזֶה בְּחִינַת 'אוֹצֵר מִתְנַת חֲנָם'. כִּי יֵשׁ אוֹצֵר שֶׁל מִתְנַת חֲנָם, שְׁמִי שְׁאִין לוֹ שׁוּם זְכוּת כָּלל מְקַבֵּל מִשָּׁם (מִדְּרֻשׁ רַבָּה תְּשׂא פְּרִשֶׁת מֵה), וּבְנוֹדָאֵי אִין זֶה הָאוֹצֵר מוּכָן בְּשִׁבִיל רְשָׁעִים, כִּי אִם-כֵּן הִרְשָׁע הוּא גָדוֹל מִן הַצְדִּיק, כִּי הִרְשָׁע בְּנוֹדָאֵי אִין לוֹ שׁוּם זְכוּת כָּלל, וְכִי יִזְכֶּה בְּשִׁבִיל זֶה לְקַבֵּל מֵאוֹצֵר מִתְנַת חֲנָם. אֵךְ בְּאַמַּת הִרְשָׁע בְּנוֹדָאֵי אִינוּ מְקַבֵּל מִשָּׁם, רַק זֶה הָאוֹצֵר מִתְנַת חֲנָם הוּא בְּשִׁבִיל הַצְדִּיק לְבַד, הִינוּ בְּשַׁעַה שֶׁהַצְדִּיק הוּא אִישׁ פְּשׁוּט כַּנִּל, אֲזִי הוּא מְקַבֵּל מִזֶּה הָאוֹצֵר מִתְנַת חֲנָם, שְׁזֶהוּ בְּחִינַת קִדְּם קְבֻלַּת הַתּוֹרָה, שְׁהָיָה מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בְּחִסְדוֹ חֲנָם לְבַד, בְּבְחִינַת: "כִּי לְעוֹלָם חִסְדוֹ", הַנֶּאֱמָר עַל קִדְּם מִתְּנַת תּוֹרָה. [כְּמוֹבָא בְּגַמְרָא פְּסָחִים (קִיח): 'הִנֵּי עֲשָׂרִים וְשִׁשָּׁה כִּי לְעוֹלָם חִסְדוֹ כְּנֶגֶד מִי, כְּנֶגֶד עֲשָׂרִים וְשִׁשָּׁה דוֹרוֹת' וְכוּ]. כִּי אֵז לֹא הָיָה שׁוּם תּוֹרָה, וְהָיָה עוֹסְקִין רַק בִּישׁוּב הָעוֹלָם וּבְדִרְגָּה אֶרֶץ, כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה בְּמִדְרָשׁ (רַבָּה צוֹ פְּרָשָׁה ט): 'גְּדוּלָה דִּרְגָּה אֶרֶץ, שְׁקֻדְמָה לְתוֹרָה עֲשָׂרִים וְשִׁשָּׁה דוֹרוֹת', וְאֵז הָיָה עֶקֶר קִיּוּם הָעוֹלָם עַל-יְדֵי חִסְדוֹ חֲנָם לְבַד.

וּבְאַמַּת גַּם קִדְּם קְבֻלַּת הַתּוֹרָה, בְּנוֹדָאֵי גַם אֵז הִיְתָה הַתּוֹרָה בְּמִצִּיאוֹת, כִּי הַתּוֹרָה הִיא נְצָחִית. אֲמָנָם אֵז, קִדְּם מִתְּנַת תּוֹרָה, הִיְתָה הַתּוֹרָה בְּהַעֲלֵם וּבְהַסְתֵּר, הִינוּ כִּי כָל הַתּוֹרָה כְּלוּלָה בְּעֲשָׂרֵת הַדְּבָרוֹת, וְאֵז קִדְּם מִתְּנַת תּוֹרָה, הִיוּ הַעֲשָׂרֵת הַדְּבָרוֹת נְעֻלְמִין בְּעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. נִמְצָא שְׁהִיְתָה כָּל הַתּוֹרָה כְּלוּלָה נְעֻלְמַת וְנִסְתָּרָת בְּתוֹךְ יִשׁוּב הָעוֹלָם, שֶׁנִּבְרָא בְּעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת. וּבְכָל הַדְּבָרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם וּבְכָל הַעֲבָדוֹת וְהַעֲשִׂיּוֹת, הֵן מִי שְׁחוּטֵב עֲצִים אוֹ אִיזָה עֲבָדָא שְׁהִיָּה - בְּכָלֵם נְעֻלְמֵם הַתּוֹרָה, כִּי הַכֵּל נִבְרָא בְּעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת, אֲשֶׁר שָׁם הַתּוֹרָה נְעֻלְמָה וְנִסְתָּרָה קִדְּם מִתְּנַת תּוֹרָה. וְהַצְדִּיק, בְּשַׁעַה שְׁפוּרֵשׁ מִן הַתּוֹרָה, וְהוּא בְּחִינַת אִישׁ פְּשׁוּט, הוּא מְקַבֵּל חֵיַת מִבְּחִינָה זוֹ שֶׁל קִדְּם מִתְּנַת תּוֹרָה.

וְזֶהוּ בְּחִינַת הַדִּרְגָּה שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הַנֶּאֱמָר לְמַעְלָה, שֶׁהַצְדִּיק מְחִיָּה עֲצָמוֹ בְּעֵת פְּשִׁיטוּתוֹ מִשָּׁם. כִּי עֶקֶר כֹּחַ קְדֻשַׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הוּא עַל-יְדֵי בְּחִינַת: "כֹּחַ מַעֲשִׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ לְתַת לָהֶם נְחִלַת גּוֹיִם". כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ רַש"י בְּפָסוּק בְּרֵאשִׁית וְכוּ', שֶׁבְּשִׁבִיל זֶה פָּתַח בְּ"בְרֵאשִׁית", שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ גִזְלָנִים אֲתָם וְכוּ', עַל-כֵּן פָּתַח בְּבְרֵאשִׁית, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בְּרֵאֵל הַכֵּל, וּבְרֵצוֹנוֹ נִתְנָה לָהֶם וּבְרֵצוֹנוֹ וְכוּ'. נִמְצָא שְׁעֶקֶר כֹּחַ אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הוּא מִבְּחִינַת עֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם, שְׁהֵם בְּחִינַת 'כֹּחַ מַעֲשִׂיו', שְׁעַל-יְדֵי-זֶה הִיוּ יִשְׂרָאֵל יְכוּלִים לִלְכֹּד וּלְכַבֵּשׁ אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל.

וְגַם כָּאן, בַּחוּץ-לְאֶרֶץ, נִמְצָא בְּחִינָה זוֹ, כִּי יִשְׂרָאֵל עִם קְדוּשָׁה בָּאִים לְפַעֲמִים בְּמִקוּמוֹת שְׁהִיוּ רְחוּקִים מְאֹד מְאֹד מִקְדְּשֵׁי יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן בְּמִקוּם שְׁהִיוּ מִתְחַלְּהָ שֶׁל עַכּוּ"ם, וְגַם עַכְשָׁיו הוּא בְּרֵשוֹת מִי שְׁהוּא רְחוּק מְאֹד מִקְדְּשֵׁי יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל בָּאִים לְשָׁם, וְכוּבְשִׁים הַמִּקוּם וּמִקְדְּשֵׁי אוֹתוֹ, שְׁהִיָּה מִקוּם יִשְׂרָאֵל, שְׁזֶהוּ גַם-כֵּן בְּחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְהִיוּ יְכוּלִים לומר גִּזְלָנִים אֲתָם, שֶׁכְּבִשְׁתֶּם זֶה הַמִּקוּם שְׁאִינוּ שְׁלָכֶם, אֵךְ עַל-יְדֵי כֹחַ מַעֲשִׂיו, בְּחִינַת 'עֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת', עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לָנוּ רֵשוֹת לְכַבֵּשׁ כָּל הָעוֹלָם וּלְקַדְּשׁוֹ בְּקְדֻשַׁת יִשְׂרָאֵל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בְּרֵאֵל, וּבְרֵצוֹנוֹ נִתְנָה לָנוּ. נִמְצָא שְׁעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת שְׁהֵם מְלַבְּשִׁין בְּדִרְגָּה אֶרֶץ, הִינוּ בִּישׁוּב הָעוֹלָם, כִּי בָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם, הֵם דִּרְגָּה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי עַל-יְדֵי בְּחִינַת הַעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת יְכוּלִין לְכַבֵּשׁ אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כַּנִּל.

וְזֶהוּ בְּחִינַת דְּרָךְ אֶרֶץ, הֵינּוּ שֶׁהוּא דְרָךְ וְנִתְיָב לְאֶרֶץ, הֵינּוּ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. כִּי דְרָךְ-אֶרֶץ שֶׁהוּא יָשׁוּב הָעוֹלָם, שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת, זֶה זֶה בַּעֲצָמוֹ הוּא דְרָךְ וְנִתְיָב לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כִּנ"ל, וְזֶהוּ דְרָךְ-אֶרֶץ, הֵינּוּ דְרָךְ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כִּנ"ל. וּבִזְהַר הַדְּרָךְ-אֶרֶץ, הֵינּוּ הַדְּרָךְ שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת שֶׁבֵּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם, שֵׁשׁ נֶעְלַמְת הַתּוֹרָה, שֶׁבִּזְהַר הָיָה הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בְּחִסְדוֹ עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ דּוֹרוֹת שֶׁקִּדְּם מִתַּן-תּוֹרָה, בִּזְהַר בַּעֲצָמוֹ הִצְדִּיק מְחִיָּה עֲצָמוֹ בְּעֵת פְּשִׁיטוֹתוֹ שֶׁאֵינּוּ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה. כִּי אִזּוֹ הוּא מְחִיָּה עֲצָמוֹ בְּבְחִינַת הַתּוֹרָה שֶׁנֶּעְלַמְת בְּתוֹךְ הָעוֹלָם, בְּכָל הַדְּבוּרִים וּבְכָל הָעֲבָדוֹת שֶׁנִּבְרָאוּ בַּעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת, שֵׁשׁ נֶעְלַמְת הַתּוֹרָה כִּנ"ל:

וְעַל-כֵּן מְכַרַח הַצְדִּיק הַגָּדוֹל לִירֵד וּלְפַל לְתוֹךְ פְּשִׁיטוֹת וְלִהְיוֹת אִישׁ פְּשׁוּט מִמֶּשׁ אִיזָה עֵת. כִּי עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְחִיָּה אֶת כָּל הַפְּשׁוּטִים הַנ"ל, יִהְיֶה מִי שִׁיְהִיָּה, וְאֶפְלוּ אַמּוֹת הָעוֹלָם, כִּי הוּא מְחִיָּה עֲצָמוֹ בְּבְחִינַת הַתּוֹרָה הַנֶּעְלַמְת בַּעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת, הַמְּלַבְּשִׁין בְּתוֹךְ הָעוֹלָם, וּמְמַנּוּ מְקַבְּלִין חֵייוֹת כָּל הַפְּשׁוּטִים הַנ"ל. וְכָל אֶחָד כִּפִּי קְרוּבוֹ יוֹתֵר אֶל הַקְּדוּשָׁה וְאֶל הַצְדִּיק הַנ"ל, כֵּן הוּא מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ חֵייוֹת גְּבוּהָ יוֹתֵר:

וְעַל-כֵּן מִשָּׁה רַבְּנוּ, עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם, כְּשֶׁבִקֵּשׁ לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בִּקְשׁ מִתְּנַת חֲנָם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים ג): "וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה'" - בְּחִינַת מִתְּנַת חֲנָם (א). וְזֶהוּ: "בְּעֵת הַהִיא לֵאמֹר" - הֵינּוּ שֶׁתְּפַלְתָּנוּ הָיָה עִם כַּח בְּחִינַת: "בְּעֵת הַהִיא לֵאמֹר", הֵינּוּ בְּכַח אוֹתוֹ הָעֵת שֶׁהָיָה הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם עַל-יְדֵי הָעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת, שֶׁהוּא קִדְּם מִתַּן-תּוֹרָה, שֶׁאִזּוֹ הָיָה הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם עַל-יְדֵי הָעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת שֶׁבֵּהֶם הֵיטָה הַתּוֹרָה נֶעְלַמְת, וְאִזּוֹ הָיָה קִיּוּם הָעוֹלָם עַל-יְדֵי מִתְּנַת חֲנָם כִּנ"ל. וּבְכַח הַזֶּה שֶׁל קִיּוּם הָעוֹלָם קִדְּם מִתַּן-תּוֹרָה, הֵינּוּ בְּחִינַת מִתְּנַת חֲנָם, בְּחִינַת עֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת הַנ"ל - בְּכַח הַזֶּה זֹכִינ׳ לָבוֹא וְלִכְבֹּשׁ אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כִּנ"ל, וְעַל-כֵּן בִּקְשׁ מִשָּׁה לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי בְּחִינָה זוֹ.

וְזֶהוּ: "וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה'" - הֵינּוּ מִתְּנַת חֲנָם; "בְּעֵת הַהִיא לֵאמֹר" - הֵינּוּ עִם כַּח בְּחִינַת עֵת הַהִיא, שֶׁהָיָה הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם עַל-יְדֵי הַמְּאֻמְרוֹת לְבַד, שֶׁאִזּוֹ הָיָה הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם עַל-יְדֵי בְּחִינַת מִתְּנַת חֲנָם כִּנ"ל, אֲשֶׁר עַל-יְדֵי-זֶה יְכוּלִין לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כִּנ"ל, וְעַל-כֵּן בִּקְשׁ מִשָּׁה לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי בְּחִינָה זוֹ כִּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת: "בְּעֵת הַהִיא" - הַהִיא - זֶה בְּחִינַת סְתוּם וְנֶעְלָם, כִּי בְּאוֹתָהּ הָעֵת, קִדְּם מִתַּן-תּוֹרָה, הֵיטָה הַתּוֹרָה נֶעְלַמְת וְנִסְתַּרְת בְּתוֹךְ הָעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת וְכו' כִּנ"ל:

וְהַפְּלָל, כִּי אֲסוּר לֵיאֵשׁ עֲצָמוֹ. כִּי אֶפְלוּ מִי שֶׁהוּא אִישׁ פְּשׁוּט וְאֵינּוּ יְכוּל לְלַמֵּד כְּלָל, אוֹ שֶׁהוּא בְּמִקּוֹם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְלַמֵּד וּכְיוּצָא בִּזְהַר, אֶרֶץ-עַל-פִּי-כֵן גַּם בְּעֵת פְּשִׁיטוֹתוֹ צָרִיךְ לְהַחֲזִיק עֲצָמוֹ בִּירְאָת ה' וּבַעֲבוּדָה פְּשׁוּטָה לְפִי בְּחִינָתוֹ, כִּי גַם אִזּוֹ הוּא מְקַבֵּל חֵייוֹת מִהַתּוֹרָה כִּנ"ל, עַל-יְדֵי אִישׁ פְּשׁוּט הַגָּדוֹל, הֵינּוּ הַצְדִּיק הַגָּדוֹל, שֶׁהוּא לְפַעְמִים אִישׁ פְּשׁוּט, שֶׁהוּא מְחִיָּה אֶת כָּלָם כִּנ"ל. וְאֶפְלוּ מִי שֶׁהוּא, חֵס וְשְׁלוֹם, בְּמִדְרָגָה הַתְּחִינּוּתָהּ לְגַמְרִי, חֵס וְשְׁלוֹם, רַחֲמָנָא לְצַלּוּן, אֶפְלוּ אִם מְנַח בְּשָׂאוֹל תְּחִתִּיּוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלּוּן, אֶרֶץ-עַל-פִּי-כֵן אֵל יִתְיָאֵשׁ עֲצָמוֹ, וִיקָיִם "מִבְּטָן שֶׂאוֹל שְׁוַעֲתִי" (יוֹנָה ב), וְיַחֲזִיק עֲצָמוֹ בְּמָה שִׁיִּכַּח, כִּי גַם הוּא יְכוּל לְחַזֵּר וּלְשׁוּב וּלְקַבֵּל חֵייוֹת מִהַתּוֹרָה עַל-יְדֵי הַצְדִּיק הַנ"ל.

וְהַעֲקָר - לְחַזֵּק עֲצָמוֹ בְּכָל מַה שֶׁאֶפְשָׁר, [כִּי אֵין שׁוּם יֵאוֹשׁ בְּעוֹלָם כְּלָל. (וְאָמַר אִזּוֹ בִּזְהַר הַלְשׁוֹן: קִיּוּן יֵאוֹשׁ אִזּוֹ גָּאָר נִיט פֵּאָר הַאֲנִדִּין), וּמִשָּׁה מֵאֵד אֵלוֹ הַתְּבוּת קִיּוּן יֵאוֹשׁ וְכו' וְאֶמְרָם בְּכַח גְּדוֹל וּבְעִמְקוֹת נִפְלָא וְנִרְאָ מֵאֵד, כְּדִי לְהוֹרוֹת וּלְרַמֵּז לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְדוֹרוֹת, שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם אֶפְסוֹן בְּעוֹלָם, אֶפְלוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מַה], וְאִיךְ שֶׁהוּא, אֶפְלוּ אִם נִפְל לְמִקּוֹם שְׁנַפְל, רַחֲמָנָא לְצַלּוּן, מֵאֲחַר שֶׁמְחַזֵּק עֲצָמוֹ בְּמָה שֶׁהוּא, עַדִּין יֵישׁ לוֹ תְּקוּהָ לְשׁוּב וּלְחַזֵּר אֵלָיו יִתְבַּרַךְ.

וְאֶפְלוּ אִישׁ פְּשׁוּט גַּם-כֵּן צָרִיךְ שִׁיְהִיָּה לוֹ יְרֵאֶת-שְׁמַיִם. וְיֵישׁ כְּמָה בְּחִינּוֹת יְרֵאוֹת, כִּי לְמַעַלָּה דְּבִרְנוּ מִבְּחִינַת דְּרָךְ-אֶרֶץ, הֵינּוּ הַדְּרָךְ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. אֲמַנָם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בַּעֲצָמָה - יֵישׁ בָּהּ גַּם-כֵּן בְּחִינַת עֲשׂוֹר קְדוּשׁוֹת, כִּי

יש שם יוד [עֶשֶׂר] בְּחִינֹת קִדְשׁוֹת זו לְמַעַלָּה מִזֹּו, וְהֵם בְּחִינַת עֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת, וְכָל מְאֻמֵּר יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת יְרָאָה, בְּחִינַת (תְּהִלִּים קי"ט): "הֵקֵם לְעִבְדְּךָ אִמְרָתְךָ אֲשֶׁר לִירְאָתְךָ", כִּי יֵשׁ יְרָאָה לְמַעַלָּה מִירְאָה (ולא סִיִּים לְבָאֵר זֶה הֶעֱנִין). וְצָרִיךְ לְחַזֵּק עֲצָמוֹ בִּירְאַת שְׁמַיִם גַּם בְּעֵת פְּשִׁיטוֹתוֹ בְּכָל מָה שְׁיֻכַּל, וְיֻכַּל לְבֹא לְשִׁמְחָה גְדוֹלָה עַל-יְדֵי תְמִימוֹתוֹ וְאַמּוּנָתוֹ. כִּי חֻכְמוֹת אֵין צָרִיכִין כָּלֵל, רַק אֲמוּנָה וְתְמִימוֹת וּפְשִׁיטוֹת, בְּלִי שׁוּם חֻכְמָה כָּלֵל. כִּי חֻכְמוֹת מְזִיקִים מְאֹד לְהָאָדָם, וְהַחֻכְמִים נִלְפָדִים בְּחֻכְמָתָן שֶׁל עֲצָמָם, כִּי הַחֻכְמָה מְתַעֵה אוֹתוֹ מִחֻכְמָה לְחֻכְמָה, וּמְאֻתָּה הַחֻכְמָה לְחֻכְמָה אַחֶרֶת, וְכֵן מִחֻכְמָה לְחֻכְמָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַד שֶׁנִּלְפָד וְנִתְעֵה בְּחֻכְמוֹת עֲצָמוֹ, בְּבְחִינַת (אִיּוֹב ה'): "לִכְד חֻכְמִים בְּעֶרְמָם" - 'בְּעֶרְמָם' דִּיקָא, הֵינּוּ בְּעֶרְמִימוֹת וְחֻכְמוֹת שֶׁלָּהֶם בְּעֲצָמָם הוּא לֹכֵד אוֹתָם. אֲשֶׁרִי הֵהוּלָךְ בְּתְמִימוֹת:

וְצָרִיכִין לְבַקֵּשׁ מְאֹד מֵהַשָּׁם יִתְבַּרְךָ, לְזִכּוֹת לְהִתְקַרֵּב לְהַצְדִּיק הָאֱמֶת, כִּי אֲשֶׁרִי לְמִי שֶׁזֹּכֶה לְהִתְקַרֵּב בְּעוֹדוֹ בְּחַיִּים חַיִּיתוֹ לְצַדִּיק הָאֱמֶת, אֲשֶׁרִי לוֹ, אֲשֶׁרִי חֵלְקוֹ. [כִּי אַחֲרֵי כֵן (הֵינּוּ לְאַחַר מִיתָה) קָשָׁה אֲז מְאֹד לְהִתְקַרֵּב, וְצָרִיכִין מְאֹד לְהִרְבוֹת בְּתַפְלָה וְתַחֲנוּנִים מְאֹד, שְׂיִזְכֶּה בְּחַיִּים חַיִּיתוֹ לְהִתְקַרֵּב לְצַדִּיקֵי אֱמֶת]. כִּי הַבְּעַל-דָּבָר שֶׁם לְבוֹ עַל זֶה מְאֹד עֲכָשׁוּ, לְבַלְבֵּל אֶת הָעוֹלָם, כִּי יִשְׂרָאֵל הֵם עֲכָשׁוּ קְרוֹבִים אֶל הַקֶּץ מְאֹד, וְיֵשׁ עֲכָשׁוּ לְיִשְׂרָאֵל גְּעֻגֻעִים גְּדוֹלִים וְכַסּוּפִין גְּדוֹלִים לְהַשִּׁים יִתְבַּרְךָ, אֲשֶׁר לֹא הִיָּתָה כְּזֹאת בִּימֵי קֶדֶם, וְכָל אֶחָד נִכְסָף מְאֹד לְהַשִּׁים יִתְבַּרְךָ. עַל-כֵּן הַעֲרִים הַבְּעַל-דָּבָר וְהַכְּנִיס מַחֲלָקֶת בֵּין הַצְדִּיקִים, וְהַקִּים בְּעוֹלָם מְפֹרְסָמִים הַרְבֵּה שֶׁל שְׂקָר, וְגַם בֵּין הַצְדִּיקִים הָאֱמֶתִּים הַכְּנִיס מַחֲלָקֶת גְּדוֹל, עַד שֶׁאֵין אֶחָד יוֹדֵעַ הֵיכֵן הָאֱמֶת. עַל-כֵּן צָרִיכִין לְבַקֵּשׁ מְאֹד מֵהַשָּׁם יִתְבַּרְךָ לְזִכּוֹת לְהִתְקַרֵּב לְהַצְדִּיק הָאֱמֶת:

(הַעֲתִיקָה מִכְּתַב-יַד רַבֵּנוּ, זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה, בְּעֲצָמוֹ, מֵה שְׂמֻצָּאֵנוּ אֲצִלוֹ. וְהֵם רְאִשֵׁי-פְרָקִים מֵעֲנִין הַנ"ל, וְעוֹד נוֹסֵף דְּבָרִים בָּהֶם מֵה שֶׁלֹּא בָּאֵר בְּפִרוּשׁ. וְכַפִּי הַמּוֹבֵן מֵאֵלּוּ הָרְאִשֵׁי-פְרָקִים יְרָאָה הַמְעִין שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה הֶעֱנִין הַנ"ל עוֹד דְּבָרִים רַבִּים כְּהַמָּה, אֲךָ אֲנַחְנוּ לֹא זְכִינוּ לְשַׁמֵּעַ בְּפִרוּשׁ כִּי-אִם עֲנִין הַנ"ל:

וְאֶתְחַנֵּן. מִתְּנַת חֲנָם. חֲנָם, עֲרִיּוֹת. פְּגָם הַדַּעַת. מִלְּשָׁה, דַּעַת. פְּרִישׁוֹת. פֹּה עֲמוֹד עֲמֹדִי. הַבְּרִיאָה, מִתְּנַת חֲנָם. עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה. הַבְּרִיאָה קֶדֶם מִתֵּן תּוֹרָה. עֵת לְעֲשׂוֹת לָהּ, הֵינּוּ עֲשִׂית הָעוֹלָם. הַפְּרוּ תּוֹרָתְךָ, בְּטוֹלָה שֶׁל תּוֹרָה. בְּעֵת הַהִיא לְאֹמֹר, בְּעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת. הַהוּא, הַהֶעֱלָמָה. כַּח מַעֲשֵׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ:

עוֹד מְצָאֵנוּ כְּתַב-יַד רַבֵּנוּ, זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה, וְהֵם רְאִשֵׁי-פְרָקִים מֵאִיָּה תּוֹרָה נִפְלְאָה:

עט

הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב. כְּרוֹז. עֲשׂוּ וַיִּשָּׂא קוֹלוֹ. יַצְחָק זְמַן קוֹף צְדִיק יִשְׁנִים וְכו'. וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹקֶיךָ וְשִׁמְעֶתָ בְּקוֹלוֹ. יַצְחָק בֶּן אֲבִרְהָם זְמַן נִתְאַחַד. אֲבִרְהָם אוֹהֵבִי. בְּעֵינָיו כְּיָמִים אֶחָדִים בְּאַהֲבָתוֹ. וְשִׂאָר יָשׁוּב בְּנֶה. אִם תָּשׁוּב וְאֲשִׁיבָךְ לְפָנַי תַּעֲמֹד:

כִּי בָּא הַשְּׁמִשׁ. נִתְקַצֵּר הַזְּמַן. וַיִּשְׁכַּב בְּמַקּוֹם. יֵשׁ כ"ב (תַּקּוּן יח). "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ. מֵאַבְנֵי הַמַּקּוֹם אֲבָנִים אוֹתִיּוֹת. מִרְאֵשׁוֹתַיּוֹ מִחֻשְׁבָּה מְבַרֵּר הַכֹּל:

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מִלְּאָכִים מְצוּוֹת זְמַנִּיּוֹת עֲשָׂה מְצוּוֹת הַרְבֵּה נִבְרָא כְּפֹה מִלְּאָכִים. לְפָנָיו. תָּשׁוּבָה. וְאֲשִׁיבָךְ לְפָנַי. אֲרָצָה שְׁעִיר. נ'ד'ת'ה'ר'. אֲצִיגָה. סְפָה תָּשׁוּבָה. תְּסַפְּנִי בְּבִטּוֹן אֲמִי. הוֹלְדָה. שִׂאָר יָשׁוּב בְּנֶה:

וַיִּשָּׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ - לְקַיִם כְּפּוּד אָב, לְבִטּוֹל כַּח כְּפּוּד שֶׁל עֲשׂוֹ. אֵלָה תּוֹלְדוֹת - פּוֹסֵל זָרְעוֹ שֶׁל עֲשׂוֹ. יוֹסֵף תָּשׁוּבָה. תּוֹסֵפוֹת עַל צְדִיקִים. בְּמַקּוֹם שֶׁבְּעֵלֵי תָּשׁוּבָה עוֹמְדִים. בֵּית עֲשׂוֹ לְקִשׁ בֵּית יוֹסֵף לְהָבָה:

מקץ שְׁנָתִים. אַחֲרֵית הַיָּמִים. וּפְרָעָה חוֹלָם. סְטָרָא אַחֲרָא מִתְחַזְקָת. וְהִנֵּה עוֹמֵד שְׁתַּק. יֵאוֹר תְּשׁוּבָה מִבְּכִי נְהוּרוֹת חֲבֵשׁ. נְשָׂאוּ נְהוּרוֹת קוֹלָם:

וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָא תְּקַרְבָּתָא מְלָפָא בְּמִלְפָּא נִתְאַחֲדוּ בְּמַצּוּוֹת. כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים אָזִי עֲבָרוּ כָּל מְלָאכֵי חֲבֵלָה. יְדַבֵּר נָא בְּאָזְנִי וְלֹא יִבְלְבְּלוּ אֶת קוֹלִי. וְאֵל יַחַר אַפְּךָ. בַּצַּר לָךְ. כְּפָרְעָה תְּשׁוּבָה. בְּפָרוּעַ פְּרָעוֹת בְּהִתְנַדֵּב. כִּי כְּמוֹךָ כְּפָרְעָה. תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל. יוֹסֵף הַטְּמִין חֲרָפְתִּי:

וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת. הִתְאַחֲדוֹת הַזְּמַן. לְמוֹת זֶה בַּצַּר לָךְ וְכוּ' בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים. וַיִּקְרָא לְבָנוּ לְיוֹסֵף. תְּשׁוּבָה שְׂאֵר יֵשׁוּב בְּנֵךְ. הַטְּמִין חֲרָפְתִּי. אֵל תְּקַבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם בְּמִצַּר הַגְּרוֹן. בְּשִׁעַת בְּחִינַת בַּצַּר לָךְ:

וְאַלֶּה שְׁמוֹת. לְכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת וְכוּ' שְׁמוֹת פְּעָלוֹת מַצּוּוֹת. שְׁמוֹת פְּרוּד בֵּין הַמַּצּוּוֹת. וַיְהִי כָּל נֶפֶשׁ וְכוּ' שְׁבָעִים נֶפֶשׁ. אַחֲדוֹת. עַל-יְדֵי וַיִּוָּסֵף הָיָה בְּמִצְרַיִם אֶסְפֵּי חֲרָפְתִּי:

וְאַרְא אֵל אַבְרָהָם וְכוּ' בְּאֵל שְׂדֵי זְמַן וּגְבוּל גְּלוּת. וְשְׁמִי ה' כְּשִׁי־דִפְקוּ עַל דְּלַתִּי רַחֲמִים. קִדְּם הַקָּץ (א) זֶהוּ הַתְּקַרְבוֹת הַזְּמַנִּים. וְגַם הַקְּמוֹתֵי אֶת בְּרִיתִי וְכוּ' לְתַת לָהֶם אֶרֶץ מְגַרִּיהֶם תּוֹתְבוּתָהוֹן תְּשׁוּבָה וְגַם אֲנִי שְׁמַעְתִּי נִאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. זֶה קוֹל. מְגַרִּיהֶם אֲסִיפֶת הַנִּיצוּצוֹת בְּתְשׁוּבָה. לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל. בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם. נְדַחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנָס:

בֹּא אֶל פְּרָעָה. מִשֶּׁה בְּחִינַת אַחֲדוֹת הַזְּמַנִּים, מ'ה ש'הָיָה ה'וֹא ש'יְהִיָּה. פְּרָעָה, קוֹלָה כְּנָחֵשׁ יֵלֶךְ. אֲנִי הַכְּבִדְתִּי אֶת לְבוֹ לְמַעַן שְׁתִּי אֶתְתִּי. אִם לֹא יֵאֱמִינוּ לְקוֹל הָאוֹת. בְּקִרְבוֹ. הַכְּבִדְתוּ שֶׁהַכְּבִיד עַל יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְעוֹרְרָם בְּתְשׁוּבָה. וּפְרָעָה הַקְּרִיב:

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ קְרִיעַת יַם-סוּף וּמְלַחְמַת עַמְלֵק. קְרִיעַת יַם-סוּף, זֶה בְּטוֹל הַזְּמַנִּים. וַיִּשְׁקֹף ה' אֶל מַחְנֵה מִצְרַיִם בְּעַמּוּד אֵשׁ וְעָנָן וַיְהִי. עַמּוּד אֵשׁ זֶה לִילָה וְעָנָן זֶה יוֹם, וְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ הוּא עֲרַבְבָם וּבִטַל הַזְּמַנִּים. מְלַחְמַת עַמְלֵק זֶה תְּשׁוּבָה. מִשֶּׁה אַהֲרֹן וְחוּר פִּירַשׁ רִשׁ" בְּתַעֲנִית הָיוּ שְׂרוּיִים. עַל-יְדֵי-זֶה וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ שְׁמַע הַקּוֹל: (עַד כָּאן לְשׁוֹן רַבֵּנּוּ, זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָּה):

כָּל זֶה מַצְאָנוּ מִכְּתַב יַד רַבֵּנּוּ, זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָּה, וְהַעֲתִקְנוּ אוֹת בְּאוֹת. וְהִנֵּה הַדְּבָרִים סְתוּמִים וְחֲתוּמִים מַעֲיִן כָּל, אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא. אַךְ מַעֲצָם תְּשׁוּקַתְנוּ לְהַבִּין וְלִהְשָׁכִיל כָּל מֵה דְאַפְשָׁר מְנַעִימַת נְפְלְאוֹת הַשְּׁגוּתָנוּ הַקְּדוּשִׁים, יְגַעְתִּי וּמַצְאָתִי מַעֲט מַזְעִיר כְּמַצִּיץ מִן הַחַרְפִּים. וְהִנֵּה אֲנֹכִי הַרוּאָה, כִּי דְבָרִים הָאֵלֶּה - כְּתָבָם בְּדִרְךָ רֵאשִׁי-פָּרְקִים בְּרִמְזָה בְּעֵלְמָא לְזְכָרוֹן, וְאַחֲרֵי הַעֲיִין הַבְּנֵיתִי אֵיזָה הַקְּדָמוֹת שְׁכַנּוֹן לָהֶם, אֲשֶׁר עָלִיהֶם יֹסֵב כָּל הַעֲנָן הַזֶּה. אֶפְסֵי קִצְאוֹ מַצְאָתִי, לֹא כָלוּ, כִּי כְּפִי הַנִּרְאָה בְּנִדְאֵי כְּנֹן עוֹד לְאֵיזָה הַקְּדָמוֹת, אֲשֶׁר לֹא זְכִיתִי לְעַמֵּד עָלֵיהֶם, וּמַחְמַת זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְבָאָר וּלְפָרֵשׁ הַעֲנָן הַזֶּה הַיֵּטֵב, שְׁיִהְיֶה מוּבֵן כָּל דְּבָרָיו. אַךְ אֶף-עַל-פִּי כֵּן מֵה שְׁאֶפְשָׁר לְהַבִּין מַעֲט עַל-פִּי הַהַקְּדָמָה, שְׁהַבְּנֵיתִי מְדַבְּרָיו, אֲמַרְתִּי לְבָאָר מֵה שְׁבִי־דִי, וְאוּלַי עַל-יְדֵי-זֶה יִשְׁמַע חַכְּם וַיִּוָּסֵף לְקַח, וַיְבִין עוֹד דְּבַר מִתּוֹךְ דְּבָרֵי, לְבָאָר הַשְּׂאֵר עַל נְכוּן:

וְהִנֵּה מֵה שְׁהָאִיר ה' עֵינֵי הוּא, כִּי רַבֵּנּוּ, זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָּה, רוּצָה לְגַלוּת, שְׁתְּשׁוּבָה וּבְחִינַת לְמַעְלָה מִהַזְּמַן, דְּהִינּוּ בְּטוֹל הַזְּמַנִּים, הֵם בְּחִינָה אַחַת, וְעַל-יְדֵי-זֶה זֹכִינוּ לְשְׁמַע הַקּוֹל דְּקִדְשָׁה וְלִהְכַנְיַע הַקּוֹל דְּסְטָרָא אַחֲרָא. וְכֵן מְבָאָר בְּהָאֲלָף-בֵּית הַחֲדָשׁ, בְּאוֹת תּוֹ - תְּשׁוּבָה, סִימָן א, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: יוֹם שְׁהָאֲדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה הוּא לְמַעְלָה מִהַזְּמַן, וּמַעְלָה כָּל הַיָּמִים לְמַעְלָה מִהַזְּמַן, וְכֵן יוֹם-הַכַּפּוּרִים הוּא לְמַעְלָה מִהַזְּמַן, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. נְמַצָּא מְבָאָר, שְׁתְּשׁוּבָה הוּא לְמַעְלָה מִהַזְּמַן.

ולעניינת דעתיה זהו מה שרוצה לבאר בפסוקים אלו בצורה עוד איזה הקדמות, שלא זכיתי לעמוד עליהם כנ"ל. ועתה בוא וראה, ותבין מעט מדבריו. ונתחיל לדגמא מסוף דבריו הקדושים, והוא: וישמע יתרו קריעת ים-סוף וכו' כנ"ל. קריעת ים-סוף זה בטול הזמנים, וישקף ה' וכו' - פרוש, בזה רוצה לבאר ולהוכיח בקצור נפלא, שקריעת ים-סוף הוא בחינת בטול הזמנים, כי בקריעת ים-סוף פתיב (שמות י"ד): "וישקף ה' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם". 'עמוד אש' זה לילה, 'וענן' זה יום, והקדוש-ברוך הוא ערבבם ובטל הזמנים. נמצא שקריעת ים-סוף הוא בחינת בטול הזמנים. והולך ומבאר ההקדמה הנ"ל, שבטול הזמנים ותשובה הוא בחינה אחת וכו',

וזה שכתב: מלחמת עמלק זה תשובה, משה אהרן וחור - פירש רש"י בתענית היו שרונים. פרוש, שמביא ראיה שמלחמת עמלק זה תשובה, כי אז היו שרונים בתענית משה אהרן וחור, שזהו בחינת תשובה, נמצא שקריעת ים-סוף ומלחמת עמלק זהו בחינת בטול הזמנים ותשובה, שהם תלויים זה בזה. ועל-ידי זה וישמע יתרו שמע הקול, הינו כנ"ל, כי על-ידי תשובה, שהוא בטול הזמנים, על-ידי זה שומעין הקול דקדשה כנ"ל.

ועל-פי דרך זה תשוב ותרצה כל הענינים האלה, הפתויים לעיל, ותמצא בהם דברים ערבים. ועתה נשוב לתחלת דבריו, הקל קול יעקב. כרוז. עשו וישא קולו. הינו שאריכין להגביר הקול קול יעקב על הקול דסטרא אחרא, שהוא בחינת עשו, שנאמר בו "וישא קולו", שהוא מתגבר להעלים, חס ושלום, הקול של יעקב, ואריכין להתגבר להכניע הקול של עשו, כדי שנוצח לשמע הקול של יעקב. וזה זוכין על-ידי תשובה, שהוא בטול הזמנים כנ"ל.

וזהו: יצחק זמן קוף צדיק ישנים וכו' - הינו שיצחק מרמז על זמן, כי יצחק אותיות קץ חי, כמובא. קץ מרמז על הזמן שהוא בחינת אחרית הימים, כמו שמובא לקמן: מקץ שנתים, אחרית הימים. וזה מה שאיתא, שאותיות קוף צדיק ישנים וכו', שזה מרמז על הזמן, כמבאר במקום אחר, שעקר הזמן הוא בבחינת שנה (כמבאר לעיל בסיון סא). ושבתי עד ה' אלקיה ושמעתי בקולו - הינו על-ידי תשובה זוכין לשמע קולו יתברך, הינו הקול דקדשה כנ"ל, כי תשובה היא בחינת בטול הזמן, שעל-ידי זה שומעין הקול כנ"ל. ועתה הולך ומבאר, שתשובה הוא בחינת בטול הזמן, דהינו שהזמן נתאחד, דהינו שהזמן עולה ונתקשר ונכלל בבחינת למעלה מהזמן.

וזהו שמבאר בלשוננו הקדוש יצחק בן אברהם זמן נתאחד. אברהם אוהבי. בעניניו כימים אחרים באהבתו. וישאר ישוב בנה וכו'. הינו שמבאר, שאברהם הוא בחינת למעלה מן הזמן, כי מדתו של אברהם היא אהבה, כמו שכתוב (ישעיה מ"א): אברהם אהבי, ואהבה הוא בחינת התאחדות הזמן, כמו שכתוב (בראשית כ"ט): "בעניניו כימים אחרים באהבתו". וזהו בחינת תשובה שעל זה מרמז תבת בן, כמו שכתוב (ישעיה ז): "וישאר ישוב בנה". כי תשובה היא למעלה מהזמן, כמו שכתוב (ירמיה ט"ו): "אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד", ולפניו יתברך הוא בודאי למעלה מהזמן, כי השם יתברך הוא למעלה מהזמן, כידוע. נמצא שיצחק בן אברהם מרמז על התאחדות הזמן על-ידי תשובה, כי יצחק, שהוא בחינת הזמן כנ"ל, עולה ונתאחד ונכלל בבחינת אברהם שהוא בחינת אהבה, בחינת למעלה מהזמן, על-ידי בחינת בן, שהוא בחינת תשובה כנ"ל. ואזי מתגבר הקול יעקב על קול של עשו וכו' כנ"ל. כי על-ידי תשובה, שהוא בחינת בטול הזמן, על-ידי זה שומעין הקול דקדשה, שהוא בחינת קול יעקב כנ"ל:

וזהו: כי בא השמש - נתקצר הזמן. כי השמש באה שלא בעונתה בשביל יעקב, ונתקצר הזמן שזהו בחינת בטול הזמן. וזה: וישכב במקום, ואיתא שיתבת וישכב הוא בחינת יש כ"ב, הינו כ"ב אתון דאורייתא,

שמהם כל הדבורים. וזה מרמז על תשובה, בחינת (הושע י"ד): קחו עמכם דברים ושבו. וזהו: מאבני המקום, אבנים אותיות. הינו אותיות הדבורים שהם בחינת תשובה, בחינת: 'קחו עמכם דברים ושבו, פנ"ל.

וזהו: מראשותיו - מחשבה מברר הכל. פי עקר תקון התשובה היא על-ידי קדשת המחשבה, שמבררת ומתקנת כל הפגמים, פי כלם במחשבה אתבררו (ב). נמצא שפסוק "וישכב במקום ההוא וכו', פי בא השמש, ויקח מאבני המקום, וישם מראשותיו" - כל זה מרמז, שתשובה הוא בחינת למעלה מהזמן. ובדרך זה תעין היטב בכל הדברים הנ"ל, הנכתבים בדרך ראשי-פרקים, ותבין ותראה הקדמות הנ"ל בכל ענין וענין. אפס קצהו תראה, לא פלו, פי עדן חסרים כמה הקדמות שפנו אליהם פאן, שלא זכיתי לעמוד עליהם עדן.

גם אלו ההקדמות שפבר מצאנו בדרך, תהלה לאל, עדן צריכין באור רחב פי באמת עקר העבודה הוא לקשר ולבטל בחינת הזמן, להעלותו וליחדו בבחינת למעלה מהזמן. וזה בחינת מצוות זמניות, כדי לזכות על-ידי המצוות זמניות, שיתאחד הזמן ויעלה הזמן לבחינת למעלה מהזמן. וכל הצרות והדינים ואחיזת הסטרא-אחרא, הוא רק בבחינת הזמן, שזהו בחינת (דברים ד) "בצר לך" וכו' 'באחרית הימים' דיקא, שזהו בחינת זמן, ואז: "ושבת עד ה' אלקיך", דהינו שנוצח לשוב, ועל-ידי זה נצפה לבטל הזמן פנ"ל, ואז יתבטלו כל הצרות והדינים וכל אחיזת הסטרא-אחרא, ונצפה לשמע קול דקדשה, בחינת: "ושבת עד ה' אלקיך ושמעתי בקלו". כל זה מבאר מתוך דברי רבנו ז"ל בהראשי-פרקים הללו. תן לחכם ויחכם עוד, להבין קצת על-פי דרכים הנ"ל רב דברי רבנו, זכרוננו לברכה הפתובים פאן, והבן היטב:

פ

איתא בפרק שני מסכת יומא: בראשונה כל מי שרצה לתרם תרומת הדשן תורם וכו'. פרוש, דורות הראשונים שהיו צדיקים, בשביל זה כל מי שרצה לזכות בהתנשאות, הנקרא דשן, כמו שפכתוב (תהלים כ"ג): "דשנת בשמן ראשי" - תורם, והיה מנהיג הדור.

ובזמן שהן מרבין, רצין ועולין בכבש, כל הקודם את חברו בארבע אמות - זכה. הינו כשהיו מרבין - רצין, שכל אחד אומר: אני רוצה להנהיג הדור. 'עולין בכבש' - הינו כבשונו של עולם' (עין חגיגה יג), הינו מי שיגיע והשיג יותר בסודות התורה, לזה הינו ממנין פרנס על הצבור. וזהו: 'כל הקודם את חברו בארבע אמות, הינו ארבע אמות של הלכה' (ברכות ח), 'זכה' - זה היה זוכה לתרומת הדשן, לבחינת: "דשנת בשמן" וכו'.

ואם הינו שניהן שוין, הממנה אומר להן הצביעו. ומה הן מוציאת, אחת או שתים, ואין מוציאת אגודל במקדש. פרוש, כשהיו שנים שוין בהשגת התורה, שעל-ידה הינו זוכין להתנשאות, כמו שפכתוב (משלי ח): "בי מלכים ימלכו", וכל אחד רצה להתנשאות, אזי הממנה, הינו היצר הרע, היה מסית ואומר להם: הצביעו, הינו שיראה איזה צביעות בפני המון עם, כדי שיחזיקו אותו ויקבלו אותו לרב. והממנה, הינו היצר, פתה את כל אחד על צביעות, והקל להם ואמר להם: ומה הן מוציאת, אחת או שתים. פרוש, אומר: 'ימה הן, הינו מה היא עברה בזה, שתוציא צביעות פעם אחת או שתים, ואחר-כך פשתהא מחזק אצל המון עם לצדיק, אזי תחזיר לצדקתה ולאמתתה. אבל הצדיקים האלו - אין מוציאת שום צביעות ואין שומעין לעצת יצר הרע, מחמת גדל הכרתם בגדלות הבורא, 'שמלא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו), ורואה ויודע הכל, ומתביישין לפני השם יתברך להראות איזהו צביעות. וזהו: 'אין מוציאת אגודל במקדש', הינו שכלם, כמו שאמר רבותינו, זכרוננו לברכה, (ברכות לג): 'מי שיש בו דעה פאלו נבנה מקדש בימיו'.

מעשה שהיה שניהם שוין ורצין ועולין בכבש, ודחף אחד מהן את חברו ונפל, ונשברה רגלו. וכיון שראו בית-דין שבאין ליד ספנה, התקינו שלא יהא תורמין אלא בפיס. נשברה רגלו - הינו כפירה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה, (מפוח כג): 'בא חבוקיק והעמידן על אחת - וצדיק באמונתו יחיה'. מחמת קנאה שקנא את חברו, שהיה שניהם שוים בהשגת התורה, וחברו דחף אותו, על-ידי זה כפר בעקר. גם ירבעם אמר: 'מי בראש' (סנהדרין קב), כמו שמצינו בדור הזה, שכמה בני-אדם נפלו מאמונתם מחמת שרואים שבני-גילם עלו לגדלה. ובדאי מה שדחף אותו ולקח גדלה לעצמו היא עזות, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (סנהדרין קה): 'עזות - מלכותא בלא תגא'.

התקינו שיהא תורמין על-ידי פיוס. הינו מתחלה היו רוצים בהתנשאות לשם שמים, אבל עכשו שהתנשאות היא בשביל כבוד עצמו, התקינו שלא ירדף שום אדם אחר התנשאות, אלא יברח מן ההתנשאות, 'ואין תורמין אלא על-ידי פיס'. פרוש, הינו לא ירצה שום אדם בהתנשאות, אלא עד שיבואו כל העם ויפיוסו אותו שיקבל רבנות, אזי יקבל, אבל בלא פיוס לא יקבל, ולא ירדף אחר התנשאות, כי לא מצינו בדור הזה שיהא פונתו לשם שמים. כמו שמצינו, (הוריות יג): שהתקין רבן גמליאל כבוד לעצמו וכבוד לנשיא וכבוד לאב-בית-דין, ואחר-כך פשראו רבי מאיר ורבי נתן, התיעצו לבטל הדבר, ובדאי לא היו פונתם, חס ושלום, בשביל כבוד עצמם, אלא בשביל כבוד השם יתברך:

פא

כשאדם משמח עצמו בשמחה של מצוה, והשמחה גדולה כל-כך, עד שנוגעת עד רגליו, הינו שמרדק מחמת שמחה, זה הבחינה נקרא: "ונביא לבב חכמה" (תהלים צ). הרגלים הם נצח והוד, בחינת נביאים, נתעלים לבחינת לב על-ידי השמחה שבלב, כי השמחה מעלה אותם. וזהו הרקוד, שמעלה רגליו בכל פעם. וכשלומד תורה או שעושה מצוה בכל-כך שמחה, שהשמחה נוגעת עד רגליו, ומעלה את רגליו למעלה - בזה נתעלים כל תומכי דאורייתא, שהם נקראים סמכי קשוט. וזה פרוש (ישעיה מ"א): "צדק יקראהו לרגלו", כי התורה והמצוה נקראים צדק, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (חלין פט): 'צדק תדברון' וכו', וכמו שכתוב (תהלים קי"ט): "כי כל מצותיה צדק".

גם הדבור הרע נקרא רגל, כמו שכתוב (שם ט"ו): "לא רגל על לשונו", גם הוא נתעלה. גם אדם נתעלה בממון, הנקרא רגל, כמו שכתוב (דברים י"א): "ואת היקום אשר ברגליהם" (א). גם כל המדרגות התחתונות המכונים בשם רגלים, נתעלים על-ידי שמחת תורה ומצוה, כמו שכתוב: "צדק יקראהו לרגלו", שהתורה והמצוה הם קוראים למעלה את אלו המדרגות התחתונות.

וזה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (בבא-בבא י): 'מי שאין לו בנים, ישמח את אשתו בדבר מצוה'. כי אשה נקראת רגל, כמו שכתוב (שמואל-א ב): "רגלי חסידו ישמר" (ב). נמצא שעל-ידי השמחה הוא מעלה ומקשר אותה לבחינת צדק, הנקרא הא, ושם עקר הארע, כמו שכתוב (בראשית מ"ז): "הא לכם זרע". גם ברא פרעא דאבוה' (ערובין ע). גם אמונה נקראת רגל, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מפוח כד): 'בא חבוקיק והעמידן על אחת' וכו'. [וכן] כל הדברים הנקראים רגל נתעלים:

פב

"פי תצא למלחמה" וכו' (דברים כ"א). פתיב: "אחור וקדם צרתני" (תהלים קל"ט) - זה בחינת כסדר ושלא כסדר. 'קדם' הוא בחינת כסדר, בחינת אלף בית כסדר, ואחור הוא בחינת תשר"ק שלא כסדר. וזה בחינת

אדם וחוה, כסדר ושלם כסדר. הוי"ה במלוי אלפין גימטריא מ"ה - אדם, וחוה הוא בחינת (א): 'מלכות פה ותורה שבעל-פה קרינו לה'. וחוה לשון דבור, כמו שפכתוב (תהלים י"ט): "ולילה ללילה יחוה דעת", הינו מלכות פה. כי המלכות נקרא דבור, על-שם 'כי אין מלך בלא עם', ואין העם יודעים רצונו אלא-אם-כן כשהמלך מגלה מחשבתו ורצונו לתוך דבורו. נמצא שעקר הנהגות מלכותו אינו אלא על-ידי דבור, וזה פרוש: 'מלכות פה'.

וזה שאנו רואים, שלפעמים הולך להאדם שלא כסדר, כי שלמות של כל הדברים אינו אלא כשהם מיוחדים ומקשרים בו יתברך, כי השלמות והמלוי היא החיות. כי איבר שנסתלק ממנו החיות, אזי נקרא חסרון. והחיות היא המחין והשכל, כמו שפכתוב (קהלת ז): "והחכמה תחיה" וכו', והחכמה היא בחינת מה - פ"ח מ"ה, מ"ה חיינו מ"ה פחנו. ומ"ה הוא אדם, כי לית אדם בלא אלה (ב), הינו הוי"ה במלוי אלפין. הינו הקדוש-ברוך הוא הוא חיות של כל הדברים, כמו שפכתוב (נחמיה ט): "ואתה מחיה את כלם". נמצא זאת הבחינה מלכות, חנה כשהיא מקשרת לאדם, לבחינת מ"ה, הינו להקדוש-ברוך הוא, אזי יש לה שלמות. כי השכל שהקדוש-ברוך הוא שם בהנהגת מלכותו, בזה הוא מחיה אותה, כמו שפכתוב: "החכמה תחיה". וזהו (תהלים כ"ד): "לה' הארץ ומלואה" - כשהארץ, הינו בחינת חנה מלכות מקשרת לה, אזי הוא במלאו ובשלמות.

ומי שמחלק בחינת חנה מלכות לעצמו, שאומר: אנא אמלך - בזה הוא מחלק ומפריד אותה מהקדוש-ברוך הוא, אזי אינה בשלמות. כי עקר חיותה - מ"ה, הינו השכל. וזה (ירמיה י'): "כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך". פרוש: שכלם אין כל-כף גדול לחיות את מלכותם, וכשהוא מחלק את מלכות לעצמו, אזי הולך לו שלא כסדר, כי הוא בתוך בחינת שלא כסדר, הינו מלכות, חנה, תשר"ק. וכשהוא הבחינה חנה היא מקשרת להאדם, הינו להקדוש-ברוך הוא, אזי הולך לו כסדר, כי 'באתר דאית דכר, נקבה לא אדפר תמן' (זהר חקת קפג ועין זהר בא דף לח ט). נמצא כי בחינות חנה שלא כסדר נתבטלים על-ידי האדם כסדר:

ובחינת כסדר נקרא יוד. שמלכות הנקרא דלת, לית לה מגרמה כלום, והקדוש-ברוך הוא ממשיך לה חיות החכמה, הנקרא יו"ד, וזה יו"ד ו"ו דל"ת. וזה "אחור וקדם צרתני ותשית עלי כפך" - אל תקרי כפך, אלא כפך, הינו יוד גימטריא כף. וכשמחלק את הד לעצמו וממשיך לעצמו חיות ממנה, אזי נעשית לו שלא כסדר, דוי - מיוד נעשה דוי. וזה (ישעיה א): "וכל לבב דוי", כי כשהולך לאדם שלא כסדר, זה לו מחלת לב, כמו שפכתוב (משלי יג): "תוחלת ממשכה" וכו'. וכשרואה אדם בעצמו, שהולך לו שלא כסדר ידע, שיש לו גדלות, הינו: אנא אמלך - יעשה תשובה וישפיל את עצמו, ויהיה בחינת מ"ה, כמו שפכתוב (שמות ט"ז): "ונחנו מה", ואזי נחזר חנה לבחינת אדם, לבחינת מה, ונעשה כסדר, הינו אחור וקדם וכו' כפך הינו יו"ד:

ועקר התשובה הוא בחדש אלול, כי הם ימי רצון, שעלה משה לקבל לוחות אחרונות ופתח דרוך כבושה לילך בה. והדרך שעשה משה הוא כף, שמשה קשר את עצמו אפלו לפחות שב ישראל ומסר נפשו עליהם, כמו שפכתוב (שמות ל"ב): "ואם אין מחני נא". וזה פרוש (שמות ל"ה): "ויקהל משה" וכו' - שמשה היה מאסף ומיחד ומקשר את עצמו עם כל ישראל, אפלו עם הפחות שבפחותים. וזה פרוש (תהלים נ"ג): "כלו סג יחדו" - אפלו כשאני רואה אחד מישראל, שסג מכל וכל מהקדוש-ברוך הוא, אף-על-פי-כן צריך אני שנהיה יחדו - צריך ליחד ולקשר עמו, כמו שעשה משה.

כי יש בחינת אלקות אפלו בדיוטא התחתונה, אפלו בעשרה פתרי דמסאבותא, לקיים (תהלים ק"ג): "וימלכותו בכל משלה". וזה בחינת חיריק, כמו שפכתוב (בתקוין זהר תקון י, דף כח:): "ובחיריק לאנתתא לה

לתת, להמליך לה על תתאין. נמצא שבפחות מישראל - יש בו בודאי איזה אלקות, ועל ידי זה אני יכול להיות יחדו עמו, וזה: "כלו סג יחדו".

ועוד זאת הבחינה היתה למשה, כי כל מה שעלה למעלה יותר עליונה, מצא שם אלקים, כמו שכתוב (שמות י"ט): "ומשה עלה אל האלקים". כי בגשמיות אנו רואים, שיש אדם שהוא למטה בדחקות, אזי הוא עובד השם ומפיר אותו, וכשהוא נתעלה למעלה, שנתעשר, אזי הוא שוכח בהקדוש ברוך הוא. ונדוד אמר (תהלים קל"ט): "אם אסק שמים שם אתה" - אפלו בשמים שם יש הקדוש ברוך הוא, בכל עליה ועליה צריך למצא שם הקדוש ברוך הוא. ומצינו שאלישע אחר עלה לרקיע על ידי שם, ואף על פי כן כפר בעקר (חגיגה יד). והדבר תמוה, כי אדרבא, כי כל מה שאדם נתעלה ביותר, בודאי הוא יותר קרוב לאלקות, כי כל הטוב הוא אלקות, כמו שכתוב (תהלים קמ"ה): "טוב ה' לכל", ואנו רואים בהפך - פשאדם בא בעשריות, בטוב, אזי הוא שוכח בהקדוש ברוך הוא. ונדע, שזה בחינת (בראשית כ"ז): "ותכנה עיניו מראת", מחמת שנתקרב ביותר אל האור אלקות, אזי האור מכסה עיניו ומזיק לו, כמו פשאדם מסתכל בעצם השמש, אור השמש מזיק לעיניו. אבל יש בחינת סגול, כמו שכתוב (תקוני ז'הר, תקוני יח, דף לא): 'וסגול פד איה בין (ג) תרין דרועין דמלכא', שזהו בחינת (שמות ל"ג): "ושלתי כפי עליך", כי בלא זה היה עצם אור הכבוד מזיק למשה, כמו שכתוב (שם): "כי לא יראני האדם וחי, וראית את אחרי" וכי. וזה שבקש דוד: "ואחר כבוד תקחני" (תהלים ע"ג): תקרבני בהתקרבות של משה, שבקש ממך "הראני נא את כבודך" (שמות שם), והראית לו את אחורי כבודך, כמו שכתוב: "ושלתי וכי וראית את אחרי":

וכשהולך לאדם שלא כסדר, זהו התנגדות הרצון: אני רוצה שיהיה פן הדבר, והדבר להפך, שלא כסדר. וזה בחינת מלחמה, כי כל מלחמה היא התנגדות הרצון, הוא בחינת שלא כסדר. וזהו: "כי תצא למלחמה" - כשהולך לה שלא כסדר, הינו התנגדות הרצון, וינתנו ה' אלקיך בידך" - שיתבטל כל רצונות נגד רצונה, שילך לה כסדר כרצונה, אימתי פד, "ושבית שבי" - כשהתהיה בבחינת מה, כשתמשיך לה אלקות, הוי"ה במלוי אלפין. וזה פרוש 'מחשב"ה - חש"ב מ"ה' (זהו בראשית כ"ד ותקוני סט). כשתקשר תמיד במחשבתך אלקותו. וזה בחינת (שיר השירים ז): "מלך אסור ברהטים" - ברהטי מחין דילך' (ד). וזהו: "ושבית שבי" - שתמשיך מ"ה בתוך מחשבתך, שתקשר אלקותו במחשבתך, כי כל דבר שנמשך ממקום גבוה נקרא שבי, כמו שכתוב (תהלים ס"ח): "עלית למרום שבית שבי", ועל ידי זה יתבטלו כל המלחמות וכל הרצונות נגד רצונה. וזה הסוד נרמז בעץ החיים בהקדמה בכלל יט ובכונות של ראשי חדש אלול:

כ"ט לחודש

פג

על ידי תקון הברית שהוא קשית, יכול להוציא החצים, שהיא התפלה, שהוא חי ברכו דצלותא שהם תלת ויון, בחינת חצים, ומקומם בברית, בבחינת (תהלים פ"ט): "וברתי נאמנות לו". אמונה זה בחינת תפלה, בבחינת (שמות י"ז): "ויהי ידיו אמונה". ואז התחלת צמיחת קרן משיח, בבחינת (תהלים קל"ב): "אצמיח קרן לדוד", בבחינת (חבקוק ג): "קרנים מידו לו". 'דו' זה בחינת תפלה, ותפלות הם שלשה, כי כלליות משיח באבות, הינו משיח שהוא הדבור, שבו מתפלל, בחינת משיח אלמים, הוא מאש, מים, רוח:

ואז נעשה בן-חורין, הינו שבא לקדשת שבת, שאסור במלאכה. כי שבת זו 'שין בת'. 'שין' תלת גונון: אש, רוח, מים. בת היא התפלה שהן הברכות, בחינת (בבא-בתרא ז:): בת היה לו ובכל שמה, בחינת (בראשית כ"ד): "וה' ברח את אברהם בכל":

וקדשת שבת זה בחינת תכלית הידיעה, ותכלית הידיעה שלא נדע. ובשביל זה שבת נקרא תכלית שמים וארץ, ותכלית זה בחינת (קהלת ז): "אמרתי אחקמה, והיא רחקה ממני", הינו זה עקר החכמה - שישכיל שרחוק ממנו החכמה:

ותכלית הזה הוא עקר המקום, הינו בחינת מקומו של עולם, שזה התכלית הוא המקיף את כל העולם שונברא בחכמה, כמו שכתוב (תהלים ק"ד): "כלם בחכמה עשית". וזהו בחינת (ברכות ו:): 'הקובע מקום לתפלתו', כי זה עקר המקום, בבחינת (שמות ט"ז): "אל יצא איש מקומו ביום השביעי":

ואז פושט גופו המצרע, שהוא ממשכא דחויא, ולובש בגדי שבת, הינו גוף קדוש מגן-עין. כי המקום גורם, בבחינת (שם ג): "של נעליה וכו' כי המקום וכו' (א). ועל-שם הגוף הקדוש נקרא שבת, בבחינת (שם ד): "והנה שבה כבשרו" - 'שנרפא מצרעתו', ונתלבש בגוף קדוש מגן-עין, הנקרא בשור, בחינת (בראשית ב): "בשור מבשרי":

ואז נתרומם מזלו, שהיא בשור מבשרו, וזוכה לעשר, בבחינת (משלי י): "ברפת ה' היא תעשיר", ונתחזק יצרו הטוב, הינו "לב בשור" (יחזקאל ל"ו) - יצר טוב, "מצא אשה מצא טוב" (משלי י"ח). וזהו (שמות י"ט): "קול השופר הולך ויחזק מאד" - 'קול השופר' היוצא מגופא שפירא הנ"ל. וקול זה בחינת תפלה הנ"ל "הולך ויחזק מאד" - 'זה ממון' (ברכות נד). שנתחזק מזלו ויצרו הטוב פנ"ל, ונתבטל העצבות והליצנות הבאים ממרה שחרה. כי העצבות - מחמת דחקות ועניות, והליצנות היא "שחוק הפסיל" (קהלת ז), בחינת: 'הטחול שחוק' (ברכות סא) - הן נתבטלים על-ידי המזל של עשירות ועל-ידי יצר הטוב, שהוא בחינת (קהלת י): "לב חכם לימינו":

ובימין הזה הוא מקים את הנופלים לאהבות וליראות רעות, הוא מקים אותם לאהבות ויראות קדושות, בבחינת (תהלים ק"ו): "כל הנשמה תהלל י"ק". כי ימינו מעביר החשך מעיניהם, ואז יעניהם רואות נפלאות, בבחינת (תהלים קי"ט): "גל עיני ואביטה נפלאות". ונפלאות האלו הן בבחינת פסח שהוא זמין, בחינת (מכה ז): "כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות". ופסח הוא פה סח, בחינת (מלאכי ב): "תורת אמת היתה בפיהו", ונחשב כאלו ברא את העולם, כי שם פתיב (בראשית א): "יהי מאורת", ועבר חשך, שפסה פני תהום:

ואור העינים מעלין גם כל הבקשות ותחנות אשר יתפללו אל הבית המקדש, כי שם עולין כל הבקשות (ב). ומשם האור עינים יוצא, בבחינת (מלכים א ט): "והיה עיני ולבי שם". ואור העינים מעוררין הגאולה, התלויה בלב, בבחינת (ישעיה ס"ג): "כי יום נקם בלבי", כי עיניו ולבו שם. וזה בחינת (בראשית א): "ויקרא לאור יום", אור העינים מעוררין יום נקם שבלב, לבטל שאור וחסך של יצר לב האדם רע, הנשארו לו מנעוריו (ג). ושאור וחסך שבלב האדם, הוא המסית את האדם, שיהרהר אחר תלמידי-חכמים שבדור, ולומר זה נאה וזה לא נאה, בבחינת (הושע י): "חלק לבם". לבם הם עין ביי"ת צדיקים שבדור. וזהו (פסחים ב): 'אור לארבעה עשר', הינו אור שבעינים, שיש בהם שני פעמים שבעה גלדי עינא, בהם בודקין את החמין:

ואז יכול הלב להתלהב בלמוד התורה בשלהובין דרחימותא, ומים רבים שהם אהבות ויראות חיצוניות, אי אפשר להם לכבות התלהבות הזאת, בבחינת (שיר-השירים ח): "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". והשכינה היא מכסה בכנפיה על דמהון של ישראל באהבה הזאת, שלא ישלטו עליהם זרע מרעים, שהם

בְּחִינַת מִי הַמְּבּוּל. וְזֶה: 'הַעֹבֵר עֲבָרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ, מוֹחֲלִין לוֹ' וְכוּ' (בְּרֵכוֹת יב), כִּי "עַל כָּל פְּשָׁעִים תִּכְסֶּה אֶהְבֶּה" (מִשְׁלֵי י), כִּי עַל-יַדֵי הַבּוֹשָׁה נִשְׁפָּךְ דָּמוֹ, וְאֵז הַשְׂכִּינָה מְכַסֶּה דָּמוֹ בְּאֶהְבֶּה כַּנֶּ"ל, בְּבְחִינַת כְּסוּי דָם, וְעַל-יַדֵי כְּסוּי הַזֵּאת נִתְכַּסֶּה כָּל פְּשָׁעָיו מִמִּילָא (בְּרֵכוֹת יב):

(מִתְחַלֵּת סִימָן זֶה עַד-כָּאן הוּא לְשׁוֹן רַבְּנֵי, זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה).

וְכִשְׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה לְטַעַם מִמְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי שֶׁהוּא צָדִיק, אֲזִי הִיא בְּחִינַת אֵיבָר מִן הַחֵי, שֶׁהוּא אֶסוּר בְּאֶכִילָה, וְצָרִיךְ שְׂחִיטָה לְהַתִּירָהּ. עַל-כֵּן צָרִיךְ שְׂיִבּוֹא עָלָיו בּוֹשָׁה שֶׁהִיא שְׂפִיכוֹת-דָּמִים, בְּחִינַת שְׂחִיטָה, שֶׁהִיא מְטַהֶרֶת הָאֵיבָר מִן הַחֵי, וְאֲזִי יוּכַל הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ לְטַעַם מִהַמְצוֹת עֲשֵׂה שְׁלוֹ, בֵּין מְצוֹת עֲשֵׂה אַחַת בֵּין מְצוֹת רַבּוֹת, כִּי הַמְצוֹת נִקְרָאִים מְטַעְמִים, כְּמוֹ שְׂכַתּוּב (בְּרֵאשִׁית כ"ז): "וַעֲשֵׂה לִי מְטַעְמִים כְּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי" - 'מִפְקוּדֵינִי דַעֲשֵׂה', כְּמוֹבָא (בְּתַקוּנֵי-זֶהר תַּקוּן כ"א דף ג'). וְכִשְׁנִשְׁפָּךְ דָּמוֹ עַל-יַדֵי הַבּוֹשָׁה כַּנֶּ"ל, אֲזִי צָרִיךְ לְשַׁמֵּר, שֶׁלֹּא יִנְקוּ מִמֶּנּוּ הַחִיצוֹנִים הַיְדוּעִים, שְׂרוּצִים לִינֹק מִזֶּה הַדָּם הַנִּשְׁפָּךְ. עַל-כֵּן צָרִיךְ כְּסוּי, שֶׁהַשְׂכִּינָה מְכַסֶּה דְמָהוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁנִשְׁפָּךְ בְּאֶהְבֶּה הַזֵּאת, בְּחִינַת: כְּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי, כַּנֶּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת כְּסוּי דָם:

וּבְעֵינֵי שְׂפִיכוֹת-דָּמִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים וְנִסְתָּרִים הַרְבֵּה, בֵּין שְׂפִיכוֹת-דָּמִים עַל-יַדֵי בּוֹשָׁה, בֵּין שְׂאָר שְׂפִיכוֹת-דָּמִים מִמֶּשׁ. כִּי יֵשׁ כְּמָה וְכְמָה נִשְׁמוֹת נְפִלוֹת, שְׂאִין לָהֶם עֲלֵיהָ כִּי-אִם עַל-יַדֵי שְׂפִיכוֹת-דָּמִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל - שֶׁל אָדָם גְּדוֹל, וְלִפְעָמִים אִין לָהֶם עֲלֵיהָ כִּי-אִם עַל-יַדֵי שְׂפִיכוֹת-דָּמִים מִמֶּשׁ. וְזֶה בְּחִינַת (יִזְמָא פו): 'דְּזוֹנוֹת נַעֲשִׂין כְּזָכוֹת'. שֶׁעַל-יַדֵי הַבּוֹשָׁה וְשְׂפִיכוֹת-דָּמִים הַשְׂכִּינָה מְכַסֶּה דְמָהוֹן בְּאֶהְבֶּה הַנֶּ"ל, וְזֶה בְּחִינַת: "עַל כָּל פְּשָׁעִים תִּכְסֶּה אֶהְבֶּה", כַּנֶּ"ל, וְנִתְהַפְּכִין הַזְּדוֹנוֹת לְזָכוֹת, וְנִתְעַלּוּ הַנִּשְׁמוֹת הַנְּפִלוֹת, שֶׁהֵן בְּחִינַת פְּשָׁעִים, כִּי נִתְעַלְּוּ וְנִתְהַפְּכִין לְזָכוֹת עַל-יַדֵי כְּסוּי דָם בְּאֶהְבֶּה הַנֶּ"ל (עֵינֵי בְּתַקוּן כ"א):

פד

לְשׁוֹן רַבְּנֵי זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה:

דַּע, שֶׁעָקֵר הַתְּחַבְּרוֹת וְדִבְקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ הוּא עַל-יַדֵי הַתְּפִלָּה. כִּי הַתְּפִלָּה הוּא שַׁעַר, שֶׁדָּרָךְ שָׁם נִכְנָסִין לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ, וּמִשָּׁם אֲשֶׁתְּמוֹדְעִין לָהּ. כִּי תְּפִלָּה הִיא מְלָכוּת, כְּמוֹ שְׂכַתּוּב (תְּהִלִּים ק"ט) "וְאֲנִי תְּפִלָּה"; וְתְּפִלָּה - לְשׁוֹן הַתְּחַבְּרוֹת, כְּמוֹ שְׂכַתּוּב (בְּרֵאשִׁית ל): "נִפְתּוּלֵי אֱלֹקִים נִפְתְּלֵתִי", תְּרַגּוּמוֹ: 'לְשׁוֹן הַתְּחַבְּרוֹת'.

וּבְשִׁבִיל זֶה עַל-פִּי רַב כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל נוֹפְלִים לוֹ מִחֻשְׁבוֹת שֶׁל גְּדֻלוֹת. כִּי הַתְּפִלָּה, הֵינּוּ בְּחִינַת מְלָכוּת, בְּחִינַת אֲנִי, הִיא בְּגֻלוֹת בְּתוֹךְ מְלָכוּת הַרְשָׁעָה, כְּמוֹ שְׂכַתּוּב (יְחֻזְקָא ל א): "וְאֲנִי בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה". וְכִשְׁהִיא רוֹצֵה לְצִאֲתָא, אֲזִי מִתְאַחֶזֶת בָּהּ מְלָכוּת הַרְשָׁעָה, הֵינּוּ גְדֻלוֹת, שְׂגֻדֻלוֹת הִיא מִמְלָכוּת הַרְשָׁעָה, שְׂרוּצָה לְהַתְּגַדֵּל וְלִמְלֹךְ. וְזֶה שְׂמִתְפַּלְלִים בְּכַח, בְּזֶה נוֹתֵן כַּח בְּתְּפִלָּה לְהַתְּחַזֵּק כְּנֶגֶד מְלָכוּת הַרְשָׁעָה לְצִאֲתָא מְגֻלוֹתָא. וְזֶה (תְּהִלִּים ס"ח): "תִּנְנוּ עֵז לְאֱלֹקִים עַל יִשְׂרָאֵל גְּאוּתוֹ". כִּד הַגְּאוּהָ, הֵינּוּ מְלָכוּת הַרְשָׁעָה, גּוֹבֶרֶת עַל יִשְׂרָאֵל, הַתְּקוּן לְזֶה - שְׂתִתְפַּלְלוּ בְּכַח וְתִתְחַזְּקוּ אֶת אֱלֹקִים, הֵינּוּ בְּחִינַת אֲנִי.

וְזֶה (דְּבָרִים ח): וְזָכַרְתָּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ, כִּי הוּא הִנְתֵּן לָךְ כַּח לַעֲשׂוֹת חֵיל. פְּרוּשׁ, שֶׁעַל-יַדֵי הַכַּח תִּתְקַן אֶת אֲשֶׁת-חֵיל, בְּחִינַת מְלָכוּת. וְזֶה פְּרוּשׁ: 'לְמִקְנֵי נִכְסִין' (הֵינּוּ תְּרַגּוּם שֶׁל לַעֲשׂוֹת חֵיל - לְמִקְנֵי נִכְסִין). פְּרוּשׁ, כִּי הַמְּלָכוּת כִּד אֵיךְ בְּגֻלוֹתָא אֲזִי אוֹמְרֵת: "אַל תְּרַאוּנִי שְׂאֲנִי שְׂחַרְחַרְתָּ" (שִׁיר-הַשִּׁירִים א), כִּי הִיא מְלַבֶּשֶׁת בְּלִבוֹשֵׁין אֲכֻמִּין, בְּלִבוֹשֵׁין דְּקִלְפִין, וּמְכַסֶּה בָּהֶם. וְאֲזִי: "כְּצִפּוֹר נוֹדְדָת מִן קִנְיָה כִּן אִישׁ נוֹדֵד" (מִשְׁלֵי כ"ז), כִּי הִיא קָן דִּילָהּ. וְכִד אָדָם מִתְפַּלֵּל בְּכַח וּמוֹצִיא אוֹתָהּ מְגֻלוֹתָא, מְכַסְּוִין דִּילָהּ, וְנַעֲשִׂית קָן לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-

הוא. וזה פרוש: 'למקני' - לשון קו; נכסין - לשון פסויו. ועקר פונתה יהיה, שתתקן השכינה כדי לזווגה עם בעלה. וזה פרוש: למען הקים את בריתו - הקמת הברית רמז לזווג. כי מתחלה צריך אתערוותא דלתתא, הינו תקון השכינה, וכשהשכינה מתלבשת בלבושין נהירין: 'חור סמך ירק', בחינת אבות, והיא בחינת שבועה, בחינת שבועה (א). ונעשה פאלו עכשו נשבע לאבות וזה: אשר נשבע לאבותיה פיום הזה - פיום הזה דיקא. נמצא על ידי תפלה בלח נתחדש השבועה לאבות:

פה

אגוזים הנקראים לויזים, הם רומזים לבחינת לאה שהיא בערף, שהיא נקבא ראשונה, ואחר-כך נכנסין לבית-המקדש, שהוא בחינת: יעקב קראו בית-אל (פסחים פח). וזהו שפרש רש"י (שופטים א), שדריך לוז נכנסין לבית אל. וזהו (ישעיה מ): "נחמו נחמו". שתי פעמים נחמו גימטריא קדקד, שהוא בחינת ערף, שעל-ידה נכנסין לבית אל. וזהו שלשה שבועות שהם עשרים ואחד יום שבין המצרים, וכנגדו באילן לוז. בשביל זה נוהגין לאכל ביצה בסעודה המפסקת בתשעה באב, כי הביצה נגמרת בעשרים ואחד יום, כמאמר חכמינו, זכרונם לברכה (בכורות ה) (א): תרנגלת מולדת לעשרים ואחד יום וכו', וכנגדו באילן לוז. וזהו העצם לוז שיש בערף אדם, שישאר אחר כליון הגוף, וממנו יתחדש בגוף בשעת תחית-המתים. וזהו עקר נחמותינו, בחינת 'נחמו נחמו' פנ"ל, כי על הגוף נאמר (רות ג): "שכבי עד הבקר", שהוא עת התחיה, והנה בבקר והנה היא לאה (בראשית כ"ט) - הינו עצם לוז הנ"ל, שעל-ידה נתבנה הגוף. ובשביל שכל פונתו של יעקב היה בשביל רחל, נאמר בבני רחל, דהינו יוסף: "ולקדקד נזיר אחיו" (בראשית מ"ט), ובבנימין פתיב (דברים ל"ג): "ובין פתפיו שכן". רמז, שעל-ידי בחינת לאה שהיא ראשונה, יכול לבוא לבחינת רחל. קדקד וכתפיו זה בחינת לוז הנ"ל. ערף גימטריא ש"נ ראשי-תבות: שבת נחמו, רמז להנ"ל:

פו

דע, שעל-ידי שהעולם הם מקטני אמנה, על-פן הם צריכים לתענית, דהינו עבודות קשות. כי בודאי ידוע, שאפשר לעבד השם יתברך בכל דבר, כי אין הקדוש-ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו (עבודה-זרה ג), אף מה שאצריכין לפעמים לעבודות קשות, הוא בבחינת מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין עד): 'בשעת שמד אפלו אערקתא דמסאני יהרג ואל יעבר'. נמצא שאף שבאמת אין ראוי שיהרג על זה, אף מחמת שהוא שעת שמד, והם מתגברים ורוצים דיקא להעבירו על דת ולהביאו לכפירות, חס ושלום, על-פן הוא מכרח למסור נפשו אפלו על דבר קל. והעבודה-זרה והכפירות הם בבחינת (תהלים קל"ה): "אף אין יש רוח בהם" - שאין בהם שום רוח קלל. והקטני-אמנה הם בבחינת "מקצר-רוח", שהוא כמו ממצע, דהינו שאין להם אמונה שלמה, שהיא בחינת מאריך רוחו, כמובא במקום אחר (בלקוטי א סימן קנה), ואף על-פי-כן אינם כופרים לגמרי, שאין להם שום רוח קלל, רק הם כמו ממצע, ורוחם קצרה, בחינת מקצר-רוח. וזהו (שמות ו): "מקצר-רוח ומעבדה קשה" - שמחמת שהם בבחינת "קצר-רוח", מחמת שהם קטני אמנה פנ"ל, על-ידי-זה צריכין לעבודות קשות ולתעניות פנ"ל. כמו שבשעת השמד שהיא קלקול אמונה לגמרי, צריכין אפלו למסור נפשם ממש, אפלו על דבר קל, כמו-כן פשיש קטנות ופגם באמונה, צריכין לעשות עבודות קשות פנ"ל. ויש כמה בחינות בקטני אמנה. פי יש אפלו צדיקים שהם קטני אמנה, כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (סוטה מח): על פסוק: "פי מי בז ליום קטנות" - מי גרם לצדיקים וכו':

דע, שפּוּנַת אַלּוּל הֵם תַּקוּן לַפֶּגַם הַבְּרִית, כִּי סוּד פְּנוּת אַלּוּל הוּא "הַנּוֹתֵן בַּיָּם דְּרָךְ" (יִשְׁעִיָּה מ"ג) (וּכְמִבְּאֵר בְּכַנְתָּ הָאֵר"י ז"ל) - לְהַאִיר בְּחִינַת דְּרָךְ בַּיָּם, וְדָרָךְ זֶה נִפְתַּח בְּחִינַת אַלּוּל (וְעַיֵן שָׁם בְּכַנְתָּ פֶל הַכְּנוּת שֶׁל אַלּוּל). וְעַקֵּר פֶּגַם הַבְּרִית הוּא בְּבַחֲבִינַת דְּרָךְ הַזֶּה, כִּי הִיָּה צָרִיף לְהַאִיר בְּחִינַת הַרְכ"ד [מֵאֵתִים עֶשְׂרִים וְאַרְבַּעַה] אִוְרוֹת בְּבַחֲבִינַת יָם, בְּחִינַת אֲמוּנָה, וְהוּא נָטָה מִזֶּה, וּפְגַם בְּבַחֲבִינַת דְּרָךְ, בְּבַחֲבִינַת (בְּרֵאשִׁית ו): "כִּי הִשְׁחִית כָּל בְּשָׂר אֶת דְּרָכּוֹ". כִּי אִשָּׁה נִקְרָאת דְּרָךְ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבּוּתֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה (קִדּוּשֵׁין ב:), וַיֵּשׁ דְּרָךְ אַחֵר, בְּחִינַת (מִשְׁלֵי ל): "דְּרָךְ אִשָּׁה מְנַאֲפֶת".

וְהַפְּלֵל - שְׁעַקֵּר הַפֶּגַם בְּבַחֲבִינַת דְּרָךְ, שְׁלֵא הָאִיר הַדְּרָךְ בַּיָּם. וְלַפְעָמִים מַחֲמַת זֶה הַפֶּגַם יוּכַל לְאַבֵּד אֶת זְוִיגוֹ (א). כִּי מֵאַחֵר שֶׁנָּטָה מִזְוִיגוֹ, קָשָׁה לוֹ לְמַצֵּא אֶת זְוִיגוֹ, וְאַפְלוּ אִם יִמְצֵא אֶת זְוִיגוֹ, תַּהֲיֶה לוֹ מְנַגְּדַת, וְלֹא תַהֲיֶה נוֹטָה אַחֵר רְצוֹנוֹ, מַחֲמַת שֶׁנָּטָה מִמֶּנָּה וְלֹא הָאִיר בָּהּ, מִזֶּה נִתְהַוֶּה שְׂיֵשׁ לָהּ רְצוֹן אַחֵר כְּנִגְדּוֹ. וְאַז: לֹא זָכָה - כְּנִגְדּוֹ. (יְבֻמוֹת סג) וְחִדּוּשׁ אַלּוּל שְׂאֵז יְכוּלִין לְתַקֵּן זֶה וְלְהַאִיר הַדְּרָךְ בַּיָּם כַּפְּ"ל, [עַל-כֵּן כְּנִגְדַת אַלּוּל הֵם תַּקוּן לָזֶה]. וְכִשְׁמַתְקוּן זֶה, אֲזִי מוּצֵא זְוִיגוֹ, וְהִיא אֵינָה כְּנִגְדּוֹ, רַק כְּרְצוֹנוֹ.

וַיֵּשׁ בָּזֶה סוּד נִפְלֵא. כִּי דַע, שְׂשָׂה הַסוּד מְסַר אַבְרָהָם לְאַלְיַעֲזָר עֲבָדוֹ, כְּשֶׁשָּׁלַח לְבַקֵּשׁ הַזְוִיג שֶׁל יִצְחָק בְּנוֹ, הִינּוּ סוּד כְּנִגְדַת אַלּוּל, שֶׁהֵם מְסַגְּלִים לְתַקוּן הַבְּרִית, שְׁעַל-יְדֵי זֶה מוּצֵאִין הַזְוִיג. כִּי עַל-יְדֵי הַתַּקוּן הַנִּלְעֵשָׂה בָּהּ רְצוֹן אֱלֹוִי, כִּי מִקֵּדָם לֹא הִיָּתָה נוֹטָה אַחֵר רְצוֹנוֹ, כִּי נָטָה מִמֶּנּוּ כַּפְּ"ל, וְעַל-יְדֵי זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְמַצֵּא זְוִיגוֹ, וְאַפְלוּ אִם מוּצֵאָה, אֵינָה נוֹטָה אַחֵר רְצוֹנוֹ כַּפְּ"ל. אֲבָל עַל-יְדֵי כְּנִגְדַת אַלּוּל שֶׁהֵם הַתַּקוּן לָזֶה, עַל-יְדֵי זֶה חָזַר וְנִעְשָׂה בָּהּ רְצוֹן אֱלֹוִי כַּפְּ"ל.

וְזֶה הַסוּד מְבָאָר בַּתּוֹרָה בְּפָרְשַׁת אֲלִיעֶזֶר, כִּי אַבְרָהָם מְסַר לוֹ הַסוּד הַזֶּה. וְזֶה שְׂאֵמֵר אַבְרָהָם לְאַלְיַעֲזָר (בְּרֵאשִׁית כ"ד): "וְאִם לֹא תֵאבֹה הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַיָּךְ", רָאָה וְהִבִּט נִפְלְאוֹת תּוֹרַתְנוּ, כִּי רֵאשִׁי-תְבוֹת פְּסוּק זֶה הֵם אוֹתוֹת אַלּוּל, וּבְאֲמֻצֵּעַ הֵם תְּבוֹת: תֵּאבֹה הָאִשָּׁה, כִּי עַל-יְדֵי בְּחִינַת אַלּוּל, הִינּוּ סוּד כְּנִגְדַת אַלּוּל, עַל-יְדֵי זֶה תֵּאבֹה הָאִשָּׁה, כִּי עַל-יְדֵי זֶה נִעְשָׂה בָּהּ רְצוֹן אֱלֹוִי כַּפְּ"ל. נִמְצָא שֶׁבְּאֵלוֹ הַתְּבוֹת בְּעֶצְמָן שֶׁדִּבֵּר אַבְרָהָם עִם אֲלִיעֶזֶר מִעֵנֵן הַחֲשָׁשׁ, שְׂמָא לֹא תִתְרַצֶּה לִילָךְ אַחֲרַיָּךְ, דִּהִינּוּ מַה שְׂאֵמֵר לוֹ: "וְאִם לֹא תֵאבֹה הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַיָּךְ" - בְּאֵלוֹ הַתְּבוֹת עֶצְמָן גְּלָהּ לוֹ סוּד הַתַּקוּן לָזֶה, דִּהִינּוּ סוּד אַלּוּל, הַמְרַמֵּז בְּרֵאשִׁי-תְבוֹת, שֶׁהוּא הַתַּקוּן לָזֶה, שְׁעַל-יְדֵי זֶה תֵּאבֹה הָאִשָּׁה. וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה סוּדוֹת נוֹרָאִים מְאֹד.

גַּם עַיֵן בַּמֵּאֵמֵר הַמִּתְחַלֵּל: "וַיֵּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ" (בְּלִקוּטֵי א סִימָן ו), כִּי שָׁם מְדַבֵּר מִכְּנִגְדַת אַלּוּל, וְהוּא תַקוּן לַפֶּגַם הַבְּרִית כַּפְּ"ל. הִינּוּ לְעַיֵן בְּאוֹתוֹ הַמֵּאֵמֵר, וְלִזְכוּת לְהַבִּין בּוֹ וְלַעֲשׂוֹת עִמוֹ אֵיזֶה עֲבוּדָה בְּעֲבוּדַת הַשָּׁם - עַל-יְדֵי זֶה יִתְקַן פֶּגַם הַבְּרִית:

פח

צָרִיף לְזַהֵר מְאֹד, שְׁלֵא לְאַכֵּל פְּרִי, שְׁלֵא נִתְבַּשְׁלָה כָּל צָרְכָה. וְכִמוֹ 'שְׂאֵסוּר לְקִץ אֵילָן בְּלֹא זְמַנוֹ', כִּמוֹ שְׂאֵמֵרוֹ רַבּוּתֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה (בְּבֵא-בִתְרָא כו), כֵּן אִסוּר לְתַלֵּשׁ פְּרִי קִדָּם בְּשׂוּלָה, וְכֵן אִסוּר לְאַכְלָהּ. וְהַאוּכַל פְּרִי קִדָּם גָּמַר בְּשׂוּלָה, יְכוּלָה לְהַזִּיק לוֹ מְאֹד לְנַשְׁמָתוֹ, כִּי יוּכַל לְאַבֵּד נַפְשׁוֹ עַל-יְדֵי זֶה. כִּי הַפְּרִי - כָּל זְמַן שֶׁהִיא צָרִיכָה לְהַתְגַּדֵּל, יֵשׁ לָהּ כַּח הַמוֹשֵׁף, כִּי הִיא צָרִיכָה חֵיית לְהַתְגַּדֵּל, וְעַל-כֵּן בּוֹדָאֵי יֵשׁ לָהּ כַּח הַמוֹשֵׁף, שְׂמוֹשְׁכַת יְנִיקָתָהּ וְחֵייתָהּ; וְכִשְׁתּוֹלְשִׁין אוֹתָהּ קִדָּם זְמַנָּה, קִדָּם שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה עֲדוּן כָּל צָרְכָה, עֲדוּן יֵשׁ לָהּ כַּח הַמוֹשֵׁף, כִּי כְּשֶׁנִּתְבַּשְׁלָתָה כָּל צָרְכָה, שׂוֹב פְּסַק מִמֶּנָּה כַּח הַמוֹשֵׁף, כִּי אֵינָה צָרִיכָה עוֹד לְמִשְׁךְ חֵיית אֲבָל

כְּשֶׁצָרִיכָה לְהִתְבַּשֵּׁל עוֹד, עֲדִין יֵשׁ לָהּ הַכַּח הַמוֹשֵׁף. וְעַל-כֵּן זֶה הָאוֹכְלָה קִדָּם גָּמַר בְּשׂוֹלָה, תּוֹכַל הַפְּרִי לְמִשְׁךְ לְעֲצָמָה חַיִּית הַנֶּפֶשׁ שֶׁל זֶה הָאָדָם, מֵאַחַר שֶׁעֲדִין יֵשׁ לְהַפְרִי כַח הַמוֹשֵׁף כַּנֶּ"ל, עַל-כֵּן תּוֹכַל הַפְּרִי לְהַמְשִׁיךְ לְעֲצָמָה חַיִּית נֶפֶשׁוֹ, וְיִוְכַל לְאַבֵּד נֶפֶשׁוֹ. וְעַם כָּל זֶה, אִם מְבַרְךָ הַבְּרָכָה שֶׁל הַפְּרִי בְּכֹנֶה וּבִירְאֵת-שָׁמַיִם, אֲזִי יוֹכַל לְהַנְצִיל מִזֶּה, וְגַם אִם הוּא חֲזַק בְּיוֹתֵר בְּעֲבוּדַת ה', יוֹכַל גַּם-כֵּן לְהוֹצִיא עוֹד חַיִּית מֵהַפְּרִי וּלְמַצָּא שָׁם אֲבֹדוֹת. כִּי יֵשׁ דְּבָרִים אֲבֹדִים, וְיֵשׁ בָּזֶה דְּבָרִים נִפְלְאִים, סוּדוֹת נִסְתָּרִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, רָזִין עֲלָאִין. וְהַעֲקָר, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְזַהֵר מִזֶּה מְאֹד, הֵינּוּ שְׁלֵא לְאַכֵּל פְּרִי, קִדָּם שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה כָּל צָרְפָה.

וְדַע, כִּי גַם כְּשֶׁמְבַשְׁלִין הַפְּרוֹת בְּבֵיתוֹ אֵינּוּ מוֹעִיל לָזֶה, אֲבָל אִם הַפְּרוֹת שְׁלֵא נִתְבַּשְׁלוּ כָּל צָרְכָן עַל הָאֵילָן, הֵם מְנַחִים אֵיזֶה זָמַן, עַד שֶׁנַּעֲשִׂין מְבַשְׁלִין מֵאֵלֵיהֶן בְּתִלוּשׁ, זֶה מוֹעִיל, וּמִתָּר לְאַכְלוֹ. וְזֶה דוֹמָה כְּמוֹ הָאָדָם שֶׁהוּא יֵגַע וְהוּא מְרַחֵף רְחִיפּוֹת הַרְבֵּה בְּפִיו (שֶׁקוֹרִין סֵאפִּין), עַד אֲשֶׁר יָנוּחַ, כְּמוֹ-כֵן אֵלּוּ הַפְּרוֹת שֶׁנִּתְלָשׁוּ, קִדָּם שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ כָּל צָרְכָן, צָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד שֶׁיָּנוּחוּ מִרְחִיפָתָן, וְאַזּ יֵשׁ הַתֵּר לְאַכְלוֹ. וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים:

וְדַע, שֶׁיֵּשׁ מְלֶאכֶה, וְתַחֲתָיו כְּפֹה מְמַנִּים, וְכֻלָּם אוֹחֲזִים בְּיָדָם שׁוֹפְרוֹת וְהֵם עוֹמְדִים וְחוֹפְרִים תָּמִיד, וּמְחַפְּשִׁים תָּמִיד אַחַר אֲבֹדוֹת, וְהֵם תּוֹקְעִים תְּנַקִּיעָה תְּרוּעָה, וְאַחֲרֵי-כֵן חוֹזְרִים וְתוֹקְעִים תְּנַקִּיעָה, וְכֻשְׁהֵם מוֹצִיאִים אֵיזֶה אֲבֹדָה, נַעֲשֶׂה רַעֲשׁ וְשִׁמְחָה גְדוֹלָה. כִּי יֵשׁ כְּפֹה דְּבָרִים אֲבֹדִים, הֵינּוּ מֵה שְׁאוּבְדִים אֲבֹדוֹת הַרְבֵּה עַל-יְדֵי הַתְּאֻוֹת, בְּבַחֲיַנַּת (תְּהֵלִים ק"ב): "תְּאֻוֹת רְשָׁעִים תֵּאבֹד". וְאַפְלוּ מִי שֶׁהוּא צָדִיק הוּא אוֹבֵד גַּם-כֵּן לַפְּעֻמִּים, בְּבַחֲיַנַּת (קֹהֶלֶת ז'): "יֵשׁ צָדִיק אוֹבֵד בְּצָדִיקוֹ". וְאַפְלוּ הַצְּדִיקִים הַחוֹפְרִין וּמְבַקְּשִׁים אַחַר אֲבֹדוֹת, הֵם אוֹבְדִים גַּם-כֵּן לַפְּעֻמִּים, בְּבַחֲיַנַּת (תְּהֵלִים פ"ג): "יַחֲפְרוּ וְיֵאבְדוּ" - שֶׁאַפְלוּ הַחוֹפְרִים אַחַר אֲבֹדוֹת חוֹזְרִים וְאוֹבְדִים לַפְּעֻמִּים, וְזֶה בְּחִינַת (קֹהֶלֶת ג'): "עַת לְאַבֵּד". וְזֶה: תְּאֻוֹת רְשָׁעִים תֵּאבֹד - רְאִשֵׁי תְבוֹת: תְּנַקִּיעָה, תְּרוּעָה, תְּנַקִּיעָה, כִּי הַמְּלֶאכֶים הַמְּחַפְּשִׁים אַחַר הָאֲבֹדוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת 'תְּאֻוֹת רְשָׁעִים תֵּאבֹד', הֵם אוֹחֲזִים בְּיָדָם שׁוֹפְרוֹת וְתוֹקְעִים תַּר"ת כַּנֶּ"ל. וְגַם הַזְּכִיר אֵז, שֶׁקָּשָׁה מְאֹד מְאֹד לְהִיּוֹת מְקַבֵּל. וְגַם הַזְּכִיר אֵז 'קִנְיָת סוֹפְרִים תְּרַבָּה חֲכָמָה' (בְּבֵא-בְתָרָא כ"א). וְלֹא בְּאֵר כָּל זֶה, כִּי הֵם דְּבָרִים סְתוּמִים וְחִתוּמִים. גַּם נִשְׁכַּח קִצָּת, כִּי לֹא כִּתְבִיתִים בְּזַמְנֵנוּ כִּי-אִם בְּדֶרֶךְ רַמְזוֹ (כַּאֲשֶׁר נִדְפַס כְּבַר בְּהַדְפָּסָה רֵאשׁוֹנָה). וְאָמַר: שֶׁכָּל הַנֶּ"ל, דִּהְיֵנוּ עֹנֵין כְּנֻת אֵלּוּל, שֶׁהֵם תִּקּוּן לַפְּגָם הַבְּרִית, וְעֹנֵין הַפְּרוֹת הַנֶּ"ל, וְעֹנֵין זֶה שֶׁל הַמְּלֶאכֶה וְכוּ' כַּנֶּ"ל - הַכֹּל אֶחָד, וְיֵשׁ בָּזֶה רָזִין גְּדוֹלִים:

פ"ט

הַדְּעַת מְשֻׁדָּךְ כָּל הַשְּׂדוּכִים, כִּי כָּל הַשְּׂדוּכִים הֵם שְׁנֵי הַפְּכִים, וְהַדְּעַת הוּא הַמְּתוּנָה בֵּין שְׁנֵי הַפְּכִים (א). עַל-כֵּן כָּל הַשְּׂדוּכִים שֶׁבְּעוֹלָם, כָּלָם נַעֲשִׂים עַל-יְדֵי הַבְּרִי-דְּעַת שְׁנֵי בְּעוֹלָם. וְעַל-כֵּן לַפְּעֻמִּים קָשָׁה לְמַצָּא זְוִיגוֹ, כִּי לַפְּעֻמִּים שְׁנֵי הַמְּשֻׁדְּכִים רְחוּקִים מְאֹד, וְהֵם שְׁנֵי הַפְּכִים בְּיוֹתֵר זֶה מִזֶּה, עַל-כֵּן קָשָׁה לְמַצָּא זְוִיגוֹ.

וְהַתִּקּוּן לָזֶה - שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיָּבוֹא לְהַבְּרִי-דְּעַת לְשִׁמּוֹעַ תּוֹרָה מִפִּיו, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִכּוֹל לְמַצָּא הַשְּׂדוּךְ שְׁלוֹ. כִּי כָּל זְמַן שֶׁהַדְּעַת בְּכַח, אֲזִי לַפְּעֻמִּים אֵי אֶפְשָׁר לְחַבֵּר הַמְּשֻׁדְּכִים, כְּשֶׁהֵם בְּהַפְּךָ גְּדוֹל זֶה מִזֶּה, כִּי לַפְּעֻמִּים הֵם בְּהַפְּךָ גְּדוֹל מְאֹד זֶה מִזֶּה כַּנֶּ"ל, וְאַזּ אֵי אֶפְשָׁר לְהַדְּעַת לְחַבֵּר אוֹתָם כָּל זְמַן שֶׁהַדְּעַת בְּכַח. עַל-כֵּן צָרִיךְ לְשִׁמּוֹעַ תּוֹרָה מִפִּיו, שֶׁאֵז יוֹצֵא הַדְּעַת בְּבַחֲיַנַּת (מִשְׁלֵי ב'): "מִפִּיו דְּעַת וּתְבוּנָה", וְאַזּי כְּשִׁיּוּצָא הַדְּעַת מִכַּח אֵל הַפְּעַל, אֲזִי יִכּוֹל לְשִׁדְּכָם, אֶף אִם הֵם בְּהַפְּךָ גְּדוֹל זֶה מִזֶּה. וְזֶה אוֹתִיוֹת שִׁדּוּךְ - רְאִשֵׁי-תְבוֹת (מְלָאכֵי ב'): "כִּי שִׁפְתָי כִּהְיוּ יִשְׁמְרוּ דְּעַת וְתוֹרָה". וְזֶהוּ: "יִבְקָשׁוּ מִפִּיהוּ", כִּי צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּיו דְּיוֹקָא, כְּדִי לְהוֹצִיא הַדְּעַת מִכַּח אֵל הַפְּעַל כַּנֶּ"ל.

ועל-כן צָרִיף לְשִׁמְעַת תּוֹרָה דּוֹקָא מִפִּיּוֹ, אִף שְׁגַם בְּדַבּוּרִים פְּשׁוּטִים שֶׁל הַבַּר דַּעַת יֵשׁ בָּהֶם גַּם-כֵּן דַּעַת, אִף-עַל-פִּי-כֵן צָרִיף לְשִׁמְעַת תּוֹרָה דּוֹקָא. כִּי הַתּוֹרָה נִקְרְאת כְּלָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ זְכוֹרֹנָם לְבִרְכָה (פְּסָחִים מ:ט): 'אֵל תִּקְרֵי מוֹרְשָׁה, אֲלֵא מְאֹרְסָה'. וַיֵּשׁ בָּהּ גַּם-כֵּן שְׁנֵי הַפְּכִים, כִּי יֵשׁ בָּהּ שְׁנֵי מִיָּנִי אוֹתִיּוֹת (ב). וְכִשְׁהַצְדִּיק אוֹמֵר תּוֹרָה, הוּא בְּחִינַת מְשַׁדָּף שְׂדוּכִין, כִּי דְבַר־תּוֹרָה עֲנִיִּים בְּמָקוֹם זֶה וְעֲשִׂירִים בְּמָקוֹם אַחֵר (יְרוּשָׁלַּיִם רִאשׁ הַשָּׁנָה פָּרָק רְאוּהוּ בֵּית-דִּין), וְצָרִיף לְחַבֵּר דְּבַר־תּוֹרָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כִּי מַחְבְּרִים דְּבַר־תּוֹרָה מִמָּקוֹמוֹת מְפָאָרִים, שֶׁהֵם רְחוּקִים זֶה מִזֶּה, וּמַחְבְּרִים אוֹתָם יַחַד, וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה הַחֲדוּשׁ שְׂמִיחָדָשִׁים. נִמְצָא כְּשֶׁהַצְדִּיק הַבַּר-דַּעַת אוֹמֵר תּוֹרָה, הוּא מְשַׁדָּף שְׂדוּכִים. עַל-כֵּן צָרִיכִין לְשִׁמְעַת מִפִּי תּוֹרָה דּוֹקָא, וְעַל-יְדֵי-זֶה יְכוּלִין לְמַצֵּא זְוִיגוּ כַּ"ל:

צ

טעם על שבירת כלי חרס בשעת השדוף הוא בשני ענינים. כי באמת צריכין לזהר מאד מאד, שלא לגרש את אשתו, כי אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ערובין מא:): 'שלשה אינם רואים פני גיהנם וכו', ומי שיש לו אשה רעה. למאי נפקא מנה, לקבולי באהבה'. ופרשו המפרשים, שמפני זה לא אמר כאן הנפקא מנה דלעיל, כי קדם לזה איתא שם: שלשה דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו. למאי נפקא מנה, למבעי רחמי. וכאן לא אמר נפקא מנה זו. כי באלו השלשה צריכין לקבל באהבה דוקא, מאחר שעל-ידם אינו רואה פני גיהנם. וזהו בחינת שבירת כלי חרס בשעת השדוף, כי שער החרסית היה בירושלים (שהיו משליכין שם שברי חרסים, כמו שפרש רש"י שם), וזה השער הוא כנגד פתחה של גיהנם, כמו שכתוב (ירמיה י"ט): 'ויצאת אל גי בן הנם אשר פתח שער החרסית'. וגי בן הנם זהו בחינת הגיהנם, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ספ"ה לב: וערובין יט): 'שתי תמרות יש בגי בן הנם, ועולה עשן מביניהם, וזהו פתחה של גיהנם'. וזהו ששדוף כלי חרס בשעת השדוף, כי מרמזים לו בזה שני ענינים. הינו שמרמזין לו: אם היא אשה רעה, תזהר לבל תבגד בה, רק תקבל באהבה, כי על-ידי זה אינה רואה פני גיהנם כפ"ל. ואם היא אשה טובה, דע וזכר, כי יש גיהנם, ולא תהיה נמשך אחר תאוותה, ותקדש עצמה כראוי, כי זכור תזכר שיש גיהנם. וכל זה מרמזין לו על-ידי שבירת כלי חרס, שהיא בחינת שער החרסית, שהיא בחינת פתחה של גיהנם כפ"ל, ועל-כן על-ידי שבירת כלי חרס מרמזין לו שני ענינים הנ"ל:

צא

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" (שמות כ):

דע, כי ההתקשרות באמת לצדיקים אמתיים הוא תועלת גדול מאד מאד, כי על-ידי זה זוכין לתשובה שלמה ולכפרת עוון, ונמתקין הדינין ונתבטלין לגמרי, ונעשה על-ידי זה יחוד קדשא בריה הוא ושכינתה, כי איתא בזהר הקדוש (ויג' דף רז:): "כי הנה המלכים נועדו". תרין עלמין קדישין, עלמא עלאה ועלמא תתאה וכו', כד מתחברן כחדא כדון כל אנפין נהירין וכל חובין אתעברו וכו', עין שם.

כי דע, כי יש שני בחינות חכמה: חכמה עלאה וחכמה תתאה. וחכמה תתאה נמשך מחכמה עלאה, ויונק ומקבל משם. והוא כמו הרב והתלמיד, כי מה שהרב מלמד עם תלמידו והתלמיד מקבל ממנו, הוא בחינת חכמה עלאה וחכמה תתאה. וחכמה עלאה, דהינו מה שהרב מלמד להתלמיד זה בחינת יוד, ומה שהתלמיד מקבל ממנו, שזה בחינת חכמה תתאה, הוא בחינת למד, שהיא בחינת מגדל הפורח באויר (חגיגה טו: עין רש"י שם). כי הלב פורח באויר ושומע מה שהרב אומר, ועל-ידי זה מבין האדם השומע, כי

עקר הבנת התלמיד הוא על-ידי הלב, פי הרב צריך לומר דברים המתישבין על הלב. והתלמיד צריך לתן הלב ולהתבונן, במה שאמר הרב, וכמו שכתוב (משלי י"ז): "לקנות חכמה ולב אין". ועל-כן מה שהתלמיד מקבל הוא בחינת למד, בחינת מגדל הפורח כנ"ל. וזה בחינת למד, לשון תלמיד הלמד מהרב. נמצא שהרב והתלמיד, שהם בחינת חכמה עלאה וחכמה תתאה, הם בחינת למד יוד.

ודע, פי כלל התורה הקדושה הוא בחינת חכמה עלאה, וכלל החכמות שבעולם נמשכין מבחינת חכמה תתאה, וכשהחכמות שבעולם שיונקים מחכמה תתאה הם נפרדים מהתורה ומהשם יתברך, מבחינת חכמה עלאה, כמו התלמיד שאינו רוצה להבין מה שהרב אומר, זה בחינת מעוט הלבנה, בחינת גלות השכינה. פי כל אדם באשר הוא שם, הוא צריך לקשר שכלו ממקום שהוא להתורה ולהשם יתברך, שהוא בחינת חכמה עלאה. אבל אם מפריד שכלו וחקמותו, חס ושלוש, מהשם יתברך, זה בחינת (משלי ט"ז): "ונרגן מפריד אלופו" - שפפריד אלופו של עולם, וגורם, חס ושלוש, פגימת הלבנה על-ידי שאינו מקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה, דהינו שאינו מקשר החכמות של כל העולם להשם יתברך ולהתורה, שהוא בחינת חכמה עלאה כנ"ל:

אבל הצדיקים אמתיים הם מקשרים חכמה תתאה בחכמה עלאה. פי שיחתן של הצדיקים אמתיים שהם משיחין ומספרים שיחת חליו, היא יקרה מאד מאד, וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (עבודה זרה יט): 'שיחתן של תלמידי חכמים צריכין למוד', פי הצדיק האמת בונה עולמות החרבין ומגביה חכמה תתאה ומקשרה לחכמה עלאה על-ידי שיחתו וספוגי דבריו שמדבר עם המון עם. פי השכל של המון עם שאינם מקשרים אותו להשם יתברך, הוא נפרד מחכמה עלאה, אבל הצדיק האמת מקשר השכל של ההמון, אפלו השכל והחכמה של הרשע, להשם יתברך. וזה ענין מה שהצדיקים מדברים עם אנשים שאינם הגונים או אפלו עם עכו"ם (אף כשמדבר עם עכו"ם, אזי הצדיק מוציא הטוב ממנו, והוא נשאר אפס וריק, שזה בחינת מה שהרג משה את המצרי), פי כשהצדיק מדבר עם רשעים, והצדיק מגביה שכלו ומקשרו להשם יתברך, אזי מעלה ומקשר שכלם ממקום שהם להשם יתברך. פי הצדיק האמת מצמצם שכלו, ומדבר עמו בחכמה נפלאה ובמלאכה גדולה, ומקשר כל הדבורים להשם יתברך, ועל-ידי זה מביאם לידי תשובה.

וזה בחינת (דברים ל"ג): "והם תכו לרגלך? שא מדברתיך", ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה (בבא בתרא ח): 'אלו תלמידי חכמים שהולכים ומכתתים רגליהם מעיר לעיר ונושאים ונותנין בדבריו של מקום'. פי הצדיקים האמתיים מדברים לפעמים עם רשעים ומספרים עמהם מעסקי מלחמות וכיוצא בזה מעסקי העולם, אף הוא מלביש בזה האור הגדול של התורה, פי הוא מלביש אור התורה בלבושים שונים זה מזה, עד שמלבישו בדברים הללו, והאור התורה מתלבש בצרופים אחרים. פי אם היה הצדיק מדבר תכף תורה בפרוש עם הרשע, היה יכול להתפקד יותר והיה נעשה רשע יותר.

פי 'צדיקים ילכו בם ורשעים יכשלו בם' (הושע י"ד). פי 'זכה - נעשה לו סם חיים לא זכה - נעשה לו סם מות' (יומא עב:). ועל-כן אם היו מגלין לו תורה כמות שהיא, היה מתפקד יותר, פי היה נעשה אצלו סם מות, חס ושלוש, פי הוא רחוק מן התורה.

ועל-כן צריכין להלביש לו התורה בצרופים אחרים. וכמו שמצינו בתלמי המלה, כשהושיב שבעים ושנים זקנים, ונתן השם יתברך בלב כל אחד ואחד להלביש התורה בצרופים אחרים, וכתבו: 'אלקים ברא בראשית' וכו' (מגלה ט), וכמו שפרש רש"י שם. פי אם היו פותבין התורה כמות שהיא, היה מתפקד יותר וכו'. ועל-כן צריכין הצדיקים האמתיים לדבר עם ההמון שיחת חליו, והם מלבישין בהם התורה, והם מקשרים אותם באלו הדבורים ממקום שהם, פי הם אינם רחוקים מאלו הדבורים והספורים שהצדיק

מדבר עמם, ועל-ידי-זה מקשר אותן ומעלה אותן להשם יתברך. וזה בחינת נושא ונותן בדבריו של מקום, דהינו שהוא מדבר עם כל אחד לפי מקומו במקום שהוא, והוא נושא אותן הדבורים ונותן אותם להשם יתברך, פי הוא מקשרם לשרשם, לבחינת חכמה עלאה. נמצא שהצדיק האמת מקשר חכמה תתאה עם חכמה עלאה.

ובשביל זה כשהצדיק נפטר מן העולם, חס ושלוש, אזי יש צער גדול להשם יתברך, פי השם יתברך אינו רוצה במיתתו של רשעים, כי אם בטובתו, שיזכו לשוב בתשובה, והצדיק היה מקשרם ומעלה אותן להשם יתברך והיה משיבן בתשובה וכנ"ל, פי הוא מקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה וכנ"ל. וזה שמוזכר במדרש (ובסוטה יג): 'כד מית משה רבנו, צנח קדשא בריהו הוא: וי מי יקום לי עם מרעים'. לי דיקא, בחינת חכמה עלאה וחכמה תתאה שהם בחינת למד יוד, בחינת לי, הינו מי יקום ויעלה ויקשר בחינות לי, הינו חכמה תתאה עם חכמה עלאה, עם מרעים - הינו שהוא מעלה החכמה תתאה מכל הרעים שבעולם, ומקשרם להשם יתברך, ומעלה אותה לחכמה עלאה שזה בחינת לי, בחינת התקשרות חכמה תתאה עם חכמה עלאה כנ"ל. פי משה רבנו, עליו השלום, בודאי היה יכול זאת מאד, להעלות בחינת החכמה תתאה מכל הרעים ורשעים שבעולם וכנ"ל. ועל-כן העקר לקשר עצמו לצדיקים אמתיים, פי הצדיק מגביה ומקשר חכמה תתאה לחכמה עלאה כנ"ל, ואזי מפגימת הלבנה נעשה מלוי הלבנה.

וזהו: "כי הנה המלכים נועדו עברו יחדו", 'כד מלכים אדמנו תרויהו ברעוהא תדא, כדן וכו' כלהו מארי דדינא אתתפנין ואתעברו מעלמא' וכו' (כמו שכתוב בזהר ויגש ה"ל). ואזי הוא בחינת (מלכים א ה): "ותרב חכמת שלמה", ותרגומו: 'ואתרביאת סהרא', דהינו שנתמלא פגימת הלבנה וכנ"ל. ואזי נמתקין כל הדינים ונתפפרין כל העוונות, (פמוזב בזהר ה"ל ובכמה מקומות, שעקר המתקת הדינים וכפרת העוונות ושלמות כל האורות ומלוי פגימת הלבנה ותקון כל העולמות - הפל הוא על-ידי שנתחבר עולם התחתון בעולם העליון, שהם בחינות חכמה תתאה וחכמה עלאה כנ"ל). וכל זה על-ידי הצדיק, שמקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה על-ידי שיתתו, שמלביש אור התורה בספרי דברים וכנ"ל.

וזהו: וידבר אללים את. וידבר - לשון זוג והתקשרות, כמו: ראוי מדברת (כתבות יג). אללים את - זה בחינת חכמה תתאה וחכמה עלאה. אללים - בחינת חכמה תתאה, כנודע; את - זה בחינת חכמה עלאה, בחינת: "את השמים" (א). הינו לזוג ולקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה, זה נעשה על-ידי בחינת: הדברים האלה לאמר - הינו על-ידי הצדיק שמלביש הדברים האלה, הינו דבורי התורה, הוא מלביש בספרי דברים. וזהו: לאמר - לשון הלבשה, כמו שכתוב (איכה ב): "בצע אמרתו", שפרושו לבוש. ועל-ידי שהצדיק מלביש אור התורה בספרי דברים, על-ידי זה מקשר חכמה תתאה עם חכמה עלאה וכנ"ל:

ברוך ה' לעולם אמן ואמן

צב

תקון למקרה-לילה, חס ושלוש, לומר עשרה קפיטל תהלים, כמבאר בספר הראשון (בסימן רה), עין שם הענין. פי עשרה קפיטל תהלים הם כנגד עשרה מיני נגינה, שנאמר בהם ספר תהלים (פסחים קיז, זהר אמור דף קא, פינחס דף רכג, תקון יג) (א), שהם: ברכה, אשרי, משפיל וכו'. פי עשרה מיני נגינה ה"ל יש להם כח לבטל פח הקלפה והפגם ה"ל, פי הם הפך הקלפה והפגם ה"ל, כמבאר מזה שם בספר הראשון. ודע, פי זה הענין של העשרה מיני נגינה ה"ל, שהם כנגד פגם ה"ל, הוא מרמז בפסוקים אלו: ברכה - "אברך את ה' אשר יעצני אף לילות" וכו' (תהלים ט"ז). אשרי - "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה" (שם ל"ב). משפיל -

"וימה' אשה משפלת" (משלי י"ט). שיר - "בלילה שירה עמי" (תהלים מ"ב). נצוח - "למנצח אל תשחת" (שם נ"ט). נגון "אזכרה נגינתי בלילה" (שם ע"ז). תפלה - "היאכל תפל מבלי מלח" (איוב ו' ב). הודו - "פן תתן לאחרים הודך" (משלי ה). מזמור - "הנותן זמירות בלילה" (איוב ל"ה). הללויה - "אשה יראת ה' היא תתהלל" (משלי ל"א). והבן היטב רמזים אלו:

ודע, פי אלו הם העשרה קפיטל שצריכים לאמרום באותו היום, שארע לו מקרה בלתי טהור, חס ושלום: "מכתם לדוד" - ז"ט. "לדוד משכיל" - לב. "אשרי משכיל אל דל" - מא. "כאיל תערג" - מב. "למנצח אל תשחת" - נו. "למנצח על ידותיו" - עז. "תפלה למשה" - צ. "הודו לה' קראו בשמו" - קה. "על נהרות בבל" - קלז. "הללו אל בקדשו" - קן. ואלו העשרה קפיטל תהלים הם תקון גדול מאד לענין הנ"ל, ומי שזוכה לאמרום באותו היום, אין צריך לפחד עוד כלל מפגם הנורא של המקרה, חס ושלום, כי בנדיאי נתתקן על ידי זה. ובזכות תקון חטא זה יבוא משיח צדקנו לקבץ נפוצותינו, כמו שכתוב (תהלים קמ"ז): "בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יבנס", במהרה בתינו, אמן:

חזק

נשלם ספר לקוטי מוהר"ן תנינא

תהלה לאל עליון אשר שמים וארץ קנה:

ואלה מוסיף על הראשונים, מה שלקטתי מתוך שיחותיו הקדושים:

צג

שמעתי בשמו, שאמר לענין המחלקת שהיו חולקים עליו. כי אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ו'): "כרם גלת לבני אדם" - אלו דברים העומדים ברומו של עולם, ובני אדם מזלזלין בהם, ומאי ניהו, תפלה. על-כן מחמת שכל עסקו תפלה. כי בענין תפלה היה מרבה לדבר עם אנשיו, והזהירם מאד להרבות בתפלה והתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, כמבאר בספריו הקדושים, ויותר מזה הרבה לדבר עמנו וחזק אותנו בהתחזקות בלי שעור, להרבות בתפלה והתבודדות. על-כן בני אדם מזלזלין בו ומבזין אותו וחולקין עליו, כי כל עסקו הוא תפלה, שהם דברים העומדים ברומו של עולם, ובני אדם מזלזלין בהם. והבן:

צד

שמעתי מפיו הקדוש, שהיה כתוב אצלו תורה על ענין ראש השנה, שצריכין לנסע לצדיקים על ראש השנה. והיה מבאר שם מענין שלשה ראשים שמתקבצין בראש השנה, כשזוכין אז להיות אצל הצדיק. כי הצדיק הוא בחינת ראש, כי הוא ראש בני ישראל, וראש השנה הוא גם-כן בחינת ראש, כי הוא ראש השנה, וכל אחד בא עם מחו וידעתו להצדיק ומקשר דעתו ומחו שבראשו, שזהו גם-כן בחינת ראש, להצדיק שהוא ראש בני ישראל (* בראש השנה, נמצא שנתקבצו שלשה ראשים יחד. והיה לו בזה תורה שלמה, ולא זכיתי לקבלה:

צה

לענן התבודדות ושיחה בינו לבין קונו ואמירת הנהלים ותחונות ובקשות, טוב מאד כשזוכין לאמרם בלב שלם באמת, עד שיזכה לבנות לפני השם יתברך, כבן הבוכה לפני אביו. אבל אמר, שכשהאדם אומר תחונות ובקשות וחושב בלבו ומצפה שיבכה, זאת המחשבה אינה טובה, והיא מבבלבלת גם כן את דעתו, כי מחמת זה אינו יכול לומר הבקשות בלב שלם בשלמות. כי צריכין בשעת אמירת תחונות ובקשות להרחיק מעצמו כל מיני מחשבות חוץ שבעולם, רק לכונן דעתו אל הדבורים, שהוא מדבר לפני השם יתברך, כאשר ידבר איש אל רעהו, ואז ממילא בקל יתעורר לבו, עד שיבוא לבכי גדולה באמת. אבל כשחושב ומצפה על זה שיבכה, אזי זה וזה אינו עולה בידו, כי האמירה בעצמה נתבלבלה על ידי זה כנ"ל. כי זה שחושב ומצפה שיבכה, הוא גם כן בחינת מחשבה זרה שמבלבלת הפונה, שאינו יכול לשמע היטב מה שהוא מדבר על ידי זה, כי העקר - לדבר הדבור באמת לפני השם יתברך בלי שום מחשבות אחרות כלל כנ"ל. ואם יזכה לבכי באמת - מה טוב, ואם לאו - לאו, ולא יבלבל אמירתו בשביל זה כנ"ל:

צו

עוד אמר לענן התבודדות, שהיה דרכו ז"ל לזרז מאד בזה להיות רגיל מאד בהתבודדות, לפרש שיחתו לפני השם יתברך בכל יום ויום. ואמר: שאפלו כשאין יכולין לדבר כלל, אפלו כשמדברין רק דבור אחד, גם כן טוב מאד. ואמר: שאפלו אם אינו יכול לדבר רק דבור אחד, יהיה חזק בדעתו, וידבר אותו הדבור כמה וכמה פעמים בלי שעור וערה, ואפלו אם יבלה כמה וכמה ימים בדבור זה לבד גם זה טוב. ויהיה חזק ואמיץ, וירבה לדבר אותו הדבור פעמים אין מספר, עד שירחם עליו השם יתברך, ויפתח פיו, ויוכל לפרש שיחתו:

ואמר: שהדבור יש לו פח גדול מאד, כי הלא יכולין ללחש על קנה שרפה שלא תוכל לירות. והבן. ואז כשדבר מזה, דבר הרבה מהתבודדות, והאריך מאד בשיחה נפלאה בכמה מיני לשונות, וחזק אותנו וזרז אותנו מאד מאד בזה, להתחזק להרבות בהתבודדות ושיחה בינו לבין קונו. ואמר: שרצונו שיהיה לנו כל היום כלו התבודדות, ולבלות כל היום על זה, אך לאו כל אדם יכול לקיים זאת. על כן בהכרח לצוות להם שיהיה להם על כל פנים איזה שעה התבודדות, כי גם זה טוב מאד. אבל מי שלבו חזק בה, ורוצה לקבל עליו על עבודתו יתברך באמת, רצונו שיהיה לו כל היום התבודדות. והזכיר אז מאמר חכמינו, זכרונם לברכה (ברכות כא): 'ולואי שיתפלל אדם כל היום כלו':

צז

עוד שמעתי בשמו לענן מעלת השיחה בינו לבין קונו, שאמר שעל תפלות ותחונות ובקשות הסדורות מכפר, כפר יודעין מהם כל המחבלים והמקטרגים, והם אורבים על הדרכים של אלו התפלות, מחמת שיודעים מהם מכפר. כמו, למשל, על הדרך הכבושה, הידוע ומפרסם לכל, שם אורבים רוצחים וגזלנים תמיד, מחמת שיודעים מדרך זה כפר. אבל כשהולכין בנתיב ודרך חדש, שאינו נודע עדין, שם אינם יודעים לארב שם כלל. כמו כן לענן הנ"ל, כי השיחה שמדבר האדם עצמו בינו לבין קונו, הוא דרך חדש ותפלה חדשה, שהאדם אומרה מלבו מחדש, על כן אין המקטרגים מצויים כל כך לארב. ואף על פי כן הזהיר מאד גם על אמירת שאר תחונות ובקשות, כמבאר בדברינו כמה פעמים:

צח

עוד אמר לענין התחזקות בהתבודדות ותחנות ובקשות, כי הדבור יש לו כח גדול לעזור את האדם, אף על פי שנדמה להאדם שאין לו לב, אף על פי כן כשידבר הרבה דברי התעוררות ותחנות ובקשות וכיוצא, זהו בעצמו שמדבר, הוא בחינת התגלות התעוררות לבו ונפשו להשם יתברך, בבחינת (שיר השירים ה): "נפשי יצאה בדברו", שהדבור בעצמו הוא התגלות הנפש והלב. ולפעמים על ידי שידבר הרבה, אף על פי שיהיה בלא לב כלל, אף על פי כן יבוא אחר כך על ידי זה להתעוררות גדול בלב ונפש. והכלל - כי הדבור בעצמו יש לו כח גדול:

צט

אמר: שעקר ההתבודדות והשיחה בינו לבין קונו בשלמות הוא, כשיפרש שיחתו כל כך לפני השם יתברך, עד שיהיה סמוך מאד שתצא נשמתו, חס ושלום, עד שכמעט יגוע, חס ושלום, עד שלא תהיה נשמתו קשורה בגופו כי אם פחות השערה מעצם צערו וגעגועו וכסופיו להשם יתברך באמת. וכן מבאר בדברי רבותינו, זכרונם לברכה (תענית ח), שאמר: 'אין תפלתו של אדם נשמעת, אלא אם כן משים נפשו בכפו וכו', הינו כנ"ל:

ואמר: הלא כשהשם יתברך עוזר בהתבודדות, אזי ההתבודדות הוא כאשר ידבר איש אל רעהו:

ק

ספרו לי שאמר, שמקטן ועד גדול אי אפשר להיות איש כשר באמת, כי אם על ידי התבודדות. והיה מזכיר כמה וכמה צדיקים מפרסמים אמתים ואמר, שכלם לא באו למדרגתם כי אם על ידי התבודדות. וגם תפס איש אחד פשוט מנכדי הבעל שם טוב, זכרוננו לברכה, ואמר: גם זה מפרש שיחתו בכל פעם לפני השם יתברך בבקיה גדולה. ואמר: שזרע הבעל שם טוב רגילים בזה ביותר, כי הם מזרע דוד המלך, עליו השלום, וכל עסקו של דוד היה ענין זה, שהיה משבר לבו מאד לפני השם יתברך תמיד, שזהו עקר ספר תהלים שסיד, כמבאר במקום אחר:

קא

אמר: שעל ידי אמירת תקון חצות יכולין לפרש שיחתו את כל אשר עם לבבו כמו על ידי התבודדות. כי מסתמא אין אומרים חצות על העבר, ועקר אמירת חצות הוא על מה שנעשה עכשו עם האדם, וכשיאמר חצות בבחינה זו, יכולין למצא כל אשר עם לבבו בתוך אמירת חצות:

וכן אמירת תהלים וכיוצא צריך לראות, שיימצא את עצמו בתוך כל מזמורי תהלים ובתוך כל התחנות ובקשות וסליחות וכיוצא. ובקל בפשיטות בלי חכמות יכולין למצא את עצמו בתוך כל התחנות ובקשות, ובפרט בתהלים, שנאמר בשביל כלל ישראל, בשביל כל אחד ואחד בפרט. וכל אדם - כל מלחמות היצר שיש עליו וכל מה שנעשה עמו, הפל מבאר ומפרש בתהלים, כי עקרו נאמר על מלחמות היצר הרע וחילותיו, שהם עקר האויבים והשונאים של האדם, שרוצים למנעו מדרך החיים ולהורידו לשאול תחתיות, חס ושלום, אם לא ישמר עצמו מהם. ורק על ענין מלחמה זאת נתסד כל ספר תהלים. כי עקר כלל ושרש ויסוד של כל העצות להתקרב להשם יתברך, הוא רק אמירת תהלים ושרי תחנות ובקשות

והתבודדות, לפרש שיחתו בינו לבין קונו, לבקש מלפניו, שיקרבהו לעבודתו יתברך, ורק על ידי זה זוכין לנצח המלחמה אם יהיה חזק ואמיץ מאד תמיד להעתיר ולהתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך תמיד, יהיה אף שיהיה, אז בודאי ינצח המלחמה. אשרי לו. כן הבנו מדברי רבנו, זכרוננו לברכה:

כי אף על פי שנמצאים כמה עצות טובות בספרי רבנו, זכרוננו לברכה, שהם מלאים עצות להתקרב להשם יתברך, אף על פי כן על פי רב קשה להאדם לקיים העצה בעצמה. על כן העקר היא תפלות ותחנונות ובקשות, יהיה אף שיהיה, על כל פנים ידבר בפיו באיזה בחינה שהוא, ויבקש מהשם יתברך תמיד, שיוציא אותו מחשך לאור ויחזירהו בתשובה שלמה באמת, ואל יתן דמי לו עד שיענהו. ואף על פי שהוא קורא וצועק להשם יתברך זה זמן רב מאד, ועדין הוא רחוק מאד מאד, אף על פי כן אם יהיה חזק ואמיץ בתפלות ובקשות, בודאי סוף כל סוף יענהו השם יתברך ויקרבו לעבודתו באמת, בודאי בלי ספק, רק חזק ואמץ. וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות לב), 'שתפלה צריך חזק', כמו שכתוב (תהלים כ"ז): "קוה אל ה' חזק ונאמץ לבך וקוה אל ה'", ופרש רש"י 'ואם לא תתקבל תפלתך, חזר וקוה. וכן לעולם, עד ישקיף וירא ה' משמים':

וכבר מבאר זאת בדברינו כמה פעמים. אף צריכין לכפל ולשנות זאת ולזכר זאת בכל יום ויום, כי יש כמה וכמה מיני חלישות ובלבולים על זה בלי שעור, מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב. על כן צריכין לחזר זאת אלפים פעמים, כדי שיתחזק ויתאמץ לעמוד על עמדו, להתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך תמיד, שיקרבהו לעבודתו, יהיה אף שיהיה. "נשא לבינו אל כפים אל אלהים בשמים. כי לא ישש ה' את עמו ונחלתו לא יעזב. חסדי ה' פי לא תמנו, כי לא כלו רחמיו":

קב

פעם אחד באתי אליו, זכרוננו לברכה, וספר לי, שעה בסמוך היה אצלו רב אחד, ודבר עמו ואמר לפניו תורה, (הינו שרבנו, זכרוננו לברכה, אמר לפני הרב הנ"ל תורה). ולא זכיתי שייחזר ויאמר אותה התורה לפני, רק אלו הדברים שמעתי מפיו הקדוש, שספר לי, שאמר אז מענין בעז ורות, שבצעז ורות הם סוד סמיכת גאלה לתפלה, כי בעז הוא בחינת גואל, כמו שכתוב (רות ג): "כי גואל אנכי" וכו', ורות היא בחינת תפלה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ז): 'למה נקרא שמה רות, שייצא ממנה דוד, שרונה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות'. והיה מובן מדבריו, זכרוננו לברכה, שגלה בזה תורה גבוהה, אף לא זכיתי לשמעה:

גם שמעתי בשמו, שאמר אז, שכל ההשגות הגבוהות מאד שהוא משגיג, אינו עולה אצלו כנגד איזה דבור, שהוא מגלה בפני העולם. כי בכל דבור ודבור שהוא מגלה בפני העולם, תלויים בו כל העולמות, עליונים ותחתונים: (פרוש, כי אף על פי שבנדאי ההשגות שלו שאינו מגלה הם גבוהים אלפים ורבות פעמים בלי שעור, כנגד מה שהוא מגלה בפני העולם, כמבאר מזה במקום אחר כמה פעמים, אבל אף על פי כן זה אינו חשוב ויקר בעיניו כל כך. מאחר שאינו מזכה את ישראל כל כך בזה. והעקר הוא אצלו, כשהעולם זוכין לשמע ממנו איזה דבור, כי בכל דבור וכו' כנ"ל).

קג

בשעת התפלה, כל זמן שהאדם שומע עוד אז איזה אדם, דהינו ששומע ומרגיש, שעומד עוד אדם אחד בשעת תפלתו, הוא לא טוב. כי צריך כל אדם בשעת תפלתו, שייציר בדעתו, שאין שם אלא אני והשם יתברך לבד. ובמאמר אבא שאול וכו' פעם אחת רצתי אחר צבי וכו' (בסימן נה), שם מבאר בטול גדול יותר

בשעת התפלה, שמחייב האדם לבטל עצמו כל-כך בשעת התפלה, עד שלא ירגיש אפלו את עצמו כלל בשעת תפלתו, רק את השם יתברך לבדו, כי אז, בשעת התפלה, האדם עומד בהיכל המלך וכו', עין שם מה שכתוב שם (באות ו): מי הוא, הלא ישותו נתבטל, ואין כאן אלא המלך בעצמו וכו', עין שם:

קד

היה אוהב מאד את העבודות הפשוטות של סתם בני-אדם, האנשים הפשוטים הפשירים, והיה אוהב מאד מי שיוכל לומר הרבה תחנונות ובקשות בתוך הסדורים הגדולים, כדרך ההמון עם הפשירים. והיה מזוהר ומוכיח אותנו כמה פעמים, לזמר זמירות בשבת, והיה מקפיד וכוועס מאד על מי שהוא חכם בעיניו ואינו מתאמץ לזמר זמירות בשבת ובמוצאי-שבת או שאר עבודות פשוטות, כי עקר היהדות הוא בפשיטות ובתמימות גמור, בלי שום חכמות, כמבאר אצלנו כבר כמה פעמים:

וגם הוא בעצמו, זכרוננו לברכה, קדם שהגיע לו החולאת הפכד שנסתלק על-ידו, קדם לזה, כל ימיו היה מזמר זמירות הרבה בכל שבת ושבת ובמוצאי-שבת:

קה

שמעתי מאחד, שהזהיר אותנו, שישתדל לעין בתורתו, ויראה לחדש בתורתו איזה דבר, (כאשר הזהיר על זה לכמה וכמה מאנשינו). ואמר לו: אם תזכה לכוון אל תכן פונתי בתורתי - מה טוב, ואפלו אם לא תוכל לכוון פונתי, אף-על-פי-כן טוב מאד פשזוכין לחדש איזה דבר בתורה, כי הוא תקון גדול להרהורים. כי כל הרהורים באים על-ידי פח המדמה, ועל-ידי שמחודשין איזה דבר בתורה, שזהו בחינת מדמה מלתא למלתא, על-ידי זה מתקנין פגם הרהורים שבאין על-ידי המדמה:

גם אנכי בעצמי שמעתי מפיו הקדוש כמה וכמה פעמים, שהזהיר מאד לחדש בתורה, ואמר שהוא תקון גדול מאד מאד על העבר. ואמר שאפלו דבור אחד לבד פשזוכין לחדש, הוא גם-כן טוב מאד, כי הוא תקון גדול מאד. גם אמר שהוא טובה לנשמת אבותיו, שכבר נסתלקו (א):

קו

ראוי להרהר בדברי-תורה בשעת זיוג (ב), ואף-על-פי-כן יוכל להוליד בנים, אף-על-פי שמחשבתו תהיה דבוקה אז בהרהורי תורה. וטוב מאד להרגיל עצמו בכך:

קז

פעם אחד דבר מענין מאוס והרחקת התאוה הפלגית, שהיא תאוות נאוף. ענה ואמר: הנה אכילה, על-כל-פנים נתוסף להאדם פח וחיות על-ידי-זה, אבל זאת התאוה, הלא אדרבא, היא מפסדת ומזקת החיות מאד ומתשפת פחו של אדם מאד, בודאי אין צריכין אותה כלל, פיאם בשביל קיום המין לבד:

קח

פעם אָחד ספֿר מענגן מעשה בני אדם. ענה ואמר: הלא האדם, בשביל תענוג קטן אחד של רבע שעה הוא יכול לאבד ולהפסיד כל העולם הזה עם העולם הבא. ואמר בלשון אשכנזי בזה הלשון: א מענטש פון איין תענוג'ל וועגן פון א פערטל שעה, קאן ער אן ווערן גאר דעם עולם הזה מיט דעם עולם הבא:

קט

ספֿר עמי מענגן קבר הבעל-שם טוב, זכר צדיק וקדוש לברכה, שטוב מאד להיות שם על קברו. ואמר כי "צדיקים יירשו ארץ" (תהלים ל"ז), הינו שהצדיקים אמתיים יורשים ארץ ישראל, שזוכין שמקום גניזתם הוא קדוש בקדשת ארץ ישראל ממש, וארץ ישראל הוא תקון גדול לפגם הברית:

קי

שמעתי שאיש אחד שאל אותו: כיצד הוא הבחירה, השיב לו בפשיטות: שהבחירה היא ביד האדם בפשיטות, אם רוצה עושה, ואם אינו רוצה אינו עושה. ורשמתי זאת, כי הוא נצרך מאד, כי כמה בני אדם נבוכים בזה מאד, מחמת שהם מרגלים במעשיהם ובדרכיהם מנעוריהם מאד, על-כן נדמה להם שאין להם בחירה, חס ושלום, ואינם יכולים לשנות מעשיהם. אבל באמת אינו כן, כי בודאי יש לכל אדם בחירה תמיד על כל דבר, וכמו שהוא רוצה עושה. והבן הדברים מאד:

קיא

אחד שאל אותו בענין הנהגת התקרבות להשם יתברך, וצוה לו ללמד וכו'. ושאל אותו: הלא אני יכול ללמד. השיב לו: על-ידי תפלה יכולין לבוא לכל, לכל טוב, לתורה ועבודה ולכל הקדשות ולכל העבודות ולכל הטובות שבכל העולמות:

פעם אחד אמר: אם היו מניחין מת לעולם הזה להתפלל, בודאי היה מתפלל יפה יפה בכל פחו:

קיב

לענין התחזקות לבל יפל האדם בדעתו מחמת רבוי הפגמים והקלקולים שקלקל על-ידי מעשיו, ענה ואמר: אם אתה מאמין, שיכולין לקלקל, תאמין שיכולין לתקן:

קיג

מי שרק מתנוצץ לו השם יתברך, כשעושה, חס ושלום, אפלו דבר אחד שלא פראוי בשלמות (פלומר, אף-על-פי שאין בזה הדבר שום נדנד עברה, חס ושלום, ולא שום תאנה גמורה בגשמיות, רק שאינו עושה הדבר בתכלית שלמות הקדשה פראוי באמת), ראוי לו שתכלה נפשו לגמרי מעצם החרטה והבושה:

קיד

פעם אחד דברתי עמו ז"ל והבנתי, שהיה חפץ מאד לגלות לי איזה דבר מהשגותיו שהשיג, כדרך תמיד, אף היה קשה עליו. והלכתי עמו יחד בשתיקה, כי לא דבר עמי מאומה, אף בתוך זה יצאו מפיו הקדוש

דבורים אלו: סע האט א פנים אז מע מוז זיך פון א הרהור זייער היטן. והבנתני אז בלשונו הקדוש ומתנועותיו הקדושים בעת שדבר זאת, שאז נתגלה לו בהשגותיו הנוראות עצם פגם ההרהור, חס ושלום, שפוגם מאד מאד, רחמנא לצלן. ואי אפשר לצייר זאת בכתב:

קטז

ספר שהיה לו התחזקות גדול בעבודתו, ולא הניח עצמו לבלבל כלל. ודרכו היה, שהיה בורר לו איזהו דרך ישרה אף להתנהג בעבודת השם, והתחיל להתנהג באלו ההנהגות ובאותו הדרך שבחר לו. והיה מתנהג באלו ההנהגות איזה זמן, וכך מה שהיו באים עליו מחשבות אחרות לבלבלו מהנהגה זאת ולהתנהג בדרך אחר, לא היה שומע לאלו המחשבות כלל, והיה דוחה את אלו המחשבות מדעתו, ולא הניחם לפגם בדעתו כלל, רק היה חזק ואמיץ בדעתו מאד, והיה הולך ומתנהג בדרך שבחר לו איזה זמן. אף אחר כך בהמשך הזמן, אחר כמה שביעות, חזר ובא על דעתו איזה מחשבות, שצריך להתנהג בדרך אחר, ואז, אחר שכבר עבר זמן ארוך, אז ישב עצמו ובחר לו איזה דרך וסדר אחר, כפי שהיה נראה לו אז. אבל לא הניח עצמו לבלבל בכל פעם מעבודה לעבודה ומדרך זה לדרך אחר, רק היה חזק לילך בדרך אחד זמן גדול כנ"ל:

קטז

ספר שכשהיה בארץ ישראל, ספרו לו שם החשובים שהיו שם, שבאו ממדינות אלו וקבעו דירתם שם בארץ ישראל, כמפרסם. וספרו לו, שקדם שהיו בארץ ישראל, לא היו יכולים לצייר לעצמם, שארץ ישראל היא עומדת בזה העולם, והיו סוברים שארץ ישראל הוא עולם אחר לגמרי, לפי גדל קדשת ארץ ישראל המבאר בספרים. ומפרש בתורתנו הקדושה מעלת קדשת ארץ ישראל כמה וכמה פעמים, והתורה בעצמה מפרשת כל גבולי ארץ ישראל לגדל מעלתה וקדשתה העצום והנורא מאד מאד. על כן לא היו יכולין לצייר לעצמם בעיניהם, שארץ ישראל יהיה בזה העולם, עד אשר באו לשם וראו, שארץ ישראל היא בזה העולם ממש. כי באמת ארץ ישראל הוא כמו מדינות אלו ממש, ועפר ארץ ישראל הוא במראה ודמות כמו עפר מדינות אלו ממש. כי מה שמביאין לפעמים עפר לבן משם זהו רק במקומות פרטיים, וגם במדינה זו נמצא עפר לבן ועפר של נתר בכמה מקומות, אבל עקר העפר בארץ ישראל הוא כמו עפר מדינות אלו ממש. כי באמת בדמות ותמונה אין חלוק כלל בין ארץ ישראל ובין שאר מדינות, להבדיל, ואף על פי כן היא קדושה מאד מאד בתכלית הקדושה עצומה ונוראה מאד. אשרי הזוכה להלך שם אפלו ארבע אמות וכו', פאשר הפליגו רבותינו, זכרונם לברכה וכל הספרים בעצם קדשתה הגדולה והנוראה:

וספר רבנו, זכרוננו לברכה, זאת, כי הוא ענין נצרך מאד לכמה ענינים, שבגני אדם נבוכים בהם בטעויות. כי יש טעוים סוברים, שצריכין להפיר את הצדיק או שאר דבר שבקדושה להפירו בפניו בצלמו ודמותו, שיהיה משנה בדמותו ובתנועותיו דיקא, ובאמת לא כן הוא. כי הצדיק הוא בדמות וצלם ככל האנשים ואין בו שום שנוי, ואף על פי כן הוא ענין אחר לגמרי, ושאר בני אדם אינם בדמותו כלל באמת לאמתו, כמו שאמר רבנו, זכרוננו לברכה, שאיש הפשוט - נדמה, שהולך עם כרכשות ודקין כמו שאר בני אדם, ואף על פי כן הוא ענין אחר לגמרי. וכן ארץ ישראל באמת היא מבדלת ומפרשת לגמרי משאר ארצות בכל עניניה ובחיותיה. ואמר רבנו, זכרוננו לברכה, שארץ ישראל - יש לה רקיע אחר משאר ארצות, וכמובו בזהר הקדוש פרשת תרומה (א). אף אף על פי כן בגשמיית לפי מראה עיני האדם אין רואים שום שנוי בין ארץ ישראל לשאר ארצות, כי אם מי שזוכה להאמין בקדושתה, יכול להבחין קצת ההפרש. כמו-

כן הצדיק והאנשים פשרים לערוך שפאר העולם, שפאמת הם דומים בכל תנועותיהם פשאר בני אדם בדמותם וצלמם, ואין ביניהם הפרש בגשמיות לכל מראה עיני בשר, ואף על פי כן באמת לאמתו אנו מאמינים שהם מפרשים ומבדלים לגמרי. כי איש פשר הוא ענגן אחר לגמרי פנ"ל, מפל שפן הצדיקים האמתיים. וענגן זה נצרך לכמה ענינים, והבן זה מאד:

קז

מה שמבלבל את האדם, פשנכנס לקדשה גבוהה, כגון פשמתקרב לצדיק האמת וכיצא, אזי דיקא יקרה לו מקרה בלתי טהור, חס ושלו. פבר מבאר מזה במקום אחר (שפש האדם נכנס לקדשה, מתגבר עליו היצר הרע ביותר, פי כל מה שנכנס בקדשה יותר, יש לו בכל פעם יצר הרע חדש גדול מבתחלה. עין בלקוטי הראשון בסימן עב ובמקום אחר). ובאמת הבלבול הזה שטות, פי ממה נפשך: אם יקרה לו מחמת הרהור - מי חייב בזה, ואין לו להתרעם כלל, מאחר שהוא בעצמו גרם לו, ואם אינו מחמת הרהור, אזי בודאי אינו סימן רע כלל, פי אם היה ענגן רע, לא היו רבותינו, זכרונם לברכה, נותנין אותו לסימן יפה לחולה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות נז), שקרי - סימן יפה לחולה. ובאמת אדרבא, מחמת שנתקרב לקדשה גבוהה מאד, מחמת זה נדמן לו, פי כל המצדיק את עצמו מלמטה, מצדיקין עליו הדין מלמעלה, שנאמר: "ויקראתה עברתך", כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (תענית ח). נמצא פשאדם מצדיק עצמו ונכנס בקדשה, מדקדקין עליו יותר, ומתעוררין עליו קטרוגים ודינים, חס ושלו, ומה שתלשלות הדינים נעשה היצר הרע, פמובא במקום אחר (בסימן עב הנ"ל). ועל כן אין לו להתרעם כלל על זה, פי אדרבא, מחמת שנכנס לקדשה גבוהה כזו, מחמת זה נתגרה בו היצר הרע, מה שתלשלות הדינים פנ"ל. ועל כן חשבו רבותינו, זכרונם לברכה, לנס גדול, מה שלא ארע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (אבות פ"ה), פי מחמת שנכנס הכהן גדול ביום הכפורים לקדשה גבוהה כזו לפני ולפנים, היה בודאי עליו קטרוגים והתגרות הרבה, שמשם נמשך היצר הרע פנ"ל, על כן נחשב לנס, מה שנצול הכהן הגדול ממקרה ביום הכפורים. ועתה ראה והבן, איך יבלבל את האדם ענגן הנ"ל, וכי יש לו להתרעם על שלא היה לו נס כמו לכהן הגדול ביום הכפורים, גם דע, שלפעמים יש באדם טמאה טמונה, שאין יודעין לה שום תקון, מחמת שהיא טמונה ונסתרת בו, ועל כן זהו טובה מה שארע לו פשמתקרב אל הקדשה, פי יוצא ממנו הטמאה הטמונה הנ"ל, כי אזי פשייצאת, יכולין למצא לה תקון, מה שאין בן מקדם פשהיתה טמונה פנ"ל. ומחמת זה לא הוליד אברהם את יצחק, עד שהוליד תחלה את ישמעאל, וכן יצחק הוליד את עשו ואחר כך את יעקב, כדי להוציא הזהמא תחלה, פמובא:

קיח

לענגן חדושי תורה שיש גדולים, שהיו משבחים אותם, שאומרים תורה בלי מחשבה ועיון מקדם, אמר שאין זה מעלה כל פנה, פי בודאי יכולים לומר תורה בלי מחשבה ועיון, פי יכולין לקשר המחשבה והדבור להשם יתברך ולומר תורה בלי מחשבה ועיון מקדם, אבל טוב יותר פשחושבין תורה. והלא אפלו אצל השם יתברך; מצינו במדרש (בראשית רבה פרשת פי תשא פרשה מ), שהשם יתברך - פשרוצה לגלות תורה, הוא חזרה ארבע פעמים קדם שאומרה. ולמדו מפסיק: "אז ראה ויספרה, הכינה וגם חקרה", שנכתב בכאן ארבע בחינות: "ראה ויספרה" וכו', שהשם יתברך, כפיכול, רואה וסופר ומכין וחוקר דברי התורה ארבע פעמים קדם שאומרה, ואחר כך מגלה אותה להעולם. מפל שפן בן אדם שצריך לחשב ולעין ולחקר ולברר הדברי תורה במחשבתו תחלה היטב, קדם שאומרה:

וְאָמַר שְׁעַלְשׁוּ בְּנֵקֶל מְאֹד לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, מִחֲמַת שְׁכָבַר נִתְפָּשְׁטוּ חֲבוּרִים קְדוּשִׁים הַרְבֵּה מִצְדִּיקִים שְׁבִדוּרוֹתֵינוּ. וְכִפִּי הַשִּׁיחוֹת וְהַהֲתַגְלוֹת שֶׁנִּתְפָּשְׁטוּ בְּיַמֵּינוּ, בְּנֵקֶל מְאֹד לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה. גַּם אָמַר עַל מֵה שְׁמוּבָא בַּזָּהַר הַקְּדוּשׁ: פֶּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר וְכוּ', וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה בְּשֵׁאֵר הַחֲבָרָא קְדִישָׁא, אָמַר: פֶּתַח רַבִּי יִצְחָק - כְּשֶׁהָיָה רַק פּוֹתַח אֶת פִּי, תִּכְרַף וּמִיָּד הָיָה אוֹמֵר וּמְגַלֶּה תּוֹרָה. וְאַף־עַל־פִּי כֵן כָּבַר מְבֹאֵר, שֶׁטוֹב יוֹתֵר לַעֲיֹן וְלַחֲשֵׁב (שְׁקוּרִין טְרַאכְטִין) תּוֹרָה:

ק"ט

דְּבַר עֲמָנוּ כִּמְהָ פְּעָמִים מֵעַנְיָן יְסוּרֵי עוֹלָם הָזֶה, שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם כָּלָם מְלֵאִים יְסוּרִים, אֵין גַּם אֶחָד שֶׁיְהִיָּה לוֹ עוֹלָם הָזֶה. וְאַפְלוּ הָעֲשִׂירִים הַגְּדוֹלִים וְאַפְלוּ הַשְּׂרָרִים, אֵין לָהֶם שׁוּם עוֹלָם הָזֶה כָּלָל, כִּי כָּל יְמֵיהֶם כְּעַס וּמִכְאוּבוֹת, וְכָלָם מְלֵאִים טְרָדוֹת וְדֹאגוֹת וְעֲצָבוֹת וְיָגוֹן וְאַנְחָה תָּמִיד, וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ יְסוּרִים מִיְחָדִים, וְאֵין גַּם אֶחָד מִכָּל הַגְּבִירִים וְהַשְּׂרָרִים, שֶׁיְהִיָּה לוֹ הַפֶּל כְּסֹדֵר כְּרִצּוֹנוֹ תָּמִיד, וְכָלָם כְּאֶחָד מְלֵאִים יְסוּרִים וְדֹאגוֹת תָּמִיד, וְזֶה בְּרוּר וְיָדוּעַ לְכָל מִי שֶׁבִּקֵּי קִצְתָּ בָּהֶם וּבְדַרְכֵיהֶם. וְכִמְהָ פְּעָמִים דְּבַרְנוּ מִזֶּה, וְהֵינּוּ רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ כָּל זֹאת. וְאַפְלוּ מִי שֶׁנִּדְמָה עָלָיו, שֶׁיֵּשׁ לוֹ הָעוֹלָם הָזֶה בְּשִׁלְמוֹת וְיֵשׁ לוֹ כָּל הַתַּעֲנוּגִים: עֲשֵׂר וּנְכָסִים וְכָבוֹד וְהוֹן רַב וְאַרְמוֹנִים גְּדוֹלִים וְכָלִים נְפִלְאִים וְתִכְשִׁיטִין וְסִגְלַת מְלָכִים וְכוּ' - אִם יִסְתַּכְּלוּ בּוֹ הַיֵּטֵב, הוּא גַם־כֵּן מְלֵא כְּעַס וּמִכְאוּבוֹת הַרְבֵּה תָּמִיד בְּכִמְהָ מִיָּנִי אֲפָנִים וְעַנְיָנִים, כְּפִנְיָה בְּחוּשׁ, וְאֵין צָרִיךְ לְבַאֵר זֹאת לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִחַ בְּקִדְקֵדוֹ וּמִסְתַּפֵּל קִצְתָּ בָּהֶם בְּאַמְתָּ, וְכִמוֹ שֶׁאָמַר שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (קִהְלֵת ב'): "גַּם כָּל יָמָיו כְּעַס וּמִכְאוּבוֹת" וְכוּ', וְכֵתִיב: "אָדָם לַעֲמֹל יוֹלֵד קֶצֶר יָמִים וְשִׁבְעֵה רִגְז" (אִיּוֹב י"ד).

וְזֶה כּוֹלֵל כָּל בְּנֵי־אָדָם שֶׁבְּעוֹלָם מִקְטָן וְעַד גְּדוֹל, כִּי כָּלֵם נוֹלְדוּ לַעֲמֹל וּמְלֵאִים רִגְז וְיְסוּרִין, וְאֵין שׁוּם עֲצָה וְתַחֲבוּלָה לְהַנְצִיל מֵעֲמֹל וְיָגוֹן הָזֶה כִּי־אִם לְבָרַח לְהִשָּׁם יִתְבַּרַךְ וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. וְכִמוֹ שְׁמוּבָא בְּמִדְרָשׁ (בְּרַאשִׁית־רַבָּה פְּרָשָׁה י"ג): "אָדָם לַעֲמֹל יוֹלֵד" - 'אֲשִׁרִי מִי שֶׁעֲמָלוֹ בַּתּוֹרָה', הֵינּוּ מֵאַחֵר שֶׁכָּל אָדָם נוֹלֵד לַעֲמֹל, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַמְלִיט מִזֶּה בְּשׁוּם אֶפֶן, אֲפְלוּ אִם יְהִיָּה לוֹ כָּל חֲלָלֵי דְעֵלְמָא, בְּנִדְאֵי יְהִיָּה לוֹ עֲמֹל וְיְסוּרִין וְדֹאגוֹת הַרְבֵּה, עַל־כֵּן הַחֲכָם - עֵינָיו בְּרֵאשׁוֹ - שֶׁיְהִיָּהפֶּה הָעֲמֹל לַעֲמֹל שֶׁל תּוֹרָה, אֲשֶׁר בְּשִׁבְלֵי זֶה נוֹלֵד שֶׁיַּעֲמַל בַּתּוֹרָה, וְאֵז אֲשִׁרִי לוֹ, כִּי נִצּוֹל מֵעֲמֹל הָעוֹלָם הָזֶה וְזוֹכֵה לַחֲיֵי עוֹלָם הַבָּא:

עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ, זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה: הִנֵּה הַפֶּל אוֹמְרִים, שֶׁיֵּשׁ עוֹלָם הָזֶה וְעוֹלָם הַבָּא. וְהִנֵּה עוֹלָם הַבָּא - אָנוּ מְאַמְיָנִים שֶׁיֵּשׁ עוֹלָם הַבָּא, אֶפְשָׁר יֵשׁ גַּם עוֹלָם הָזֶה גַם־כֵּן בְּאִיזָה עוֹלָם, כִּי בְּכָאן נִרְאָה שֶׁהוּא הַגִּיּוֹהֵם, כִּי כָּלֵם מְלֵאִים יְסוּרִים גְּדוֹלִים תָּמִיד. וְאָמַר: שֶׁאֵין נִמְצָא שׁוּם עוֹלָם הָזֶה כָּלָל:

ק"ק

אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ סִפֵּר לִי, שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם רַבֵּנוּ, זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה, בְּעֵבֹדֵת הַשֶּׁם כְּדָרְכּוֹ, וְהִבִּין רַבֵּנוּ, זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה, שֶׁהוּא עוֹסֵק קִצְתָּ לְכּוֹן כְּפִנְיוֹת בַּתְּפִלָּתוֹ, וְהִקְפִּיד עָלָיו רַבֵּנוּ, זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה מְאֹד, וְאָמַר לוֹ, שֶׁלֹּא יַעֲסֹק עוֹד בָּזֶה, וְלֹא יִתְפַּלֵּל עִם כְּפִנְיוֹת, רַק יִכְנֹן פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת כְּפִשׁוּטוֹ. (אָף־עַל־פִּי שֶׁזֶה הָאִישׁ לָמַד כְּתַבֵּי הָאֵר, זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה, עַל־פִּי פְּקֻדָּתוֹ, אָף־עַל־פִּי־כֵן לֹא רָצָה שֶׁיִתְפַּלֵּל עִם כְּפִנְיוֹת כָּלָל). וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ, זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה, שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לָזֶה, כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל עִם כְּפִנְיוֹת הוּא כְּמוֹ כְּשׁוּף, כִּי בְּכִשׁוּף נֵאָמַר: "לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת" (דְּבָרִים י"ח), וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה (שֶׁבֵּת עַה רֵאשִׁי־הַשָּׁנָה כַּד סִנְהֶדְרִין סח): "לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת, אֲבָל אֶתָּה לָמַד לְהִבִּין וְלַהוֹרוֹת". כִּי הוּא בְּעֵנְיָן הַכְּפִנְיוֹת לְהַבְדִּיל, שֶׁאֵין צָרִיכִין לָלַמַּד אוֹתָם כִּי־אִם לְהִבִּין וְלַהוֹרוֹת, אֲבָל לֹא לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם, דְּהֵינּוּ לְכוֹנָם בַּתְּפִלָּה, מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לָזֶה.

ואמר פי עקר התפלה היא דבקות להשם יתברך, והיה טוב יותר להתפלל בלשון לעז, שמדברים בו, כי כשמתפללים בלשון שמדברים בו, אזי הלב סמוך ודבוק מאד בדבורי התפלה, ויכול לדבק עצמו ביותר להשם יתברך. אך כבר תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה סדר התפלה (מחמת שלא כל אדם יכול לסדר סדר התפלה לעצמו, כמו בא), על-כן אנו חייבים להתפלל בלשון הקדש כמו שסדרו לנו. אבל העקר הוא רק לכוון פרוש המלות כפשוטו, שזהו עקר התפלה, שמתפללין לפני השם יתברך על כל דבר ודבר, ועל ידי זה מתקרבין ומתדבקין בו יתברך.

והנה מי שמדבר בלשון הקדש תמיד, כגון ירושלמי, אין צריך לחשב בדעתו פרוש המלות, רק שיטה אגזו מה שהוא אומר, וזה עקר פונתו בתפלה. ואצל הצדיקים האמתיים הגדולים במעלה, אצלם כל הפגנות של האר", זכרוננו לברכה וכו' הם פרוש המלות, שבפרוש המלות שלהם כלולים כל הפגנות:

קכא

היה מחזק את אנשיו, שקבלו לפניו בקבלנא גדולה, על שהם רחוקים מתפלה מאד וקשה עליהם מאד להתפלל, והיה מחזק אותם ומנחם אותם בכמה לשונות, שלא יפלו בדעתיהן בשביל זה. ואמר הלא אצל הגר שנתגיר, כמה זכיה הוא אצלו כשזוכה לידע אמירת התבות לבד עד ברוך שאמר! על-כן ראוי לאדם לנחם את עצמו ולשמח את עצמו, על אשר על-כל-פנים הוא זוכה לומר התבות של התפלה.

ושמעתי שהיה מדבר עם איש פשוט אחד מענין תפלה, שקשה מאד להתפלל, ונתן לו עצוה ואמר לו, שיחשב בלבו, שאינו צריך להתפלל כי-אם עד ברוך שאמר, כי אולי הוא צריך בגלגול זה לתקן רק חלק זה מהתפלה, כי אולי בגלגול הראשון כבר התפלל בכונה שאר חלקי התפלה, רק חלק זה עד ברוך שאמר הוא צריך עכשו בגלגול זה להתפלל בכונה, ועל-כן יכניס כל פחו בזה המעט להתפלל בכונה עד ברוך שאמר. ואחר-כך פשיע לברוך שאמר, יחשב: אולי צריך לתקן חלק זה, כגון מברוך שאמר עד ויברך דוד, ויתפלל עוד אותו החלק בכונה, וכו' להלן. והפלל - שלא יבלבל דעתו בתחלה בכל התפלה, כי יהיה קשה וכבד עליו, רק יתאמץ בכל פעם לומר מעט מעט בכונה, כי מעט יכולין להתפלל בכונה, ואחר-כך עוד מעט וכו' כנ"ל:

גם כבר מבאר, שבאמת על-פי הרב אין יכולין להתפלל כל התפלה בכונה, רק מעט, כי כל אחד מתפלל איזה חלק מהתפלה לפי בחינתו, כי אית מארי דידין ומארי דרגלין וכו', כמבאר במקום אחר:

קכב

לענין המחשבות זרות שבתפלה. וכבר ידוע, שכל מחשבה ומחשבה היא קומה שלמה, כמו בא. ואמר שפשעהאדם עומד ומתפלל כסדר ואינו משגיח על המחשבות זרות, ועל ידי זה הוא מנצח אותם ומעבירם ממנו (וכמבאר במקום אחר, שאין צריכין להסתפל עליהם כלל, רק לילך כסדר בתפלתו ולבלי להביט לאחרי כלל, ועל ידי זה ממילא יסתלקו), אזי בדרך הלאו בתפלתו הוא מפיל אותם, לזה חותף יד, ולזה חותף רגל, וכיוצא בזה בשאר האיברים. פרוש, כמו למשל בענין מלחמה, כשצריך לילך ולעבר בין הרבה רוצחים ואורבים, וכשהוא גבור ועבר ביניהם, אזי בדרך הלאו הוא מפיל אותם, כי לזה חותף יד בדרך הלאו ומפילו, ולזה חותף רגל וכו', וכיוצא בזה פן הוא ממש בענין התפלה, שפשמתפללין כסדר ואין משגיחין על המחשבות זרות ודוחין אותם ומפילים, אזי בדרך הלאו בתפלתו הוא חותף לזה יד ולזה רגל וכו' כנ"ל. כי

כל מחשבה זרה הוא קלפה, והיא קומה שלמה, כמובא, וכשמתגבר להתפלל כסדר ולבלי להסתפל עליהם, אזי הורג אותם או חותך מהם איברים איברים כנ"ל:

קכג

אמר: שמקוה אינה מזקת כלל, והדאקטיר שיאמר לו, שמקוה מזקת, אינו דאקטיר כלל. אדרבה, טבילת מקוה טובה מאד לבריאות הגוף, כי יש נקבים קטנים הרבה בגופו של אדם והם נקבי הזעה, שדרך שם יוצא הזעה מן האדם, והם צריכין לפתח, כי אם נסתמין נקבי הזעה יוכל לחלש ולפל לחלשה, חס ושלוש, ועל ידי טבילה במים נפתחין נקבי הזעה, וזה טוב מאד לבריאות הגוף. רק שלא יהיו המים קרים ביותר, כי אז מציא מטרשי להנקבים הנ"ל, אבל כשאין המים קרים מאד, אזי הטבילה בהם טובה מאד:

גם כבר מבאר, שאין העבודות וסגופים, שקורין האריוואני, מדיקים כלל, ומי שמזיק לו העבודה והסגופים, זהו רק מחמת גדלות:

קכד

שמעתי בשמו שאמר, שלפעמים מגיע לאדם הרהור תשובה והשתוקקות להשם יתברך באיזה מקום, שצריך שם באותו המקום דיקא להתחזק בזה ההרהור תשובה וההשתוקקות, כגון לדבר שם איזה דבורים של תחנונות ובקשות או דברי השתוקקות בפה ובלב כפי הענין, ולא ימתין ולא יזוז ממקומו, אף על פי שאין זה המקום מוכן לכה, כגון שלא במקום קביעות לתורה ויתפלה, רק בדרך הלכו וכיוצא. כי כשיזוז ממקומו, יכול להיות שיפסק. וכן ממנו, זכרונו לברכה, בעצמו ראינו ענין כזה כמה פעמים, שלפעמים נשאר עומד באמצע הבית, ודבר עמנו וגלה לנו תורה נפלאה ושיחה נאה מאד, וגלה דרכים נפלאים לעבודת השם יתברך והתעוררות גדול וכו', ולא רצה לזוז ממקומו, עד שגמר מה שרצה, וכן היה כמה פעמים:

קכה

מענין אמירת תהלים דבר עם אחד ואמר לו, שעקר אמירת תהלים לומר כל מזמורי תהלים על עצמו, למצא את עצמו בתוך כל מזמור ומזמור. ושאל אותו זכרונו לברכה: איך, ופרש לו רבנו, זכרונו לברכה, קצת, כי כל המלחמות שפקש דוד המלך, עליו השלום, שיצילהו השם יתברך מהם - הכל צריכין לפרש לעצמו על מלחמת היצר הרע וחילותיו, וכיוצא בזה בשאר המזמורים (וכמבאר מזה לעיל בסמן קא). ושאל אותו: איך יפרש לעצמו מהפסוקים, שדוד המלך, עליו השלום, משבח את עצמו, כגון: "שמרה נפשי כי חסיד אני" (תהלים פ"ו), וכיוצא בזה. השיב לו: גם זה צריכין לפרש על עצמו, כי צריכין לדון את עצמו לכה זכות, ולמצא בעצמו איזה זכות ונקדה טובה, אשר בבחינת הנקדה טובה הזאת הוא בחינת חסיד, וכיוצא. ואמר לו רבנו, זכרונו לברכה: הלא אצל יהושפט כתיב (דברי הימים ב' יז): "ויגבה לבו בדרך ה'", שברכי ה' ועבודתו יתברך הגביה לבו קצת. עוד אמר לו רבנו, זכרונו לברכה: הלא בבקר אני אומרים בתחלה: 'מה אני מה חיינו' וכו', ואנו מקטינים עצמנו מאד, ואחר כך אני אומרים: 'אבל אנחנו עמך בני ברייתך' וכו', שאחר כך אני מחזקים עצמנו ומרימים את עצמנו, ואנו מספרים את גדלתנו ומתפארים, שאנחנו עמו בני ברייתו זרע אברהם יצחק ויעקב וכו', כי כך צריכין להתנהג בעבודת השם כנ"ל. ועין מזה ספר הראשון בסמן רפ"ב, על פסוק: "אמרה לאלקי בעודי":

תִּזְקֵנוּ תִּזְקֵנוּ תִּזְקֵנוּ